

ఉపనిషత్తులు

విచారణ

ఉపనిష చ్చన్ద్రిక - 1

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నాటర మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాజీ

గురు గౌరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 9000000004761

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none"> Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none"> INSA	<ul style="list-style-type: none"> Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	<ul style="list-style-type: none"> Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

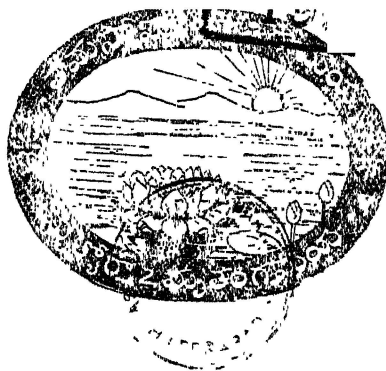
ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

ఉ ప ని ష చ్చ న్ది క

ప్రథమ మయరాఖమం
తైత్తిరీయోపనిషత్తు

రచయిత

రాయసోలు లింగనసోమయాజి

శ్రీవిద్యారణ్యకృతపంచదశీవ్యాఖ్యా శ్రీకళ్యాణసీయామ
తైత్తిరీయోపనిషద్భాష్యవార్తిక వ్యాఖ్యానివరణ
విరచయిత

(శ్రీ)

ఆశీస్సు

భారత సంప్రదాయ సార్వభౌమ జగద్గురు శ్రీకల్యాణానంద
భారతీ మాంతాచార్యస్వాములవారు.

★

ప్రపంచమునందు ఆసురదృష్టిగలవారలకు భౌతికదృష్టి, తత్సాధనాసక్తతయు సంతమెండుగానుండునో దైవదృష్టిగలవారలకు తత్త్వచింతనము తద్జ్ఞానసాధనాసక్తతయు సంతమెండుగానుండును. ప్రతిదేశమునందును నియ్యది మనకు గోచరించుచునేయుండును. కాని భారతదేశీయుల మహానుకృత విశేషమువలన వీరలయాసక్తికి అనుకూలములును సమ్యక్తత్వజ్ఞానసాధనములును నగుగ్రంథరాజములు పరమప్రమాణ భూతములై పితృమగునైశ్వర్యముగా వెలయుచున్నవి. కావున వీరలు తమ యభీష్టమును దద్వారమున లెస్సగ సాధించుకొనుటకు దగునవకాశము సంపూర్ణముగగలదు. ఇక విదేశీయులన్ననో తత్త్వజ్ఞానువులయినను ప్రమాణభూత మగుసాధనసామగ్రి కొరతవడినవారలగుటచే స్వబుద్ధిమూలైకప్రమాణులగుచు దత్త్వమును దెలిసికొనజాలక తత్త్వమనుభ్రాంతితో మోహమును బొందుచున్నారు. ఇదియట్లండ భారతదేశము యొక్క దుర్దైవవశమున భారతీయవిద్యావిధాన మగుసంస్కృతవాణి వ్యవహారమునుండి చ్యుతమై సన్నగిలుటచే బ్రమాణగ్రంథరాజము లవగతములుకాక పైవిదేశీయులగతియే వీరల

కును బట్టింది. ఇంతియగాను. ఎయ్యది యుండినగాని యాప్రమాణగ్రంథముల దెలిసికొన ననకాశములేదో అట్టి సత్సంప్రదాయము అనగా బ్రహ్మవిద్యాసంప్రదాయము లుత్త ప్రాయముగుటచే “సర్వే గుంఠః సర్వే అన్తేవాసిః” అనుస్థితి సర్వత్ర బయ్యెడిది. కావున నిట్టిపరవస్థను దొలగజేయ సత్సంప్రదాయసిద్ధులును సుపనిషద్విద్య భారతదేశమున నావశ్యక మైంది. అందును పైనదెలిపినతిరున మాతృభాషాజ్ఞానము జిజ్ఞాసువులకు తగ్గుచుండుటంజేసి దేశభాషల నాశ్రయింప నవసరమగుచున్నది. ఇట్టిపరిస్థితులలో—

అస్మదత్యంతప్రియాన్తేవాసియగు (శ్రీ) రాయప్రోలు లింగనసోమయాజి తన యోగ్యతావిశేషముచే అస్మచ్ఛ్రీచరణ సన్నిధానమున యధావిధిగ బ్రహ్మసత్రయము సన్ధ్యయనమును గావించి కృతకృత్యత నొందిరాడు. తదనుకూలయుగ దాగ్ర హించినవిద్యను “స్వయం తీర్ణః పరాంతారయతి” యను న్యాయమున లోకమున బ్రచారమునైనదలచి “కల్యాణ పీఠూష”, “కల్యాణవివరణ” ములనెడి వ్యాఖ్యలను క్రమముగ విద్యారణ్యసంచదశ సకరణి తైత్తిరీయోపనిషద్భాష్యరాజ వార్తకములకు గీర్వాణభాషయందు వ్రాసి అశేషభారతదేశ మునను మిక్కిలిమన్ననలనంది గీర్వాణభాషాగ్రంథముల ప్రాశ స్త్యమునెఱుంగని యాంధ్రుల యుత్కటమగు నభిలాషముతో నీయుపనిషద్గ్రంథతీని మూలభాష్యముల విషయసంగ్రహణ రూపమున నీతడు వెలయింపదొరకొనెను. కావున నిట్టి సత్ప్రయత్నమువలన గీర్వాణభాషావిహీనులగు నాంధ్రజిజ్ఞాసు పూని సన్నిధ్యనుగ్రహించి కృతాంధులగుటలో సందేహములేదు.

క

ఇట్టిలోలోపకారకమగు కృతులను రచించుచు శ్రీసోమయాజి
గూడ దననిష్ఠాసమును సార్థకపఱచుకొనుచు శాస్త్రకర్తలకుగల
యుత్తమకీర్తిని గని యెహికాముష్మికనిశ్చేయముల నందునట్లు
మేము నారాయణస్మరణమును గావించుచున్నారము.

ఇతి నారాయణస్మృతిః

శ్రీవిద్యాశంకరభవనము }
గుంటూరు }
శ్రీనందన చైత్రశుక్ల ౭ }
జయవాసరము }
1-4-52 }

ఉ ప ని ష చ్చ వ్వి క

ప్ర థ మ మ యూ ఖా ర మ్భ ము

ప్రశంసాపద్యావళి

కళ్యాణాత్మైక్యభూతిగనిగ బాదలితద్ధర్మతానందమైల్ల
బల్యైలక్షదింపి తేటంబలుచునుడులతో, బాకశ్రోతృవిధా
వశ్యంబు హేలగా జొప్పఱచుపటిమచే బ్రాహ్మసార్థాంకు మాశ్రీ
కళ్యానందమాన్తాగ్రగురు నియతి నేగాంతు సాష్టాంగయుక్తి॥

తాతాన్వవాయు, వ్యాకృతి
హోత న్సుబుధు, మహామహోపాధ్యాయ
ఖ్యాతు, న్సుబ్బారాయా
ద్వైతసుధాంధసుని బ్రణతి భజియింతు నెడక॥

అవిరళనైష్ఠికండు, నిగమాన్తవిదుండును, శాస్త్రమటకభా
రవి, కవి, గానతత్పరుడు, రమ్యసుహాస్యవినోదవక్త, తా
క్యవిదుడు, కాశికృష్ణబుధు, డర్మిలి నాకు గణాదశాస్త్రగౌ
రవమిడుదేశికుం డీదె పరంపరితోక్తి నొనర్తు జోతలక॥

వరుస నాతండ్రితో మూలపురుషుడనుక
రాయప్రోలింట నాంధ్రధరాతలాన
వేదనాడాధ్యులై యజ్ఞులై దిటంపు
గీర్తివెలసినబుధులకుం గేలుమోడు॥

రసికడు, శాస్త్రవేత్తయు, బురాణకథాకలితోరువాగ్ని, సో
 ల్లసితుడు, జారువిగ్రహుడు, లాస్యకళాప్రియుడయ్యు యజ్ఞ. ని
 ర్వ్యసనుడు, నాదుతండ్రి రమణార్చ్యుడు, మొక్కి, తదాశిషంబుల
 న్బొసగెడిజ్ఞానయజ్ఞ మిటుపూనితి లింగససోమయాజిగఁ॥

నాజనయిత్రి, సాధుసహనప్రియకారిణి, ధీరదక్షతా
 భ్రాజితశక్తి, సద్గ్రహిణి, రమ్యపతివ్రత, రాజ్యలక్ష్మినా
 న్రాజిలునన్నపూర్ణ, సవనవ్రతసంభృతసోమపీఢిని
 న్నోజిడుభక్తితో నెద సమోనమయంచు సయోక్తి మొక్కెదఁ॥

సంస్మతాగా ధసాగరసంకులోర్వి
 ఘాతజాతవిరక్తులై కడల నడలు
 సోదరముఁ ముఁడుమనుజప్రచోదకముగ
 జ్ఞానయజ్ఞాన్న మీశ్రుతి యకానుగాత॥

న్యాయవాదియుఁ బూర్ణదీక్షాయతుండు
 పరహితాస్తికవైశ్యదేవప్రియుండు
 సన్నపూర్ణాసపర్యానిరంతరుండు
 సమఃసూర్యంబికావీరయాఖ్యసుతుండు
 నాత్మవిద్య నాసహపాతి యైనసఖుండు
 సాంబళివశాస్త్రి యాకృతి సచ్చఃబఱపి
 యేలెపెద్దికతాదార్య మెంతోపెంచె
 కడుఁగృతజ్ఞుండఁ గైలాసుకానక లిడుదు॥

విషయ సూచిక

ఆలోచము		తృతీయానువాకము	5
తొలిపలుకు		చతుర్థానువాకము	9
ఉపోద్ఘాతము		ఓంకారశ్రేష్ఠ్యము	11
నేననగా నెవరు	i	ఓంకారజపఫలము	11
జీవుడు	iii	శ్రీకాముకు డావరింపదగు	
ఆత్మ	iv	హోమవిధానము	12
ఆత్మసర్వవ్యాపి నిత్యము	v	ఓంకారముయొక్క ఆత్మ్యంతిక	
ఆత్మలక్షణము	vi	ఫలము	12
జగత్తు కార్యము	vi	అష్టమానువాకము	13
బ్రహ్మము జగత్కారణము	vii	ఉపాసనాశబ్దార్థము	14
మోక్షశబ్దార్థము	viii	నిర్గుణబ్రహ్మముపాస్యముగూడ	
మోక్షస్వరూపము	viii	నగుచున్నది	15
ప్రమాణచివరణము	x	ఉపాసనాఫలము	16
జేదములు స్వతఃప్రమాణములు	xi	బ్రహ్మసాక్షాత్కారము	
ఆస్తికనాస్తికదర్శనములు	xi;	బ్రహ్మజ్ఞానేకవాద్యము	17
కర్మజ్ఞానకాండములు	xiii	బ్రహ్మవిచారణ నిష్ఫలము	
ఉపనిషచ్చబ్రాగము	xiv	గానేరదు	18
ఉపనిషచ్చిభాగము	xv	కర్మజ్ఞానసముచ్చయము కుదరదు	18
పూర్వగ్రన్థవిషయము	xv	పరాపరబ్రహ్మలు ఓంకారోపాసనా	
బ్రహ్మమొకటియే మోక్ష		విషయములు	20
సాధనము	xvi	ఓంకారముయొక్క యుత్కృష్టత	91
తైత్తిరీయవల్లిత్రయము	xvii	అష్టమానువాకము	20
తైత్తిరీయోపనిషదర్థసంగ్రహము	xix	వాక్యతీతచతుష్టయము	22
శిక్షావల్లి - ప్రథమానువాకము		మహోవ్యాహృతికిని బ్రహ్మత్మలకును	
విషయవిభాగము	1	సామ్యము	22
వివిధదేవతారూపముననున్న సూత్ర		షష్ఠానువాకము	23
బ్రహ్మమునకు శమస్కారము	2	హోర్దాకాశము బ్రహ్మోపలబ్ధిస్థానము	24
త్వితీయానువాకము	4		

సుమమ్నా నాః కి బ్రహ్మోపలగ్ధి
మౌగము

25

వ్యాహృత్యుపాసనయొక్క
యానుషంగికఫలము

25

వ్యాహృత్యుపాసనయొక్క
ఆత్మంతికఫలము

సప్తమానువాకము

26

పాక్షికోసాసన

27

నవమానువాకము

28

ఉపాసకసర్వములు

30

మతభేదములు

31

దశమానువాకము

31

బ్రహ్మజ్ఞానఫలము

32

ఏకాదశానువాకము

33

కర్మాచరణము జ్ఞానమునకు

పూర్వాంగము

34

గృహస్థసర్వములు

36

సందేహఫలముల కర్తవ్యము

37

మోక్షమెట్లుకలుగును?

కేవల కర్మవలననా?

38

కర్మప్రధానజ్ఞానమువలననా?

39

కర్మజ్ఞానసముచ్చయమువలననా?

39

జ్ఞానప్రధానకర్మమువలననా?

41

కేవల జ్ఞానముచేతనా?

41

ద్వాదశానువాకము

42

ఉపకారసృరణము

42

నిర్గుణబ్రహ్మవిద్యానిమిత్తకాంతి

42

బ్రహ్మనందనల్లి
ప్రథమానువాకము

బ్రహ్మస్వగువల్లుల విషయైక్యత 44

పూర్వోత్తరగ్రంథసంగతి 44

అజ్ఞానము బ్రహ్మజ్ఞానముచే

నశించును 45

మోక్షమునుగూర్చి కర్మనిరర్థకము 45

ప్రయోజనాధికారిపాధన

సంబంధకథనము 47

మందుగా బ్రహ్మజ్ఞానఫలకథనము

నందు తాత్పర్యము 49

ప్రాప్తిశబ్దార్థము 48

సత్యాదిశబ్దములయొక్క

విశేషణార్థము 50

సత్యాదిశబ్దములు లక్షణార్థప్రధా

నములగు విశేషణములు 51

సత్యశబ్దార్థము 52

జ్ఞానశబ్దార్థము 52

బ్రహ్మభూమశబ్దములేకాధికములు 53

సత్యాదిశబ్దముల లక్షణార్థకత్వము 54

సత్యాదిశబ్దములు స్వార్థపరములు 56

పదచతుష్టయమునకు స్వార్థ

సమన్వయము 57

జ్ఞానశబ్దము బ్రహ్మలక్షకము 58

జ్ఞానశబ్దము 'జ్ఞ' ధాత్వస్థముకంటె

భిన్నము 59

సత్యాదిశబ్దములు బ్రహ్మలక్షకములు

గాని తద్వాచకములుగావు 62

గుహశబ్దార్థము 64

మనోమయాకోశపురుషవిధత్వము	89
యజ్ఞిరాదులనిత్యత్వము	89
చతుర్థానువాకము	90
మనోమయాకోశాత్మత్వము	91
విజ్ఞానమయాకోశస్వరూపము	92
విజ్ఞానమయపురుషవిధత్వము	93
పంచమానువాకము	94
విజ్ఞానమయబ్రహ్మాపాసనము	94
ఆనందమయము విజ్ఞానమునకాత్మ	96
ఆనందము దుఃఖాభావముకాదు	97
ఆనందస్వరూపము	97
ఆనందమయుడు కార్యరూపుడు	
బ్రహ్మానందముకంటె భిన్నుడు	98
ఆనందమయూని పురుషవిధత్వము	99
షష్ఠానువాకము	101
బ్రహ్మస్థిత్యమును నమ్మినవానికి	
తద్దర్శనమగును	102
ఉపాసనముయొక్క వివిధ	
ప్రయోజనములు	103
శ్రవణానంతరముగలుగు ప్రశ్నలు	104
బ్రహ్మము జగత్కారణమగుటచే	
నుండితీరవలయును	105
సృష్టి బ్రహ్మమునకు కామనా	
విషయము	106
సృష్టిస్వరూపము	107
బ్రహ్మము జగత్తునకు	
భయకారణము	108
ప్రవేశశబ్దార్థము	
మనోమయాకోశస్వరూపము	87
మనోమయాకోశము సర్వాంతరము	88
మనోమయాకోశము సాక్షాత్కార	
స్థానము	65
బ్రహ్మవిదుని సర్వకామానుభవము	66
బ్రహ్మవిత్స్వరూపము బ్రహ్మ	
స్వరూపము	67
బ్రహ్మత్వల యనన్యత్వము	70
సృష్టివర్ణనము పురుషార్థసాధకము	
గాదు	70
సృష్టిబ్రహ్మముయొక్క తటస్థ	
లక్షణము	71
వివర్తవాదము	72
ఆవరణవిక్షేపములు	73
బ్రహ్మము జగత్తున కాత్యంతిక	
కారణము	74
పంచభూతసృష్టి	75
పంచీకరణము	77
పురుషోత్పత్తి	78
కోశపంచకమునందాత్మత్వబుద్ధిని	
తొలగించుటచే బ్రహ్మముపదే	
శింపబడుచున్నది	79
అన్నమయాకోశము	79
ద్వితీయానువాకము	80
బ్రహ్మప్రపంచాపనయనము	82
అన్నమయాకోశోపాసనము	82
ప్రాణమయాకోశము	84
ప్రాణమయాకోశోపాసనము	84
తృతీయానువాకము	85

1. సృష్టించినవాడు ప్రవేశించిన వాడు నొక్కడేనా	109	అభేదజ్ఞానములేని సుకృతముగూడ భయహేతువగును	125
2. రూపాంతరముచే ప్రవేశము	110	ఆనందరూపానంద	128
3. బ్రహ్మమునకు ప్రవేశార్థము సావయవత్వాంశికారము	111	లౌకికానందము బ్రహ్మీనంద ద్వారము	128
4. కార్యమేకారణమునందు ప్రవేశము	111	స్రోత్రీయత్వాదులు మూడును బ్రహ్మీనందమున కనివార్యములు	129
5. కార్యాంతరప్రవేశము	112	వివిధోపాధివిశిష్టమగు బ్రహ్మీనంద	
6. కార్యాంతరము కార్యాంతర మున ప్రవేశము	112	దైక్యము	181
7. ప్రతిబింబరూపమున ప్రవేశము	112	మిగిలిన చెండుప్రశ్నలకు సమాధానము	184
ప్రవేశశబ్దము గౌణాకము	113	సంక్రమణశబ్దార్థము	184
ప్రకారాంతరముచే కార్య శబ్దార్థము	115	సంక్రమణకర్తబ్రహ్మనన్యము	186
నామరూపములచే నభివ్యక్తమగు జగత్తంతయు బ్రహ్మ		జీవబ్రహ్మైక్యమునందుమాత్రమే అభయప్రతిష్ఠ సిద్ధించును	188
స్వరూపమే	116	ఈశ్వరుడుగూడ భయకారణ మగుచున్నాడు	189
నవమానువాకము	118	విద్యావిద్యుల స్తకరణశర్మములు	140
నామరూపములు బ్రహ్మకు స్వయంకృతములు	119	జీవునిసంసారమవాస్తవము	140
బ్రహ్మము రసస్వరూపము	120	సంక్రమణశబ్దము జ్ఞానపరము	141
బ్రహ్మము ప్రాణనాదిక్రియా హేతువు	121	నవమానువాకము	
బ్రహ్మము ప్రమాణాద్యగోచరము	123	పరమాత్మ మనోవాగగోచరుడు	144
బ్రహ్మమభయహేతువు	123	లౌకికజ్ఞానోత్పత్తిసాధనములు	144
బ్రహ్మముయొక్క భయకారణ త్వము	124	ఆత్మ కేవలము సాక్షిమాత్రము	145
అవమానువాకము	124	శబ్దముల యఖండార్థము బ్రహ్మము	146
		బ్రహ్మము విధివిషయముకాదు	148
		బ్రహ్మజ్ఞానమనకును, బ్రహ్మీనంద మునకు నవ్యవధానము	149

బ్రహ్మజ్ఞానికి సాధ్వసాధ్వాచరణ		షష్ఠానువాకము	165
చింతనములేదు	150	అనందమునందు సంపూర్ణలక్షణ	
సింహావలోకనము	151	సమన్వయము	167
భృగువల్లి		వారుణీవిద్య	169
వల్లీద్వయముయొక్క ఏకవాక్యత	152	బ్రహ్మవిద్యాఫలము	169
ప్రథమానువాకము	153	సప్తమానువాకము	170
ద్వితీయానువాకము	153	అష్టమానువాకము	171
తృతీయానువాకము	154	నవమానువాకము	172
చతుర్థానువాకము	155	అన్ని పాసనావ్రతము	172
పంచమానువాకము	155	దశమానువాకము	173
వరుణోపదేశము	156	అన్నదానమాహాత్మ్యము	174
బ్రహ్మజ్ఞానమునకు కోశపంచకము		అధ్యారాపాపవాదములు	175
ద్వార భూతము	157	మానుషుడై వీయుపాసనలు	177
ప్రథమవాక్యార్థము	158	జీవాత్మలు సంసారులుగారు	177
ద్వితీయవాక్యార్థము	159	బ్రహ్మవిదుని సర్వక మానుభవ	
భృగువుయొక్క మననప్రకారము	161	వివరణము	181
వరుణోపదేశముయొక్క		బ్రహ్మవిదుని గానస్వభావము	183
సంపూర్ణవిచారణ	163	ఫలశ్రుతి	184

మన వర్ణానుక్రమణిక

ఆధ్యాత్మ మ్	1.3-4	(పాణం దేవా అనుపాగ్రిణంతి	2.3.1
అన్తేవాన్యత్తనరూపమ్	1.3.3	పాగ్రిణోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్	3.3.1
అన్యం న నిర్ద్వైత్	3.7-1	బ్రహ్మ నివాసోన్మితమం	2.1.1
అన్యం న సరిచక్షిత	3.8-X	భీషాన్వాన్వాసః సవతే	2.8.1
అన్యంబహుకుర్వీచ	3.9	భూభ్యువః సువరితి	1.5.1
అన్యంబ్రహ్మేతి		భృగురైస్స వాదుణిః	3.1.1
వ్యజానాత్	3.1.1	సహోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్	3.4.1
అన్యైస్సప్రజాః		సహాఇతిబ్రహ్మ	1.5.3
ప్రజాయస్తే	2.1.1	సహాఇత్యానిత్యః	1.5.2
అసగ్నాఇదమగ్నిఆసీత్	2.7.1	య ఏ వం వేద	3.10.2
అసన్నేవ స భవతి	2.6.1	యతోవాచోనివర్తన్తే	2.4.1
అహం వృక్షస్యరేకీనా	1.10.1	యతోవాచోనివర్తన్తే	2.9.1
అహమన్నమహమన్నం	3.10.6	యశఇతిపశుషు	3.10.3
అన్యోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్	3.6.1	యతోజగేనానిస్వాహా	1.4.3
ఋపంచస్వాగ్ధ్యాయప్రపచనే	1.9.1	యశ్చందసాం వృషభో	
ఋమితిబ్రహ్మ	1.8.1	విశ్వరూపః	1.4.1
మగ్నాణానామార్తనః	1.4.2	యే క్రత్ర బ్రాహ్మణాః	
తన్నయ ఇన్యపాసేతి	3.10.4	సంమర్మినః	1.11.4
నేనసిత్యకాగ్ధ్యాభ్యాం	1.11.2	నాయుః సంధానం	1.3.2
నకంచన నసితో	3.10.1	విజ్ఞానం బ్రహ్మేతివ్య	
నో ఇతిగాణి	1.11.3	గానాత్	3.5.5
స్యగ్నస్యస్థిక్షం	1.7.1		

విజ్ఞానం యజ్ఞంతను తే	2.5.1	స య ఏవంవిత్	3.10.5
వేదమనూచ్యాచార్యో	1.11.1	స య ఏషోఽన్తర్హృదయ	1.6.1
శంసోమిత్రః	1.1	స యశ్చాయం పురుషే	2.8.5
శంసోమిత్రః	1.12	సహ నావవతు	1.12.1
శ్రోత్రియస్య చాకామ		సహ నౌ యశః	1.3.1
హతస్య	2.8.4	సుచరిత్యాగిభ్యే	1.6.2
స ఏతో మనుష్యగన్ధర్వా	2.6.2		

ఆ లో క ము

శ్రీఖరనామసంవత్సర చైత్రశుద్ధ నవమి భానువాసరము
 నాజీవితములో నొకనుదినము. ఏలూరులో నలరారుచున్న
 సంస్కృతపాఠశాలావారి కోత్సవమున కాహూతుడనై యచట
 శ్రీరామపట్టాభిషేకోత్సవవ్రతమును నిండుభక్తితో నాచరిం
 చుచు భార్యతీషరమేశ్వరుల మఱపించు శ్రీ యీదర వెంకట్రావు
 దంపతుల యతర్కితోపనతము నవ్యాజానురాగపురస్సరము
 నగునాతిధ్యమునకుం బాత్రుండనైతిని. నే నచ్చట గొలది
 యుపన్యాసముల నిచ్చుటగూడ సంభవించెను. సంస్కృతభాష
 నెఱుంగని ముముక్షుజనసామాన్యమునకు నాభాషలో నున్న
 యాధ్యాత్మికత త్వరహస్యము శాంకరమతసౌష్ఠవముగూడ
 తాళమువేయబడిన పేటికలోని రత్నములట్లుంటచే వారాత్మ
 జ్ఞానముంగూర్చి నైరాశ్యముం జెందుచున్నారనియు సుప్ర
 సిద్ధము లగుదశోపనిషత్తులను శ్రీశంకరభాష్యసారమును సము
 చితరీతిం దెలిగించి వారికొఱతం దీర్పవలసివదనియు బ్రహ్మశ్రీ
 యీదర వెంకట్రావుపంతులుగా రప్పట్ల నన్ను గోరిరి. అంతకుఁ
 బూర్వమే నామిత్రులచే నామనోభూమియందు నాటబడిన
 విత్తనమునకు గంభీరమగు వీరి బలుకులు దోహదకరమగు జల
 పూరితాలవాలమై దాని నంకురింపజేసెను. అచటినుంచి నే
 నింటికి వచ్చినంతనే నాగురుపాదులగు భారతీసంప్రదాయ
 సార్వభౌమ శ్రీజగద్గురుకల్యాణానందభారతీమాంతాచార్య
 స్వామిపాదకంజమధుపూరితమగునట్లు నా యాశాంకూరమును
 నమర్పించితిని. సహజార్ద్రస్వభావులగు వారు తమ యాశీ
 ర్వాదామృతముచే దానినిం దడిపి యనతికాలముననే వృక్ష
 రూపముం దాల్చి ఫలించునట్లు లనుగ్రహించిరి.

ఇట్టికృతి సల్ప నేనవర్యాప్తుడనయ్య సమోఘము లగు
 శ్రీగురుపాదుల యాశీస్సుల నూతగాగొని యా వైశాఖశుద్ధ
 పంచమి భృగువాసరమున శ్రీమద్భగవచ్చంకరపూజాసంతర
 మున దుస్సాధ్యమగు నిక్కార్థమునకుం బూనుకొంటిని.
 ముస్సుండు స్వశాఖకుం జెందినదగుటేగాక సకలోపనిషత్తులకు
 దలమానిక మనదగు తైత్తిరీయోపనిషత్తును సభాష్యముగ
 డెలిగింప నారంభించి జ్యేష్ఠమాసారంభమున సద్దానిం బూర్తిజేయ
 గల్గితిని. తరువాత నీశాద్యుపనిషత్తుల నెత్తుకొని నడుమ
 నడుమ నితరములగు తొందఱపనులలో నిమగ్నుడనుగావలసి
 వచ్చుటయేగాక శరీరానారోగ్యతలుగూడ సంతరాయముల
 గల్పించుచుండినను బట్టుపదలక బృహదారణ్యకముదక్క
 నిప్పటి కెసమిది యుపనిషత్తుల బూర్తిజేయగల్గితిని. అనతికాల
 ములో బృహదారణ్యకముగూడ గురుపాదులవారి యాశీస్సు
 లచే డెలిగింపబడగలదని యాశించుచున్నాను.

ఈశాదిదశోపనిషత్తుల సభాష్యములుగ డెలుగునం
 దందించుట కింతకుమానువు శ్రీ వావిళ్ళ రామస్వామిశాస్త్రిలు
 అండు సన్నువా రొక్కరుమాత్రమే కొంతవఱకు బ్రయత్నించి
 నటుల కనుపట్టుచున్నది. వారుగూడ చాందోగ్యబృహదారణ్య
 కముల సభాష్యముగ బ్రచురించిన ట్లగుపడదు. వారి ప్రచురణ
 ములు కేవలనువాదమాత్రములే. అవియుంగూడ నిష్పడు
 దొలుకుచున్నట్లు లేదు. ఆసేతుహిమాలయవిస్తృత మగు నీ
 యార్ష దేశము పాశ్చాత్యసంస్కృతివ్యామోహముచే బహుశ
 యుగ న విలంబపడుట నిజమే యైనను నిజనాగరికతాంకూరము
 లీదకు బూర్తిగ సంతరింపలేదు. ఆర్షమగు నాధ్యాత్మిక

తత్త్వమును దెలిసికొనవలయు ననుకోరిక లిప్పటికింగూడ ననేక స్థలముల దలెత్తుచునే యున్నవి. ముముక్షుచకోరజాతములు మనదేశపు టాధ్యాత్మికాకాశమున బారుబుదీరి యాంధ్రోప నివచ్చుండికాధీధితుల కెదురుచూచునేయున్నవి. సంప్రదాయ సిద్ధము సభాష్యము నగునట్లుపనిషత్తత్త్వసారమును బ్రస్తుత కాలపు దుచుల కనువగుతీరున విపులముగ వివరించు నాంధ్ర గ్రంథరచన లింతవఱకు లేవు. ఈ కొఱతందీర్చుటయే ప్రస్తుత ప్రయత్నమునకు ముఖ్యతాత్పర్యము. ఈ కృత్యైచిత్యము నెడ పరితృప్తిమే ప్రమాణము.

చదువరుల బుద్ధివృత్తులయందలి మార్పులతోబాటు మూలభాషాకారిన్యముంగూడ నీ తెలుగుసేతయందలి వైరశ్యమునకుం గారణమగుచున్నది. ఏ సామాన్యగ్రంథమునైనను మాతృకయందలి రసభావాదులు సమగ్రములుగ బ్రకటితము లగునట్లు మఱియొకభాషలోనికి మార్పుటనునది యుభయ భాషాకోవిదులకై నను గడుదుష్కరము. అట్టిచో శాస్త్ర గ్రంథముల మార్పుసంగతి నింకేమి చెప్పవలయును. ప్రతి భాషయు విలక్షణమగు పదజాలము, ప్రత్యేకమగు జాతీయత, విశిష్టమగు వాక్యరచనాదులతో స్వస్వభావము నొకవంతవికాసముతో బ్రదర్శింపగలదు. మామూలువాడుక తెలుగునను గ్రాంథికాంధ్రమునంగూడ నెక్కుడుగ సంస్కృతపదము లుండు చున్నను వాక్యరచనమందును జాతీయతయందుంగూడ నాంధ్ర గీర్వాణసంప్రదాయముల రెంటికి నెంతయో భేద మున్నది. శ్రీమచ్ఛంకరభగవద్పాదుల సంస్కృతవాణి సంస్కృతసంప్రదాయానుసారములగు ప్రసన్నతాగాంభీర్యతతోడను నిరుప

మానవుడు జగిబిగియల్లికతోడను నిండియున్నది. అట్టివారి పక్షిని బ్రతిపదవాక్యానుపూర్వముగ దత్పర్ణరసానుభవ యోగ్యముగ నాంధ్రమునకుం దింపుటయే మిక్కిలి కష్ట మన్నచో సీమాంధ్రభాషాసంప్రదాయసమ్మతముగ నొనర్ప గల్గుట నాబోటివానికి గగనకుసుమసంపాదనాకాంక్షయే యన దగును. సద్గుణముఖమున సంప్రదాయసిద్ధముగ శ్రవణము నొనర్చినవారికినిగూడ నిర్భేద్యమగు శాంకరపక్షి కేవలము బాదముచే ప్రసన్నము కాగలదనుట నామటుకు నాకు సందే హాస్పదమే యగుచున్నది. అందువలన నాజగదేకాచార్యుని భాష్యమును భూమికగ గ్రహించి యీరచనలయందు వారి పక్తుల నరుకరించితిని. విద్యావిగ్రహులగు నానందగిరి విద్యారణ్య శంకరానందరామరాయాదుల వ్యాఖ్యానములగోని విషయముల సంప్రటిజేసి సకలము సుప్రసన్నము సుగమముగ నుండవలయునను కోరికతో అనివార్యములగు పారిభాషిక పదములందక్క సామాన్యసాహిత్యశైలి నవలంబించి యీగ్రంథ ములను రచియించితిని. భాషాసౌష్ఠ్యమునకుకంటె భావ సౌష్ఠ్యమున కెక్కుడు ప్రాముఖ్యత నొసంగితిని. ప్రసాధనక్రియా నభిజ్ఞుడనగు నాచే ముడుతలు ముడుతలుగా నమర్పబడిన యీ కొత్తపాత్రమువలన సహజసర్వాంగసుందరియగు దెలుంగు తల్లికి నావంతయు గొఱంత గల్గదని నానమ్మకము. అమూల్యము లగుచీనిచీనాంబరముల గట్టబెట్టి యామె నలంకరింపగల పండితకవిపుత్రు లనేకులున్నారు. నానేర్చిన యాంధ్రభాషా ముఖమున వెలువడుచున్న యీ యుపనిషత్సూక్తిక జిజ్ఞాసువుల యద్వైతాత్మతాస్వాదనాత్మప్లను గొంతవత్తుకైన దీర్చి

సంస్కృతభాష నెఱుంగలేకపోయితిమిగదా యను సనుతాపము గలవారి కాలోచనామృతముగ గాకున్న నాపాతమధురముగ నైన సేదదేర్పగల్గినచో నేను కృతకృత్యుడనగుదును. సంపూర్ణ విషయగ్రహణము నాకాంక్షించువారికి సాక్షాద్భగవత్పాదులే యాశ్రయణీయులు. మంచుకొండనుండి యతివేగమున క్రిందికి దుముకు గంగాప్రవాహమున స్నానమశక్యమగుచుండ సామాన్యుల సౌకర్యమునుగోరి యాప్రవాహమును మఱిల్చి “బ్రహ్మకుండ” మను రేవు నిర్మింపబడినది. అట్లే బహుశాస్త్రచర్చా తిమింగిలసంకులములగు బ్రహ్మవిద్యాజలముల సాక్షాత్ప్రవాహమున నీదినగాని తృప్తినొందని సమర్థుల విషయమట్లుండ దదన్యులకు సౌలభ్యార్జనమునకై యీకృతి ముఖ్యముగ నుద్దేశింపబడినది.

ప్రతిమంత్రమునకు బూర్వోత్తరసందర్భముల దెలియజేయు ప్రతీకయు, నఖండాస్వయము, వివిధవ్యాఖ్యానోపబృంహితము లగుతాత్పర్యార్థవిశేషములు ముఖ్యము లగు ప్రమాణములు వాని లభ్యస్థానములు గిష్టస్థలముల విషయసంక్షేపము, విషయవిభాగవిమర్శనము, ప్రకరణోచిత మగు నుపనిషదంతర విషయానుసంధానము, విషయపట్టిక మొదలగువిశేషములతో స్వతంత్రమగు నుపన్యాసకైలితో శాంకరభాష్యము సనుకరించు సీగంధ్రముల రచించితిని.

నాకిట్టియోగ్యత సనుగ్రహించిన గురుపాదులదుస్సాధమగునాన్యత్రాప్రాప్తికొఱకు కళ్యాణాత్మకము లగు తన్నామరూపముల కనిశము సపర్యనుమాత్రము జేయగలను. ఈనారచనలను శ్రద్ధతో జదివి యమూల్యము లగుసూచనలచే నన్నధమర్ణునిగా నొనర్చిన యస్ఫుర్ధనాములగు శ్రీమదుపనిషత్సామి

వారికిని సహృదయులు సుహృత్తులును నగుశ్రీయుత క్రా
వేంకట్రావు, ఓరుగంటిసీలకంఠశాస్త్రి. దైతాగోపాలకృష్ణయ్య
గొడవర్తి సుబ్బారావు, భువనగిరి విజయరామయ్యగార్లకు కృత
జ్ఞతా పూర్వకము లగునభివందనములనొసగుచున్నాను. (పాక్ష
శ్చిమ వేదాంతపుకృతముల వివరించు నొక చక్కనివ్యాసము
నుపోద్ఘాతరూపమున నాకు వ్రాసియుచ్చిన యుభయవేదాంత
శాస్త్రవిశారదు లగుశ్రీయుత దాడిపర్తిదుర్గాప్రసాదగావుగారికి
నానమస్కృతులు. ఈరచనలందు గుణమెద్దియైన నున్నచో
నది శ్రీగురుపాదుల యాశీఃఫలమే. జ్ఞాతాజ్ఞాతము లగులోప
ములకు నాకింబిజ్ఞతయే కారణము. రసగ్రహణైకపారీణులగు
చదువరుల కిట్లంతవ్యములు.

న్యాయవాదికులాలంకారభూతులు, ఆధ్యాత్మికవిద్యా
ర్జనమున నాకుసతీప్రులు, పూర్ణదీక్షాపరులు, నిరతాన్న
పూర్ణానందర్యానిరంతరులు, ఆస్తికావలంసులు, నాకత్యంతము
సుహృత్తులు నగుబ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తి వేదాంతపారీణ
యేలేపెద్ది సాంబశివశాస్త్రిగారి గ్రంథముద్రణకువలయు ధన
మునువెచ్చించి సహజముగు వారియకాదార్యసౌజన్యములకు
మెఱుంగుబెట్టిరి. ఆస్థానినియందు శ్రీశాజ్జరమతప్రచారమున
కవ్యాజ్ఞప్రేమతో వారునాకొసంగినచెయ్యూతకు నేనెంతయు
కృతజ్ఞుడను. వారియభీష్టితార్థసిద్ధి యనతికాలములో సమ
కూర్చునట్లు పరమేశ్వరిని ప్రార్థించెద.

అలితా రామం

బృందావనం - గుంటూరు

శ్రీనందననామ సంవత్సర

శ్రావణపౌర్ణమి-మంగళవారం

5-8-1952

రాయప్రోలు లింగనసోమయాజి

తొలి పలుకు

తత్వమన సత్యాన్వేషణముకన్న నన్యముకాదు. కాన భిన్న దేశములను బట్టిగాని, జాతులనుబట్టిగాని సత్యస్వరూపము నందు భేదమున కవకాశముండదగదు. భారతవిజ్ఞానశాస్త్రమని (Science), యూరపువిజ్ఞానశాస్త్రమని మన మెట్లు సంభాషింపమో అట్లే భరతఖండతత్వమని, యూరపుతత్వమని పలుకుటకూడ హాస్యాస్పదముగ కనుపించవచ్చును. ప్రపంచములో గొన్ని దేశముల గొన్నివృక్షములు, జంతువు లుండవచ్చును. అవి యితరదేశములలో లేకపోవచ్చును. అంత మాత్రముననే జంతుశాస్త్రమునందుగాని, వృక్షశాస్త్రమునందుగాని విభిన్నత కానరాదు. విజ్ఞానమున కెచ్చటనయినను విచారణావిషయము సమానమే. కాని విజ్ఞానశాస్త్రములందు వలె తత్వశాస్త్రములందు బాగ్బిచ్చిమదేశములందు విచారణ విషయము సమానమేనని చెప్పటకు వీలులేదు. విజ్ఞానశాస్త్రములకు విషయము ప్రకృతి. అయ్యది ఇంద్రియజ్ఞానగమ్యము. అందువలననే 'డార్విను', 'న్యూటను', యీక్స్టెయిక్', 'రామక్' ప్రభృతు లంతర్జాతీయఖ్యాతి బడసిరి. తత్వశాస్త్రమన్ననో యింద్రియాతీతము. దేవుని, ఆత్మను గూర్చి విచారణజేయునప్పుడు సత్యాన్వేషణమే ప్రధానోద్దేశమైనను, ఏయే దేశములం దేయేభావములతో నేయేసాంప్రదాయార్థములతో బదము లుచ్చరింపబడినవో తెలియనిది తత్వవిషయములు విజ్ఞాన (Science) విషయములంబోలె తేటతెల్లముగ బోధపడునట్లు జెప్పనలవికాదు. పూర్వసాంప్రదాయములను, పూర్వదర్శనవిషయములను బురస్కరించుకొనియే ఆయా దేశపు

తత్వవేత్తలు సత్త్వాన్వేషణ మొనర్చిరిగాన భారతతత్వశాస్త్రమని, యూరపుతత్వశాస్త్రమనియు జెప్పకతప్పదయ్యెను.

పాశ్చాత్యఖండమునందే భిన్నప్రదేశతత్వవేత్తలు భిన్నసాంప్రదాయముల ననుసరించి పెక్కుపోకడల బోయిరి. జర్మను తత్వవేత్తయనిన కూలంకషముగ నన్నివిషయముల విమర్శించి సిద్ధాంతమును నిర్ణయించు నని పేరుగాంచెను. అంగ్లతత్వవేత్తలలో 'బేకను' మొదలు ప్రస్తుతపు 'మూరు', 'రస్సెలు' వరకును నేదోయొకవిధమున జయముగాంచుటయే ప్రధానముగ నెంచెదరు. ఫ్రాన్సుదేశపువా రట్లుగాక గణితశాస్త్రసిద్ధాంతములవలె నిస్సందేహముగ నుండునట్లు విమర్శింతురు. 'జేకార్టు' 'బర్గెస్' ప్రముఖులు—బర్గెస్ "సత్యము నిత్యముకాదనియు, సదా యభివృద్ధిని బొందుచుండు నని" వాదించెను. అమెరికాలో స్త్రీలు, బురుషులు, యువకులు, వృద్ధులు అందఱును పాటుపడుటకు వెనుదీయక కృషిచేయుదురుగాన పాటుపడుటయే ప్రయోజనవంతముగావున 'జేమ్స్'—“ప్రయోజనకారియే సత్యము. ప్రయోజనహీన మనత్య”మను (Pragmatism) సిద్ధాంతమును నిర్వచించెను.

యూరపు, అమెరికాలలోని యంతర్భాగములలోని తత్వములందే విభిన్నత యింత గాన్పించుచుండ నాదేశపుతత్వములకు భారతదేశతత్వములకు భేదములుండుట కాశ్చర్యపడనవసరములేదు. అసలు తత్వశాస్త్రము (Philosophy) అనుపదమునకే యూరపునం దర్థము వేరు. భారతదేశమందర్థము వేరు. యూరపుదేశతత్వమునకు జన్మస్థాన మనదగుగ్రీసుదేశమున తొల్లిఁజనినండియు తత్వ మన ప్రకృతి (Nature)ని,

మానవజీవితమునుగూర్చి హేతువాదమువలన నిర్ణయింపదగు జిజ్ఞాస యనిభావము. అందువలన నచ్చట నిప్పటికి రెండు వందలసంవత్సరములపూర్వమువరకు తత్త్వపదమునకు (Philosophy)ను విజ్ఞాన (Science) అను పదమునకు నర్థమొక్కటియే. పూర్వపుతత్త్వవేత్తలగు 'అరిస్టాటిల్', 'డేకార్టు', 'లైబ్ నిజ్' లందఱు, నేటితత్త్వవేత్తలగు 'రస్సెల్', 'వైట్ హెడ్', 'బర్గెస్', 'జేముస్' ప్రభృతులందఱు విజ్ఞానతత్త్వములకు ప్రయత్నపూర్వకసమన్వయము గానించుచుండును.

భరతఖండమందన్ననో తత్త్వశాస్త్రము ప్రత్యేకవిభిన్నతతో విరాజిల్లును. అది పరవిద్య తేకబ్రహ్మవిద్య యనియు, తదితరశాస్త్రములన్నియు నపరవిద్యలనియు విభాగముగలదు. అపరవిద్యయన నైహికాముష్మికాభ్యుదయమునకు సాధనములగు సంహితాబ్రాహ్మణములు, వేదాంగములు, తర్కశాస్త్రములు, ధర్మశాస్త్రములు, ఆయుర్వేద, ధనుర్వేదములు, అర్థశాస్త్ర, గణితశాస్త్రములు యిత్యాదులు. పరవిద్య కేవలనిశ్చేయససాధనము. అదియే తత్త్వము. తత్ అనగా పరమాత్మ (Supreme Reality) తస్య భావః తత్త్వమ్ అని అనగా బ్రహ్మభావమని వ్యుత్పత్త్యర్థము. బ్రహ్మభావము కేవల హేతుజ్ఞానగమ్యముకాదు. అనుభవైకవేద్యము. సాక్షాద్దర్శనగమ్యమని భారతీయులు తలంతురు.

పాశ్చాత్యదేశములందువలె కేవల హేతువాదము లొనర్చుపురుషుని యుక్తాత్మకు డండురేగాని భారతభూమి యందు వానిని జ్ఞానిగ భావింపరు. భారతజ్ఞానిని పాశ్చాత్యులు కేవలస్వాప్నికప్రపంచమందున్నమానవుడనియు, భారత

తత్త్వశాస్త్రము కేవలమూఢనమ్మకములపుట్టఁబడియు నెంచె
దరు. దీనికి భారతీయు లిట్లుసమాధాన మిచ్చెదరు. ప్రతి
మానవుడును జ్ఞాని కానేరడు. అనేకజన్మములనెత్తి యజ్ఞ
యాగాదిప్రత్యకర్మముల నొనర్చి తత్సుక్తసరిపాకమువలన
సఖ్యవిదూరమై చిత్తశుద్ధిగలిగి సద్గురుసాంగవ్యవహార నజ్ఞాన
మును దొలగించుకొని బ్రహ్మసింఘుడై పరబ్రహ్మసాక్షాత్కార
మునుబొంది బ్రహ్మత్వైకనిరూఢి నద్వితీయబ్రహ్మానందమున
నుండుమహావ్యక్తి నే జ్ఞాని యనదగును. శ్రీశంకరభగవత్పా
దులు పూర్వప్రాయమందే సన్యసించి మండనమిశ్రాదినర్వ
శాస్త్రపండితుల ననర్థశవాగ్వాదమున నోడించి అనాటిభారత
దేశము కన్యాకుమారిమొదలు హిమాచలపర్వతము పర్వత
నమఃగావించి నాలుగునైపుల శారదాపీఠముల స్థాపించి ఉపని
షత్తులకును, గీతలకును, బ్రహ్మసూత్రములకును భాష్యముల
రచించి, పెక్కన్వతంత్రగ్రంథముల రచించి, బౌద్ధమతనిర్మూ
లన మొనర్చి వైదికమతమును పునరుద్ధరించిన మహానుభావుడు,
జ్ఞాని. ఈయద్భుతకృత్యములన్నియు ముప్పదిరెండువత్సరముల
వియసులోనే ముగించినవ్యక్తి స్వాప్నికప్రపంచమానవు డెట్లు
గును? ఇవియన్నియు జ్ఞాత, జ్ఞానము, జ్ఞేయ మనుత్రిపుటిజ్ఞాన
మునకు భిన్నమైన నిర్వికల్పసమాధినిష్ఠాజనితానుభవమువలన
బ్రహ్మభావమును బొంది బ్రహ్మానందమును చూరగొని వ్యాప
హారికప్రపంచమును నిరసించి తదాధారమైన పారమార్థికసత్య
మగుతత్త్వమును గ్రహించినవ్యక్తి కృత్యములుగాని యన్య
ములుగానేరవు. ఉపనిషత్తులు తపఃఫలితరహస్యములుగాన
నాయుపనిషద్రహస్యముల దసభాష్యరూపమున మనకు కరత

లామలకమొనర్చెను. భారతదేశమందుగూడ బ్రతిమానవు
డును జ్ఞానికాజాలడు. జ్ఞానియగుట కధికారిని నిర్ణయించిరి.
శ్రీ శంకరాచార్యులు “వివేకినోవిరక్తస్యశమాదిగుణశాలినః ।
ముముక్షోరేవహిబ్రహ్మజిజ్ఞాసాయోగ్యతామతా॥” నిత్యానిత్య
వస్తువివేకము ఇహముత్రఫలభోగవిరాగము, శమాదిషట్క
సంపత్తి, ముముక్షుత్వము గలయతి జ్ఞానాధికారి. అట్టియధి
కారు లత్యల్పసంఖ్యాకులయినచు తదధికారమును సంపాదించ
బ్రయత్న మొనరించుట కందఱ కధికారముగలదు.

ఈరీతి విరోపీయ తత్త్వశాస్త్రభారతదర్శనదృక్పథములం
దత్యంతవిభేదము కలదు. యూరపుతత్త్వవేత్తలదృష్టి భౌతిక
ప్రపంచమందు మానవుని నిత్యజీవితమును గ్రహించుటకును
విహికాభివృద్ధియే పరమావధిగగొని తత్సాధనముల దమబుద్ధి
నూత్నతనంతయు వినియోగించి కనుగొనుటమాత్రమే. సతత
జననమరణరూపసంసారచక్రమునుండి తొలగుమార్గ మన్నే
షించి క్షణభంగురములగునైహికవిషయానందముల సంపూర్ణ
ముగ దృఢించి శాశ్వతసుఖమగుబ్రహ్మనందమును గాంచుటయే
భారతీయులదృక్పథము. నేటిభారతతత్త్వవేత్తలలో బ్రము
ఖుడు శ్రీసర్వేపల్లి రాధాకృష్ణపండితుడు “The western
mind is nationalistic, ethical, positivist, and
practical, while the Eastern mind is more incli-
ned toward inward life and intensive thinking”
 (“హేతువాదము, నీతి, ప్రత్యక్షప్రమాణము, వ్యావహారిక
ప్రయోజనము—వీనియందు పాశ్చాత్యబుద్ధి లగ్నమైయుం
డును. ప్రాదేశికస్థలదృష్టి విశేషముగ నాధ్యాత్మజీవితమునం
డును, అంతర్ధానచింతనమందును ప్రసరించుచుండును”) అని

ప్రకటించెను. ఈ ప్రధాన భేదము మనము జ్ఞప్తిమందుంచుకొనిన నన్ని భేదములు సులభముగ నవగతములగును. యూరపు తత్త్వభారతదర్శనసత్త్వముల బ్రధానవిషయముల సాదృశ్యము గలదనియు నప్రధానవిషయములందుమాత్రమే భేదములనియు వాదించుపండితులు నే డుభయదేశములందును లేకపోలేదు. కాని వాచిప్రయత్నములు జయప్రదములుకావు. ఉభయ తత్త్వముల కండుముఖ్యభేదమునుండి యనేక భేదము లుత్పన్నములయ్యెను. వాని నారుతరగతులుగ విభజింపనచ్చును.

1. జ్ఞానమే పరమావధి. జ్ఞాన మన్యథలసాధనము కాదని యూరపుతత్త్వసిద్ధాంతము. 'సాక్రటిసు' 'పేటో' అను సుప్రసిద్ధగ్రీకుతత్త్వవేత్తలు ప్రకృతియందును, మానవజీవితమందును దురవగాహములగు సమన్యలనేకములు గలవనియు, వానినిగూర్చి నిర్బుందిగ్ధమగువిశేషజ్ఞానము బుద్ధిపూక్త్యంతవలన సమార్జించుటయే పరమధర్మమనియు, నయ్యది ఐహికాముష్మిక సాధనముగ నుండదగదనియు ప్రబోధించిరి. యూరపుతత్త్వవేత్త లీజ్ఞానస్వాతంత్ర్యమునకు గర్వపడుచుందురు. వైజ్ఞానికుడు (Scientist) తన్నెదుర్కొను సమన్యలకు గ్రహసమాధానముల నారయులే తనపనిగాని వానివలన మానవప్రయోజనమును బుద్ధిపూర్వకముగ గాంక్షింపడు. ఆసమాధానముల గ్రాతవిశేషములు కనిపెట్టవచ్చును. అవి లోకోపకారకములు కావచ్చును. ఆవిశిశ్కై, విమృశ్యచ్ఛక్తి వైజ్ఞానికులు కనుగొనిన అద్భుతవిషయములు. తద్వినియోగమువలన నమెరికా యూరపులు ప్రపంచమునకెల్ల భాగ్యవంతప్రదేశము లయ్యెను. కాని యట్టి ప్రయోజనము వైజ్ఞానికున కానుపంగికమేకాని

ప్రధానముకాదు. పాశ్చాత్యతత్వవేత్తకు దేవుడు, అయ్య తత్వము-అనునవి వాదసాధ్యములయ్యును తత్వమునకు ప్రధానాంగములు కావు. తమ సిద్ధాంతములందు దైవమునకు నమ్మ తత్వమునకు తావులేదని నిరూపించువారును యూరపునందు తత్వవేత్తలనిపించుకొనకబోరు. అందువలననే బహుదైవవాది యగు 'స్పెన్సూజు', సర్వసందేహవాదులగు 'వార్టేరు', 'జాను మిల్లు', నాస్తికులగు 'ఇంగర్ సాల్' ప్రభృతులు, ఆస్తికులగు 'బిషపు జాన్స్టె' ప్రభృతులకంటె తత్వవేత్తలలో తక్కువగౌరవ మును బొందలేదు. సనాతనక్రైస్తవమతస్థుల కిది నచ్చదు గాని వారిచర్య లీనాస్తితత్వవేత్తల బ్రబోధముల నాపజాల వయ్యెను. కాన యూరపులో జ్ఞాన మన్యఃసాధనవిరహిత మైన స్వతంత్రపరమావధి.

భారతభూమియందు గట్లుగాక జ్ఞాన ముత్తమసాధనము మాత్రమే. యూరపువైజ్ఞానికజ్ఞానము మానవసుఖజీవనమున కును, వైషయికానందమునకును సాధనమగుటచే దాని సంతగ ప్రశంసింపక గర్హింతురు. అట్టి ప్రాపంచికజ్ఞానమంతయు నవిద్య, అజ్ఞానము అనియు, ఆయవిద్యను నాశనమొనర్చి పరమాత్మసాక్షాత్కారమును జేర్చుజ్ఞానమే ఉత్తమజ్ఞానమని యును భారతదర్శనకారులమతము. ఆత్మ జననమరణప్రవాహ పరంపరలందు మునిగితేలుచు తుదకు విసిగివేసారి విషయానందములందు సంపూర్ణవైరాగ్యము కలిగి పుట్టుకయు చావును లేనిమార్గమునకై వెదకును. అందుకు మార్గముకట్టియే. అదియే బ్రహ్మవిద్య. కాన యూరపులోవలె జ్ఞానము స్ఫాతంత్ర్యపరమావధిగాక ఫలసాధనముమాత్రము. ఇట్టిప్రాగ్దేశ

భావములను యూరపునందు మతసిద్ధాంతములుగాని తత్త్వనిర్ణయములు గావదురు.

2. పైభేదమునుబట్టి యూరపులో తత్త్వశాస్త్రమునకు మత (Religion) మునకును గలసంబంధము భారతభూమియందులి సంబంధమునకు కేవలవిపరీతముగనుండును. యూరపులో గ్రీకులచాటినుండియు తత్త్వశాస్త్రమునకును, మతమునకును విరోధము ప్రారంభము. గ్రీకుతత్త్వశాస్త్రప్రారంభమునందే 'క్సెనోఫను' (Xenophanes) అనుతత్త్వవేత్త ఆనాటి దేవతలను పరిహసించెను. పిదప 'సోక్రటీసు' నిర్భయముగ గ్రీకు దేవతలను శృంగారవిలాసినులని నిందించి ప్రాణములగోల్పియెను. క్రైస్తవమతము యూరపురాజకీయముగా వెలువడినప్పటినుండియు తత్త్వశాస్త్రస్వాతంత్ర్య మడుగంటి మతమున కంగముగమాత్రము మిగిలెను. కాని తత్త్వవేత్తలగు 'బేకను', 'పీకార్డు'లకాలమునుండియు తత్త్వశాస్త్రమునకు, మతమునకు భేదము విజృంభించి యీనాటివరకును నిలిచియున్నది. ఇప్పుడు విజ్ఞానశాస్త్రము, తత్త్వశాస్త్రము, మతములు అన్యోన్యధారములేక తమతమప్రత్యేకవిషయముల స్వాతంత్ర్యముగ నుండుట సమంజసమని యూరపువారిభావము.

భారతదేశమందు దీనికి కేవలవిపరీతపరిస్థితి గలదు. తత్త్వశాస్త్రమునకును మతమున కెంతమాత్రము విరుద్ధభావముండలేదనియు, వాని కవినాభావసంబంధమనియు, తత్త్వజ్ఞునియే మతగురువనియు, భారతీయులు తమనాగరికత కది ప్రత్యేకాలంకారమనియు నెంచెదరు. ఇది యూరపుదేశస్థునకు వెగటుగా దోచును. భారతతత్త్వశాస్త్రములలోని నిస్సారత

యిదియేసని చాటును. ఈవిరోధముమాత్రము సమన్వయా
నర్హము. భరతఖండముం దొకవ్యక్తి తనమతముం దుద్భవ
మందినరీతినే ఒక్కొక్కతత్త్వశాస్త్రమునందు పుట్టి తనమతము
నందలి విశ్వాసము పట్టుదలతోనే తన తత్త్వశాస్త్రగ్రంథముల
సహితము పఠించును. అద్వైతు లద్వైతశాస్త్రములను, ద్వైతులు
ద్వైతగ్రంథములను, విశిష్టాద్వైతులు విశిష్టాద్వైతశాస్త్రములను
అత్యంతశ్రద్ధావంతము లనుబుద్ధితో పఠింతురు. పాశ్చాత్యదేశము
లందువలె తత్త్వశాస్త్ర మొకభిన్నశాస్త్ర మనుభావము
బ్రటిషువారివిద్యావిధానము భరతఖండముం దడుగిడిననాటి
నుండియే ప్రారంభము. ఇచట వైదికధర్మపరమావధి వేద
ముందేగలదనియు, తన్నిర్ణయవేదభాగ మగునుపనిషత్తులే
శరణ్యమనియు, నందుపరస్పరవిరోధము లేదని చూపువ్యాస
నూత్రములును, తద్రహస్యము సంక్షిప్తముగ శ్రీకృష్ణభగ
వానుడు గీతలం దుపదేశించెను గాన నవియు బ్రహ్మవిద్యా
భోదకములనియు తలంతురు. అందువలననే శ్రీశంకరభగవ
త్పాదులు తనయమూల్యమైనయద్వైతసిద్ధాంతము తనప్రకరణ
గ్రంథముల స్వతంత్రముగ నిరూపించి అదియే ఉపనిషద్గీతా
శాస్త్రవ్యాసనూత్రముల రహస్యములని ప్రస్థానత్రయభాష్య
రూపమున సప్రమాణముగ పరమతసిద్ధాంతఖండకరూపమున
వ్యాప్తిగావించెను. అట్లే శ్రీరామానుజాదిమతాచార్యులు
తమసిద్ధాంతముల బోధించిరి.

౪. పైభేదములనుండి మఱియొక భేద మవశ్యము
వచ్చును. ప్రథమమున నుడివిసట్లు జ్ఞానము స్వాతంత్ర్యపరమా
వధిగాక సాధనమాత్రమే యైనచో భారతదేశముం దది దేహికి

సాధనము? “జ్ఞానాదేవహీకైవల్యం.” వేదశిరోవతంసముల
 రహస్యసత్యమును స్వానుభవమునకు దెచ్చుకొనుటకు జ్ఞాన
 ము తమసాధనము. ఆసత్య మద్వైతులకు బ్రహ్మత్వైక్యము.
 ‘తత్త్వమసి’, ‘అయమాత్మాబ్రహ్మ’ ఇత్యాదిముహువాక్యముల
 రహస్యమగుతత్త్వము ప్రత్యగాత్మపరమాత్మల కభేద మనునవ
 గతియే. స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరభిన్నమగుప్రత్యగాత్మయే
 మాయాకల్పితవిశ్వవైజస్వప్రాజ్ఞశరీరవిభిన్నమగు పరమాత్మయని
 భాగత్యాగలక్షణచే కల్పితోపాధుల ప్రవిలాపమున నెఱుంగ
 నగును. ఆప్రత్యగాత్మపరమాత్మలు భిన్నములనియు, నారెంటి
 కిని సాలోక్యసారూప్యసామిప్యాదులు గమ్యస్థానములనియు
 నితరవేదాంతములవారి సత్యములు. అద్వైతులు భక్తి, కర్మో
 పాసనముల నానుషంగికసాధనములుగను, జ్ఞాన ము తమసాధ
 నముగను బరిగణింతురు.

4. ఇండియాలో భారతేతర దేశములం దెచ్చటను గాన
 రానిభేద మొందుగలదు. ప్రతిప్రాణికిని వర్తమానజన్మమునకు
 పూర్వమందుచు, పరమందును జన్మాంతరపరంపర లుండు
 ననియు, పూర్వజన్మములలోని సుకృతదుష్కృతములబట్టి ఉత్త
 రోత్తరజన్మములు నిర్ణయింపబడుచుండుననియు లోకములో
 గాననగుసుఖదుఃఖతారతమ్యములకు కారణము పూర్వజన్మ
 కర్మవిపాకమే యనునట్టిసిద్ధాంతము భారతదర్శనకారులందఱు
 నేకగ్రీవముగ సంగీకరించునట్టిది. అయిన నీసిద్ధాంత మితర
 తత్త్వవేత్తలలో నెచ్చటను యూరపునగాని, అమెరికాలోగాని
 కానము. అందువలన సుఖదుఃఖతారతమ్యతన తృప్తికరమగు
 సమాధాన మితరతత్త్వవేత్త లీయజాలరైరి. అది కేవల జైవా

గీన మాన్మహో నాదైవమును వైషమ్య నైర్ఘృణ్యదోషము లాపాదించును. ఆదోషములు కర్మవాదమువలననే పరిహరింప బడగలవు. పూర్వపుగ్రీకుల తత్వవేత్త 'పైతోగరాసు' (Pythagoras) మాత్రము పూర్వజన్మములు సరులకు గలవని వాదించెనుగాని యితరతత్వవేత్తలెవరును అంగీకరింపలేదు.

6. ఈతత్వదృక్పథభేదములబట్టి యూరపునకును, ఇండియాకును మానవుని నైతిక, సాంఘిక జీవనవిధానముల బ్రధాన భేదము లుండకతప్పదు. యూరపులో నైహికానందమే పరమావధియని మానవునిజీవితలక్ష్యము. పూర్వము గ్రీకుల తత్వవేత్తలు మానవుల కత్యున్నతసౌఖ్య మేవిధమగు సాంఘిక రాజకీయసర్వస్థితులలోనుండునో దాని నన్వేషించిరి. 'ప్లేటో', 'అరిస్టాటిల్' మహాశయులు తమగ్రంథముల నట్టిసాంఘికరాజకీయపరిస్థితులను నిర్ణయించిరి. క్రైస్తవమతవిజృంభణముతో గొంతవరికు బ్రపంచము దుఃఖిభూయిష్టమనియు, క్రైస్తవ స్వర్గసౌఖ్యముకొర కపేక్షించుట మానవకర్తవ్యమనియు ప్రబోధముసాగెను. కాని అది మధ్యయుగమునాటి క్రైస్తవమత ప్రవక్తలవరకే వ్యాపించిందిగాని జనసామాన్యముల కంటలేదు. అందువలన యూరపునం దాప్రబోధము జనసామాన్యపు సృత్య గానమధుచానవిలోదివిహారజీవనములను మాన్వజాలదయ్యెను.

భారతదేశముందు మానవుని నైతిక, సాంఘికజీవన విధాన మాన్యగతి నుండును. ఇహలోకమున సుఖదుఃఖములు కొనవడికుండులని యెంచి, సుఖదుఃఖాకరజన్మవరంప రా రూపమగు సంసారమునుండి మానవుడు మోక్షమార్గమును కాంక్షించును. ఆధ్యాత్మికాధ్యాత్మికాధిదైవికతాపత్రయాభీలదావాగ్నుల నార్ప

బాలుకవృత్తివృత్తికై పరితపించును. పునరావృత్తిరహితశాశ్వత బ్రహ్మానందరూప మగుబ్రహ్మనిష్ఠ యను 'నిష్క-శంకముక్తి నిధిని' జూపుచునానందమునకై సన్తురువు నాశ్రయించును. ఈ సమయము శాశ్వతానందమున కుత్తమమార్గమును బ్రదర్శించినవి.

అద్వైతమతము ప్రకారము 'బ్రహ్మము - సత్యము', 'జగము - మిథ్య' యనుటలన శ్రీశంక రాచార్యులు మాయావాదమునయు నీజగము విప్రజాలితా? సృష్టివలె మాయామయ విరోధముకల్పింపబడినదిగా నందిలిపదార్థములు సత్యాభాసములే గాని సత్యములు కాదనియు, సత్య సత్య, అయథార్థకల్పిత ప్రపంచమునందు మానవుని ప్రవర్తనము, సాంఘిక నైతికజీవన ములగూర్చి తన సందేహ కనకాశముగాని యవసరముగాని లేదనియు, సత్యబోధలు సాంఘికజీవనగర్భాలన మొనర్చుననియు వాత్సాత్యలాక్షిపించిరి. కాని అద్వైతమతమందు సత్య శబ్దము త్రికాలాబధ్యము అనగా సృష్టికి పూర్వము, సృష్టి కాలము, సృష్టికి పరము - యీ మూడు కాలములందుండునిర్వికారి సత్తువే సత్యమనునర్థమునందు బ్రయోగించిరి. అట్టి సత్య సత్తువు సచ్చిదానందరూప మగుపరబ్రహ్మ మొక్కటియే అద్వితీయముగ నుండుననియు, లేదన్యమంతయు మిథ్యయనియు సిద్ధాంతము. మిథ్యాశబ్దముగాని మాయాశబ్దముగాని జగత్తునకు వర్తింపజేయుటలో శ్రీశంక రాచార్యులయభిప్రాయము జగత్తునకు పారమార్థికసత్యత్వము అనగా త్రికాలాబధ్యమైన సత్యత్వము (Absolute reality) లేదని యర్థముగాని వ్యాపక సత్యత్వము (Relative reality) లేదనిభావముగాదు.

స్వప్నానస్థనుష్ఠనమనకు స్వాప్నికప్రపంచము తత్కాలమున
వాస్తవమయినను కలనుండి మేల్కొని జాగ్రవస్థను బొందిన
వెంటనే తనస్వప్నప్రపంచమంతయు మరొల్పిరియి మిథ్యా
మాత్రమే అని యెట్లువలదునో, అట్లే సారమార్గికప్రబోధము
బొంది పరమార్థవిష్ణును దుండుబ్రహ్మజ్ఞాని తత్పూర్వము
వ్యావహారికప్రపంచమున దుండకతప్పవలయు అప్పుడాతనికి
వ్యవహారికప్రపంచము సత్యమేమనియు నాయూపేక్షితసత్య
మును (Relative reality) యథార్థసత్యముగ (Absolute
reality) భావింపతగదనియు నందువలననే జాగ్రత్తప్రపంచము
(పారమార్థికముగ) సత్యమనిగాని, (వ్యావహారికముగ) సత్య
మనిగాని నిర్వచించుటకు వీలులేనిదిగాని 'ననిర్వచనీయ'మని
శ్రీశంకరభగవత్పాదులు వివరించిరి. యూరపుతత్త్వవేత్త లభి
ప్రాయపడినట్లు వ్యావహారికప్రపంచమునందు బ్రవర్తింపవలసిన
సాంఘిక, నైతిక, రాజకీయజీవనమున కద్వైతగుణతాచార్యులు
విరుద్ధాభిప్రాయముల నెన్నడును బోధింపలేదు. వ్యావహారిక
ప్రపంచజీవనవిధానమును గుర్రెటిగియే వేసవేదాంగములలోని
విధినిషేధశాస్త్రములను శ్రౌతస్మార్తగృహ్యసూత్రకల్పసూత్ర
గ్రంథము లవశ్యపఠనీయములనియు, ప్రభుచద్వితీయతృతీయ
పురుషార్థము లగుధర్మార్థకామము లవశ్యానుష్ఠేయములుగను
బ్రదర్శించి, పరమపురుషార్థసాధన మగుమోక్షస్థితికి సోపాన
ముగ నుండదగుననిరిగాని 'జగత్తుమిథ్య' అనగా జీనిదిగాన
స్వేచ్ఛావిహీనులై చార్వాకమతనిష్ఠులైన దేహాత్మవాదులుగా
చరింపవచ్చునని అద్వైతమతశాస్త్ర మెన్నడు నంగీకరింప
జాలదు. ఉత్తమభూమిక యగుబ్రహ్మనిష్ఠులు బొందుటకు పూర్వ

మెన్ని యోజన్ము లెత్తి వానిలో స్వస్థాశ్రమధర్మముల వేద
విధి ననుష్ఠించి పుణ్యకృత్యము లెన్ని యోకోట్లకొలది నొనర్చి,
తపస్సుల నాచరించి, ఉపాసన లొనర్చి తత్పిత్తి బొంది యమ
నియమాసన ప్రాణాయామాది బహువిధవిజ్ఞానసాధనము లొనర్చి
సగుణస్థితిసమాధివిష్టల సభ్యునించి యందాన తేరినటి వేంద్రియు
లకు సన్యాసము కర్తవ్యముగాని చిత్తశుద్ధిగల్గునంతవరకు
కామ్యాధికారి కామ్యకర్మముల నుత్తమాధికారి నిష్కామ
కర్మముల యథావిధి నాచరించితిరవలయుననియు అద్వైత
సిద్ధాంతము. మానవజన్మము మోక్షప్రయత్నమునకు సాధనము
గాన నయ్యది దేవతాలోకవాసముకంటె నుత్తమముని విజ్ఞా
లూహింతురు. బ్రహ్మభావమును బొందినజ్ఞుని దృష్ట్యా ఈ
లోకము మిథ్య యనియు, బ్రహ్మముకంటె సస్యముకాదనియు
బ్రహ్మమే అజ్ఞానదశయందు జగద్రూపమున రజ్జువుసర్పము
వలె గావ్పించిట్లు గాన్పించెననియు నిశ్చింతజ్ఞానమున నుండును
కాని యాభూమిక కీమణ్యాత్రమైనను తక్కవభూమికయం
దున్నమానవుల కందఱును భూలోకమేగాక; పదునాలుగు
లోకములును సత్యములేగాని మిథ్యాభూతములుగానేరవు.
ఆలోకములలోని ధర్మములును సత్యములే. ఇయ్యది యపనిష
త్సిద్ధాంతము. దీనిని పాశ్చాత్యతత్వవేత్తలు చక్కగ గ్రహించి
నట్లు కానుపించదు.

6. యూరపుత్ర త్వవేత్తలు శబ్దప్రమాణము సంగీకరిం
పరు. మనవేదములోవలె పవిత్రగ్రంథములులేవు. బైబిలు
పాశ్చాత్యులకు కేవలమతగ్రంథమేగాని తత్త్వవేత్తలు దానిని

ప్రమాణముగ నంగీకరింపరు. భారతీయతత్వవేత్తలకు వేదము పరమప్రమాణము.

(ప్రపంచసృష్టి (Creator))

పాశ్చాత్యవిజ్ఞానవాదులు (Western Scientists) నామరూపాత్మకమగు సర్వప్రపంచము కేవలజరమాణుసంయోగజనితపరిణామమనితలంతురు. భారతదర్శనములలోని న్యాయమతము ననుకరింతురు. ఉభయులను అచేతనము లగుబరమాణువులకు బ్రవ్రథమమున క్రియాశక్తి యెట్లుకలిగెననుప్రశ్నకు సమాధాన మియ్యజాలరైరి. విజ్ఞానశాస్త్రమెప్పుడును ప్రకృతి (Nature) యెట్లు పరిణామమును బొందుచున్నదో వివరింపయత్నించునుగాని యది యెందు కట్లుపరిణామమునుబొందుచున్నదో జెప్పట వారిపనికాదు. అయ్యది తత్వవేత్తలకుగాని మతప్రవక్తలకుగాని పదలవలసిన విషయమనిభావింతురు.

కైస్తవజైలునందు “ప్రపంచమంతయు సృష్టికి పూర్వము పృథ్విరూపమునలేదనియు మహాజలార్ణవముగనుండి యంధకారబంధులముగ నుండెననియు భగవంతు డాజలము నుండి భూలోకమును సృజించెననియు” చెప్పబడినది. భారతదర్శనములందు వేదాన్తము సృష్టిగూర్చి విపులముగ జర్పించిరి. నామరూపాత్మకమగునీనకల్ప్రపంచము జడమయమనియు చేతనత్వములేకపోవుటవలన దాని చేతనుడగుజగత్కారణము సృజించెననియు ననిరి. ఏతన్నాత్రమున నిమిత్తకారణ దీక్ష్యరుడు గావచ్చును. కాని యీశ్వరుడే పదార్థమునుండి జగత్తును

సృజించెను? అనగా సుపాదానకారణ (Material cause) మెయ్యది? 'సదేవసామ్యేదమగ్రతేదేకమేవాద్వితీయమ్' అని యుపక్రమించి "తద్దైక్షితబహుస్యాంప్రజాయేయేతత్తత్తేజో అస్యజత" అని చాందోగ్యోపనిషత్తు సృష్టికిపూర్వ మద్వితీయ పరబ్రహ్మ మొక్కటియే సద్రూపమున నుండెననియు నాబ్రహ్మము తా ననేకమగునని' సంకల్పమాత్రముననే నామ రూపాత్మకమగుప్రపంచమును సృజించెననియు నాసంకల్పమే తపస్సుని తైత్తిరీయము 'సతపోతప్యత, సతపస్తప్త్యాభినాసర్వమస్యజత' అని వినరించెను. జగత్తును సృజించి తత్సృష్ట్యాత దేవానుప్రావిశత్" అని జీవరూపమున తానందు బ్రవేశించె ననియు జెప్పబడి మన్నది. ఈవిధమున బ్రహ్మమే జగత్తున కభిన్ననిమిత్తోపాదానకారణమని నిరూపింపబడియెను. ఋద్ర జాలకుడు తన ఋద్రజాలముచే నిర్మింపబడినపదార్థముల నెల్లను సత్యములని తనమాయాశక్తివలన నేవిధమున మనకు లోచు నట్లుజేయునో నిత్యసత్యస్వరూపుడగుపరబ్రహ్మము తనమాయా శక్తిచే నీయనిర్వచనీయమును. అనిచారిత్రవేదీయము కేవలనామరూపాత్మకమాత్ర మగుజగత్తును తనసంకల్ప మాత్రమున కల్పించి సత్యమువలె కనుపింపజేయుచుండెననియు బ్రహ్మనిష్ఠులై యథార్థసత్యస్వరూపసాక్షాత్కారాపగతిని బొందుమరకు మానవుల కీజగత్తు సత్యముగ (అనగా వ్యావహారికదృష్ట్యాసంపూర్ణ సత్యస్వరూపముకలదిగ)నే కనుపించుననియు ప్రబోధానంతరమందే దానిమిథ్యాస్వరూప మనగతమగుననియు నన్నిస్థితులందు నయ్యది వాస్తవముగ బ్రహ్మభిన్నమనియు నద్వైతులభావము

ఇచట మాయావాదమునుగూర్చి యిండుక విచారించెదను. జగత్తు మాయాకల్పిత మన్నచో మాయకు ప్రత్యేక సత్తా లేదు. మాయ నిర్గుణబ్రహ్మమునందు నిగూఢముగ (potential state) నున్నయొకానొక అఘటనాఘటనసమర్థ మగుశక్తివిశేషము. అది బ్రహ్మమున కనన్యము. జగత్కల్పన యందు బహిర్గత (kinetic) మగును. ఆస్థితియందు నిత్యశుద్ధ బుద్ధము క్తస్వభావము. సర్వజ్ఞము, సర్వశక్తిసమన్విత మగు బ్రహ్మమే మాయాశబలితమై, జగత్కారణమై యీశ్వరుడగును. ఆమాయాశక్తివలననే బ్రహ్మము అవిద్యావశులైన వారికి ప్రపంచరూపమైన దోష్టక మగును. శ్రీశైలంరాచాయలు విశ్వము దర్పణదృశ్యమానసగీతుల్యమనియెను. నేటి చలనచిత్రదృశ్యములన్నియు నొక శుభ్రవస్త్రమందే (screen) గాంచుచున్నాయి. నిజముగ చిత్రములన్నియు నొకానొకశక్తిచే నన్యదేశమునండి యావస్త్రముమీద కల్పింపబడి అందే చలించుచున్నట్లు కానుపించుచున్నను చూచునప్పుడు చలనచిత్రదృశ్యమంతయు వస్త్రప్రదేశమునందే ఉన్నట్లు కానుపించును. అట్లే బ్రహ్మము నిజాంతర్గత మగు ప్రపంచమును మాయాకలనవలన బహిర్గతమగునట్లు కానుపింపజేయును. ప్రపంచసృష్టి కీమాయాశక్తియే కారణము. నేటిభౌతికశాస్త్రవేత్తలు పరమాణువుల సంకను పరిశోధించి ఎలెక్ట్రాను, ప్రొటాను అనుశక్తివిశేషమువలన నవి యుద్భవించెననియు. నాశక్తియే జగత్కారణమనియు నద్వైతవాదమునకు దరిజేరుచున్నారు. ఆశక్తి ఎవరిశక్తి యనుప్రశ్నను వెంటనే వేసికొనవలసివచ్చును. ఆశక్తిని కనుగొనుట కష్టతర

మని “మమమాయాదురత్యయా” అని శ్రీకృష్ణభగవానుడు నుడివి సర్వధర్మములను పరిత్యజించి మాయావిద్యైన శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మమునే తనస్వస్వరూపముగను, సర్వాత్మరూపముగను సాక్షాత్కారమును బొందినవారే ఆమాయను తరించెదరనియెను.

ఈగతిదృక్పథములం దత్యంతపరస్పరభిన్నతలున్నను ఏదిని సమన్వయపఱచి ఉభయతత్త్వములలోనిసారమును గ్రహించి నవీనతత్త్వవేత్తలు ప్రపంచమునకంతకు సత్యస్వరూప మొక్కటియే భావ్యముగాని భిన్నసత్యము లుండజాలవని ప్రపంచైతత్త్వమును (World Philosophy) నిర్ణయించుటకు బ్రబలప్రయత్నము లొనర్చుచున్నారు.

భారతదర్శనములలో నుత్తమమగునుత్తరమీమాంసాదర్శనము బ్రహ్మవిద్యాబోధకము ఉపనిషత్తులు తత్త్వరహస్యములకు గనులు. అయ్యవి ప్రతివేదమునందును లేదిభాగములుగ నున్నవి. వేదముల తాత్పర్యనిర్ణయ మొనరించునవిగాన నయ్యవి వేదాంతములనియు, నందలీరహస్యములు జన్మ జరామరణాదిదుఃఖముల సంపూర్ణముగ నాశనమొనర్చి బ్రహ్మమును బొందించునుగాన నుపనిషత్తునియు వ్యవహరింపబడెను. ఆయుపనిషత్తులు అనేకము లున్నను అందు శ్రీశంకరభగవత్పాదులు ప్రథానబ్రహ్మవిద్యాబోధకములుగ నెంచిన ఈశ, కేస, కఠ, ప్రశ్న, మండక, మాండూక్య తైత్తిరీయైతరేయ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యకము లనుదశోపనిషత్తులకును భాష్యముల రచించిరి. ఆరహస్యమంతయు గీర్వాణ భాషనండుటవలన పండితసాధ్యమేకాని తదితరుల కసాధ్య

ములుకాని నాపదియుపనిషత్తులకును భాష్యములలోని రహస్యవివరణములతోగూడ నాంధ్రభాష గద్యరచనలనొనర్చి అద్వైతమతమును సప్రమాణముగ సవిమర్శకముగ నిరూపించి మృదుమథురశైలిని జిజ్ఞాసువుల కందిచ్చి తృప్తికరమగు గద్య రచనలరూపమున తెల్లుబాసలో నుపనిషత్తులులేని లోపమును తీర్చిన నీగ్రంథకర్త కనేకసమస్కృతులు.

ఈభారతపాశ్చాత్యతత్వవివేకరూప మగుదొలిపలుకు నాగురువర్యు లగుగ్రంథకర్తయూనతిని వ్రాసితిని. వేదాంతపరీణ బ్రహ్మశ్రీరాయప్రోలులింగనసోమయాజిగారు గీర్వాణాంధ్రాంగ్లభాషాకోవిదులు పంచదశగ్రంథమునకు స్వతంత్ర వ్యాఖ్యాన మొనరించి బరోడాసంస్థానపండితమండలిచే మన్ననల బడసిరి. తెత్తిరియవార్తికమునకు ప్రస్తుతమున్న వ్యాఖ్య సంక్షేపముగనున్నదనులోపమును గ్రహించి విపులవ్యాఖ్యను రచించిన పండితోత్తములు. వారియుపనిషద్గ్రంథము లాంధ్రలోకమునను పరమోపకారకము లగునుగాత.

ఇట్లు

‘వేదాంతపరీణ’ దాలిపర్తి దుర్గాప్రసాదరావు

శ్రీగురుభ్యోనమః

ఉపనిషచ్ఛంద్రిక

ప్రథమ మయూఖము

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

ఉపోద్ఘాతము

మనుజులు స్వభావముచేతను, ప్రవర్తనాదులచేతను, నామరూపాదులచేతను విభిన్నులయి ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును బొందియున్నారు. ప్రతిమనుజుడు తనను తాను “నేను, నేను” శబ్దములను అని చెప్పుకొనుచున్నాడు. మనుజులందరియందు శబ్దము నెవరు? ‘నేను’ అను శబ్దము సామాన్యవాచక మగుచున్నది. ఈ ‘నేను’ అను శబ్దమున కర్థమేమి? ఆ శబ్దముచే నెవరు చెప్పబడుచున్నారు? ‘నే నాలోచించుచున్నాను’; ‘నేను చూచుచున్నాను’; ‘నే నుద్యోగము చేయుచున్నాను’; ‘నే ననుభవించుచున్నాను’ మొదలగు ప్రయోగముల ననుదినము మనము వాడుకొనుచున్నాము. ఈ ప్రయోగముల వలన నాలోచించుట, చూచుట, ఉద్యోగము సేయుట,

అనుభవించుట మొదలగు కర్మలను జేయువాడును, వాని ఫలము ననుభవింపువాడు నొక డున్నాడనియు, అతనికి యాలోచనాద్విక్తియలకు మనస్సు నేత్రములు కరచరణములు మొదలగు నిద్రియములు సహాయభూతము లగుచున్నవనియు, యీ యిద్రియములు కర్మల నాచరించుచు వాని ఫలము ననుభవించువానికంటె వేరనియు తేలుచున్నది. అనగా నతడు కర్మాచరణసాధనములగు మనశ్చక్షురాదీద్రియముల కునికి పట్టగు దేహములో నున్నను దానికంటె భిన్నుడనియు కర్మత్వము భోక్తృత్వము మొదలగు గుణములు గల్గియున్నాడనియు తెలియుచున్నది. వివిధావయవోపేతమగు నీదేహ మచేత తనము. 'నేను' అను నత డచేతనమగు నీదేహములోనుండి దాని సహాయముచే చేతనసాధ్యములగు వివిధకర్మల నాచరించుచున్నాడు. కనుక నతడు చేతనుడు గావలయును. రథమును నడిపించు సారథివలెనే నీ శరీరరథమును నడిపించునతడు చేతనాత్మకుడు గానిచో నది నడువలేదు. "నే"నను నీ చేతన వస్తువు దేవనరాదిసమస్తశరీరములయందుండి వానిని నడిపించుచున్నది. మేల్కొనియుండునప్పుడు పదార్థములన్నియు నిద్రియసహాయముచే ప్రత్యక్షముగ ననుభవింపబడుచున్నవి. స్వప్నమునం దిద్రియము లుపరమావస్థను జెందియున్నకాలమునగూడ నీపదార్థము లనుభవింపబడుచున్నవి. సుషుప్తి (నిద్దుర) యందు మన సిద్రియములతోగూడ నుపరమించినను సుఖమనుభవింపబడుచున్నది. విభిన్నమగు నీయవస్థాత్రయము నందునుగూడ నీచైతన్యమే యుపస్థితమయి విషయములను గ్రహించుచున్నది. సర్వవిషయగ్రహణకారణమగు నీచైతన్యము

జాగ్రవాద్యవస్థాత్రయముకంటెను, అక్కాలములయందు
గ్రాహ్యములగుపదార్థములకంటెను భిన్నమయితీరవలయును.
మఱియు నీచేతనపదార్థము వివిధశరీరములయందుండి 'నేను'
అనుశబ్దముచే వ్యవహరింపబడుచు నాయాయున్ద్రీయముల
ద్వారా బాహ్యమునకు స్ఫురించుచున్నది. ఈచేతనపదార్థ
మునకు వ్యవహారమునందు మనస్సు ముఖ్యసాధనము.

చేతనుడనబడునతడు మనస్సు సంకల్పించిన ప్రకారము
వ్యవహరించుచున్నాడు. మనస్సు సంకల్పింపక ఊరకయుండు
నట్టి గాఢనిద్రమొదలగు సమయములయందుతడు నిర్వాప్తపా
ముగ నున్నాడు. మనస్సుయొక్క స్వభావమునుబట్టి అతడు
చేయు పనులుగూడ మారుచున్నవి. ఒకడు శాంతుడు,
నత్కర్మనిరతుడు, మేధావంతుడు; మఱియొకడు ధూర్తుడు,
దురాచారుడు, మందబుద్ధియునగు చున్నాడు. జనసామాన్య

మునందు మంచి చెడుగుణములు మిశ్రితము
జీవుడు

లయి కాన్పించుచున్నవి. బహువిధమగు నిట్టి
బాహ్యప్రవృత్తికి మనుజుని మానసికస్వభావమే కారణమగు
చున్నది. దేహమునందున్న ఈ చైతన్యవస్తువు మనస్సయో
గము నొంది తదనురూప మగు ప్రవృత్తి నవలంబించుచున్నది.
బహువిధమగు మానసికస్వభావముచే రంజితమయి తదనురూప
ముగ ప్రవర్తించుచు చక్షురాదీన్ద్రీయములద్వారా బయటికి
నభివ్యక్తమగుచున్న ఈ చేతనవస్తువే జీవుడని చెప్పబడు
చున్నాడు. అతడు ధర్మాధర్మాదివివిధకర్మల నాచరించుచు
వాని ఫలము ననుభవించుచున్నాడు. "నేను చేయుచున్నా"

ననునహంభావమును చెందియున్నాడు. మనశ్చక్షురాద్బ్రీయముల సహాయముచే వివిధవిషయజ్ఞానమును సంపాదించుచున్నాడు. వివిధపదార్థముల ప్రకాశింపజేయు సూర్యకాంతి వలె విషయముల ప్రకాశింపజేయు నీ చైతన్యము ప్రకాశస్వరూపము గావలయును. కనుక జీవుడు దేహాతిరిక్తుడు, చేతనము, ప్రకాశస్వరూపుడు, మనఃసంబంధముచే కర్తృత్వము భోక్తృత్వము మొదలగు గుణములు గలవాడగుచున్నాడు.

ఆత్మ గాఢనిద్రయందువలెనే అతనికి మనఃసంయోగము లేనపు డతడు సర్వక్రియారహితుడగుచున్నాడు. అపుడు ధర్మాధర్మరూపమగు క్రియారహితమునకును దాని ఫలానుభవమునకు నతడు దూరుడగుచున్నాడు. దేహాతిరిక్తము సర్వధర్మశూన్యము సర్వక్రియారహితము ప్రకాశస్వరూపము నగు నీ చైతన్యమే యాత్మ యని చెప్పబడుచున్నది. మనఃసంబంధము కలిగినపుడు మానసికములగు కర్తృత్వభోక్తృత్వాదిగుణము లద్దాని నావరించుచున్నవి. కనుక ఆత్మ స్వయముగా సర్వగుణవిరహితుడనియు మనస్సంబంధముచే నతనికి వివిధగుణములు తాత్కాలికముగ సంభవించుచున్నవనియు స్పష్టమగుచున్నది. ఆత్మయే మనస్సుచే నారోపింపబడిన గుణములతో కూడుకొని యున్నపుడు జీవుడగుచున్నాడనియుగూడ పర్యవసానము తేలుచున్నది. ఆత్మ దుష్కృతపాత్రను ధరించిన గోపాలునివలె జీవునికంటె నస్యము గాదు. ఇట్టిజీవుడే నేనని వ్యవహరింపబడుచున్నాడు.

సృష్టి మొదలు నింతనర కీమూర్త్య నిర్వికారమయి సర్వ ప్రాణికోటియందు ప్రకాశించుచున్నది. ఇది ముందు నటులనే యుండగలదు. కాలమునుబట్టి దానియం దెట్టి భేదమును సంభవించుట లేదు. గడిచిపోయినట్టియు, ముందు రాగలిగినట్టియు యుగసహస్రములయందుగూడ నద్దాని కేమార్పును రాలేదు, రాదు. కాలత్రయము నందును నిర్వికారముగ నుండగల్గుటచే నాత్మ నిత్యమగుచున్నది. ఈ మూర్త్యచైతన్యము బ్రహ్మము

ఆత్మ సర్వవ్యాపి.
నిత్యము

మొదలు కీటపర్యంతము జీవరూపమున మహాత్మమమధ్యమపరిణామములుగల వివిధశరీరములయం దాయాపరిమాణముల

గలిగియున్నటుల సభివ్యక్తమగుచున్నది. కనుక నది సర్వ వ్యాపియగుచున్నది. ఆత్మ సర్వవ్యాపియైనపుడే వివిధపరిమాణములుగల దేహములలో నద్దాని యభివ్యక్తి సాధ్యమగును. మహాకాశము సర్వవ్యాపియగుటచేతనే పరిమితపరిమాణములుగల ఘటశరావాదులలో వాని పరిమాణపరిమితిని బొందినట్లుగుపడుచున్నది. ఘటశరావాదులు విచ్ఛిన్నములయినపుడవ్యానియందు పరిమితముగ కాన్పించుచునుండియున్న యాకాశము మహాకాశములో నైక్యమొందుచున్నది. ఘటశరావాదికృతభేదము కనుపడదు. అటులనే సర్వవ్యాపియగు నాత్మ దేహాదివివిధోపాధులచే పరిమితమయినట్లుగుపడినను, దేహములంతరింప మరల తనయపరిమితత్వమును బొందుచున్నది.

ఆత్మ సర్వవ్యాపిగనుక నదిలేనిచోటు లేదు; నిత్యముగనుక నదిలేనికాలము లేదు. అందువలన మఱియొకవస్తు

వెక్కడను యెప్పుడు నుండవీలులేదు. అనగా నాత్మ యద్వితీయ
 ఆత్మలక్షణము మనదగుచున్నది. ఇట్లాత్మచేతనాత్మకము,
 నిత్యము, నిర్వికారము, శుద్ధము, జ్ఞాన
 ప్రకాశస్వభావము, నిర్ధర్మము, నిష్క్రియము జీవునికంటె
 ననన్యమని సిద్ధమగుచున్నది. మనస్సును నుపాధిసంబంధముచే
 నద్దానికి జీవుడను వ్యవహార మేర్పడుచున్నది. ఈయాత్మచైత
 న్యము మనస్సు, కర్మజ్ఞానేంద్రియములు మొదలగువానిద్వారా
 సభివ్యక్తమగుచున్నది. ఆత్మచైతన్యము ప్రకాశించు స్రవంతి
 లన్నియు నద్దాని యుపాధులనంబడును. ఆత్మచైతన్యము
 స్వయముగా నామరూపాదిగుణవిశేషరహితమయినను ఉపాధి
 గుణములచే సంస్పృష్టమయి యాత్మాగుణములను గల్గి
 యున్నట్లు కాన్పించును. వీణ, నాగస్వరము, ఫిడేలు మొద
 లగు వాదిత్రముల గానము సేయబడు శంకరాభరణరాగ
 మొక్కటియేయైనను నుపకరణభేదముచే నాదభేదము
 నొందుచున్నది. ఈయాత్మయే శరీరసంబంధముచే చెప్పవలసి
 వచ్చినపుడు ప్రత్యగాత్మయనియు సృష్టిసంబంధముచే చెప్ప
 వలసివచ్చినపుడు బ్రహ్మము, పరబ్రహ్మము లేక పరమాత్మ
 యనియు బిలువబడుచున్నాడు.

మన కన్నులకగుపడుచున్న జగత్తు సృష్టికి పూర్వ
 మదృష్టము; ప్రస్తుతము దృష్టము; లయము తరువాత నష్టము.
 జగత్తుకార్యము కుమ్మరివానిచేత చేయబడు ఘటమువలె
 నదియు నొక కార్యమగుచున్నది. కనుక
 దానికి కుమ్మరినిబోలు నొక కారణముండవలెను, మానుష

బుద్ధి కఠోరమగు విచిత్రరచనావైభవమతో నొప్పుగు నీ జగత్తుయొక్క కారణము సర్వజ్ఞము సర్వశక్తిమంతము కావలయును. పరబ్రహ్మమే యిట్టి సర్వజ్ఞము సర్వశక్తిమంతమునగు జగత్కారణము. మనస్సు మొదలగు నుపాధులచే నారోపితము, నహంకారనిమిత్తమునై కర్మత్వభోక్తృత్వాదులచే నుపలక్షితమునగు జీవభావ మాత్మయం బిక్ష్మాము దారోపింపబడినదని గుర్తెరింగి యతనినుంచి జగత్కారణము యాధర్మములను సూతసముగా ధరించిన దుష్కృతవేషమువలె తొలగించి నిత్యత్వము అద్వితీయత్వము సర్వవ్యాపకత్వములచే సూచింపబడు ఆత్మయే స్వస్వరూపమని తెలిసికొని అద్వానిసాక్షాత్కారము చేసికొనుటయే మోక్షము. ఇట్టి జ్ఞానమును బోధించుటయే సర్వోపనిషత్తాత్పర్యము.

జన్మమునకు మోక్షము పరమావధియని మతకర్తలందరంగీకరించియున్నారు. మోక్షశబ్దము ముక్తిపదమునకుం బర్యాయము. జననమరణాత్మక మగు సంసారబంధము వీడిపోవుటయే ముక్తి. నిద్ర లేచినదిమొదలు పరుండువఱకు మనము పూరికవాచికకాయికములలో నేదియోయొక కర్మము నాచరించుచుండుము. జనసామాన్యమునకు కేవల మూరకుండుట సులభము కాదు. కర్మము ధర్మాధర్మరూప మగుటంజేసి తనకనురూపమగు పుణ్యపాపఫలము నిచ్చుచు జన్మాంతరమునకుం గారణమగుచున్నది. రమణీయకర్మాచరణులు రమణీయయోనులను, దుష్కర్మాచరణులు సూకరాది యోనులను బొందుదురు. జన్మాంతరమనునది శ్రుత్యనుభవ

సిద్ధము. సుకృతదుష్కృత ఫలము ననుభవించుటకొఱకే మఱి
యొకజన్మము గల్గుచున్నది. ఈజన్మమున ననుభవింపబడుచున్న
న్యూనాధికస్థితులకంబూర్వజన్మకర్మమే కారణము. పూర్వ
జన్మకర్మఫలములేక యీజన్మము కలుగనేరదు. పూర్వజన్మ
ఫలము పుణ్యపాపమిశ్రితమగుటచేతం బ్రబల
మోక్షశబ్దార్థము ఫలము దుర్బలఫలము నరికట్టి దాని ననుభ
వించుటకం దగుజన్మము నిచ్చును. జన్మనిమిత్త మగు ఫలాను
భవము పూర్తియైనపు డాజన్మము ముగియును. దీనినే
మరణమనుచున్నాము. శేషకర్మానుభవముకొఱకు తిరిగి
జన్మము నెత్తుచున్నాము. జననమరణపరంపరానిబద్ధమైన యవ
స్థయే సంసారమని చెప్పబడుచున్నది. సంసారనివృత్తియే
మోక్షము.

మోక్షము జన్మముయొక్క పరమావధియని మతకర్త
లంద రంగీకరించినను దాని స్వరూపమునుగూర్చి వారికభి
ప్రాయభేదము గలదు. తత్త్వవిమర్శకులగు వివిధమతకర్తలు
తమతమ బుద్ధివైశేష్యమున కనుకూలముగ మోక్షస్వరూపము
ననేకవిధముల నిరూపించిరి. వీరిసిద్ధాంతములను ప్రదర్శించు
నిబంధనగ్రంథములు దర్శనములని చెప్పబడుచున్నవి. స్వాత
న్త్ర్యమును మరణము మోక్షమని చార్వాకులు తలంతురు.
ఆత్మోచ్ఛేదమే మోక్షమని శూన్యవాదులు వాదించెదరు.
నిర్మలజ్ఞానోదయము మోక్షమని మఱికొం
దఱు బౌద్ధులు చెప్పుదురు. కర్మకృతమగు
దేహస్వరూపమయిన యావరణము లేనపుడు జీవునియొక్క

శతశోర్ధ్వగమనము మోక్షమని జెనులభిప్రాయపడుచున్నారు. సర్వకర్తృత్వవ్యతిరిక్తమగు సర్వజ్ఞత్వాదిపరమాత్మగుణావాప్తియు భగవత్స్వరూపానుభవము మోక్షమని రామనుజీయు లూహించుచున్నారు. దుఃఖముచే సంపూర్ణమగు నసంస్పృష్టత్వము, జగత్కర్తృత్వము, లక్ష్మీపతిత్వము, శ్రీవత్సలాంఘనములేనట్టి సంపూర్ణసుఖమే మోక్షమని మాధ్వలమతము. గుణవిశేషవిनाశనమే మోక్షమని వైశేషికులు, ఆత్మంతికమగు దుఃఖనివృత్తియే మోక్షమని నైయాయీకులు, స్వర్గసుఖము మోక్షమని మీమాంసకులు నిర్వచింతురు. ప్రకృతిపురుష వివేకముచే పురుషుడు స్వస్వరూపమున నుండుటయే మోక్షమని సాంఖ్యులరాధానము. మూలాజ్ఞానము తొలగుటచే నగు స్వస్వరూపస్థానప్రాప్తియే మోక్షమని యద్వైతసిద్ధాంతము.

మోక్షస్వరూపమును దెలిసికొనుటయే తత్త్వమును దెలిసికొనుట. జ్ఞానసాధనములు ప్రమాణము లనబడుచున్నవి. వివిధమతకర్త లంగీక మోక్షమునందువలెనే తత్ప్రమాణముల రిందిన ప్రమాణములు యందుగూడ వివిధదర్శనప్రవర్తకులకు మత వైవిధ్యము కన్పట్టుచున్నది. ప్రమయన యథార్థజ్ఞానము. దానికిసాధనము ప్రమాణము. ప్రమాణముచే దెలియదగిన విషయము ప్రమేయము. చార్వాకము ప్రత్యక్షప్రమాణము నొక్కదానినిమాత్రమే ప్రమాణముగ గ్రహించెదరు. చక్షురా దీప్తియములచే ప్రత్యక్షముగ గ్రహింపబడు దేహమే ఆత్మమునియు దేహనాశనమే మోక్షమనియు వీరిమతము. బౌద్ధులు ప్రత్యక్షానుమానములను ప్రమాణములుగ నంగీకరించిరి.

సాంఖ్యులు రామానుజీయులు, మాధ్వులుగూడ ప్రత్యక్షానుమానశబ్దముల ప్రమాణములుగ నొప్పుకొనిరి. నైర్ఘ్యాయుకులకు ప్రత్యక్షానుమానశబ్దోపమలు నాలుగును ప్రమాణములే. మీమాంసకుల కర్థాపత్యనుపలబ్ధులను మఱి రెండు ప్రమాణములుగూడ నభిమతములు.

చక్షురాదిజ్ఞానేంద్రియములైదును జ్ఞానోత్పత్తిహేతువగు సాక్షాద్వస్తుమనశసంయోగమునకు ద్వారములై ప్రత్యక్షజ్ఞానమును కలుగజేయుటంజేసి యవి ప్రత్యక్షప్రమాణములనంబడుచున్నవి. జ్ఞాతపూర్వమగువస్తుచిహ్నమును మఱియొకచోట జూచి యచటనావస్తువున్నదని యూహించుచున్నాము. పొగయగ్నియునికిందెల్పుటకు తప్పనిగుర్తని యనుభవముచేత మనకు తెలియును. పొగయున్నచోట్ల నెల్ల నగ్నియుండునను నిశ్చయము మనకు గలదు. దూరమునుండి కొండమీద పొగను చూచి యచట నగ్నియుండునని యూహించెదము. ఇట్లూహించుట యనుమానము. ఈయూహచే పర్వతముమీదికి వెళ్ళి యచట నగ్నిని ప్రత్యక్షముగ జూచెదము. కాశీనగరమును దానిమాహాత్మ్యమును మనము స్వయముగా నెఱుగక ప్రమాణవివరణము పోయినను దాని నెఱిగిపట్టి యాప్తునివాక్యమును విశ్వసించి యచటికిబోవుదుము. ఇది శబ్దప్రమాణము. విషయబోధసేయుటకు సామ్యమును చూపుదుము. ఇది యుపమానప్రమాణము. అనన్యధాసిద్ధమగు నొకానొకలింగవిశేషముచే అనుక్తమగు వ్యాపారాదికమును బోధించునది యర్థాపత్తి. ఈబలిసిన దేవదత్తుడు పగటిపూట

భుజింపడనిచెప్పగా బలియుటయనునది భోజనేతరముచే సంభవింపదుగావున నీవాక్యమథావత్తిచే నతని రాత్రిభోజనము బోధించుచున్నది.

శబ్దప్రమాణములన్నిటిలో వేదములు సర్వోత్కృష్టములు. అవి స్వయంభవములగుటచే నపారపేయములు. సృష్టికి బూర్వమే మానుషనిశ్చయములవలె నప్రయత్నముగ ప్రవృత్తములైన భగవన్నిశ్చయములగు వేదములను బ్రహ్మదేవుడు వినివానిని లోకముల కందజేయుటచే వానికి శ్రుతులను బేరు గల్గెను. ప్రత్యక్షాద్విప్రమాణములచే మానుషబుద్ధికందరాని యజ్ఞాతవిషయముల నవి మనకు దెలియజేయుచున్నవి.

వేదములు స్వతః ప్రమాణములు. ప్రమాణే తరములన్నియు పరతఃప్రమాణములు. భూత భౌతికవస్తుసమదాయమంతయు పృథ్వీ

క్షాద్విప్రమాణములకు విషయములగుచున్నది. అనుమానాద్విప్రమాణముల ప్రామాణ్యము ప్రత్యక్షప్రమాణముమీద నాధారపడియున్నది. వానిచే తెలిసికొనబడువిషయము ప్రత్యక్షముగ ననుభూతముగానిచో నవిప్రమాణములుగానేరవు. ప్రత్యక్షప్రమాణముమాత్రము ప్రమాణాంతరమును దేనిని నాధారముచేసికొనదు. మనయనుభవమే ప్రత్యక్షప్రమాణము యొక్క ప్రామాణ్యమున కాధారమగుచున్నది. స్వానుభవము మఱియొకప్రమాణము నపేక్షింపదు. అట్లుకానిచో వాదము నకునిలకడలేక యనవస్థాదోషము సంభవించును. మనయనుభవమునమ్మలేకున్న జ్ఞానమసంభవమగును. భూతభౌతిక

జ్ఞానముపట్ల ప్రత్యక్షప్రమాణము స్వతఃప్రమాణము, బుద్ధికిం గోచరమగు విషయములయెడ శబ్దప్రామాణ్యము ప్రత్యక్షము నాధారముచేసికొనినను తర్కమునకగోచరములగు నాధ్యాత్మికవిషయములనుగూర్చి శబ్దప్రమాణము స్వతఃప్రమాణముగు చున్నది. వేదములు స్వతఃప్రమాణములు. అవి పురుషకర్తృకములని చెప్పటకుం దగునాధారములు కానరావు. వేదములు పురుషకర్తృకములైనచో వానినెవరు రచించిరి? ఆరచయిత యొక్క వ్రాతలకేమి ప్రామాణ్యము? ఆప్రామాణ్యమునకు ప్రమాణమేమి? ఇట్టియనవస్థాప్రసంగము సంభవించి జీవిత మగతికమగును. కావున వేదప్రామాణ్యము నెన్నటికిని సందేహింపవలనుపడదు. కాగా నట్టిస్వతఃప్రమాణములగు వేదము లచే నుపదేశింపబడుచున్న బ్రహ్మత్వైక మస్తద్బ్రహ్మలగుమహర్షులచే నాక్షాత్కారముచేసికొనబడి వారియనుభవము మనకు బ్రసాదించబడినది. వేదోపదిష్టమగు తత్త్వరహస్య మవరోక్షానుభవయోగ్యమగుచున్నది. ఇట్లు శాబ్దప్రామాణ్యైకగోచర మగు బ్రహ్మత్వైక్య మనుభవసిద్ధముగూడవగుచున్నది.

ప్రమాణయుక్తివాదములచే విషయనిశ్చయము చేయబడును. అజ్ఞాతపూర్వమగు నాధ్యాత్మికతత్త్వమునుగూర్చి ఆస్తికనాస్తిక శ్రుతులు ప్రమాణము. కొందఱు దర్శన దర్శకములు కర్తలు శ్రుతిప్రామాణ్యమును ప్రధానము చేసికొని తదనుకూలమగు యుక్తివాదమును తత్త్వనిశ్చయముకొఱకుం బరిగ్రహించిరి. ఇట్టివారిదర్శనము లాస్తికదర్శనములు. పూర్వోత్తరమిమాంసాశాస్త్రకర్తలగు

జైమినిబాదరాయణాచార్యులు, వ్యాకరణసూత్రకారులగు
 పాణిన్యాచార్యులు మొదలగువారిమతము లాస్తికమతములు.
 శ్రుతివిరుద్ధమగు సర్థమతిప్రయాసముచే యుక్తిసహము గావింప
 బడినను ఆస్తికులకది ప్రమాణాభాసము మాత్రమేయగును.
 ఇతరదర్శనకర్తలు యుక్తిప్రధానవాదులు. వారివాదమునకను
 కూలమైనంతవఱకు శ్రుతి వారికంగీకార్యము. సాంఖ్యయోగ
 నైశేషికనైయ్యాయీకదర్శనము లీకోటిలోజేరును. చార్వా
 కులు ప్రత్యక్షైకశరణ్యులు. శ్రుతిప్రమాణ్యమును ప్రధాన
 ముగా నంగీకరింపనివారందఱు నాస్తికులుగా నెన్నబడుచున్నారు.

వేదము లనంతములు. వ్యాసవిభాగానుసారము ప్రస్తు
 తము నాలుగువేదములు ప్రచారములోనున్నవి. ప్రతివేదము
 కర్మజ్ఞానకాండములు యొక్క మొదటిభాగము కర్మమును రెం
 డవభాగము జ్ఞానమును బోధించుచున్నవి.
 కర్మభాగము కాయికమనియు, మానసికమనియు రెండుభాగ
 ములు. సోమాదిక్రియాకలాపము కాయికము. ఉపాసనము
 మానసికము. సోమాదికర్మలచేత చిత్తశుద్ధియు, ఉపాసనముచే
 చిత్తైకాగ్ర్యము కలుగును. ఈరెండును జ్ఞానమున కావశ్య
 కములగు పూర్వాంగములు. చిత్తశుద్ధిలేక చిత్తైకాగ్ర్యము
 కుదురదు. చిత్తైకాగ్ర్యములేక జ్ఞానాధికారమబ్బదు. కర్మ
 కాండమివిధమున జ్ఞానకాండమున కుపకారకమగుచున్నది.
 అందుచేతనే వేదములయందది మున్నందు వివరింపబడినది.

ఆత్మజ్ఞానము కర్మకాండముచే పరోక్షముగను జ్ఞాన
 కాండముచే ప్రత్యక్షముగను బోధింపబడుచున్నది. ఇట్టి జ్ఞాన

కాండము వేదములయొక్క యంతిమభాగమున గన్పట్టుటం జేసియు, సమస్తవేదములయొక్క నిశ్చితార్థమగుటంజేసియు వేదాంతమని ప్రసిద్ధిగాంచెను. వేదాంతముల కపనిషత్తులని గూడ నామాంతముగలదు. అవిద్యనుబోగొట్టి బ్రహ్మత్వ జ్ఞానమును బోధించుటయందే సర్వోపనిషత్ ఉపనిషత్తులైన యిందంబమునకు తాత్పర్యము. ఉప, ని, యను రెండువస్థలతో జేసినవదుగుభాతువుననుంచి యుపనిషత్తు బ్రహ్మ పుష్పత్పన్నమగుచున్నది. 'ఉప' యనగా సమీపమర్థము; 'ని' యనగా తీసికొనిపోవుట. వదుగుభాతువునకు ఛేదించుట, అంతమొందించుట, తెలియచేయుట యనుమూడర్థములుగలవు. ప్రత్యేకాత్మపరిమాత్మలకభేదమును తెలియజేసి గర్భజన్మాది సంసారదుఃఖమును ఖండించినాశనముచేయునదని యుపనిషత్తు బ్రహ్మనకర్తము. జిజ్ఞాసువును బ్రహ్మసమీపమునజేర్చి యబాధితము నిరతిశయమునగు బ్రహ్మమునుపొందింపజేయు సాధనము లగుటచే వీనికానామమన్వర్థమగుచున్నది. ఇట్టిబ్రహ్మవిద్య నుపపాదించు గ్రంథములకుంగూడ నాపేరు కలిగెను. బ్రహ్మత్వానన్వర్తజ్ఞానము నుపదేశించుటతో సర్వోపనిషత్పాత్రము చరితార్థమునొందుచున్నది. బ్రహ్మత్వదర్శన మనుభవైకవిషయము, చిరకాలాభ్యాససాధ్యము. బ్రహ్మత్వానన్వర్తజ్ఞానము తగినగురువునొద్ద నుపనిషత్పాత్రశ్రవణముచే లభింపగలదు. సాక్షాత్కారము మననాదిక్రియలచే ననుభవనీయమగుచున్నది. విషయము ననుభవమునకు తెచ్చుకొనుట సాధకునియధీనము. మాపటివాడు మహాగజమును నీటియొడ్డునకు తీసికొపోగలడు గాని దానిని నీరుత్రాగింపలేడు. అది ఏనుగు చేయవలసినపని.

ఉపనిషత్తు లసంఖ్యేయములు. వీనిలో ఈశ, కేన, కఠ, ప్రశ్న, ముండక మాండాక్య, తైత్తిరీయ, ఐతరేయ, చాందోగ్య, ఖృహదారణ్య, శ్వేతాశ్వతర, సృసింహోత్తరతాప నీయము లు త్తరమీమాంసాశాస్త్రమునందు బ్రమాణములుగా

ఉపనిషద్విభాగము గ్రహింపబడుటచే ముఖ్యములగుచున్నవి. వీనికే శ్రీశంకరభగవత్పాదులు భాష్యమును రచించిరి. వీనిలో కఠ తైత్తిరీయశ్వేతాశ్వతరములు కృష్ణయజుర్వేదాంతర్భాగములు. ఈశబృహదారణ్యములు శుక్లయజుర్వేదములోనివి. ఐతరేయము ఋగ్వేదాంతర్గతము. ప్రశ్న ముండక మాండాక్య సృసింహ తాపిను లధర్వణవేదములో నున్నవి. కేనఛాందోగ్యములు సామవేదీయములు. అథ్థి బ్రాహ్మణులలో నధికసంఖ్యాకులు కృష్ణయజుర్వేదశాఖకు చెందినవారు. తైత్తిరీయమునందువలె మఱియేయుపనిషత్తునందైనను బ్రహ్మతత్వమంతస్పష్టముగను, సంక్షేపముగను, ప్రసన్నముగను వివరింపబడినట్లు గానంబడదు. కావుననే శ్రీభగవత్పాదులు ప్రప్రథమమున తైత్తిరీయమునే వివరించియుందురని యూహించుటగూడ సమంజసము. అందువలన నీయుపనిషదర్థమునే మున్ముందు వివరింపయత్నించుచున్నాము.

తైత్తిరీయోపనిషత్తునకుం బూర్వభాగమగు బ్రాహ్మణమున వివిధకర్మలు వివరింపబడినవి. అవి కామ్యములు, నైమిత్తికములు, నిత్యములని మూడువిధములు. పూర్వగోసవిషయము కర్మముల నాచరింపుడని శాస్త్రమెవ్వరిని నియోగింపదు. మనుజునకుం గర్మాచరణము సహజరాగ

ప్రాప్తము. కామన ప్రవృత్తికి ముఖ్యకారణము. కామనాను
రూపముగ మనుజుడు ప్రవర్తించి యద్దానిఫలము ననుభవిం
చును. సహజసిద్ధములగు కోరికలను బడయుమార్గమును
మాత్రము శాస్త్రముపదేశించుచున్నది. అభీప్సితార్థములగు
స్వర్గాదిసుఖములకు సాధనములగు సోమాదియాగములను
విధించియు ననిష్టములు నరకాదిదుఃఖహేతువులనగు పాప
కృత్యములను నిషేధించియు శాస్త్రము లపకరించుచున్నవి.
ఇష్టప్రాప్తిసాధనములగు సోమాదులు కామ్యములు. పుత్ర
జన్మాదినిమిత్తమును బురస్కరించుకొని చేయబడు పౌష్టిక
శాంతికర్మలు నైమిత్తికములు. కామనలేక కామ్యములేదు.
నిమిత్తములేని నైమిత్తిక మప్రసక్తము. సన్ధ్యానందనాదికర్మలు
నిత్యములు. అవి యవశ్యమనుష్ఠేయములు. దురితక్షయ
మవ్వానిఫలము. నిత్యకర్మానుష్ఠానమునకు విహితమైన సమయ
మున దానినిమాని యక్కాలమనంజేయబడు మఱియొక
సత్కర్మగూడ దురితమునకు హేతువేయగును.

కామ్యప్రతిషిద్ధములు జన్మాస్తరకారణములు. కామము
లేనివాడు కామ్యకర్మ నాచరింపడు. అనిష్టమగుటచే ప్రతిషిద్ధ
మున బ్రవేశింపడు. అవశ్యక ర్తవ్యమగు నిత్య
కర్మానుష్ఠానమువలన దురితక్షయమగు
చున్నది. ఇట్టివానికి పునర్జన్మమున కవకా
శములేదు. జన్మాస్తరము లేకుండుటయే మోక్షము. అయ్యది
యీవిధమున లభించుచుండ నాత్మజ్ఞానముతో సనిలేదని కొం
దఱు తలంతురు. ఇది సరికాదు. ఈజన్మమువ కర్మాచరణము

మానిసంతమాత్రముచేత పునర్జన్మము తొలగనేరదు. సంచిత
ఫల మనుభవింపకతప్పదు. పూర్వసంచితఫలములలో కొన్ని
బహుజన్మభోగ్యములు. బ్రహ్మహత్యాశ్వమేధాదివిరుద్ధఫలము
లొకజన్మమునం దనుభవయోగ్యములుగావు. బ్రహ్మహత్యచే
కలుగు నరక మశ్వమేధముచే గలుగును త్తమలోకము నొకే
జన్మమునం దనుభవింప శక్యముకాదు. నిత్యకర్మానుష్ఠానముచే

తైత్తిరీయవల్లీత్రయము బూర్వదురితక్షయ మగునుగాని పూర్వ
పుణ్యకర్మఫలము నశింపదు. అందుకొఱ

కైనను తిరిగిజన్మము నెత్తుటయవసరము. యాగాదిసత్కర్మ
ఫలమగు స్వర్గము నిత్యముకాదు. అది క్రియాజన్యముగనుక
సశ్వరము. నిత్యముగాని మోక్షము నెవరునాసేంపరు. సర్వ
కర్మసన్యాసముచే సంపాద్యమగు బ్రహ్మవిద్యయే మోక్షైక
సాధనము. స్వస్వరూపావస్థానమే మోక్షము. బ్రహ్మమును
తెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మయే యగుచున్నాడు(1). బ్రహ్మమే
స్వస్వరూపము. కనుక బ్రహ్మవిద్యోపదేశ మియుపనిషత్తునం
దుపక్రమింపబడుచున్నది. తైత్తిరీయోపనిషత్తు శిక్షావల్లి,

బ్రహ్మనందవల్లి, భృగువల్లి యని మూడుభాగములుగ నున్నది.
ఇందు బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశికలగు చివరరెండువల్లులు ముఖ్య
ములు. బ్రహ్మవిద్యకు దేవర్ష్యాదులుగూడ విఘ్నకారులగు
చున్నారు. అట్టివిఘ్నము లుపశమించుటకును చిత్రైకాగ్ర్యము
లభించుటకు నుపయోగించు కొన్నియుపాసనములు శిక్షావల్లి
యం దుపదేశింపబడినవి. ఉపాసన మకామమయిన చిత్రైకా

(1) బ్రహ్మవిద్యహైవ భవతి (ముం 3-2-9)

గ్ర్యహేతువగును. సకామమయిన అనురూపఫలము నిచ్చును. ఈవిషయము చతుర్థాష్టమానువాకములలో వివరింపబడినది. ఉపాసనము మానసికకర్మ విశేషమగుటంజేసి కర్మకాండా నర్గతమనియు, జ్ఞానాంగమగుటంజేసి జ్ఞానకాండా నర్గతమనియుగూడ జెప్పెదగు. అందువలననే యుపాసనమును బోధించు శిక్షావల్ల కర్మజ్ఞానకాండముల మధ్యమున వివరింపబడియున్నది.

తైత్తిరీయోపనిషద్ధర్మ సంగ్రహము

శి క్షా వ ల్లి

విద్యలలోకెల్ల నుత్కృష్టతమమగు బ్రహ్మవిద్య ఆథ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికములగు నస్తరాయములు లేకుండ కొన నాగుటకై గురుశిష్యుల క్షేమమునుగోరి శిష్యునిచే మున్నుండు శాన్తిపాఠము పఠింపబడుచున్నది. ముఖ్యపాఠాధిదేవతయు, ఆరోగ్యప్రదాతయు, ఓజస్కరుడునగు సూర్యభగవానుడును, ప్రత్యవయవపాటవమునుగోరి తత్తదధిదేవతలగు వరుణర్యమేంద్ర బృహస్పతివిరాట్పురుషులును, సర్వవ్యాపీయగు బ్రహ్మము యొక్క ప్రత్యక్షస్వరూపమగు వాయుదేవతయు సూత్రబ్రహ్మ స్వరూపమన నామస్త్రీణముజేయబడుచున్నారు.

పూర్వకాండమునందు కర్మలు వివరింపబడినవి. వాని ఫలము చిత్తశుద్ధి. చిత్తశుద్ధిలోపాటు చిత్తైకాగ్ర్యముగూడ లేనిది బ్రహ్మజ్ఞానమబ్బడు. అందుకొఱకును దేవర్ష్యాదికృతములగు మఱికొన్ని అంతరాయములు దొలుగుటకును కొన్ని యుపాసనములు శిక్షావల్లియం దుదాహరింపబడినది. కేవల వేదాధ్యయనపరులగువారికి సుగమములగు సంహితోపాసనము, శ్రీమేధాసిద్ధర్థ మోంకారోపాసనము, వ్యాహృత్యుపాసనము, మనోమయత్వాదిగుణకబ్రహ్మోపాసనము, పృథివ్యాద్యుపాధిక బ్రహ్మోపాసనము లిచట బేర్కొనబడినవి. ఓంకారోపాసనము సగుణనిర్గుణబ్రహ్మల బొందుసాధనము. వేదములన్నిటిలో నది సారిష్టతమము. శబ్దజాలమంతయు నోంకారమువలన బయలుదేరుచున్నది. ఓంకారశబ్దము నుచ్చరించి సర్వవ్యవ

హార మారంభింపబడుచున్నది. భూకి, భువకి, సువకి, మహాకి
 యనునవి వ్యాహృతినతుష్టయము. బ్రహ్మమహాశబ్దములకు
 సర్వవ్యాపకత్వ మర్థము గనుక మహాశబ్దము బ్రహ్మచరమగు
 చున్నది. ఇతరవ్యాహృతులు మహాశబ్దమున కంశములగు
 చున్నవి. బ్రహ్మము సర్వవ్యాపియైనను ముకుళితదృశ్యమును
 బోలి బుచ్చిపాశముగ హృదయమునందలి యాకాశమున యుప
 లబ్ధమగుచున్నది. అద్దాని కముపలబ్ధికి మనస్సు సాధనమగుటం
 జేసి బ్రహ్మము మనోమయమని చెప్పబడుచున్నది. అది
 మరణరహితము, జ్యోతిర్మయము. హృదయమునుంచి బయలు
 దేరు నూటయొక్కనాడులలో నొకనాడి కంతమధ్యమున
 కొండనాలుకసమీపమున బోయి శిరఃకపాలమును భేదించుకొని
 బయటికి బోవుచున్నది. ఇది బ్రహ్మప్రాప్తిమార్గము. దీనినే
 సుషుమ్నానాడి యందురు. ఇంతవరకు నాదిమాప్తానువాక
 ములు సంగ్రహింపబడినవి. వేదాధ్యయనాధ్యాపనములు,
 సత్యము, అస్తర్భహిర్ద్రియనిగ్రహము, అగ్నిహోత్రాతిధి
 పూజనములు లౌకికసంవ్యవహారము, పుత్రపౌత్రపాప్తి యివి
 యన్నియు చేయుచు వీనితోపాటు తప్పక స్వాధ్యాయప్రవచన
 ములుగూడ చేయవలయునని నవమానువాకమున నుపాసక
 ధర్మము లుదాహరింపబడినవి. విశుద్ధసత్త్వసంపత్ఫలమగు
 బ్రహ్మజ్ఞానము సర్వసంసారచ్ఛేదనపూర్వకమగు మోక్షహేతు
 వని దశమానువాకమున స్తుతియింపబడినది. వేదాభ్యాసము
 పూర్తియైనతరువాత స్నాతకు డాచరింపవలసిన ధర్మము
 తేకాదశమున విచారింపబడినవి.

బ్రహ్మ న స్త వ ల్లి

(బ్రహ్మస్వరూపము రెండవవల్లియందును నద్దానిసాక్షాత్
 తాకరము జేసికొను మార్గము మూడవవల్లియందు నుపదేశింప
 బడినది. విషయ మొకటియేయగుటచే నీరెండువల్లు లేకవాక్యత
 గలిగి సంపూర్ణ బ్రహ్మజ్ఞానబోధకము లగుచున్నవి. కామనా
 చోదితుడయి యనిత్యఫలప్రదమగు కర్మజాలమున దగుల్కొనిన
 వాని నచటినుండి మరల్చి వాని కాశలూరునట్లు మున్ముందు
 బ్రహ్మజ్ఞానము నిరతిశయఫలావాప్తిహేతువని యుపదేశింప
 బడినది. బ్రహ్మవాప్తియే నిరతిశయఫలము. బ్రహ్మజ్ఞాన
 మద్దాని సాధనము. బ్రహ్మజ్ఞాని దానికి యధికారి. బ్రహ్మము
 సత్యము, జ్ఞానము. అనంతమని స్వరూపలక్షణము నిరూపింప
 బడినది. సత్యమనగా వికారరహితము గనుక నిత్యము.
 జ్ఞానమన ప్రకాశస్వరూపము. చక్షురాదులచే గలుగు రూపాది
 విషయజ్ఞానముకంటె భిన్నము. ఆశబ్దము 'జ్ఞ' యను ధాతువు
 నుంచి యుత్పన్నమయిన క్రియారూపమగు విషయ జ్ఞానము
 గాదు. ధాత్వర్థముగాకుండుటచే దానికి సాధారణ
 ముగ క్రియలకుండు కర్తగాని కర్మగాని లేదు. రూపాదులు
 సామాన్యమగు 'జ్ఞ' ధాతువునకు కర్మలయినట్టిజ్ఞానమునకు
 కర్మలు లేవు. ఈజ్ఞానము కర్తృక్రియాకారములు లేనిది.
 సూర్యకాంతివలె నది సర్వప్రకాశకము మాత్రమగుచున్నది.
 చక్షురాదులకు గోచరమగునదిమాత్రమే బుద్ధికి గోచరమగును.
 బ్రహ్మము చక్షురాదులకు గోచరముగాకుండుటచే బుద్ధికిగూడ
 గోచరముగాదు. బ్రహ్మము జ్ఞానకర్తగూడగాదు. అనంతమగు
 టచే కాలమాచేతను, దేశముచేతను, వస్తువుచేతను గూడ వస్

పరిమితముగాకున్నది. బ్రహ్మశబ్దమునకు మహత్త్వమర్థము. అనగా దేనికంటె మహత్తరమగునది మఱియొకటి లేదో యది బ్రహ్మమని తాత్పర్యము. బ్రహ్మము మహత్తనమని వర్ణవసన్న మగుచున్నది.

బ్రహ్మము పరోక్షముగ దెలియబడక పోయినను ప్రతి వానికిని 'నేను' అనురూపమున దెలియబడు నాత్మకంటె భిన్నముగాక యారూపమున దెలియబడుచున్నది. సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము, బ్రహ్మము అను నాలుగుపదములకు ప్రత్యేకప్రత్యేకమగు సర్థము గలదు. సత్యాదిపదములు బ్రహ్మశబ్దమునకు విశేషణము లగుటయేగాక సద్దాని లక్షణమునుగూడ జెప్పుచున్నవి. కాని యవి సాక్షాత్తు బ్రహ్మమును బోధింపలేవు. బ్రహ్మమును జేరుమార్గమును మాత్రము నూచించుచున్నవి. సత్యశబ్దముచేత బ్రహ్మము నిర్వికారము, నిత్యమనియు, జ్ఞానశబ్దముచేత నది చేతన స్వరూపమనియు, అనంతశబ్దముచేత సద్దానికి దేశకాలవస్తునిమిత్తముగు పరిమితత్యము లేనిదనియు సర్థము తెలియుచున్నది.

బ్రహ్మస్వరూపమును దెలిపిన తరువాత హృదయాకాశమది దోఱకు స్థలమనియు, సద్దాని దెలిసికొనిన బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రహ్మస్వరూపమగుటచే సర్వానందముల ననుభవించుచున్నాడనియు చెప్పి బ్రహ్మజ్ఞానఫలము బ్రహ్మమగుటయే యని స్థిరపరుపబడినది. పరోక్షముగ నిర్దేశింపబడిన బ్రహ్మమపరోక్షమగు నాత్మకంటె భిన్నముగాదు. బ్రహ్మము సత్యమనుటచే తదితరమగు నదంతయు అనగా నీ జగత్తంతయు సత్యముగాక యనిత్యమని యర్థము తెలుచున్నది. జగత్తంతయు

బ్రహ్మమునుంచి యుత్పన్నమయిన దానివలె కన్పించుట చేతను ఘటమువలె కార్యరూపమున నుత్పన్నమయినదంతయు అనిత్యమగుటచేతను జగత్తు కార్యమని చూపబడుచున్నది. జగదాత్మకమగు నాకాశవాయ్యగ్నిజల భూమ్యావధ్యన్న పురుషులు క్రమముగ బ్రహ్మవివర్తమగు పూర్వపూర్వము నుంచి యుత్పత్తోత్తరము బుట్టుచున్నది. ఇట్లాకాశాదిపురుషాంతమయి పరిదృశ్యమానమగుచున్న నీ జగత్తంతయు కార్యరూపము అనిత్యము నగుచున్నది. బ్రహ్మము నిర్వికారమగుటచే నిజముగా దానినుంచి ఆకాశాదు లుత్పన్నములు కాకపోయినను త్రాడునందు సగ్గము కాన్పించునట్లు మాయామోహితమగు నజ్ఞానిజనమునకు బ్రహ్మమునుంచి జగత్తుత్పన్నమయినట్లు కాన్పించుచున్నది.

జగత్తంతయు ససత్యమనియు, బ్రహ్మము హాద్రాకాశమున సాక్షాత్కారయోగ్యమనియు దెలుపబడినది. కాని యజ్ఞానవిమోహితములు 'ఇదినేను', 'ఇదినాది', 'భార్యా పుత్రవిత్రాదులు నావి' యను తాదాత్మ్యభావమును బొందియున్న జనసామాన్యమున కిట్టిసాక్షాత్కారము సుసాధముగాదు. అన్నమయాదిపంచకోశములలో నన్యతమ మాత్మయని భావించువారనేకులున్నారు. అనాత్మపదార్థముల యందజ్ఞానములకు గల యాత్మభావమును క్రమముగ తొలగించి బాహ్యమున నాత్మభావముచే లగ్నమయిన బుద్ధిని మరల్చి క్రమముగ నొకకోశమునుంచి నూత్నతరము నాంతరమునగు మరియొక కోశమునం దన్తఃప్రవిష్టము జేసిసగాని యిట్టి యనాత్మలయం దాత్మత్వబుద్ధి తొలగనేరదు. బాహ్యములగు భార్యాపుత్ర

విత్తాదులయందు లగ్నమయిన బుద్ధిని ముందు మరల్పవలసి యున్నది. అందుకొరకు శరీరాత్మకమగు నన్నమయకోశమే యాత్మయని భావించినచో భార్యాదులాత్మకావని తలంచి వారలనుండి దొలగి శరీరమునందు లగ్నమగుచున్నవి. ఈ భావము సిరమయినతరువాత శరీరమాత్మకాదనియు దాని కంటె నాంతరమగు ప్రాణమయకోశ మాత్మయని భావించుటచే శరీరమునం దాత్మభావము దొలగి ప్రాణమయకోశమునందు లగ్నమగును. ప్రాణమయకోశ మాత్మయనుబుద్ధి మనోమయకోశ మాత్మయను భావనచే తొలగుచున్నది. ఇదే తీరున బుద్ధి మనోమయకోశమునుంచి విజ్ఞానమయకోశమునందు విజ్ఞానమయకోశమునుంచి యానందమయకోశమునందును, యచటనుండి హార్దాకాశమునను ప్రవేశపెట్టుబడుచున్నది. ఆత్మ సాక్షాత్కారము కొరకై పూర్వపూర్వకోశము ననాత్మత్వ బుద్ధిచే శోసిబుచ్చి క్రమముగా నాత్మత్వబుద్ధిని యంతరిప్రవిష్టముచేసి తుదకు హార్దాకాశమున జేర్చుప్రణాళిక ద్విత్వయాది పంచమాన్తానువాకముల వివరింపబడినది.

సర్వప్రతిష్ఠాభూతము, నిరుపాధికమునగు బ్రహ్మము యొక్క అస్తిత్వజ్ఞానము విచారణాపూర్వకముగ స్థిరము చేయవలసియున్నది. బ్రహ్మము లేదని తెలిసికొనినవాడు స్వయముగా లేనివాడే యగుచున్నాడు. ఉచ్ఛదని దెలిసికొనిన వాడు సత్పురుషుడని జెప్పబడుచున్నాడు. ఈసందర్భమున బ్రహ్మమనునది యున్నదా? లేదా? (1) బ్రహ్మజ్ఞానము లేని వాడద్దాని బొందునా? బొందజ్ఞా? (2) ఆతడద్దాని బొందినచో జ్ఞానిగూడ దానిబొందునా? బొందజ్ఞా? యరు ప్రశ్నలు విచార

ణీయముగుచున్నవి. ఇట్టి విచారణ మూత్తరగ్రంథమున చేయబడుచున్నది. తాననేకముగా గావలయును, పుట్టవలయునని బ్రహ్మ కోరి యావిధానము నాలోచించి జగత్తు సృంజయించెను. మఱియు తానే అందు ప్రవేశించెను. బ్రహ్మము సృష్టికారణమగుటచే నవశ్యముండి తీరవలయును. సృష్టిని గురించిన యతనికోరిక నతనిని బాధించనేరదు. ఆతడు స్వతంత్రుడు. బ్రహ్మమనేకములగు నామరూపములతో నభివ్యక్తమగుటయే సృష్టియనబడును. నామరూపముల నభివ్యక్తకాలమునందుగూడ బ్రహ్మము స్వీయమగు రూపమును బరిత్యజింపలేదు. సృష్టికి బూర్వము తరువాతగూడ బ్రహ్మమునందే మియు భేదములేదు. సృష్టికి బూర్వము నామరూపముల నభివ్యక్తములు. తరువాత నవి యభివ్యక్తములు. సృష్టిపూర్వ పరములకిదియే భేదము. బ్రహ్మమే నామరూపముల నభివ్యక్తమగుటచే నతడే జగత్తున కుపాదకారణము, నిమిత్తకారణముగూడ నగుచున్నాడు. పరబ్రహ్మము నిర్విశేషముగ నెచటనుపలభ్యముగాదు. బుద్ధిగుహయందు ద్రష్ట, శ్రోత, మంత విజ్ఞాత మొదలగు విశేషస్వరూపముల దెలియవచ్చుచున్నాడు. ఇదియే ప్రవేశశబ్దార్థము. బ్రహ్మము శరీరమును సృష్టించి దానియందు తానే భోక్తయగు జీవస్వరూపమున ప్రవేశించెనని యనుటచే జీవబ్రహ్మములు కనన్యత్వము జెప్పబడుచున్నవి. భోగ్యజాతము మూర్తామూర్తరూపమునగు ప్రపంచమంతయు నామరూపాత్మకమగు నతని యభివ్యక్తియే యనుటచే భోగ్యభోక్తజాతమంతయు బ్రహ్మస్వరూపమని తేలుచున్నది. బ్రహ్మము రసస్వరూపము. ప్రాణిజాతమంతయు నాబ్రహ్మ

నందరసమును బొంది యానందము గలవగుచున్నది. జిహ్వానువులు బ్రహ్మమును ప్రీతిపూర్వకముగ దెలిసికొనుచున్నారు. ఆనందము లేనిపట్ల ప్రీతి కలుగనేరదు. తత్త్వవిచుడు రసస్వరూపమగు బ్రహ్మమును బొంది సుఖముగచున్నాడు. అందువలన నా పరమార్థవస్తువు ఛిద్రవలయును. బ్రహ్మము ప్రాణనాదిక్రియాహేతు వగుచున్నది. ఇట్టి పరబ్రహ్మమద్వితీయము. దానియం దెంతమాత్రము భేదబుద్ధి కలిగినను నది భయకారణమగును. కేవలాద్వైతబుద్ధిగలవానికి అభయప్రతిష్ఠ కలుగును. ఇది షష్టసప్తమానుషాకముల సంగ్రహము.

ఇట్టి బ్రహ్మానందము సృగాదివిషయజన్యమగు నానందముకంటె భిన్నము. విషయజన్యములగు తౌకికానందములు కృత్రిమములు. విషయము లున్నంతకాలముమాత్ర మవియుండును. బ్రహ్మానందము నిర్విషయానందము, అతౌకికము. అవిద్యానిమిత్తమగు విషయసుఖేచ్ఛ సంపూర్ణముగ నశించినపుడే బ్రహ్మానందము సంసిద్ధమగును. విషయానందములన్నియు బ్రహ్మానందాంశము లగుచున్నవి. విద్యాసాధనముచే విషయసుఖేచ్ఛనుండి బుద్ధి యెంతెంత మరలునో యంతంత నన్నిహితముగ బ్రహ్మానందము సమకూరును. ఇట్లు తౌకికానందము బ్రహ్మానందప్రాప్తికి ద్వారభూతమగును. ఇట్టి బ్రహ్మానందప్రాప్తికి శ్రోత్రియత్వము, అకామహతత్వము, ఋజుమార్గవర్తిత్వము ననివార్యములగుచున్నవి. నిరుపాధికమగు పరబ్రహ్మముపాధిగతమయినంతమాత్రముచేత భేద మెంతమాత్రము నొందదు. నూర్యాదిదేవతోపాధియందు ప్రకాశించుచున్న బ్రహ్మతేజస్సు హార్దాకాశమున నపరోక్షముగ సాక్షా

త్కారముచేసికొనబడు తేజస్సు ఉపాధిభేదముచే విభిన్నముగ
 కాన్పించుచున్నను ఉపాధులను తొలగించినపు షోకటియే
 యగుచున్నది. వివిధములగు గాజుకుప్పెలలో ప్రకాశించుచున్న
 విద్యుత్కాంతి యొకటియే యగుచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మజ్ఞాన
 మును బొందినవా డీలోకమునుంచి బయలుదేరి క్రమముగా
 నన్నమరూదిపంచకోశములలో నొకదానినుండి మఱియొక
 దానిలో నుపసంక్రమించి చివరకానందమయకోశమునుంచి
 బ్రహ్మత్వమును బొందును. పైన నుదాహరింపబడిన కామ
 యితృత్వము, సప్తృత్వము, ప్రవేశనము సత్యజాదిభవనము
 మొదలగు కార్యములచేతను అనందరసలాభము, ప్రాణనము,
 అభయప్రతిష్ఠానము, అభయదర్శనమను వివిధోపపత్తుల
 చేతను బ్రహ్మస్థిత్వము సిద్ధముచేయబడినది. అద్వితీయము,
 సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము నగుబ్రహ్మము తానేయని
 దెలిసికొనినవాడు సర్వకర్మఫలేచ్ఛ తొలగినవాడయి పంచకోశ
 ములయం దభిమానమును దాటి హార్దాకాశమున బ్రహ్మ
 సాక్షాత్కారమును బొందును. అవిద్వాంసు డద్దాని బొంద
 లేడు. ఇట్టి బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును బొందుటయే సంక్రమణ
 శబ్దమున కర్థము. ఇది యష్టమానువాకార్థము. ఇట్టి పర
 బ్రహ్మము నిర్గుణము, అద్వితీయము, నిష్క్రియము నగుటచే
 తాకికవిషయమువలె ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములకుగాని చక్షురా
 దీప్తియములకుగాని బుద్ధికిగాని గోచరముగాదు. అందువలన
 శబ్దముచే నది వర్ణింపనలవిగాదు. సర్వోపనిషచ్ఛాస్త్రము
 యొక్క నఖండార్థముమాత్రమది యగుచున్నది. అది ప్రకా
 శాత్మకమయి సూర్యకాంతివలె సర్వవ్యవహారమునకు సాక్షి

మాత్రమగుచున్నది. ఆపరబ్రహ్మతేజస్సత్యంతము సన్నిహితముగానున్న బుద్ధియందు ప్రతిఫలిత మగుచున్నది. అట్టిప్రతిఫలితచైతన్యముచే సర్వవ్యవహారము సాగుచున్నది. ఇది నవమానువాకార్థము.

భృగువల్లి

గురువుచే నుపదేశింపబడిన బ్రహ్మజ్ఞానము సాక్షాత్కారముజేసికొను మననప్రకార మాఖ్యాంకూరూపమున మూడవవల్లియందు వివరింపబడినది. భృగువను నొకబ్రహ్మజ్ఞానువు బ్రహ్మమును తనకుపదేశింపుడని తండ్రియగు వరుణుని గోరెను. “అన్నము, ప్రాణము, చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, మనస్సు వాక్కు” “దేనివలన నీప్రాణజాత ముత్పన్నమగునో వుట్టిన ప్రాణజాత మెద్దానియందు స్థితిని బొందుచున్నదో దేనియందు దది లయించుచున్నదో అది బ్రహ్మమని తనస్సుచే దెలిసికొనుమ”ని వరుణుడు కుమారుని కుపదేశించెను. ఇదట వినబడు మొదటివాక్యము బ్రహ్మమును బొందుద్వారము. రెండవవాక్యము బ్రహ్మముయొక్క తటస్థలక్షణము. ఈలక్షణముచే బైకి బ్రహ్మముగాకాన్పించు నన్నమయూదికోశముల యాపాతబ్రహ్మత్వమును మననముజేసి, వానియందు కాన్పించుచున్న జడత్వలయత్వక్షణికత్వాదిదోషములచే నవి బ్రహ్మములుగానేరవని నిశ్చయించి పంచకోశములాత్మ గావని భృగువు త్రోసిపుచ్చి చివరకు హార్దాకాశమున బ్రహ్మమును సాక్షాత్కారము జేసికొనెను. మొదటివాక్యముచే భోగ్యభోక్తృభోగసాధనభూతములగు సర్వభూతములు బ్రహ్మోపలబ్ధిసాధన

ములే యని యుపదేశింపబడుచున్నది. ఇట్లు వసుణుడు భృగువున కుపదేశించిన విద్య వాసుణీవిద్యయనియు, భార్గవీవిద్యయనియు బిలువబడుచున్నది. ఇది ప్రథమాదిష్ఠాంతానువాక తాత్పర్యసంగ్రహము. తరువాత నాలుగనువాకములలో బ్రహ్మద్వారమగు నన్నోపాసనముయొక్క మహిమ వివరింపబడినది. బ్రహ్మము దుర్విశ్లేయమగుటచే నద్దాని దెలిసికొనుట కధ్యారోపావవాదములను రెండుమార్గములు శాస్త్రమునందవలంబింపబడినవి. లేనిదానియం దొకగుణము నారోపించి బుద్ధి యచట లగ్నమగునంతవర కద్దానిని యీభావముతో మననమునేయుట యధ్యారోపమార్గము. శాఖాచంద్రన్యాయము ననుసరించు నీమార్గముపాసనలకు ముఖ్యముగా నాధారమగుచున్నది. అభ్యాసబలముచే నచట స్థిరమయిబుద్ధిని యచటనుండి బ్రహ్మదరికి జేర్చుట యపవాదము. అధ్యారోపమునకుం జెందించు యుపాసనము లపవాదమార్గమున దశమానువాకమున ప్రదర్శింపబడినవి, ఆదిత్యునియందును. మనుజునియందును ప్రకాశించుచున్న తేజస్సు ఉపాధిభేదముచే భిన్నముగా కాన్పించుచున్నను, నా యుపాధులను దొంగించి నపుడది యొకటియే యనునపవాదమార్గము తుదకుపదేశింపబడినది. అన్నోపాసనమను నధ్యారోపమార్గమన బ్రహ్మసామీప్యమునుజేరి యపవాదమార్గమున నద్దాని నాక్షాత్కారము జేసికొనినవాని నిరితేశయానందభరము నతడు మూడులోకముల చాటుచు బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశముం జేయుమార్గమును వివరించుటతో నీ యుపనిషత్తు సమాప్తము నొందింపబడినది. ప్రత్యగాత్మ పరమాత్మల కభేదమును తెలియజేసి గర్భజన్మాదిసంసారిదుఃఖ

మును ఖండించి నాశనముచేయు జ్ఞాన ముపనిషచ్చబ్రహ్మన
కర్తము. అట్టిజ్ఞానమును బోధించు గ్రంథముగూడ నుపనిషచ్చ
బ్రహ్మచే చెప్పబడుచున్నది.

తైత్తిరీయోపనిషద్ధర్మసంగ్రహము

సమాప్తము

— — —

శ్రీ గురుభ్యోనమః

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

శిక్షావల్లి

అవతారిక:- ఈవల్లియందు పండ్రెండనువాకములు గలవు. అందాద్యస్తానువాకములు, శాస్త్ర్యనువాకములు. రెండుమూడనువాకములయందు శిక్షాసంహితోపాసనములు, నాల్గవదానియందు మేధాసంపత్కరములగు జపహోమమస్త్రములు, అయిదవదానియందు వ్యాహృత్యుపాసనము, విషయనిభాగము ఆరవదానియందు మనోమయత్వాదిగుణకబ్రహ్మోపాసనము, ఏడవదానియందు మన్దాధికారికుపయోగించుపృథివ్యాద్యుపాధికబ్రహ్మోపాసనము, ఎనిమిదవదానియందోంకారోపాసనము వివరింపబడినవి. నవమానువాకమునందుపాసకధర్మము లుదాహరింపబడినవి. స్వాధ్యాయమువలన విశుద్ధసత్త్వనికి గలుగుజ్ఞానోదయవైభవము, దశమానువాకమున వర్ణింపబడినది. గురుకులావాసానస్తరము బ్రహ్మచారియొక్క భావికర్తవ్యమేకాదశమమునందుపదేశింపబడినది.

ప్రథమానువాకము

(శాన్తిపాఠము)

మూలం:- హరిః ఓమ్ | శం నో మిత్రః శం వరుణః | శం నో భవత్స్య ర్యమా | శం న ఇన్ద్రో బృహస్పతిః | శం నో విష్ణురుద్రక్రమః | నమో బ్రహ్మణే | నమస్తే వాయో | త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి | త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మవదిష్యామి | ఋతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి | తన్నామవతు | తద్వక్తారమవతు | అవతు మామ్ | అవతు వక్తారమ్ | ఓమ్ శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ||

టీక:- మాకు సూర్యుడు సుఖంకరుడగుగాక! వరుణుడు సుఖంకరుడగుగాక! అర్యముడు సుఖంకరుడగుగాక! ఇంద్ర బృహస్పతిదేవతలు సుఖంకరులగుగాక! సర్వవ్యాపియగు విరాట్పురుషుడు సుఖంకరుడగుగాక! బ్రహ్మమునకు నమస్కారము. ఓవాయుదేవతా! నీకు నమస్కారము. ప్రత్యక్షుచుగు బ్రహ్మము నీవే! నిన్నే ప్రత్యక్షమగుబ్రహ్మముగా చెప్పుచున్నాను! నిన్ను ఋతముగా చెప్పుచున్నాను. నిన్ను సత్యముగా చెప్పుచున్నాను. నన్ను నీవు రక్షింతువుగాక! ఆచార్యుని రక్షింతువుగాక! నన్ను రక్షింతువుగాక! ఆచార్యుని రక్షింతువుగాక! శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥

శాత్పర్వవిశేషములు:- బ్రహ్మవిద్యాభ్యాసమునకు దేవర్ష్యాదులుగూడ విఘ్నకారులగుచున్నారు. అట్టివిఘ్నోపశాన్తికొర కీశాన్తిపాఠము పఠింపబడుచున్నది.

ముఖ్యప్రాణాధిదేవతయు, సర్వకర్మాచరణయోగ్యమగు పగటికాలమునందు కనపడునట్టియు, ఆరోగ్యభాగ్యప్రదాతయు, ఓజస్కరుడును నగు సూర్యభగవానుడు మా

యెడ మిత్రభావమును వహించి మాకు వివిధదేవతారూపమున సుఖమును కలుగజేయునుగాక యని నున్న సూత్రబ్రహ్మ యాదేవత మిత్రశబ్దముచే ప్రప్రథమమున నాహ్వానముజేయబడుచున్నది. అన్తఃకరణమునకు సంబంధించిన సుఖసంపత్తి నాశించినతరువాత ప్రత్యవయవపాటవమును గోరి తత్తదధిదేవత లామస్త్రాణముజేయబడుచున్నారు. మనస్థైర్యమునకు గారణ మగునపానవృత్తి

కభిమానదేవతయగు వరుణుడు, చక్షురిద్వియాభిమానదేవత
యగునర్యముడు, బాహుబలాధిదేవత యగునిన్దుడు, బుద్ధ్యధి
దేవత యగుబృహస్పతి పాదాదికృత్స్నదేహాభిమానియు, సర్వ
వ్యాపియు నగువిరాట్పురుషుడు మొదలగుదేవతలు మాకు
సుఖంకరులగుదురుగాక ! అని వీరి యామంత్రణముయొక్క
తాత్పర్యము. వీరందఱు ప్రసన్నులగుచుండగా సర్వవిఘ్నములు
శాంతించును. ఇచట వివిధదేవతాస్వరూపమునొందిన సూత్ర
బ్రహ్మమే ఆమంత్రణముసేయబడుచున్నది. శాస్త్రోపదిష్టమై
సుపరినిశ్చితమగుసర్థమే ఋతమనియు నట్టిది వాక్కుచేనుచ్చ
రింపబడినపుడును, కరచరణాదులచే ననుష్ఠింపబడినపుడును
సత్యమనియు చెప్పబడుచున్నది. ఋతసత్యములు రెండును
వాయుదేవతాధీనములు. ఆదేవతయే సర్వవ్యాపియగుబ్రహ్మము
యొక్క ప్రత్యక్షస్వరూపము. వాయుస్వరూపము నొందిన
బ్రహ్మము వత్కృత్వసామర్థ్యసంయోజనముచే నాచార్యుని నవి
ఘ్నమగు నభీప్సితార్థసిద్ధివిద్యాసంయోజనముచే తనను
గూడ సంరక్షించుగాకయని శిష్యుడు వాయుదేవతకు నమస్కర
ించుచున్నాడు. ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికములగు త్రివిధ
విఘ్నములుపశమించుటకై శాంతిశబ్దము మూడుపర్యాయ
ములు పఠింపబడుచున్నది. జ్వరాదు లాధ్యాత్మికములు.
దేనాద్యుపద్రవము లాధిదైవికములు. యక్షరాక్షసాద్యుప
ద్రవము లాధిభౌతికములు.

ద్వి తీ యా ను వా క ము

(శిక్షాధ్యాయము)

అ॥ ఉపనిషత్తులన్నియు నర్థప్రధానములు గనుక వానిని పఠించునపు డ్దేశధ్యయు నుచ్చారణాదిస్థానిత్యములు లేకుండుటకుగాను శిక్షాధ్యాయము మున్ముందారంభింపబడుచున్నది.

మూ॥ ఓక్షం వ్యాఖ్యాస్యామః | వర్ణః స్వరః | నూత్రా బలమ్ | సాను సంతానః | ఇత్సుక్తేక్షాధ్యాయః॥

టీ॥- శిక్షను వ్యాఖ్యానము సేయుచున్నాము. వర్ణము లనియు, స్వరమునియు, మాత్రలనియు, బలమనియు, సానుమనియు సంతానమనియు శిక్షాధ్యాయమిప్రకారము చెప్పబడినది.

తా. వి :- అకారాదిక్షకారాంతములగునవి యక్షరములు. ఉదాత్తానుదాత్తస్వరితములు స్వరములు. హ్రస్వద్విర్లుప్లతములు మాత్రలు. అక్షరములనుచ్చరించుటకు చేయు ప్రయత్నవిశేషము బలము. అతివేగమతిమందముగాక మధ్యమవృత్తిగా నొక్కతీకున నక్షరములనుచ్చారణముసేయుట సమత. అక్షరములను విలంబనములేక నుచ్చరించుట సంతానము. ఈ యారువిషయములను గమనించి వేదాధ్యయనముచేయవలెను. స్వరభేదముచే నర్థభేదముగూడ గల్గుచున్నది. కర్కమునాచరించునపుడు సంభవింపగల స్వరాదివ్యత్యయదోషమునకు ప్రాయశ్చిత్తము కలదు. జ్ఞానకాండమునందట్టి వ్యత్యయముచే పురుషార్థహాని కలుగగలదు. స్వరవ్యత్యయముచేగల్గు నన్యథా జ్ఞానము ప్రాయశ్చిత్తముచే నశింపనేరదు. బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశిక

లగు నుపనిషత్తుల యత్నాతిశయముతో పఠించుటకుగాను మొదటనే యీయధ్యాయము చెప్పబడినది.

ద్వితీయానువాకము సమాప్తము

తృ తీ యా ను వా క ము

(సంహితోపాసనము)

అ॥ వేదాధ్యయనము ప్రయత్నపూర్వకముగ చేయవలసిన యావశ్యకతనుచూపినతరువాత సంహితోపాసనమును శ్రుతివివరింపుచున్నది.

మూ:- (1) సహ నౌ యశః । సహనౌ బ్రహ్మవర్చసమ్ । అథాతస్సగ్ంహితాయా ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాన్యమః । పంచస్వధికరణేషు । అధిలోకమధిశ్శ్యాతివమధివిద్యమధిప్రజమధ్యాత్మమ్ । తా మహాసగ్ంహితా । ఇత్యాచక్షుతే । అథాధిలోకమ్ । పృథివీ పూర్వరూపమ్ । ద్యౌరుత్తరరూపమ్ । ఆకాశస్సంధిః॥

(2) వాయుః సంధానమ్ । ఇత్యధిలోకమ్ । అథాధిశ్శ్యాతివమ్ । అగ్నిః పూర్వరూపమ్ । ఆదిత్య ఉత్తరరూపమ్ । ఆపస్సంధిః । కైద్యతస్సంధానమ్ । ఇత్యధిశ్శ్యాతివమ్ । అథాధివిద్యమ్ । ఆచార్యః పూర్వరూపమ్॥

(3) అస్తేనాస్మత్తరరూపమ్ । విద్యా సద్ధిః । ప్రవచనగ్ం సంధానమ్ । ఇత్యధివిద్యమ్ । అథాధిప్రజమ్ । మతా పూర్వరూపమ్ । పిత్రోత్తరరూపమ్ । ప్రజాసద్ధిః । ప్రజననగ్ం సన్ధానమ్॥

(4) అథాధ్యాత్మమ్ । అధరా మానుః పూర్వరూపమ్ । ఉత్తరా మానురుత్తరరూపమ్ । వాక్సంధిః । జిహ్వ సంధానమ్ । ఇత్యధ్యాత్మమ్ । ఇతీమా మహాసగ్ంహితాః । య ఏవమేతా మహాసగ్ంహితా వ్యాఖ్యాతా వేద । సంధీయతే । ప్రజయా పశుభిః । బ్రహ్మవర్చసేనాస్తేనాద్యేన సువర్చ్యేణ లోకేన॥

టీ:- ఉపాసనముల తెలిసికొనుటవలన గలిగెడుకీర్తి శిష్యాచార్యుల మగుమాయద్దరికిని గలుగుగాక! ఉపాసనవలన గలిగెడుబ్రహ్మతేజస్సు మాయద్దరికిని కలుగుగాక!

వర్ణాదిశిక్షానంతరము సంహితోచ్ఛారణమునందే బుద్ధి త్వరగా ప్రవేశించునుగనుక లోకములందును, తేజస్సులందును, విద్యలందును, ప్రజలందును, దేహమునందును పంచాశ్రయములచేత సంహితయొక్కయుపాసనమును సువిశదముగ వ్యాఖ్యానించుచున్నాము. ఆ అయిదువిషయములు గొప్పసంహితలని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు.

ఇక లోకసంహితావిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షరము భూమియనియు, ఉత్తరాక్షరముంతరిక్షమనియు; సంహితయొక్క పూర్వోత్తరాక్షరములయొక్క సంధి యాకాశమనియు, ఆయక్షరములసంధానము వాయువనియు యీవిధముగా లోకము నాశ్రయించినయుపాసనము.

అటుతరువాత జ్యోతిస్సంహితావిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షరమగ్ని, ఉత్తరాక్షరము నూర్యుడు, వీనిసంధి ఉదకము, వీనిసంధానము మెరుపుతీగె; ఈవిధముగా జ్యోతిరుపాసనము.

పిదప విద్యావిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షర మాచార్యుడు ఉత్తరాక్షరము శిష్యుడు, వీనిసంధి విద్య, సంధానము ప్రవచనము; ఈవిధముగ విద్యావిషయోపాసనము.

అటుపిమ్మట ప్రజావిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షరము తల్లి, ఉత్తరరూపముతండ్రి, ఈ యక్షరముల సంధి సంతానము, వీనిసంధానము ప్రజననము; ఈవిధమున ప్రజావిషయోపాసనము.

అనంతర మాధ్యాత్మవిషయము చెప్పబడుచున్నది. సంహితయొక్క పూర్వాక్షరము క్రిందిపెదవి, ఉత్తరాక్షరము పైపెదవి, వీనిసంధి వాక్కు, సంధానము నాలుక; ఈవిధముగ దేహవిషయోపాసనము.

ఈవిధముగాచెప్పబడిన సీమహోపాసనముల నెవడివిధముగ తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు సంతానముతోడను, పశువులతోడను, బ్రహ్మవర్చస్సుతోడను, అన్నముమొదలగు భోగ్యజాతముతోడను స్వర్గముతోడను సంధానముచేయబడుచున్నాడు.

తా. వి:- వర్ణములయొక్క పరస్పర మత్యంతసామీప్యము సంహితయనబడును. 'ఇషేత్త్వా' యనువాక్యమునందు ఇషేత్త్వా యను రెండువిడిపదములు గలవు. షేయను నక్షరముమీది ఏకారము పూర్వాక్షరము. త్వా యనునక్షరము నందలి తకార ముత్తరవర్ణము. ఈఏకారతకారముల మధ్య భాగముసంధి. షేత్త్వా యను రెండక్షరములును కలిపి ఉచ్చరించునపుడు కస్పట్టుచున్న రెండవతకారము సంధానము. ఈరెంటిని కలిపిఉచ్చరించగా 'ఇషేత్త్వా' యను వాక్యమేర్పడుచున్నది. వేదాధ్యయన ముపాసనమున కవశ్యమగు పూర్వాంగమగుచున్నది. అట్టి యధ్యయనసౌప్తవముకొఱకే

శిక్షాధ్యాయము మున్నుండు చెప్పబడినది. కేవలవేదాధ్యయన పరుల కుపాసనారహస్య మొక్కమాటుగ తెలియనేరదు. కనుక వారలకు పరిచితమగు సంహిత నాలంబనముగా గ్రహించి ధ్యానముచేయగల కొన్ని యుపాసనము లిచటబేర్కొనబడినవి. లోకజ్యోతిర్విద్యాప్రజాదేహములను నైదుసంహితోపాసనము లిచట వివరింపబడినవి. లోకోపాసనమునందు ఇషేత్త్వాయను చోట పూర్వాక్షరమగు ఏ యనుస్థానమున పృథివిని త్వా అను సుత్తరాక్షరమగు తకారస్థానమున ద్యులోకమును నీ రెంటికిమధ్యనున్న అవకాశమునందు వాయువు వీనిసంధాన మనియు భావించి లోకసంహితోపాసనమును చేయవలెను. పృథివీద్యులోకసంహిత ముపాస్యముగాని యన్యతరలోకము లుపాస్యములుగావు. ఇటులనే జ్యోతిర్విద్యాప్రజాదేహోపాసనములయందు క్రమముగా నగ్నోచ్చార్యమాత్రధరోష్ఠములు పూర్వరూపముగను, ఆదిత్యాస్తే వాసిపితౄ త్రరోష్ఠములు త్తరరూపముగను, జలవిద్యాప్రజావాక్కులు సంధిరూపముగను, విద్యుత్ప్రవచనప్రజననజిహ్వాలు సంధానముగను భావించి సంహితోపాసనముచేయతగు. సమాహితచిత్తోపేతమగు సంహితోపాసనము సకామమైనచో నీలోకమున ప్రజాపశ్వన్నాది సమృద్ధికిని మరణానంతర ముత్తమలోకప్రాప్తికిని కారణమగుచున్నది. సమామమైనచో బ్రహ్మవిద్యోపకారకమగుచున్నది.

తృతీయానువాకము సమాప్తము

చ తు ధా ను వా క ము

(మేథాసిద్ధ్యర్థములగు మంత్రములు)

మూ:- యశ్చైద్రసామ్యగుభో విశ్వరూపః ఛక్రే గోఽప్యప్యతాత్సం
బభూవ | స మేచ్ఛో మేనయా స్పృశోతు | అమృతస్య దేవధారణో భూ
యాసమ్ | శరీరం మే విచక్షణమ్ | జిహ్వే మే మధుమత్తమా కన్ధాభ్యాం
భూతి విశ్రువమ్ | బ్రహ్మణః క్రోశోఽసి మేనయా పిహితః | శ్రుతం మే
గోపాయ |

అవహన్తీ వితన్వానా కుర్వాణా చీరమాత్మనః | వాసాన్ఁసి మమ
గావశ్చ | అన్నపానే చ సర్వవా | తతో మే శ్రియనూవహ | గోమశాం
పశుభిః సహ స్వాహా |

ఆ మా యస్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా | వి మా యస్తు బ్రహ్మచారిణః
స్వాహా | ప్ర మా యస్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా | దమాయస్తు బ్రహ్మచారిణః
స్వాహా | శమాయస్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా |

యశో జనేఽసాని స్వాహా | శ్రేయాః వస్యసోఽసాని స్వాహా |
తం త్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా | స మా భగ ప్రవిశ స్వాహా | తస్మింత్స
హస్రశాభే ని భగాహం త్వయి మృజే స్వాహా | యథాఽపః ప్రవతా యన్తి
యథా మాసా అహర్జరం | ఏవం మాం బ్రహ్మచారిణః | ధాతరాయస్తు సర్వ
తః స్వాహా | ప్రతివేశోఽసి | ప్ర మా భాహి ప్ర మా పద్మస్వ | వితన్వానా
శమా యస్తు బ్రహ్మచారిణః స్వాహా | ధాతరాయస్తు సర్వతఃస్వాహా ||

టీ:- ఏది వేదములకు ప్రధానమో ఏది సర్వరూప
మయినదో అట్టిప్రణవ మమృతస్వరూపములగు వేదములలో
నావిర్భూతమయి సారభూతముగ ప్రకాశించుచున్నది. పర
మేశ్వరస్వరూపమగు నాప్రణవము నన్ను ప్రజ్ఞచేతను, జ్ఞాపక
శక్తిచేతను బలపరుచుగాక ! ప్రకాశాత్మకమగు నోప్రణవమా!

నేనమృతహేతుఁడగు బ్రహ్మజ్ఞానమును ధరించువాడనగుదును గాక !

నాయొక్క శరీరము యోగ్యమయినది. నాజిహ్వా మధుర భాషణము గలదియునుగాక ! కర్ణములచేత విస్తారముగా శ్రవణము చేయువారి మగుదుముగాక, నీవు పరిమాత్స్యకు వరపాలెనున్నావు. సామాన్యలొక ప్రజ్ఞచే కప్పబడుచున్నావు. నాచే శ్రవణము చేయబడిన యాత్మజ్ఞానాదికమును రక్షించుదువుగాక !

మేధను కలుగజేసినతరువాత నాకు వస్త్రములను గోవులను అన్నపానీయములను ఎల్లస్వడుసాపాదించునట్టియు, సంపాదించినదానిని విస్తరింపజేయునట్టియు విస్తరింపజేసినదానిని దీర్ఘ కాలముండుదానిగా చేయునట్టియు ఆజాదివిశిష్టమయినట్టియు సంపదను పశువులను నాకు ప్రసాదింపుము !

విద్యార్థులగు బ్రహ్మచారులు నన్నుగూర్చి వచ్చెదరు గాక ! బ్రహ్మచారులు నన్నుగూర్చి విశేషముగవచ్చెదరుగాక ! బుద్ధిమంతులు శమదమాదిసంపన్నులునగు బ్రహ్మచారులునన్ను గూర్చి ప్రకర్షముగవచ్చెదరుగాక ! నన్నుగ్రహింతురుగాక ! లోకమునందు యశస్సుగలవాడనగుదునుగాక ! ధనికులలో శ్రేష్ఠుడ నగుదునుగాక ! పూజ్యమయినయోప్రణవమా ! బ్రహ్మమున కుపలబ్ధిసానమగు నీవునాలోప్రవేశింపుము ! సహస్రశాఖలుగా గనంబడునీయందు నాపాపములనన్నిటిని నశింపజేసికొనుచున్నాను. ఉదకములు పల్లమునకుపోయినట్లు మాసములు సంవత్సరములో నదృశ్యములయినట్లు బ్రహ్మచారులంతటనుంచి నన్నుగూర్చి వచ్చెదరుగాక ! నీవు శ్రమాపనయనస్థానమగు

చున్నావు. నన్నుగూర్చి నీవు సాక్షాత్కరింపుము. నన్ను
నీస్వరూపముగ చేయుము. నన్నునీవు పొందుదువుగాక!

తా. వి:- ఈయనువాకమునందు మేథాకామునిచే
నుపాస్యమగు నోంకారముయొక్క మహిమయు, నభీప్సితార్థ
సిద్ధికింజేయదగు హోమవిధానము వివరింపబడినవి. ఓంకారము
నందు సమస్తవాగ్దాలము దబ్బనమునందు పర్ణములవలె కూర్చ
ఓంకారత్రైవ్యము బడియుండుటంజేసి వేదత్రయమునకది ప్రథా
నమగుచున్నది. నిత్యములగు వేదములకన్ని
టిలో నిదిసారిష్టతమమై ప్రజాపతికి భాసించెను. బ్రహ్మోపాసన
మున కిది ముఖ్యమగునాలంబనము. ఓంకారమనునదిబ్రహ్మమే.
శాస్త్రజన్యజ్ఞానవిహీనులగు సామాన్యప్రజ్ఞా లీరహస్యమును
గ్రహింపలేకున్నారు. సర్వకామేశుడగు పరమేశ్వరు డోంకార
శబ్దవాచ్యుడగుచున్నాడు. అమృత త్వహేతువగు బ్రహ్మజ్ఞాన
మద్దానియధీనము.

ఇట్టిఓంకారోపాసనమువలన రోగాద్యాతంకవికలము,
విద్యాభ్యాసయోగ్యమునగు శరీరపాలవము, బుద్ధిప్రసన్నత
మధురభాషణము, ఆత్మజ్ఞానోపయోగియగు
ఓంకారజపఫలము వేదాంతవాక్యములయొక్క బహుశ్రవణము
లభించునుగాక. శుత్రమగు వేదార్థమబ్బుటకు, అబ్బినయర్థము
రాగద్వేషాదిసంకీర్ణమై విస్మృతముకాకుండుటకును ఓంకారో
పాసకు డద్దానిజపింపవలయును.

శ్రీకాముడాచరింపవలసిన హోమవిధానము వివరింప
బడుచున్నది. మున్నుండు వేదార్థవిజ్ఞానము, తరువాత నన్న

సానాదులను వస్త్రమును గవాదిపశువులను సంపాదించి వృద్ధి
 బొందించి చిరస్థాయిగా చేయుటకు తగిన
 శ్రీకాముడాపరింపదకు శ్రీని యోకారము మామొసంగుగాక !
 హోమవిధానము దైవమానుషవి త్తఫలములను గోరు బ్రహ్మ
 చారులకు మాగృహమున నభీష్టితార్థసిద్ధి యగుగాక! వారి
 వలన నేను సాటివారలలో నుత్తమశ్లోకుడనగుదురుగాక! ఇట్లు
 కోరి మత్త్రపూర్వకమున స్వాహామని హోమముచేయవలెను.

ఓంకారముయొక్క యారుషంగికఫలము చెప్పబడినది.
 ఇక నాత్మంతికఫలము వాహింపబడుచున్నది. ఓంకారాత్మక
 మగు పరబ్రహ్మముకంటె తాననన్యమని
 ఓంకారముయొక్క ఆత్మంతికఫలము ధ్యానించువానిని పరబ్రహ్మ మాదరణ
 భావముతో ననుసరించుచుచేసి యుభయు
 లకుగల భేదజ్ఞానమును నశింపచేయును. పాపరహితమగు నతని
 యందు తాదాత్మ్యమునొందుటచే నుపాసకుని పాపములు
 నశింపగలవు. పరబ్రహ్మము సర్వదుఃఖాపనోదనస్థానము గనుక
 నిమ్నప్రదేశమునకు జలములవలె యుపాసకులచటికి సత్త్వర
 ముగజేరి మానములు సంవత్సరములలో నదృశ్యమైపట్లు వారు
 బ్రహ్మములలో నిమగ్నులగుదురు. ఇట్టిఫలమునిచ్చుటకై యా
 పరబ్రహ్మము ప్రకాశించునుగాక! పాదరసము బంగారమైన
 ట్లుపాసకుడు పరబ్రహ్మమయ్యుడగును.

చతుర్థానువాకము సమాప్తము

అష్టమానువాకము(1)

ప్రణవోపాసనము-శుద్ధబ్రహ్మోపాసనము
(ఉత్తమాధికారి)

మూ:- (1) ఓమితి బ్రహ్మ । ఓమితీదగ్ం సర్వం । ఓమిత్యేతదనుకృతి
హస్య వా ఆప్యోక్తావయేత్యాశ్రావయన్తి । ఓమితి సామాని గాయన్తి ।
ఓగ్ంశోమితి శస్త్రాణి శగ్ంసన్తి । ఓమిత్యధ్వర్యుః ప్రతిగరం ప్రతిగృణాత్మి!
ఓమితి బ్రహ్మ ప్రసౌతి । ఓమిత్యగ్ని హోత్రమనుజానాతి । ఓమితి బ్రాహ్మణః
ప్రవక్ష్యన్నాహ—బ్రహ్మోపాష్న వానీతి । బ్రహ్మైవాప్నోతి॥

టీ:- ఓం అనుశబ్దమును పరబ్రహ్మముగ నుపాసించ
వలయును. పరిదృశ్యమానమగు నీప్రపంచమంతయు నోంకార
మని భావింపవలయును. ఈయోంకారమనునది యనుకరణ
మని సుప్రసిద్ధముగదా! మఱియు సోమాదియాగములయందు
బ్రహ్మ యితరఋత్విక్కులను ఓం అనుశబ్దముచే ప్రోక్షణాది
క్రియలయందు చోదనచేయును. ఓం అనియే సామమస్త్ర
ములను గానముచేయుచున్నారు. ఓగ్ం శోం అని శస్త్రమస్త్ర
ములను చెప్పుచున్నారు. ఓం అని యధ్వర్యుడు ప్రతిగరమును
బదుల పలుకుచున్నాడు. ఓం అని బ్రహ్మ అనుజ్ఞనిచ్చును.
ఓం అని హోమమన కనుజ్ఞయివ్వబడుచున్నది. ఓంకారశబ్ద
ముతో వేదాధ్యయనము చేయబడుచున్నది. బ్రాహ్మణుడు
వేదమును ప్రసవనముచేయదలచి ఓం అనుశబ్దము నుచ్చరించు

(1) చతుర్థాష్టమానువాకములకుగల విషయసామ్యముచే నష్టమానువాక
మపకర్షణచే నిచటచేర్చబడినది.

చున్నాడు. ఓంకారముచే బ్రహ్మమును పొందగోరుచున్నాడు. పొందుచున్నాడు.

తా. వి:- చతుర్థానువాకమున మందమధ్యమాధి కారియు, శ్రీమేధాకాముడు నగు నుపాసకుని ప్రయోజనమున కనుకూలించు నోంకారోపాసనము జపహోమవిధానము వివరింపబడినవి. అష్టమానువాకమున సుత్రమాధికారి నుద్దేశించి శుద్ధబ్రహ్మోపాసనము వివరింపబడుచున్నది.

చిరకాలము విషయవ్యావృత్తములగు దేహాదులే యాత్మయనుభ్రాంతిచే వ్యాకులితమగు చిత్తమొక్కమారుగ నిష్కలము నిష్క్రియము నిర్గుణమునగు పరబ్రహ్మము సర్థము చేసికొనలేదు. అట్టిమందాధికారుల కుపాసనము బ్రహ్మవగమనమార్గముగ నుపదేశింపబడుచున్నది. శాస్త్రోపదిష్టమగు నేదోయొక నికృష్టవస్తువునం దుపాస్యమగు సుత్రాష్టవస్తువును భావించి అద్దాని నితరవస్తుచింతనముచే సనంతరితముగ ననవరతము ధ్యానించుట యుపాసనమనంబడును. ఇతరవృత్తులచే

సంతరితము గాకండునటులు చిత్తమును ఉపాసనాశబ్దాంతము నిరోధించుటయే యుపాసనముయొక్క ముఖ్యలక్షణము. ఆలంబనయోగ్యములగు వస్తువులు శాస్త్రము నందు పేర్కొనబడినవి. సాలగ్రామమునందు విష్ణుభావనము, ప్రపంచమునందు బ్రహ్మభావనము మొదలగు నుపాసనావిధానము లచ్చటచ్చట చూపబడినవి. ఉపాసనమున కాలంబన మగు నికృష్టవస్తువు ప్రతీకయని చెప్పబడుచున్నది. ప్రతీక మొప్పుడును నికృష్టము, ఉపాస్యదేవత యుత్కృష్టమునగును.

రాజబుద్ధిచే రాజపురుషు నాశ్రయించి యభీష్టితార్థము సాధింపవచ్చును. రాజపురుషబుద్ధిచే రాజనాశ్రయించిన నవ కారముకలుగును.

ఉపాస్యమగు నుత్కృష్టపదార్థము విష్ణువు గణపతి మొదలగు దేవతలు కావచ్చును. లేకసగుణములగు పిరణ్య గర్భాదులు కావచ్చును. లేక నిర్గుణ నిర్గుణబ్రహ్మముపాస్యము మగు పరబ్రహ్మము కావచ్చును. ఉపా గూడ నగుచున్నది సనాప్రకారమునం దు పాస్య మగు నుత్కృష్టవస్తువు, ఉపాసకుడు, ఆలంబనమగు నికృష్టవస్తువు, ఉపాసనమను మానసికక్రియ మొదలగుభేదము లుండుటచే నుపాసనము ద్వైతవిశిష్టమగుచున్నది. ద్వైతవిశిష్టమగు నుపా సనావిధానముచే నద్వయము నిర్గుణమునగు పరబ్రహ్మ ముపాస్యము కానేరదని తలంపవనిలేదు. ఏనిర్గుణస్వరూపమున బ్రహ్మము సాక్షాత్కారము చేసికొనబడుచున్నదో ఆరూప ముననే నదియుపాస్యముగూడనగుచున్నది. అద్వితీయమగు పరబ్రహ్మ ముపాధిసంబంధముచే నుపాస్యముగను నిరుపాధిక సంబంధముచే జ్ఞేయముగను వేదాంతములయం దుపదేశింప బడుచున్నది. ఉపాసనము ధ్యానస్వరూపమగుటచే నితరసమ యములయం దుపాస్యవస్తువు బుద్ధియందు నిలువనేరదు. తానేబ్రహ్మమను జ్ఞానము, దృఢమయినతరువాత, విల యమును చెందినేరదు. ఆలంబనస్థానమగు నికృష్టవస్తువుపాస కుని యిష్టానుసారము నిశ్చయింపవచ్చును. పరబ్రహ్మము సిద్ధ పదార్థమగుటంజేసి యున్నదియున్నటులమాత్రమే తెలిసికొన

దగియుండును. ప్రత్యక్షముగ కనబడుచున్న ఘటమును ఘటా
కారముగనే తెలిసికొనగలుగుదుము గాని ఘటాకారమున
దెలిసికొనలేము. చిత్తవృత్తినాధారముచేసికొనునది యుపాస
నము. అది మానసికక్రియ. ఐస్తువుయొక్క యథార్థస్థితినిబట్టి
జ్ఞానము కలుగుచున్నది. జ్ఞేయమగు యథార్థస్థితికి భిన్నముగ
సద్దాని గ్రహించుట యజ్ఞానమే యగును. ఇట్టినిర్గుణబ్రహ్మో
పాసనము నృసింహోత్తరతాపనీయము, ప్రశ్నోపనిషత్తు, కాఠ
కము మొదలగు నుపనిషత్తులయందు ప్రస్తావించబడినది. చిత్త
శుద్ధిలేని యుపాసనము నిరర్థకము.

ఉపాసన ముపాసకుని చిత్తవృత్త్యనురూపమగుటంచేసి
నిర్గుణసగుణనిష్కామసకామభేదముచే ననేకవిధములగుచున్నది.

ఉపాసనాఫలము నిష్కామనిర్గుణబ్రహ్మోపాసనము పరిపక్వ
మైనపు డవిద్యావినాశము, దానివలన
బ్రహ్మజ్ఞానము, దానిచే జీవన్ముక్తిలక్షణమగు మోక్షము
కలుగును. అపక్వనిర్గుణోపాసకుడు మరణానంతరము బ్రహ్మ
లోకమును పొంది ముక్తుడగును. బ్రహ్మజ్ఞానములేక మోక్ష
మెప్పుడును కలుగనేరదు. సకామనిర్గుణోపాసనాబలముచే
బ్రహ్మలోకప్రాప్తియు సచటబ్రహ్మోపదిష్టమగు జ్ఞానమువలన
కల్పాంతమున బ్రహ్మతోగూడ ముక్తియు లభించును. నిష్కామ
మగు సగుణబ్రహ్మోపాసనమునకగూడ బ్రహ్మలోకప్రాప్తియే
ఫలము. సగుణబ్రహ్మోపాసనము సకామమైనచో నణిమా
ద్యైశ్వర్యసిద్ధిహేతు వగుచున్నది. సాలగ్రామాదిప్రతీకోపాసనా
పేక్షితమగు నితర దేవతోపాసనలచే తత్తద్దేవతానుగ్రహము

రూపమగు ఫలము లభించును. అవసానసమయమునందు చిత్తము దేనియందు నిలుచునో అదియే మరణానంతరము శరణ్యమగును. బ్రహ్మతత్త్వవిచారణము చేయులేని మందమధ్య మాధికారుల కుపాసనము క్రమము క్రితసాధనమగును.

బ్రహ్మజ్ఞానమొకటియే స్వస్వరూపసాక్షాత్కారసాధనమని చెప్పబడినదిగదా! ఇదియే జీవన్ముక్తి. జీవన్ముక్తు డీశరీరము నిలిచియుండగనే బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును బొంది సర్వసంసారబంధములనుంచి ముక్తుడగును.

బ్రహ్మసాక్షాత్కారము అతనిబుద్ధియందు సర్వప్రపంచము మిథ్యా
బ్రహ్మజ్ఞానైకసాగ్యము మాత్రమగుచున్నది. ప్రారబ్ధానుభవము

పూర్తియైయునవెంటనే యతనిశరీరము రాలిపోవును. జీవన్ముక్తుడు శరీరమునందు ప్రాణధారణము జేయుచున్నట్లు కాన్పించినను దానిచే సంస్కృష్టుడుగాడు. మజ్జిగచిలికి తీసిన వెన్నముద్ద తిరిగి నీటిలోగాని మజ్జిగలోగాని కలియుదు. జీవన్ముక్తుని శంచితమంతయు నశించును గనుక తత్కృతమగు పునర్జన్మమతనికి లేదు. ఇట్టిజీవన్ముక్తికి సంపూర్ణవైరాగ్యము శ్రవణమనన పూర్వకమగు బ్రహ్మస్వరూపవిచారముచే లభ్యమగు నాత్మజ్ఞానము ననివార్యములగుచున్నవి. వైరాగ్యము బ్రహ్మవిచారము పరిపక్వములైనపుడే జీవన్ముక్తి లభ్యమగును.

విచారము పరిపక్వమై సంపూర్ణవైరాగ్య మబ్బనిచో పుణ్యలోకప్రాప్తియు, నచట భోగక్షయానంతరము శిష్టాచార సంపన్నము, ఉభయకులపవిత్రము శ్రీమంతమునగు కులమున జన్మయు సంప్రాప్తమగును. శ్రద్ధావైరాగ్యాదికల్పాణగుణో

పేతుడయినను విచారపరిపాకములేని జిజ్ఞాసు వనసానసముయ
మున నిరీహుడైనచో, దేహపాతానంతరోత్తరక్షణమునందే
తత్త్వవిచారకుశలులు బ్రహ్మవిద్వాంతులునగు వారివంశమున
జన్మించును. ఇట్టిపుహాభాగ్యము శుకాదిగుహాస్థుల సుకృతభాగ

బ్రహ్మవిచారము
నిష్ఫలముగా నేరదు

ధేయము. పౌర్వదేహికవిచారవాసనాబల
సముపేతమగు పూర్వాభ్యాసపాటవముచే
నతడు తత్త్వవిచారమార్గమున కాకృష్టుడై
జ్ఞానపరిపాకముచే జీవన్ముక్తు డగును. విచారణాజన్య
మగు జ్ఞానము సాక్షాన్మోక్షహేతువగుచున్నది. జ్ఞానమున
కావశ్యకమగు నేకాగ్రతనిచ్చు ఉపాసనము మోక్షమునకు
పరంపరాసాధనము. ఇట్లుపాసనము క్రమము క్తికిని, జీవన్ముక్తి
కిని కారణమగుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానము విద్యయనియు విజ్ఞాన
మనియుగూడ బిలువబడుచున్నది. విద్యాశబ్దముపాసనాపర
ముగ నచ్చటచట వాడబడుచున్నది. ఉపాసకు డెన్నడును
దుర్గతిని జెందడు. ఉన్నదానికంటె హీనజన్మమునొందడు.

ఉపాసన ముపాసకోపాస్యాదిద్వైతనిబద్ధము. బ్రహ్మ
జ్ఞాన మద్వితీయబ్రహ్మవిషయము. కనుక నీరెంటికిని సముచ్చ
యము కుదరనేరదు. శీతోష్ణములు, చీకటి
కర్మజ్ఞానసముచ్చయము వెలుగులు మొదలగు ద్వంద్వములకెపుడును
కుదరదు సహావస్థానము సంభవముకాదు. అటులనే
కర్మజ్ఞానములకుగూడ సముచ్చయము సాధ్యముకాదు. కరో
పాసనములు రెండు నవిరుద్ధములై పరస్పరసహాయకము లగుటం
జేసి వానికి సముచ్చయము కుదురును. కాని యీరెంటికిని

గూడ నేకకాలికమగు సముచ్చయము సాధ్యముకాదు. ఒకే వ్యక్తి ముందు కర్మాచరణముచే చిత్తశుద్ధినిబొంది తరువాత నుపాసనముచే చిత్తైకాగ్ర్యమునుగాని క్రమముక్తినిగాని బొందును. ఇదియే కర్మోపాసనాసముచ్చయమున కర్థము. ఇట్టి కర్మ గూడ నిష్కామమేగాని సకామముగాకూడదు. సకామ కర్మాచరణముచే నభీప్సితార్థసిద్ధిమాత్ర మబ్బును. నిష్కామ కర్మాచరణముచే మృత్యురూపమగు సంసారమునువాటి సగుణోపాసనముచేత బ్రహ్మలోకమున కేగును. కర్మసముచ్చితమగు నన్యదేవతోపాసనము బ్రహ్మలోకప్రాప్తికి సాధనముకాదు. కర్మాచరణములేని కేవలోపాసన మేవిశ్వమైన ఫలము నివ్వదు. కర్మాచరణములేమిజేసి చిత్తశుద్ధికుదరదు. చిత్తశుద్ధిలేని యుపాసనము వ్యర్థము. అట్టివాడు కర్మోపాసనా ఫలముల రెంటికిని చెడినరేపడయగును.

పరాపరబ్రహ్మలుభయులును ప్రణవోపాసనావిషయములగుచున్నాగు. సామాన్యముగ ప్రణవోపాసనములన్నియు నిర్గుణబ్రహ్మపరములే యగుచున్నవి. కాని పరాపరబ్రహ్మలు ఓంకారోపాసనా విషయములు దేహమే యాత్మయను చిరంతనభ్రాన్తిచే వ్యాకులితచిత్తులగు మందబుద్ధులకు జీవ బ్రహ్మత్వాభేదము సుగమముకానేరదు. అట్టివారలకు ఓంకారముఖమున సేగుణోపాసనము ఘనమై విధింపబడినది.

శబ్దాత్మకమగు నోంకారముచే ప్రతిపాదితమగు పర బ్రహ్మమే యిచట నుపాస్యవస్తువు. సర్వము శబ్దముచేతనే

వాచ్యమగుచున్నది. శబ్దజాలమంతయు నోంకారమునుంచియే
 బయలుదేరుచున్నందున వాచ్యమగు సర్వము నోంకారశబ్ద
 వాచ్యమై తదాత్మకమగుచున్నది. అందుచే నోంకారము సర్వో
 త్కృష్ట మగుచున్నది. ఓం అను శబ్దముచే నితరుల కనుజ్ఞ
 యివ్వబడుచున్నది. ఓం అనుశబ్దము
 ఓంకారముయొక్క
 యుత్కృష్టత చేతనే నగ్నిధుని సంబోధనజేసి యాశ్ర
 వణప్రత్యాశ్రవణములు జేయబడుచున్నవి.
 సోమాదియూగములయందు బ్రహ్మ ఋత్విక్కులను ప్రణవపుర
 స్కరముగ ననుజ్ఞించుచున్నాడు. ఈశబ్దముచే బ్రహ్మప్రాప్తి
 కోరబడుచున్నది. ఓంకారముయొక్క సారిష్టత్వ మిచట సామా
 న్యముగ వర్ణింపబడినది. విశేషమును దెలిసికొనగోరువారు
 మాండునోపనిషత్తును చూడగలరు.

పంచమానువాకము

(వ్యాహృత్యపాసనము)

మా:- భూర్భువః సువరితి తావీతాస్త్రీస్రీ వ్యాహృతయః | తాసా
 ముపాస్త్రైతాంచతుర్థిం | మహాచమస్యః ప్రవేదయతే | మహా ఇతి | తద్వచ్చ
 స ఆత్మా | అక్షాన్యన్య దేవతాః |

భూరితివా అయం లోకః | భువ ఇత్యర్థరిక్షం | సువరిత్యసా లోకః |
 ఆదిత్యేన వావ సర్వే లోకా మసీయంతే |

భూరితి వా అగ్నిః | భువ ఇతి వాయుః | సువరిత్యాదిత్యః | మహా
 ఇతి చంద్రమాః | చంద్రమసా వావ సర్వాణి జ్యోతిర్గంషి మసీయంతే |
 భూరితి వా ఋషాః | భువ ఇతి సామాని | సువరితి యజుర్గంషి |

మహా ఇతి బ్రహ్మ ! బ్రహ్మణా వావ సర్వే వేదా మహీయంతై ।
భూరితి వై ప్రాణః । భువ ఇత్యహసః ! సువరితి వ్యాసః । మహా ఇత్యస్తం ।
అన్నేన వావ సర్వే ప్రాణా మహీయంతై । తా వా వీతాశ్చత్రసశ్చతుర్థా ।
చత్రసశ్చత్రస్రో వ్యాహృతయః । తా యో వేద స వేద బ్రహ్మ । సర్వైస్తై
దేవా బలిమావహన్తి॥

టీ:- భూః, భువః, సువః అనునవి మూడును వ్యాహృతులు. నాల్గవదియగు మహాః యను వ్యాహృతిని మహాచమస్యుడు తెలిసికొనెను. ఆనాల్గవవ్యాహృతి బ్రహ్మము. అదియే ఆత్మ. ఇతరములగు దేవత లంగములు.

భూః అనువ్యాహృతి యీభూలోకము. భువః అను వ్యాహృతి యంతరిక్షలోకము. సువః అనువ్యాహృతి స్వర్గలోకము. లోకములన్నియు నాదిత్యునిచేత వృద్ధినిపొందుచున్నవి.

భూః అనువ్యాహృతి అగ్ని; భువః అనువ్యాహృతి వాయువు; సువః అనునది ఆదిత్యుడు; మహాః అనునది చంద్రుడు; సమస్తజ్యోతిస్సులు చంద్రునిచేత వృద్ధినిపొందుచున్నవి.

భూః అనువ్యాహృతి ఋక్కులు; భువః అనునది సామములు; సువః అనునది యజుస్సులు; మహాః అనునది ఓంకారము. వేదములన్నియు నోంకారముచేత వృద్ధినిపొందుచున్నవి.

భూః అనువ్యాహృతి ప్రాణవాయువు; భువః అనునది అపానవాయువు; సువః అనునది వ్యాసవాయువు; మహాః అనునది అన్నము; సర్వప్రాణులు అన్నముచేత వృద్ధినిపొందుచున్నవి.

ఆయీనాలుగువ్యాహృతులు నాల్గవిధములుగ నున్నవి. వ్యాహృతులు నాల్గేసినాల్గేసి యగుచున్నవి. వాని నెవ్వడుపాపించునో వాడు బ్రహ్మమునుపాపించుచున్నాడు. ఇట్లెఱింగినవానిని దేవతలు పూజించుచున్నారు.

తా.వి:- పంచమానువాకమున వ్యాహృత్యుపాసనము వివరింపబడుచున్నది. భూః, భువః, నువః, మహాః అనునవి నాలుగు.

వీనిలో మహాః యనునది మహాచమస్యడు
వ్యాహృతి చతుష్టయము యోగదృష్టిచే గ్రహించెను. ఈమహాః

వ్యాహృతి బ్రహ్మపరము. బ్రహ్మశబ్దమునకు నిరతిశయమగువృద్ధి యనియర్థము. మహాః అనుశబ్దమునకు గూడ నదియేయర్థము. మహాశబ్ద మాత్మపరముగూడ నగుచున్నది. ఆత్మశబ్దమునకు వ్యాపించుట యనియర్థము. మహాః శబ్దముగూడ సర్వవ్యాపకార్థకము. కావున బ్రహ్మాత్మమహాశబ్దము లేకార్థకము లగుచున్నవి.

మహాఃవ్యాహృతి సర్వవ్యాపకముగనుక అంగి అనగా ప్రధానము. ఇతరవ్యాహృతులు దానికంగములు. సూర్యచంద్ర

మహాఃవ్యాహృతికిని బ్రహ్మాన్నముల రూపము మహాఃవ్యాహృతి. పృథివ్యస్తరిక్షద్యులోకము
బ్రహ్మత్మలకు సామ్యము లాదిత్యవ్యాప్తములు. అగ్ని వాయ్వా

దిత్యదేవతలు చంద్రవ్యాప్తములు. ఇట్లు లోకదేవవేదప్రాణాత్మకములగు నితరవ్యాహృతులు ఆదిత్యచంద్రమసబ్రహ్మాన్న భూతమగు మహాఃవ్యాహృతిచే వ్యాప్తములగుటంజేసి యీ వ్యాహృతి అంగియనియు భూరాదీతరవ్యాహృతు లంగములనియు వర్ణింపబడినవి. బ్రహ్మకును మహాఃవ్యాహృతికిని నిరతిశయమగువృద్ధి సామాన్యధర్మము. ఆత్మకును మహాఃవ్యాహృతికిని వ్యాపకత్వము సామాన్యధర్మము. అందుచే నీవ్యాహృతి రూపమున బ్రహ్మాత్మ లపాస్యము లగుచున్నవి.

షష్ఠానువాకము

(మనోమయత్వాదిగుణకబ్రహ్మోపాసనము)

(కించిత్ నూక్షుద్భవమధ్యమాధికారి)

మూ:- సయ ఏహోఽస్తస్త్యదయ ఆకాశః । తస్మిన్నయం పురుషో
మనోమయః । అమృతో హిరణ్మయః ।

అస్తరేణ తాలుకే । య ఏష స్తన ఇవావలమ్ముతే । సేద్ధియోనిః ।
యత్రాసా కేశాస్తో వివర్జితే । వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే ।

భూత్యగ్నై ప్రతిత్పతి । భువ ఇతి వాయా । సువరిత్యాదిత్యే ।
మహ ఇతి బ్రహ్మణి । ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్ । ఆప్నోతి మనసస్పతిమ్ ।
వాక్పతిశ్చక్షుస్పతిః ।

శ్రోత్రపత్తిర్విజ్ఞానపతిః । ఏతత్తత్తో భవతి । ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ ।
సత్యాత్మప్రాణారామమ్ మన ఆనందమ్ । శాంతిసమృద్ధమమృతమ్ । ఇతి
ప్రాచీనయోగ్యోపాస్సవ్ ॥

టీ:- హృదయపుండరీక మధ్యభాగమునందు ఏయీ
ఆకాశము కలదో ఆయాకాశమునందు మనోమయుడును మరణ
ధర్మరహితుడును జ్యోతిర్మయుడును నగునాయీ పురుషుడు
గలడు.

తాలుకలమధ్యభాగమునం దేయీసుషుమ్నానాడి స్తన
మువలే వ్రేలాడుచున్నదో, ఎచ్చట ఈకేశములయొక్క మొదలు
విభాగమగుచున్నదో శిరఃకపాలములను విభజించి ఏదిబయలు
వెడలుచున్నదో ఆది పరమాత్మను బొందుటకు మార్గము.

ఈవిధమున పరమాత్మప్రాప్తిమార్గమును పొందిన విద్వాం
సుడు భూః అనువ్యాహృత్యాత్మకమగు నగ్నియందు ప్రతిష్ఠను
జెందును; భువః అనువ్యాహృత్యాత్మకమగు వాయువునందు

ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు; సుహః అనువ్యాహృత్యాత్మకమగు నాదిత్యునియందు ప్రతిష్ఠితుడగును; మహః అనువ్యాహృత్యాత్మకమగు బ్రహ్మమునందు స్థిరముగనుండును.

స్వారాజ్యభావమును బొందును; సర్వమనస్సుల యాధిపత్యమును పొందును; అందరివాక్కులకు సధిపతియగును; నేత్రముల కధిపతియగును; శ్రవణముల కధిపతియగును; విజ్ఞానముల కధిపతియగును.

తరువాతనిట్లు సంభవించును. ఆకాశమునలె సూక్ష్మశరీరము కలిగినట్టియు, మూర్తామూర్తస్వరూపమైనట్టియు ప్రాణములయందు క్రిడించునట్టియు ఆనందాత్మకమగు మనస్సుగల్గినట్టియు, సర్వోపశమసమృద్ధమైనట్టియు ఆమరణధర్మమైనట్టియు బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు. ఓయి! ప్రాచీనయోగ్య! ఈవిధముగ నుపాసింపుము.

తా. వి:- మహోవ్యాహృతిరూపమున నుపాస్యముగా పంచమానువాకమున బేర్కొనబడిన పరబ్రహ్మముయొక్కయు పలభిస్థానము తన్మార్గమిచట విపరింపబడుచున్నది. మనుజుని

హృదయము ముఖళితపద్మమును బోలిన హోదాకాశము యాకృతిగలిగి స్వాంగుప్తపరిమితమగు చున్నది. అందలి యాకాశము బుద్ధిస్థానము.

ఇచట నుపాసనాలభ్యవగు చితైకాగ్ర్యముచే పరబ్రహ్మ మపరోక్షముగ తెలియబడగలదు. పరబ్రహ్మము సర్వవ్యాపియైనను సద్దానిసాక్షాత్కారమకొరకు హృదయకవారము నిర్దేశింపబడినది. బ్రహ్మోపలబ్ధికి మనస్సు సాధనమగుటంజేసి యతడు

మనోమయుడని వర్ణింపబడుచున్నాడు. అతడు మరణరహితుడు, జ్యోతిర్మయుడు.

హృదయమునుంచి నూటయొక్కనాడులు బయలుదేరుచున్నవి. వానిలోనొకటి మూర్ధప్రదేశమునకు పోవుచున్నది.

ఇదియే సుషుమ్నానాడి. ఈనాడి హృదయమునుండి కంఠమధ్యముగుండ కొండనాలుకకు సమీపముగాబోయి శిరశ్చక్రపాలమును భేదించుకొని శరీరమునుంచి వెలుపలికి వినిర్గతమగుచున్నది. కొండనాలుకచే నీసుషుమ్నానాడిస్థానమును గుర్తింపగలము. ఈనాడియే పరబ్రహ్మప్రాప్తి మార్గము. సృష్ట్యనంతరమీనాడిద్వారమున సృష్టికర్త శరీరమును ప్రవేశించెను. ఆమార్గముననే నిర్గమనముగూడ చెప్పబడినది.

ఆత్మదర్శియగు విద్వాంసుడీనాడిద్వారమున బయటికి నిష్క్రమించి భూర్వాహృతిరూప మగుచగ్నిస్వరూపమునను, భువర్వాహృతిరూప మగువాాయురూపమునను, సువర్వాహృతిరూప మగునాదిత్యస్వరూపమునను, మహోవ్యాహృతిరూపమై యంగిభూతమైన బ్రహ్మమును బొందును.

మరియు స్వరాట్టునగును. అతని కితరదేవతలందరు బలి నిచ్చెదరు. సమస్తస్వరూపమగు విరాడ్భావమునొంది మానసికభావమును తానే బొందును. అటులనే సర్వవాక్కుడు శ్రోత్రవిజ్ఞానభావము నొందును. ఇట్లు వ్యాహృత్యుపాసకుడు సర్వాత్మత్వభావము నొందునని భావము.

ఇంతకంటె నుత్కృష్టతమము నాత్యంతికము నగు
 ఫలము బ్రహ్మభావము. ఎవనివలన మసఃప్రాణములు, సర్వే
 న్ద్రియము లుత్పన్నములగుచున్నవో,
 వ్యాహృత్యుపాసనము మనస్సు విషయానందవిముక్తుడగు నెవని
 యొక్క ఆత్యంతికఫలము యందు రమించుచు పరమానందము
 నొందుచున్నదో, ఎవ్వనియందు నిర్వికల్పసమాధియని బిలువ
 బడు అద్వితీయమునగు శాన్తి యొనగుచున్నదో, కూటము
 వలె నిర్వికారము ప్రశాంతము, ఆమరణము నగునట్టి బ్రహ్మ
 భావమును జ్ఞానియగువాడు శరీరమునుంచి సుషుమ్నాద్వార
 మున నిష్క్రమించుచు పొందుచున్నాడు. ఇది క్రమముక్తి
 విషయము.

స స్త మా ను వా క ము

పృథివ్యాద్యుపాధికబ్రహ్మోపాసనము
 (మందాధికారి)

మా:- పృథివ్యస్తరిక్షం । ద్వైర్ద్విశో²వాస్తరదిశః । అగ్నిర్వాయు
 రాదిత్యశ్చద్రిమా నక్షత్రాణి ఆప ఓషధయో వనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా ।
 ఇత్యధిభూతమ్ ।

అథాధ్యాత్మమ్ । ప్రాణో వ్యాసోపాన ఉదానః సమానః । చక్షుః
 శ్రోత్రం మనో వాక్త్వక్ చర్మ మాంసం సగం స్నావాస్థిమజ్జా । ఏతదధి
 విధాయ ఋషిరవోచత్ పాంజ్ఞ్యం వా ఇదగం సగ్వం సాక్ష్యైవ
 పాంజ్ఞ్యగ్ం స్పృశోతీతి । సర్వమేకం చ॥

టీ:- పృథివి అస్తరిక్షము, ద్యులోకము, దిక్కులు
 అవాస్తరదిశలు - ఇవి లోకపాంజ్ఞ్యము. అగ్ని, వాయువు,

సూర్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు - ఇవి దేవతాపాజ్ఞము. జలములు, ఓషధులు. వనస్పత్యులు, ఆకాశము, విరాడ్భూతము - ఇవి భూతపాజ్ఞము. ఈవిధముగ భూతపాజ్ఞము చెప్పబడినది.

ఇక దేహవిషయముగ పాజ్ఞత్రయము చెప్పబడుచున్నది. ప్రాణవాయువు వ్యాసము, అహము, ఉదానము, సమానము - ఈవాయుసంచకము వాయుపాజ్ఞ మనబడును. నేత్రములు, శ్రోత్రములు, మనస్సు, వాక్కు, త్వక్కు - ఇవి యింద్రియపాజ్ఞము. చర్మము మాంసము సన్ననరములు, ఎముక, క్రొవ్వు - ఇవి ధాతుపాజ్ఞము. ఈవిధముగ ఈవిషయము నెఱిగినమహర్షి యొకడు విభాగముచేసి పరిదృశ్యమానమగు ప్రపంచమునంతయు పాజ్ఞమే యనియు నాధ్యాత్మికపాజ్ఞత్రయముచేతనే బాహ్యపాజ్ఞత్రయమును నింపుచున్నదని పలికెను. లేదా వేదమిట్లు పలికెనని చెప్పవచ్చును.

తా. వి:- సప్తమానువాకమునందు మందాధికాగులనుద్దేశించి పృథివ్యాదిభౌతికోపాధికబ్రహ్మోపాసనము విస్తరింపబడినది. జగత్తంతయు నాధిభౌతికము. ఆధ్యాత్మికమని విభజింపబడినది. ప్రతివిభాగము తిరిగి మూడేసి పాక్షోపాసనము భాగములగుచున్నది. ఇట్లు జగత్తంతయును పాసనార్థ మూరుభాగములుగ విభజింపబడినది. ఈయూరుభాగములలోని ప్రతిభాగము పంచావయవాత్మకముగ జెప్పబడినది. ప్రతిభాగమునందు పంచావయవములుండుటచే నది

పాజ్ఞామని పిలువబడుచున్నది. పాజ్ఞాశబ్దమున కైదవము వములుగలది యని యర్థము.

ఆధిభౌతికపాజ్ఞాము లెవ్వియన:-

1. పృథివి, అంతరిక్షము, ద్యులోకము, దిక్కులు, అవాన్తర దిక్కులు - కలిసి లోకపాజ్ఞామగుచున్నది.
2. అగ్ని వాయువు, ఆదిత్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు కలిసి దేవతాపాజ్ఞామగుచున్నవి.
3. జలము, ఓషధులు, వనస్పత్రులు, ఆకాశము, విరాట్టు కలిసి భూతపాజ్ఞామగుచున్నది. పూవుపూచి కాయలు కాచునవి యోషధులు, పూవులేకనే కాయకాచునవి వన స్పత్రులనబడును.

ఆధ్యాత్మికపాజ్ఞావిభాగము:-

4. ప్రాణాదివాయుపంచకము వాయుపాజ్ఞాము.
5. చక్షుర్వాదిజ్ఞానేంద్రియపంచక మింద్రియపాజ్ఞాము.
6. చర్మమాంసఅస్తిమజ్జస్నాయువులను ధాతుపంచకము.

ఈవిధముగ పాజ్ఞామట్కాత్మకమగు జగత్తు బ్రహ్మ స్వరూపమని భావనచేసి యుపాసనముచేసిన పంచీకృతపంచ మహాభూతముల కార్యస్వరూపమగు విరాడ్భావము సిద్ధించును. జగత్తంతయు విరాట్స్వరూపమగుటంజేసియు విరాడ్భావము పాజ్ఞోపాసనమగుటంజేసియు, షడ్విధపాజ్ఞాములయొక్క సమష్టిపాసనమిచట ఉపదేశింపబడినట్లు కాన్పించుచున్నదిగాని ప్రత్యేకపాజ్ఞోపాసన ముద్దేశింపబడినట్లులేదు.

న వ మా ను వా కము

(ఉపాసకధర్మములు)

మూ:- ఋతం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । సత్యం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । తపశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । దమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । శమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అగ్నియశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అగ్నిహోత్రం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అతిథయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । మానుషం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజా చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజనశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజాతిశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ ।

సత్యమితి సత్యవచా రాక్షీతరః । తప ఇతి తపోనిత్యః పౌరుషిష్టః । స్వాధ్యాయప్రవచనే వీచేతి నాకో మాద్యల్యః । తద్ధి తపస్తద్ధితపః । ప్రజా చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ షట్ చ॥

టీ:- శాస్త్రీయమయిన దర్శపూర్ణమాసాదికర్మజాతము వేదాధ్యయనాధ్యాపనములు చేయదగినవి. సత్యము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. కృచ్ఛచాంద్రాయణాదితపస్సు స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. అస్తరింద్రియనిగ్రహము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. బహిరింద్రియనిగ్రహము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. అగ్నులు స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. అగ్నిహోత్రములు స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. అతిథిపూజనము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. లౌకికసంవృతహారము స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. సంతానమునుకనుట స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి. ఋతుకాలమునందు భార్యాసంగమము, స్వాధ్యాయప్రవచనములు చేయదగినవి.

పాత్రోత్పత్తినిమిత్తము పుత్రునకు వివాహము, స్వాధ్యాయ ప్రవచనము చేయదగినవి.

రథీతరగోత్రజడగు సత్యవచనుడను మహర్షి సత్యమును పలుకుటయే యాచరణీయమనియు పురుషిష్టికుమారుడగు తపో నిత్యుడను మహర్షి తపస్సే యాచరణీయమనియు, ముద్గల పుత్రుడగు నాకమహర్షి స్వాధ్యాయప్రవచనములే యాచరణీయములనియు, స్వాధ్యాయప్రవచనములే తపస్సనియు వచించిరి.

తా.వి.-ఉపాసనముచేతనే స్వారాజ్యము లభించునట్లు షష్ఠాను వాకమున చెప్పబడినది. అందువలన శ్రౌతస్మార్తకర్మ లనర్థకములైనట్లు తోచవచ్చును. అట్టి యపోహను తొలగించి వాని పురుషార్థసాధకత్వమును బ్రదర్శించుట కీయనువాకము ప్రవర్తించుచున్నది. అధికారియగు ప్రతిమనుజుడును స్వాధ్యాయమున నధ్యయనముచేయవలెను. వేదా

ఉపాసకధర్మములు

ధ్యయనమే స్వాధ్యాయము. సంపూర్ణ వేదాధ్యయనము సాధ్యముకానపుడు స్వశాఖాధ్యయనమైనను తప్పక చేయవలెను. వేదమును తానధ్యయనముచేయుటయే గాక నద్దాని నితరుల కధ్యాపనముచేయవలెను. ఋతసత్యములు, కృచ్ఛాదితపస్సు, దమమనగా బాహ్యేంద్రియనిగ్రహము, శమమనగా నంతరింద్రియనిగ్రహము, తేతాగ్నులు, హోమములు, అతిథిపూజనము, వివాహోదులయందు బాంధవాదిసత్కారములు, నియమితకాలమున భార్యాగమనము, పుత్రపౌత్రాదిసంతానము మొదలగు ధర్మములు స్వాధ్యాయముతోపాటనుష్ఠేయములు. ఈకర్మములన్నియు చేయు

చున్నను పరప్రాప్తికి సర్వమూలమగు స్వాధ్యాయమును మానరాదు. స్వాధ్యాయాధీన మర్థజ్ఞానము. అర్థజ్ఞానాధీనము పరప్రాప్తి. గ్రంథము విస్మృతిరాకుండుటకును ధర్మపృథ్వికొఱకును ప్రవచనముచేయుచునే యుండవలెను.

సత్యమే యనుష్ఠేయమని రాధీతరుడు తలంచెను. శాస్త్రోపదిష్టమయినది ఋతము. అదియే యనుష్ఠానరూపము మతభేదములు నొందినపుడు సత్యమనబడును. తపస్సే చేయ దగునని పౌరుశిష్టి యభిప్రాయపడెను. తపః స్వాధ్యాయములే యనుష్ఠేయములని మాధ్వల్యుడు వచించెను. తపశ్శబ్దముచే కృచ్ఛచాంద్రాయణాదివ్రతములు చెప్పబడుచున్నవి. యోగశాస్త్రమునందు హితము, మితము, మేధ్యము నగు నాహారము తపస్సనబడుచున్నది. ఇవి చేతకానివానికి ధనదానము తపస్సుగా విధింపబడినది. వీనియన్నిటికంటెను నుత్కృష్టతమమగుటచే స్వాధ్యాయప్రవచనములు తపస్సని నిర్వచింపబడినది.

ద శ మా ను వా క ము

(బ్రహ్మజ్ఞానప్రకాశకము)

మూ:- అహం వృక్షస్యరేణవా । కీర్తిః పృష్ఠం గిరేణవ । ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీవ స్వమృతమస్మి । ద్రవిణ్ గం సవర్చసమ్ । సుమేధా అమృతోక్షతః । ఇతి త్రిశక్తోక్త్యేదానువచనమ్॥

టీ:- నేను సంసారవృక్షమునకు ప్రేరకుడను. నాయొక్క కీర్తి పర్వతముయొక్క శృంగమునలె వెలయుచున్నది. పర

మాత్మభూతుడను, పవిత్రుడను, జ్ఞానప్రకాశుడను, సూర్యుని
యందువలె విశుద్ధమయిన ఆత్మతత్త్వస్వరూపుడ నగుచున్నాను.
దీప్తిగలధనము నేనగుచున్నాను. సర్వజ్ఞత్వలక్షణమయిన బుద్ధి
గలవాడనగుచున్నాను. మరణములేనివాడను అక్షతుడను
అగుచున్నాను. ఈవిధముగ త్రిశంకుమహర్షి వచించెను.

తా. వి:- త్రిశంకుమహర్షి యొక్క అనుభవజ్ఞానకథన
పురస్కరముగ నశేషవేదాంతసారిభూతము సకలసంసారము
నూలనసమర్థమునగు జ్ఞాన మీయనువాక
బ్రహ్మజ్ఞానఫలము మున విద్యానిమిత్తము స్తుతింపబడుచున్నది.
విశుద్ధనత్త్వసంపన్నునికి స్వాధ్యాయమవలన బ్రహ్మజ్ఞానోద
యము గలుగును. అట్టి జ్ఞానకు తారముచేతనే యశేషసంసార
వృక్షచ్ఛేదము సాధ్యమగుచున్నది. పృథివ్యాదిపంచభూతముల
యందంతర్యామిరూపమున నావరబ్రహ్మమే యుండుచున్నను
తెలియబడనివాడై: వానిని నియమించుచున్నాడు. సంసారవృక్ష
చ్ఛేదనక్షమమగు నీకీర్తి స్వర్గలోకమనకు గూడవ్యాపించుట
చేత నీపురుషార్థము నన్యధాచేయుటకు దేవతలకు గూడ
సాధ్యముకాదు. ఇట్టి యాత్మజ్ఞానము దేవతలకు గూడ స్పృహ
ణీయమగుచున్నది. బ్రహ్మవిదుడు సంసారముచే నసంస్మృ
ప్తుడై పరబ్రహ్మమే యగుచున్నాడు. జ్ఞానమొక్కటియే
దీనికి నాధనము. అజ్ఞానమనునావరణము నశించినపుడు గలుగు
నఖండబ్రహ్మసాక్షాత్కార మిచట జ్ఞానశబ్దముచే చెప్పబడు
చున్నది. ఇట్టిజ్ఞాని విశుద్ధమగు నాత్మతత్త్వమును పొంది ప్రకా
శించును. అతడు మరణరహితుడు. స్వాధ్యాయమునందన

మఘ్నలగు నితగులుగూడ నీమన్తబ్రహ్మముచే కృతకృత్యులగు చున్నారు.

ఏ కా ద శా ను వా క ము (అనుశాసనము)

అ॥ బ్రహ్మజ్ఞానమునకవశ్యమగు చిత్తైకాగ్ర్యమునకు సాధనములగు కొన్నియుపాసనములు ద్వితీయాద్యష్టమూర్తాను వాకములయందుపదేశింపబడినవి. ఉపాసనములవలన కర్మల యుండశ్రద్ధ చేయరాదని నవమూనువాకమున హెచ్చరికచేయ బడినది. అశేషసంసారవృక్షచ్ఛేదమే స్వాధ్యాయఫలమని దశ మూనువాకమున ప్రదర్శింపబడినది. గురుకులావాసమునుంచి సమావర్తనము చేయుటకుపూర్వ మవసరమగు ధర్మజిజ్ఞాస వివ రింపబడవలసియున్నది. గురుకులమును వదలిపోవు బ్రహ్మ చారి కోరినచో వివాహముచేసిశాసనవచ్చును. వివాహేచ్ఛలేక వైరాగ్యము సంపూర్ణముగ కుదరనివాడు నైషిక్బ్రహ్మచర్య మున కాలముగడుపును. ఉభయాశ్రమముల కనుకూలమగు ధర్మము నీయనువాకమున పేర్కొనబడుచున్నది.

మూ:- వేదమహాచార్యోఽన్తైవాసిసమచక్షాస్తి । సత్త్వం వద । ధర్మం చర । స్వాధ్యాయాన్మాప్రమదః ఆచార్యాయ ప్రియం ధనమాశృత్య ప్రజాతస్తుం మా వ్యవచ్ఛేత్సిః ।

సత్త్వాన్న ప్రమదితవ్యమ్ । ధర్మాన్న ప్రమదితవ్యమ్ । కుశలాన్న ప్రమదితవ్యమ్ । భూత్యై న ప్రమదితవ్యమ్ । స్వాధ్యాయప్రపదనాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ । దేవశిత్సకార్యాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ । మాతృదేవో ధన । పితృదేవో ధన । ఆచార్యదేవో ధన । అతిథిదేవో ధన ।

యాన్యవద్యాని కర్మాణి తాని నేవితవ్యాని । నో ఇతరాణి । యాన్య
స్మాకం సుచితాని తాని త్వయోపాస్యాని । నో ఇతరాణి ।

యేకే చాస్మచ్ఛ్రేయాన్ంఘ్రాః బ్రాహ్మణాః శేషాం త్వయాసనేన
ప్రశ్నసితవ్యమ్ । శ్రద్ధయా దేయమ్ । అశ్రద్ధయాఽదేయమ్ । శ్రీయా దేయమ్ ।
హియా దేయమ్ । భీయా దేయమ్ । సంవిదా దేయమ్ ।

అథ యది తే కర్మవిచిత్త్యా వా వృత్తవిచిత్త్యా వా స్యాత్ । యే
తత్ర బ్రాహ్మణాః సంమర్శినః యుక్తా అయుక్తాః అలూక్షా ధర్మకామాః
స్యుః । యథా తే తత్ర వర్తరక్ । తథా తత్ర వర్తేథాః । అధాభ్యాభ్యా
తేషు యే తత్ర బ్రాహ్మణాః సంమర్శినః । యుక్తా అయుక్తాః అలూక్షా
ధర్మకామాః స్యుః । యథా తే తేషు వర్తరక్ తథా తేషు వర్తేథాః ।

ఏష ఆదేశః । ఏష ఉపదేశః । ఏషా వేదోపనిషత్ । ఏతదనుశాస
నమ్ । ఏవముపాసితవ్యమ్ । ఏవము చైతదుపాస్యమ్ ।

స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం స ప్రమదితవ్యమ్ । తాని త్వయోపా
స్యాని । విచిత్త్యావాస్యాత్తేషువర్తరక్సప్తచ॥

టీ:- ఆచార్యుడు వేదమును అధ్యాపనముచేసి శిష్యుని
శాసించుచున్నాడు. సత్యమును పలుకుము. ధర్మము నాచరిం
పుము. అధ్యయనమునుగూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము.
ఆచార్యునికొరకు ప్రియమైనధనమును తెచ్చియిచ్చి (ఆతనిచే
ననుజ్ఞాతుడవై) పుత్రసంతతిని విచ్ఛేదము నొందింపకుము.

సత్యమునుగూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. ధర్మ
మునుగూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. ఆత్మసంరక్షణమును
గూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. మంగళప్రయోజనములను
గూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. అధ్యయనాధ్యాపనములను
గూర్చి ప్రమాదమును పొందకుము. దేవపితృకార్యములగూర్చి
ప్రమాదమును చెందకుము,

తల్లియే దైవముగా భావింపుము. తండ్రియే దైవముగా భావింపుము. ఆచార్యుడే దైవముగా భావింపుము. అతిథియే దైవముగా భావింపుము.

ఏపనులు నింద్యములుకావో యవియే నీకు సేవింపతగినవి. తదితరములు సేవ్యములుకావు. మాయొక్క ఏనుచరితములు గలవో అవియే నీకనుష్ఠేయములు. తదితరములుకావు.

వ్రాహ్మణులు మాకంటె శ్రేష్ఠులో యట్టివారిశ్రమము నాసనాదులనిచ్చి పోగొట్టవలయును.

శ్రద్ధతో దానము చేయవలయును. అశ్రద్ధతో నివ్వతగదు. సంపదకుతగినట్లు దానము చేయవలెను. లజ్జతో నివ్వవలెను. భయముతో నివ్వవలెను. గుర్రెఱింగి యివ్వవలెను.

నీకెప్పుడైనను కర్మనుగూర్చిగాని, ఆచారమునుగూర్చిగాని సందేహము గల్గినయెడల ఆదేశకాలములయందు విమర్శనాసమర్థులు, ఆసక్తిగలవారు, ప్రయోగస్వతంత్రులు, అక్రూరులు, ధర్మపరులు నగు బ్రాహ్మణు లావిషయమునందేవిధముగా ప్రవర్తించెదరో ఆప్రకారముగా నీవును ప్రవర్తించగలవు.

ఇకదోషులని శంకింపబడువారినిగూర్చి యాశూదేశకాలములయందు విమర్శనాకుశలులు ఆసక్తిగలవారు స్వతంత్రులు, అక్రూరులు ధర్మపరులు నగు బ్రాహ్మణు లావిషయమున యెట్లు ప్రవర్తించెదరో ఆప్రకారమే నీవును ప్రవర్తించగలవు.

ఇదియే విధి. ఇదియే. యుపదేశము. ఇది వేదరహస్యము. ఇది ఈశ్వరవాక్యము. ఈవిధముగా నుపాసనముచేయదగును.

తా.వి:- ఏకాదశానువాకమునందు బ్రహ్మజిజ్ఞాసోదయమునకు పూర్వ మవశ్యముగ కర్మము చేయదగినదని యనుశాసింపబడుచున్నది. జ్ఞానోత్పత్తికి పూర్వ మవశ్యము కర్మము కర్తవ్యమగుటజేసి దానినతిక్రమించిన దోషముగలుగును. కర్మచరణముచే పూర్వోపచితమరితక్షయము, కర్మావరణము జ్ఞానము అంశవలన విద్యోత్పత్తియు లభించును. నకు పూర్వాంగము నవమానువాకమున స్వారాజ్యసిద్ధిగొఱకు ఋతసత్యాదు లుపదేశింపబడినవి. ఇపుడవి జ్ఞానోదయమున కవశ్యమగు పూర్వాంగముగ నుపదేశింపబడుచున్నవి. వేదాధ్యయనమై నపీడప దారపరిగ్రహముం జేయగోరినవాని కుచితమగు ననుశాసనము చేయబడుచున్నది.

ఇతరుల కుద్వేగకరము దుష్టమునగు సంభాషణమును మానవలయును. ధర్మము నాచరింపవలయును. స్వాధ్యాయము పట్ల నెపుడును ప్రమాదముసేయరాదు. ఆచార్యునికి ప్రియమయినట్టియు యతనియాశ్రమమున కుచితమగు గృహస్థధర్మములు యిసట్టియు న్యాయ్యమయినట్టియు దక్షిణానుసమర్పింపవలయును. వివాహేచ్ఛగలిగినచో నాచార్యుని యనుజ్ఞబొంది యనురూపమగు దారపరిగ్రహముజేసి సంతానము విచ్ఛేదము కాకుండునటుల సంరక్షింపవలయును. ఇచట ప్రజాతంత్రుశబ్దముచే విద్యావంశము ధ్వనించుచున్నదని కొందఱు

తలంచుచున్నారు. దేవపితృకార్యములయందు ప్రమత్తతతో మెలంగవలయును. తల్లిని దైవభావముతో జూడవలయును. అటులనే పితృతాచార్యాతిథులను భావించవలయును. అనిందితములగు శిష్టాచారముల నాచరింపవలయును. ఇతరములను నడలి వేయవలయును. ఆచార్యునియొక్క శాస్త్రసమ్మతమగు ప్రవర్తన ననుకరింపవలయును. గృహగతులగు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుల నన్న పానాద్యతిథిసత్కారములచే శ్రమాపనయనము చేయవలయును. వారు ప్రసంగించునపు డెదురుచెప్పక వారుచెప్పదాని సారమునుమాత్రము గ్రహింపవలయును. శ్రద్ధాపూర్వకముగను, నిజవైభవానుసారముగను, స్వల్పముగా సేచ్చితి నను లజ్జతోను, భయముతోను, మిత్రభావముతోను దానముచేయవలెను.

ఇట్లుప్రవర్తించునపు డెప్పుడైనను శౌతస్మార్తకర్మల విషయమైగాని, యాచారవిషయమైగాని సందేహముగల్గినచో యాయా దేశకాలములయందు విచార సందేహస్థలముల ప్రవర్తింపవలసిన మార్గము దక్షులు, ఋజుమార్గప్రవర్తకులు; అక్ష్మాదులు, స్వలాభవర్జితులు, ధర్మకాములు నగు బ్రాహ్మణోత్తము లాయాసందేహస్థలములయందెట్లు ప్రవర్తించెదో యట్లే ప్రవర్తించవలెను. నేరము మోపబడినవారి విషయము గూడ నీవిధముగానే ప్రవర్తించవలయును. ఇదియే యాదేశము. ఇదియే తండ్రులు పుత్రులకు చేయునుపదేశము. ఇదియే సర్వవేదరహస్యము. అందువలన నియతముగా నిది యనుషేయమగుచున్నది. ఇదియే ఈశ్వరాజ్ఞ.

జ్ఞానకర్మలస్వరూపవిశేషము తెలియుటకై యిచట నొకచిన్నవిచారణచేయందగు.

మోక్షమెట్లు లభించును? (1) కేవలకర్మములవలననా? (2) కర్మప్రధానమగు జ్ఞానమువలననా? (3) కర్మజ్ఞానముల సమ్మేళనమువలననా? (4) జ్ఞానప్రధానమగు కర్మమువలననా? లేక (5) కేవలజ్ఞానమువలననా?

ఆత్మజ్ఞానబోధకములగు సశేషవేదములు సర్వసహితముగ ద్విజ్ఞాదు పరిపవలయునని విధింపబడినంతమాత్రముచేత

కర్మలే జ్ఞానకసాధనము లనవలసిలేదు. మోక్షమెట్లు కలుగును? కేవలకర్మవలననా? మోక్షము నిత్యముగనుక నెల్లపుడు సిద్ధముగనున్నది. దానికి యుత్పత్తివినాశ

ములు లేవు. కర్మఫలము కర్మచేపుట్టుచున్నది. అది కార్యరూపము. కర్మాచరణమునకు పూర్వమది లేదు. అనుభవముచేసశించును. అది నిత్యముగాదు. కామన లేనపుడు కామ్యకర్మాచరణములేదు. సరకభీతిచే నిషిద్ధము నాచరింపడు. నిత్యానుష్ఠానముచే ప్రత్యవాయము పుట్టదు. కనుక తిరిగి జన్మములేదు. జ్ఞానముతో పనిలేకనే మోక్షము కలుగుచున్నదని కొందరు తలంచుచున్నారు. ఇది సరికాదు. తిరుగజన్మము లేకుండుటయే మోక్షమని యీవాదతాత్పర్యము. నిరుక్తప్రవర్తనముచే జన్మాంతరము లేకున్న లేకుండుగాక. పూర్వసంచితమగు శేషకర్మానుభవముకొరకు తిరిగి జన్మమనివార్యమగుచున్నది. నిత్యకర్మానుష్ఠానము దురితమును నశింపజేసినను సత్కర్మఫలమును నశింపచేయలేదు. సంచితసత్కర్మానుభవముకొరకై నను తిరిగి

జన్మమవశ్యమగుచున్నది. కేవలకర్మాచరణముచే చిత్తశుద్ధి గల్గును గాని బ్రహ్మజ్ఞానమున కావశ్యకమగు చిత్తైకాగ్ర్యము కలుగదు. అది యుపాసనాప్రాప్త్యము.

దధ్యాదు లజీర్ణ కారణములయినను శర్క-రాదిమిశ్రితము లైనపుడు, పథ్యములైనట్లు కర్మముపాసనతో కూడినపుడు మోక్ష హేతువు గావచ్చునన వీలులేదు. కర్మ కర్మప్రాసజ్ఞానము ముపాసనాసంమిశ్రితమైనను నద్దాని ఫలము వలననా? జన్మమగుటచే నది నిత్యముగానేరదు.

కర్మము మోక్షమున కనుపయోగియయినచో పుణ్య లోకాదిగమనము, అచట స్త్రీయానాద్యైశ్వర్యానుభవము మొదలగును తమఫలములను బోధించు కర్మజ్ఞానముచ్ఛయమువలననా? శ్రుతివాక్యములన్నియు నిరర్థకములుకావ లసివచ్చును గనుక కర్మోపాసనాసమ్మిశ్రణ ముచే మోక్షము సంభవింపవచ్చుననిగూడ చెప్పవీలులేదు. అద్వైతమతమున స్వస్వరూపమగు బ్రహ్మను సాక్షాత్కారముచేసికొనుటయే మోక్షము. అట్టిపరబ్రహ్మము సర్వ గతుడు, అద్వితీయుడు లోకాంతరములకేగువానికంటె ననన్యుడు నగుచున్నాడు. కనుక తత్త్వాప్తికి లోకాంతరగమనము నిరర్థకము. లోకాంతరములుగూడ మిథ్యామాత్రములే యగు చుండ నచటికిబోవుట పరమార్థము గానేరదు. పరబ్రహ్మము ఏకమేవాద్వితీయము, సర్వవ్యాపి, సర్వసాక్షి. దానిని చూడ గలవాడెవ్వడును లేడు. విద్యాకర్మము లన్యోన్యము విరుద్ధములు. వానిసముచ్చయము తేజస్తమస్సులవలె యసంభవము.

గుహలోనిచీకటిని దీపముచే చూడలేము. కర్మలు కర్తృక్రియా
కారకములను భేదముగల్గియున్నవి. జ్ఞానమునకిట్టిత్రిపుటిలేదు.
త్రిపుటియంతయు ద్వైతము, మిథ్య, మృత్యుపరంపరాకార
ణము. బ్రహ్మమున కవయవములులేవు. కనుక స్వగతభేదము
లేదు. అటువంటిది మరియొకటిలేదు గనుక సజాతీయభేదము
లేదు. దానికంటె వేఱయినది మరియొకటిలేదు. కనుక విజా
తీయభేదము లేదు. ప్రపంచము బ్రహ్మముకంటెవేరు కాదు.
కర్తృక్రియాదిభేదములేని సిత్తియందు కర్మ సాధ్యముకాదు.
కర్మము వేదవిహితము గనుక ననుల్లంఘనీయ మనవీలులేదు.
కర్మమును నియమించుశ్రుతులు పురుషార్థసాధకములు. సంసా
రమునుండి తొలిగించి మోక్షమార్గమును చూపుటయందే
యశేషజ్ఞానశ్రుతులకు తాత్పర్యము. ఉపాత్తదురితక్షయము
కొఱ కావశ్యకమగు కర్మలను శాస్త్రముపదేశించుచున్నది.
కర్మజ్ఞానశ్రుతులు భిన్నఫలములను బోధించుచున్నవి. కనుక
వానికి పరస్పరము విరోధములేదు. అజ్ఞానము నశించినపుడు
జ్ఞానోదయము, అందుచే నాత్యంతికమగు సంసారనివృత్తియు
కలుగును. కర్మకలాపమంతయు నాత్మికభిన్నమగు స్వర్గాదు
లనుగూర్చి చెప్పును. స్వర్గాదిసుఖము కామనాచోదితము.
ఆత్మకంటెవేరు మఱియొకటి లేదుగనుక నది కామనావిష
యము కాదు. ఈప్రకారము జ్ఞానకర్మలు భిన్నఫలకములగు
టచే వానిసముచ్చయము కుదరదు.

ఈరెంటికిని విరోధముండుటచేతనే జ్ఞానము సిద్ధించుటకు
కర్మము నెంతమాత్రమపేక్షింపదు. జ్ఞానప్రతిబంధకమగు
పూర్వోపాత్త దురితమును తొలగించుటకు మాత్ర

ముపచరించుటచేతనే జ్ఞానోపదేశమునకు పూర్వము కర్మము లీప్రకరణమున ప్రస్తావించబడినవి.

కనుక కేవలజ్ఞానముచేతనే కైవల్యము లభించునని సిద్ధమగుచున్నది. కర్మలు జ్ఞానసాధనములు, గృహస్థాశ్రమయోగ్యములు గనుక సన్యాసాశ్రమ మప్రసక్తమగుచున్నదని చెప్పవలెను. అగ్నిహోత్రప్రజననాది

కేవల జ్ఞానము చేతనా?

కర్మల కుచితమగు గృహస్థాశ్రమమునకును తదితరాశ్రమములకును శమదమాహింసా

దులు సమానములు. ఇవి గృహస్థాశ్రమకర్మములతో నసంక్షీర్ణములై వానివలెనే విద్యోత్పత్తిసాధనము లగుచున్నవి. పూర్వపుణ్యమువలన గృహస్థాశ్రమమునకు పూర్వమే సంపూర్ణవైరాగ్యము కలిగి జ్ఞానోదయమైనవారనేమలు గలరు. కర్మోపచితములగు స్వరాదిబుద్ధ్యులొకములవలన నీప్రతిష్ఠాస్థితి కలుగక గృహస్థాశ్రమమునందును, నచటికర్మజాలమునందును ప్రయోజనమును కానక విరక్తులై నివృత్తిమార్గము నాశ్రయించిన గృహస్థులును గలరు. కామన లనేకములు. అందువలన కర్మయందు యత్నగౌరవమధికము. అందుచేనవి మోక్షసంపాదకములు కానేరవు. జ్ఞానమునకు కర్మమొకటియే సాధనము కాదు. ఈశ్వరప్రసాదము తపస్సు, ధ్యానము, అహింసాబ్రహ్మచర్యాదులు మున్నగుకారణాంతరములుగూడ గలవు. శ్రవణమనననిధిధ్యానములు జ్ఞానమునకు సాక్షాత్సాధనము లగుచున్నవి. అందువలన నాశ్రమాంతరము లవశ్యము సిద్ధములగుచున్నవి. జ్ఞానము సంపాదించుటకందరికిని యధికారము కలదు.

కాని కైవల్యముమాత్రము జ్ఞానైకసాధ్యము. అందులకు మరి యొకమార్గము లేదనిస్పష్టము.

ద్వా ద శా ను వా క ము

(శాన్తిపాఠము-ఉపకారపరామర్శమన్తము)

మా:- శం నో మిత్రః శం వరుణః । శం నో ధవత్వర్యమా । శం స ఇన్ద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణురుచక్రమః । ననా బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో ! త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మీవాదిషమ్ । ఋతమవాదిషమ్ । సత్యమవాదిషమ్ । తన్మామావీత్ । తద్వాక్తారమావీత్ । ఆపీన్మామ్ । ఆపీద్వక్తారమ్ । ఓంశాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥ సహనావవతు । సహనా భువన్త । సహవీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నా వధీతమస్తు మావిద్విహవహై । ఓంశాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥

ఇచటి ప్రథమమంత్రమునకు టీక మొదటియనువాకమున వ్రాయబడినది.

తా. వి:- ప్రారంభింపబడినవిద్య అవిఘ్నముగ పూర్తియయినందుకు గ్రన్థారంభమున తదర్థమై ప్రార్థింపబడిన మిత్రేన్ద్ర వరుణవాయ్వాదిదేవత లొసర్చిన యుప ఉపకారస్మరణము కారము కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నీయనువాకమున స్మరింపబడుచున్నది. అందుచేతనే మన్తమునందలి తుదియేడువాక్యములందు భూతకాలక్రియలపయోగింపబడినవి.

విద్యాభ్యాసకాలమునందు గురుశిష్యులకన్యోన్య మనాదరణమువలనగాని న్యాయమతిక్రమించినచేతలవలనగాని కలిగిన ద్వేషము శాంతించుటకును నింతవరకు కలిగిన నుపకారమునకు కృతజ్ఞతను చూపుట కును నికముందుపదేశింపబడబోవు శ్రేష్ఠతమ

నిష్ఠబ్రహ్మవిద్యా
నిమిత్తశాన్తి

మగు బ్రహ్మవిద్యగూడ నవిఘ్నముగ సాగుటకును నిర్గుణబ్రహ్మ విద్యాశాస్త్రపాఠము శిష్యునిచే చేయబడుచున్నది. గురుశిష్యులగు మాయద్దరిని బ్రహ్మము రక్షించుగాక! మేమిద్దరము కలిసి భుజింతుముగాక! విద్యాభ్యాసఫలము మాయుభయులకు కలుగుగాక! మేమభ్యసించినవిద్య అర్థజ్ఞానయోగ్యమగుగాక! మేముభయులము తేజోవంతుల మగుదుముగాక! మేముభయుల మొకరినొకరము ద్వేషింపకుందుముగాక! అని ముందభ్యసింపదలచిన బ్రహ్మవిద్యాగౌరవమును బట్టియు, ఆధ్యాత్మికాధిభౌతికాధిదైవికములగు సంభావితానేకవిఘ్నముల ప్రశమనమును గోరియు త్రివారమీశాన్ని చెప్పబడుచున్నది. ఆచార్యుడారోగ్యవంతుడై ప్రసన్నుడైనపుడే శిష్యునకు విద్యాపరిపాకము తత్రాపి ఆధ్యాత్మికవిద్యాపరిపాకము కాగలదు.

గుర్వనుగ్రహము సంపూర్ణముగ నుండినగాని యాధ్యాత్మికవిద్య యలవడదు. తండ్రికంటెను గురవెక్కువవాడు. తండ్రి భౌతికజన్మకు కారణము. గురువాధ్యాత్మికశ్రేయస్సునకు కారణము. అతడు జ్ఞానోపదేశముజేసి తానుపదేశించిన జ్ఞానమును పెంపొందించును. దానివలననే నిఃశ్రేయసావాప్తి గల్గును. అందుకనే గురువు త్రిమూర్త్యాత్మకమని స్తోత్రము చేయబడుచున్నాడు. కనుక గురువుయొక్కజ్ఞేయమునుగూడగోరి శిష్యునిచే నీశాస్త్రపాఠము చెప్పబడుచున్నది.

శిక్షాపల్లి సమాప్తము

శ్రీగురుభ్యోనమః

బ్రహ్మనందవల్లి

(బ్రహ్మవిద్యా ప్రకాశకము)

ప్రథమానువాకము

అవతారిక:- తైత్తిరీయోపనిషత్తుయొక్క చివరరెండు భాగములు బ్రహ్మనందవల్లి, భృగువల్లి యనుప్రత్యేకనామములచే వ్యవహరింపబడుచున్నవి కాని యీవల్లిద్వయమున మోక్షమునకు సాక్షాత్సాధనభూతమగు బ్రహ్మభృగువల్లల విషయైక్యము వారుణీవిద్యయని బ్రసిద్ధిగాంచిన బ్రహ్మవిద్యయే ప్రతిపాదించబడుటచే రెంటికిని విషయమొక్కటియే యగుచున్నది. పాఠసౌకర్యమునకుమాత్రమధ్యాపకులచే ప్రత్యేకవల్లులుగ పరిగణింపబడుచున్నది.

శిక్షావల్లియందు కర్మ కవిరుద్ధములగు సంహితాదివిషయములు కర్మసముచ్చితములగు నుపాసనలు వివరింపబడినవి. అనంతరము వ్యాహృతిరూపమున సోపాధికాత్మదర్శనము బోధింపబడినది. స్వారాజ్యము దీనిఫలము. ఇంతమాత్రముచేత సంసారబీజ మశేషనాశన మొందనేరదు. ఉపాసనము కామనావిరుద్ధము కాదు. దానిచే కర్మమువలెనే యుపాసనముగూడ మోక్షహేతువుగాదు. అజ్ఞానము సంసారకారణము. అదినశించుటచే మోక్షమబ్బును. అజ్ఞానవినాశనసమర్థమగు బ్రహ్మత్వజ్ఞానము తత్తగ్రంథమున వివరింపబడుచున్నది.

అజ్ఞానము సహజసిద్ధము. “శరీరము నేను - భార్యా పుత్రాదులు నావి” యను స్వభావసిద్ధమగులోకవ్యవహారము సుప్రసిద్ధము. మనము కూర్చున్నరైలుబండి నిలిచియుండి ప్రక్కనమరియొక బండి బోవుచుండగా మనముకూర్చున్న బండియే బోవుచున్నట్లు ప్రత్యక్షముగ కనబడును. ఇట్టి యజ్ఞానమునకు కారణము విచారించి ప్రయోజనము లేదు. దానిని బోగొట్టుకొను మార్గమును మాత్ర మన్వేషింపవలయును. సంసారబీజ మగుసీయజ్ఞానము బ్రహ్మజ్ఞానముచేతనే తొలగిపోవును. మరి యొకత్రోవ లేదు.

కర్మఫలము నశ్వరమని శాస్త్రముచేతను, యుక్తిచేతను ప్రత్యక్షముగనుగూడ తెలియుచున్నది. కర్మోపచితములగు స్వర్గాదిలోకములను పరీక్షించి వానిచే స్వతఃసిద్ధమగుమోక్షము కలుగనేరదని మునుక్షువు నిర్వేదమొందుచున్నట్లు శాస్త్రము⁽¹⁾ చెప్పుచున్నది. ఘటాదులవలెనే కృతకము నన్నియు ననిత్యములు. కర్మకార్యమగుస్వర్గమ గూడ నిత్యమేయనునూహ యుక్తిసహమగుచున్నది. సరకస్వర్గములు మొదలగునవి కర్మఫలములగుటంజేసి దానిచే నుత్పన్నమగుచున్నవి. కర్మకు పూర్వమవి లేవు. ఏది పుట్టుకకు బూర్వములేదో, ఏది పుట్టి నశించునో యది లేనిదేయగుచున్నది. ఆద్యంతములయందు

(1) పశీష్యుల్ కాన్ కర్మచిత్వా బ్రాహ్మణో నిర్వేదమయాన్నాప్యకృతః కృతేన (మండక 1-2-12)

తేనివస్తువు వర్తమానమునందుగూడ తేనిదనియే భావింపనగును. సృష్టికిబూర్వము జగత్తు లేదు. ప్రలయమున నది నశించుచున్నది. మధ్యకాలమున నున్నట్లుకనుపడినను నది నిత్యముగానేరదు. మోక్ష మెల్లపు డున్నవస్తువు. దానికి యుత్పత్తి వివాశములులేవు. నిజముగా నది తేనిచో కర్మము నిత్యమగు మోక్షమును పుట్టింపలేదు. కర్మచే పుట్టుఫలము నిత్యము కానేరదు. ఆకాశపుష్ప మెంతప్రయత్నించినను లభ్యముగాదు. నిత్యమగుమోక్ష మున్నయెడల కర్మాచరణమునకు పూర్వమే యుండుటచే నది కర్మచేనుత్పాద్యము గానేరదు. ఉన్నదానిని పుట్టింప నేరికిని సాధ్యముగాదు. కనుక మోక్షమునకు కర్మ మెంతమాత్రము సాధనముగాదు. మోక్షము సిద్ధపదార్థమైనను నజ్ఞానముచే నది తెలియరాకున్నది. అజ్ఞానము పోయినపుడది ప్రత్యక్షముగ తెలియగలదు. అంతకుపూర్వము సిద్ధమైనను తెలియబడని యమెరికాదేశమును వెతికికనుగొనినారేగాని దానినెవరును పుట్టించలేదు. అటులనే సిద్ధమగుమోక్షమును కనుగొనవలెను. అజ్ఞాననాశనమే మోక్షము. బ్రహ్మజ్ఞాన బోధకములగు వేదాంతములను యోగ్యుడగు గురుముఖమున విశ్వాసభావముతో శ్రవణముచేయుటచే నీయజ్ఞానము నశించును. సర్వసంసారబీజకారణమగునజ్ఞానమును బోగొట్టి బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశము సేయుటకు బ్రహ్మవల్లి ప్రారంభింపబడుచున్నది.

మూ:- బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్ ।

టీ:- బ్రహ్మవిదు డుత్కృష్టపదవిని పొందును.

తా. వి:- అజ్ఞానమును తొలగించి సంసారము నత్యంతము నశింపజేయుగల బ్రహ్మవిద్యయొక్క ప్రయోజనాధికారి సాధనముల మూడింటిని 'బ్రహ్మవిదుడు పరమును బొందునను'

వాక్యముచే గ్రంథారంభముననే సూత్రప్రాయముగా శ్రుతి బోధించుచున్నది. ఈమూడును తెలిసినపుడే దానియందు

ప్రవృత్తి గలుగును. సూత్రప్రాయముగు నీవాక్యమునందు (1) బ్రహ్మ (2) విదుడు (3) పరము (4) బొందును—అను నాలుగుపదములు వినబడుచున్నవి. దేనికంటె నుత్కృష్టతరమగువస్తువు మరియొకటి లేదో అదియే యిచట 'పరం' అని చెప్పబడుచున్నది. అర్థబలమువలన నది నిరపేక్షమగు మోక్షము లేక నిశ్చేయస్సగుచున్నది. ప్రతిమముక్షువు గోరునదదియే. ఇట్టి పరమార్థమును బొంద తగినవాడు బ్రహ్మవేత్త. అతడే దీనికధికారి. బ్రహ్మవేత్తయనగా శ్రవణమనననిధిభ్యాసపూర్వకముగ బ్రహ్మజ్ఞానమును బొందినవాడని తాత్పర్యము. దీనిచే బ్రహ్మజ్ఞానమునది యొకటి కలదనియు, పరప్రాప్తికి బ్రహ్మజ్ఞానము సాధనమనియు తెలియుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రహ్మవిషయికజ్ఞానమును బొందునుగాని విషయాన్తరజ్ఞానమును బొందలేడు. తర్కశాస్త్రము జదివినవానికి వేదాంతశాస్త్రములపడదు. బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రహ్మము దెలియును. బ్రహ్మజ్ఞాని పరమును బొందునని సూత్రవాక్యము చెప్పుచున్నది. కనుక బ్రహ్మమే పరమని యర్థబలముచే తేలుచున్నది. అనగా బ్రహ్మమే యుత్కృష్టఫలమని పర్యవసానము. అందువలన

బ్రహ్మమును బొందుటయే పరమని వర్ణింపబడినది మోక్షమే నని యర్థమగుచున్నది. అది బ్రహ్మజ్ఞానముచే లభించును. దానిని బొందునధికారి బ్రహ్మజ్ఞాని. అనగా మోక్షము ప్రయోజనము, బ్రహ్మజ్ఞాని దానియధికారి, బ్రహ్మజ్ఞాన మద్దాని సాధనమని పైవాక్యమునకర్థము. పొందదగినపరమార్థమునకును, అద్దానిని పొందు బ్రహ్మజ్ఞానికిని ప్రాప్యప్రాప్తృత్వరూప సంబంధము పర్యవసన్నమగుచున్నది.

ప్రతిమనుజుడును నవిద్యాప్రయుక్తమగు కామనచే చోదితుడై అత్యంతఫలాధిక్యమును గోరుట సహజము. కర్మల నాచరించుటకు మహాప్రయత్నముచేసిన నవి నిత్యమగు మోక్షము నీయజాలవని దెలిసికొని సిర్విష్టుడగుచున్నాడు. అత్యంత ఫల తృప్తి యొకను నతనిని వదలలేదు. సంసారమును చూచి భయము నొందుచున్నాడు. బ్రహ్మజ్ఞాన మత్యంతఫలప్రదమని వినచున్నాడు. కనుక మోక్ష స్వరూపవిశేషము నెఱుంగనివాడైనను అత్యంతఫలతృప్తి యను సంకళముచే నీడ్వబడి బ్రహ్మజ్ఞానప్రాప్తికొఱకు పూర్వము కంటె సధికముగ పాటుబడును. అందుచేతనే శ్రుతి బ్రహ్మజ్ఞానఫలమును మన్ముందు చెప్పి దానియందాశను గల్పించుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానప్రయత్నమునకు దూషితమగు ఫల తృప్తియే కారణమైనను సాధ్యమని ప్రయత్నించిన బ్రహ్మమునకును దాని సాధనమగుజ్ఞానమనకును నొకటియే తత్త్వమని గ్రహించినపు డాదోషబుద్ధి నశించును.

మొందుగా బ్రహ్మజ్ఞాన
ఫలకథనమునందు
తాత్పర్యము

ఒకడు మరియొకవస్తువును పొందుట యని ప్రాప్తిశబ్దార్థము. అందువలన పొందువాడు పొందబడుదానికంటె నన్యమగుచున్నాడు. పరబ్రహ్మము సర్వగతము. అది పొందువాని స్వరూపమే నని యద్యైతసిద్ధాంతము. తనను తాను పొందలేడు. కనుక బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రహ్మమును

ప్రాప్తిశబ్దార్థము బొందుటయనంగతముగ కన్పట్టుచున్నది.

ఈసందేహము సహేతుకముకాదు. ప్రాప్తిశబ్దమిచట తెలిసికొనుట యచునర్థమున వాడబడినది. తాను బ్రహ్మము కాదు. శరీరమే తానను యజ్ఞానమునందుండుటచే మరుజుడు తానే బ్రహ్మయని తెలిసికొనలేకున్నాడు. ఇట్టియజ్ఞానము తొలగినపుడు తానే బ్రహ్మయను జ్ఞానము కలుగును. ఇట్టిజ్ఞానోపలబ్ధియే బ్రహ్మప్రాప్తియని ప్రాప్తిశబ్దముచే చెప్పబడుచున్నది. కంతమునందున్న హారమును తెలిసికొనలేక పోయినదని విచారపడుచుండ నీకంతమునందే హారమున్నదని చూపబడి యది నూతనముగా ప్రాప్తమైపదానినలె మనము సంతసించుచున్నాము. ఇచట అలభ్యలాభమునందు ప్రాప్తిశబ్దము వాడబడుటలేదు. అజ్ఞాతజ్ఞాపకమునందుమాత్రమే గూఢశబ్దముపకరించుచున్నది. బ్రహ్మవిషయికాజ్ఞానమును తత్ఫలితమగు నన్యధాభావమును నిరసించుటమూలకముగా బ్రహ్మజ్ఞానమిచట నుపదేశింపబడుచున్నది.

అ॥ బ్రహ్మవిదుడు పరమును బొందునని బ్రహ్మసందవల్ల్యర్థమంతయు సూత్రప్రాయముగ మొదటివాక్యమునందుదాహరింపబడినది. అట్టిబ్రహ్మమును తెలిసికొనుటకు ధాని

లక్షణమును చెప్పవలసియున్నది. రాబోవువాక్యముచే బ్రహ్మ
లక్షణావతరణము చేయబడుచున్నది.

మూ:- తదేహభ్యుక్తా.

టీ:- ఈవిషయమై ముందురాబోవు మస్త్రము చెప్ప
బడుచున్నది.

ఆ॥ ఆమస్త్ర మెద్దియన?

మూ:- సత్యం జ్ఞాన మనస్తం బ్రహ్మ.

టీ:- బ్రహ్మము సత్యము; బ్రహ్మము జ్ఞానము; బ్రహ్మ
మనంతము.

తా. వి:- ఇచట సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము అను
మూడుశబ్దములు బ్రహ్మశబ్దముతో ప్రత్యేకప్రత్యేకముగా
జోడింపబడి యద్దానిలక్షణమును బోధించుచున్నవి. ఈమూడు
శబ్దములు పరస్పర మొకదానితో మరి
సత్యాదిశబ్దములయొక్క యొకదానికి సంబంధము లేదు. ఈపద
విశేషణార్థము ములు కేవలవిశేషణములుగాక బ్రహ్మ
లక్షణద్యోతకములుగూడ నగుచున్నవి. ఒకజాతిలో చేరిన
యనేకవస్తువులలో కొన్నిటికి మరికొన్ని విశేషలక్షణము లుండు
టంజేసి యివి యాజాతిలో జేరిన యితరవస్తువులనుండి ప్రత్యే
కము లగుచున్నవి. ఇట్టివిశిష్టవస్తువు లితరసజాతీయములనుండి
విశేషగుణములను బోధించు విశేషణములచే విడదీయబడు
చున్నది. కలువపుష్పము లన్నియు కొన్నిసమానధర్మములు
గలిగి కలువజాతికి చెందుచున్నవి. కలువజాతికిచెందిన పుష్ప
ములలో కొన్ని రక్తవర్ణములు కలవి మృకొన్ని నీలావీతరవర్ణ

ములు కలవి గలవు. ఈ పుష్పములన్నిటికి కలువజాతిలక్షణము లన్నియు నుండగా నీలరక్తవర్ణములు వాని విశేషధర్మము లగుచున్నవి. నీలంపుగలువయునుటచే నీలపురంగుగాని యితర కలువపుష్పము లన్నిటినుండి యీ నీలపుష్పము ప్రత్యేకింపబడు చున్నది. సజాతీయవస్తువులలోనుండి విశిష్టధర్మములులేని వస్తువులను శ్రోసిస్తుచ్చుటయే విశేషణముయొక్క లక్షణము. ఇటులనే సత్యము బ్రహ్మము అనుచోట సత్యతబ్దమును విశేషణముగా గ్రహించినచో సత్యవిదూరములగు నితరబ్రహ్మముల నుంచి ప్రకృతబ్రహ్మము సత్యమనువిశేషణముచే వ్యావర్తింపబడుచున్నది. అదేవిధముగ జ్ఞానానంతవిశేషణములచే వానికి విరుద్ధార్థకములగు జడస్వరూపములు దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛిన్నములు నగుబ్రహ్మలు ప్రకృతబ్రహ్మమునుంచి ప్రత్యేకింపబడుచున్నట్లు తోచుచున్నది.

లక్షణము వస్తుస్వరూపనిరూపణము. చేసి దానిప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తీకరించును. లక్షణముచే లక్షితమగు ప్రతి వస్తువు సజాతీయవిజాతీయములగు నితర వస్తువులన్నిటినుండి లక్షణముచే వ్యావర్తింపబడుచున్నది. అవకాశము నిచ్చుట యాకాశలక్షణము. ఈ లక్షణముచే

సత్యాదిశబ్దములు లక్షణాన్వితములగు విశేషణములు

నాకాశమితరవస్తువులనన్నిటినుండియు వ్యావర్తింపబడుచున్నది. సజాతీయవస్తువులలోనుండి విశిష్టధర్మములుగల కొన్నిటిని మాత్రము వ్యావర్తింపజేయునది విశేషణము. ఒకవస్తువు నితర వస్తువులనుండి వ్యావర్తింపజేయునది లక్షణము. వస్తువిశేష

మును చెప్పటచే లక్షణముగూడ నొకపక్షమున విశేషణము-
గూడ నగుచున్నది. సత్వాదిశబ్దములు బ్రహ్మముయొక్క-లక్ష-
ణమును చెప్పటచే లక్షణములగుచున్నవి. ప్రకృతబ్రహ్మమును
విశేషించుటచే నవి విశేషణములుగూడ నగుచున్నవి. కాని
బ్రహ్మమొకటియే గనుక విశేషణముచే ప్రత్యేకింపదగ్గ యితర
బ్రహ్మములు లేవు. కనుక సత్వాదిశబ్దములు విశేషణములుగ
భాసింపుచున్నను అవి లక్షణప్రధానములే యగుచున్నవి.

ఏవదార్థ మేరూపమున నిశ్చితము కాబడుచున్నదో ఆ
రూపమునకు మార్పులేనిపు డది సత్యమనబడును. నిశ్చితమగు
దేనిరూపము మార్పును చెందునో అది యస-
సత్యతత్త్వము త్యము. రూపము మారుచున్నదనగా నా-
రూపము వికారమును చెందుచున్నదని భావము. వికార
మంతయు నసత్యము, అస్థితము. వికారము లేనిది సత్యము.
బ్రహ్మము సత్యమనుటచే నది నిర్వికారము నిత్యమనియు
తదితరములగు సవికారములు బ్రహ్మము
జ్ఞానతత్త్వము కావనియు తేలుచున్నది. బ్రహ్మము
సత్యము నిర్వికారమనుటచే తదితరములన్నియు సవికారము
లనియు, కార్యాత్మకములనియు చెప్పక చెప్పినట్లగుచున్నది.
అప్పుడు ఘటాదికార్యములకు కారణమగు మృదాదులవలెనే
సర్వకారణమగు బ్రహ్మముగూడ నచేతనము కావలసివచ్చు-
చున్నదను సందేహము కలుగుచున్నది. ఈసందేహమును
తొలగించుటకై జ్ఞానశబ్దము వాడబడుచున్నది. జ్ఞానశబ్దమిచట
జ్ఞాపి యనగా తెలిసికొనుట యను భావార్థమున(Knowledge)

వాడబడుచున్నది. ఈశబ్దమునకు జ్ఞానకర్త అనగా తెలిసికొను
వాడర్థము కాదు. జ్ఞానకర్తృత్వమే దానియర్థమయినచో
జ్ఞానకర్తృత్వముతోపాటు జ్ఞేయము, జ్ఞానమనువిభాగము
లేర్పడుచున్నది. అప్పుడు బ్రహ్మము సవికారము జ్ఞేయము,
జ్ఞానకర్త మొదలగురీతిన ప్రవిభక్తముగూడ కావలసివచ్చును.
అట్టిబ్రహ్మము సత్యము అనంతము కానేరదు. ప్రవిభక్తముగు
నది యనంతము కానేరదు. బ్రహ్మమునకు ఛాందోగ్యమున
చెప్పబడినభూమలక్షణమునకు⁽¹⁾ గూడ భంగ మాపాదించును.
ఎచట తెలిసికొనదగినది, చూడదగినది, వినదగినది మరియొకటి
లేదో అది భూమమనియు, తదితరమంతయు నల్పమనియు భూమ
లక్షణము చెప్పబడుచున్నది. ఈయర్థమే బ్రహ్మము, సత్యము,
జ్ఞానము అనంతమను వాక్యముచేతగూడ చెప్పబడుచున్నది.
తెలిసికొనబడునది మరియొకటి లేకపోయి
బ్రహ్మభూమశబ్దము నను తన్నుతాను తెలిసికొనవచ్చును
లేకార్థకములు గనుక జ్ఞానశబ్దమునకు జ్ఞానకర్తృత్వ
మర్థము చెప్పవచ్చుననవీలలేదు. బ్రహ్మము ఏకము అనగా
సజాతీయభేదములేనిది గనుక నిరంశమగుచున్నది. నిరంశమగు
బ్రహ్మమానందు తెలిసికొనుభాగము తెలియబడుభాగమని
యంశవిభాగ మసంభవము. బ్రహ్మముగూడ ఘటాదులవలె
జ్ఞానసామాన్యవిషయమే యయినయెడల నట్టిజ్ఞానోపదేశము
మోక్షోపకారకము గానేరదు. మఱియు జ్ఞానశబ్దము జ్ఞాన

(1) యత్ర నాన్యత్పక్ష్యతి నాన్యచ్ఛ్రవోతి నాన్యద్విజానాతి స భూమా.
(ఛాందోగ్య 7-24-1)

కర్తృపరమయినచో జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయవిభాగము సంభవించుటచే బ్రహ్మముయొక్క అస్తితామాత్రమును బోధించుశ్రుతికిని⁽¹⁾ భంగము కలుగును. కనుక సత్యానంతశబ్దముల సాహచర్యముచే జ్ఞానశబ్దమునకు జ్ఞాపిరూపకమగు భావార్థమే చెప్పవలెను. కాని జ్ఞానకర్తృత్వము చెప్పశక్యముగాదు. జ్ఞానశబ్దము సామాన్యముగ ఘటజ్ఞానము, పటజ్ఞానము మొదలగు విశేషజ్ఞానములవలెనే పరిమితమగు స్థాయిగలది యగునను సందేహము నివారించుటకై బ్రహ్మ మనంతమని మూడవవిశేషణము వాడబడినది. దేశకాలవస్తువులచే పరిమితముకానిది యనంతము.

బ్రహ్మము ఘటాదులవలె సుప్రసిద్ధనస్తువయినయెడల విశేషణముచే దానివిశేషస్వరూపము తెలియును. కనుక పుష్పము సుప్రసిద్ధము. నీలశబ్ద మద్దానివిశేషస్వరూపమును

తెలుపుచున్నది. బ్రహ్మము ప్రసిద్ధముగాక సత్యాదిశబ్దముల లక్షణార్థకత్వము సోపుటచే సత్యశబ్దము దానివిశేషస్వరూపమును దెలియజేయలేదు. అర్థబలముచే

బ్రహ్మమనృతము, జడము పరిచ్ఛిన్నముమాత్రము కాదని తెలిసికొనుచున్నాము. సత్యాదివిశేషణములు బ్రహ్మవ్యతిరీక్తములగువానిని శ్రోసిపుచ్చుచున్నవేగాని సాక్షాత్తుగ దానిని చెప్పలేకున్నవి. కనుక పైశబ్దములకు శూన్యార్థత్వము చెప్పనగునా? గొడ్రాలిబిడ్డడు మరుమరీచికలయందున్నానముచేసి యాకాశపుష్పాలంకృతుడయి శశవిమాణరూపమగు ధనస్సును

(1) సదేవ సోమ్య ఇదమగ్ర ఆసీత్ ఏకమేవాద్వితీయమ్ (ఛాం. 6-2-1)

ధరించి వచ్చుచున్నాడను వాక్యమువలెనే “సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము బ్రహ్మము”నువాక్యమునకుగూడ మాటలపొందికి యున్నను సర్థశూన్యము కారాదాయను నాక్షేపణసరిగాదు. సత్యాదిపదములు విశేషణములయినను బ్రహ్మలక్షణమును తెలియజేయుటయందే వానిముఖ్యతాత్పర్యము. లక్ష్యము శూన్యమయినయెడల విశేషణము నిరర్థకమగును. ఇచట లక్షణమనగా స్వరూపలక్షణమని తెలియవలెను. బ్రహ్మశబ్దమునకు వృద్ధియని యర్థము. వృద్ధియనునది సుప్రసిద్ధము. సర్వమాత్మస్వరూపము. ఆత్మానన్యము బ్రహ్మము. ఆత్మాస్తిత్వము సుప్రసిద్ధము. ఆబాలగోపాలము ప్రతిమనుజుడును ‘నేను’ యని తనయాత్మత్వమును ప్రకటించుచున్నాడు. కనుక బ్రహ్మాస్తిత్వమగుగూడ నాత్మస్వరూపమున సుప్రసిద్ధమే యగుచున్నది. బ్రహ్మము శూన్యమే అయినచో సత్యాదిశబ్దములు విశేషణార్థకములుగాని లక్షణార్థకములుగాని గాజాలక నిష్ప్రయోజనములు కావలసివచ్చును. బ్రహ్మము భావపదార్థమయినపుడే యాశబ్దము లర్థవంతములగును. అనాత్మభూతములు సన్యతములు, జడములు నగునన్నమయాదికోశములే యాత్మయని చార్వాకాదులు తలంచుచున్నారు. అవిద్యాదశయం దన్యతములు, జడములు, పరిచ్ఛిన్నములు నగుశరీరాద్యుపాధులచే మరుగుపరుపబడి యన్యతత్వాదిధర్మవిశిష్టములగు నితరబ్రహ్మములు భాసించుచుండుటచేత శరీరాద్యన్యతబ్రహ్మములనుండి ప్రకృతబ్రహ్మము సత్యాదిశబ్దములచే ప్రత్యేకింప

బడుచున్నది. ఈపక్షమున నీశబ్దత్రయమునకు విశేషణార్థత్వము సమకూరుచున్నది.

సత్యాదిశబ్దములకు లక్షణార్థముగూడ కుదరదు. ఇతర వస్తువులనుండి వ్యావర్తముచేయునది లక్షణము. బ్రహ్మమద్వి తీయుమగుటచే నద్వానినుండి వ్యావర్తింపజేయగల నితరవస్తువులే లేవు. కనుక సత్యాదిశబ్దములకు లక్షణార్థముగూడ పొసగ

దను యాక్షేపణగూడ సరికాదు. ద్రష్ట సత్యాదిశబ్దములు దృశ్యము. దర్శనము మొదలగు త్రిపుటిని స్వార్థపరములు వ్యావర్తముచేసి తద్రహితమైనది పరబ్రహ్మ

మని సత్యాదిశబ్దములచే లక్షింపబడుచున్నది. ఏది చక్షురాది కరణములచేత తెలియబడదో, దేనిని చూచువాడు మఱి యొకడులేదో అది 'భూమి'యని ద్రష్టదృశ్యదర్శనాదిత్రిపుటీ వ్యావర్తకమగు భూమిలక్షణముచే బ్రహ్మము చూపబడు చున్నది. చూచువాడు చూచుటకు సాధనములు, చూచుట యనుక్రియ మొదలగువాని యన్నిటికంటెను బ్రహ్మము విలక్షణమని బ్రహ్మలక్షణము సత్యాదిశబ్దములచే నిర్వచింపబడు చున్నది. ఈవిధమున నీపదములకు లక్షణార్థము గూడ కుదురు చున్నది.

సత్యాదిశబ్దము లసృతాదివిరుద్ధార్థములను ప్రోసి పుచ్చుటచేతనుమాత్రమే అర్థవంతములగుటలేదు. స్వీయము లగునర్థములు గలిగి యవి యస్వరములగువిశేషణము లగు చున్నవి. బ్రహ్మశబ్దము గూడ శూన్యవిషయముగాక భావపదార్థము (positive existence) నొకధానిని బోధించుచు నస్వర్థ

మగు విశేష్యములయిరవుడే సత్యాదిశబ్దములు విశేషణములు కాగలవు. రాజ్యము-రాజు, భార్య-భర్త మొదలగు జంట పదములవలెనే విశేషణవిశేష్యపదములుగూడ పరస్పరాపేక్ష కములయి యర్థవంతము లగుచున్నవి. విశేష్యములేని విశేషణ ముండనేరదు. పుష్పమును విశేష్యమున్నపుడే దానిని వర్ణించు నీలరక్తాదివిశేషణము లన్వర్థములగుచున్నవి. ప్రకృతమున సత్యము, జ్ఞానము, అనంతమును మూడు పదములు విశేషణములు. బ్రహ్మపదము విశేష్యము. బ్రహ్మపదము వృద్ధిపరమనియు భూమపదపర్యాయమనియు పైనవివరింపబడినది. ఇదియే దాని స్వీయమగునర్థము. సత్యాదిశబ్దముల స్వీయమగునర్థముగూడ పైనవివరింపబడినది. అట్టిస్వార్థమే సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము బ్రహ్మమును సూత్రవాక్యమున సమన్వయమగుచున్నది. అనంతశబ్దమున కంతములేనిదని స్వీయమగునర్థము. అర్థ బలముచే నీశబ్ద మంతవంతములగువానినన్నిటిని త్రోసిపుచ్చుచున్నది. సత్యజ్ఞానశబ్దములు రెండును స్వకీయార్థముచే నర్థవంతములు. సత్యశబ్దముచేత బ్రహ్మము నిర్వికారము, నిత్యమనియు; జ్ఞానశబ్దముచేత నది చేతనస్వరూపమనియు; అనంతశబ్దముచేత దేశకాలవస్తుకృతమగు పరిచ్ఛేదమద్దానికి లేదనియు బోధించుచు నీమూడు విశేషణము లన్వర్థములగుచున్నవి. ఈశబ్దములకు విరుద్ధార్థమును త్రోసిపుచ్చుట సహజమగునర్థము గాదు. అర్థాపత్తిచే విరుద్ధార్థములగునట్టి యనృతత్వజడత్వపరిచ్ఛిన్నత్వములు నివారింపబడుచున్నవి. రామునియుంట మూషికముల్ని

విస్తారముగాగలవను వాక్యమునందలి చివరమూడుపదములచే నచటనున్న మూషికబాహుల్యమే ప్రధానముగ స్ఫురించుచున్నది. అర్థాపత్తిచే తద్విరుద్ధార్థమగు మార్జారాభావమూహింపబడుచున్నది. ఇట్లు సత్యాదిశబ్దములు స్వీయమగు విశేషణార్థముచే బ్రహ్మమును సూచింపుచున్నవి గాని అవాఙ్మానసగోచరమగు నావరమార్థమును సాక్షాత్తుగ జెప్పలేవు. చతుష్పథమునందు మార్గప్రదర్శకమగు సంగుళిచిహ్నితఫలకముచేత సూచింపబడిన గమ్యస్థానమును జేరుచున్నాము. అటులనే సత్యాదిశబ్దసూచితమగుమార్గమున బ్రహ్మము నన్వేషించి సాక్షాత్కారమునొందగలము. ఈవిధమున సత్యాది శబ్దములు సార్థములగువిశేషణములే గాక బ్రహ్మలక్షణద్వ్యోతకములుగూడ నగుచున్నవి.

బ్రహ్మమాత్మకంటె నన్యముగాదు. ఆబ్రహ్మస్వరూపమగు నీయాత్మవలన నాకాశము పుట్టినదని రాబోవువాక్యమున ఆత్మబ్రహ్మముల కనన్యత్వము చెప్పబడుచున్నది. “ఆనందమయమగునాత్మ నుపసంక్రమించుచున్నాడు.” “బ్రహ్మ మీ శరీరమును సృజించి తానే దానిలో ప్రవేశజ్ఞానశబ్దము బ్రహ్మ లక్షకము శించెను” అను మొదలగు సర్థమును బోధించు శ్రుతివాక్యములుగూడ బ్రహ్మత్వైక్యము నుపదేశించుచున్నవి. కనుక జ్ఞాతయొక్క స్వరూపమే బ్రహ్మమగుచున్నది. ఈవిధముగ బ్రహ్మము సుప్రసిద్ధమగుచున్నది. బ్రహ్మత్మలకభేదమును చెప్పటచే నొకసందేహము గలుగవచ్చును. ఆత్మయే ఘటాదిసమస్తజ్ఞానములను

గ్రహించుచున్నాడు. అతడే సమస్తకోర్కెలు గలవాడు. కోర్కెలకు మూలము తత్తద్విషయికజ్ఞానము. అందువలన ఆత్మజ్ఞానకర్తయగుచున్నాడు. ఆత్మకంటే వేరుగాని బ్రహ్మము జ్ఞానస్వరూపమనుటయు క్తముగాదు. ఒకవేళ జ్ఞానస్వరూపమే బ్రహ్మమని యంగీకరించినను అద్దాని కనిత్యత్వము పరాధీనత గూడ ప్రాప్తమగుచున్నది. జ్ఞానశబ్దము 'జ్ఞ' తెలిసికొనుట యను ధాతువువలన కలుగుచున్నది. క్రిమిలన్నియు కర్త, సాధనము మొదలగువాని యధీనములగుటచే, ధాత్వర్థము లన్నియు పరాధీనములు అనిత్యములు నగుచున్నవి. కర్త సాధనము లేనిక్రియ యుండనేరదు. బ్రహ్మ మాత్మకంటే భిన్నము గాదనుటచే నతనికి జ్ఞానకర్తృత్వము, జ్ఞానస్వరూపమగుటచే ననిత్యత్వము, పరాధీనతయు సంప్రాప్తములగుచున్నవి. ఇది యొక యాక్షేపణ. ఈయాక్షేపణ సరికాదు.

ఆత్మజ్ఞానస్వరూపము. జ్ఞానముకంటే వ్యతిరేకము గాదు. జ్ఞానము ప్రకాశాత్మకము. ఈజ్ఞానము విషయములను

గ్రహించు మనస్సును వానిస్వరూపమును
జ్ఞానశబ్దము 'జ్ఞ' ధాత్వ నిశ్చయించు బుద్ధినిగూడ ప్రకాశింపజేయు
ర్థముకంటే భిన్నము చున్నది. అవి రెండును జడములు.

చేతనావభాసితములు గానిచో నవి వ్యవహారవంతములు గానేరవు. ఆత్మప్రకాశితమగుమనస్సు చక్షురాదీన్ద్రియముల ద్వారా బహిర్గతమయి ఘటాదివస్తుసంయోగముచే నాయూ రూపముల బొందును. అప్పుడిది ఘటము, యిదిపటమని బుద్ధి నిశ్చయించును. ఇటులనే సర్వవిషయజ్ఞానము సంభవించు

చున్నది విషయములను తెలిసికొనునది యాత్మప్రకాశితమగు
బుద్ధి. అదియే 'జ్ఞ' తెలిసికొనుటయనుక్రియకు కర్తయగు
చున్నది. ఆతీరుననే అది సర్వక్రియాకర్తృత్వమును వహించి
ఘటపటాదిసర్వజ్ఞానాధికారి యగుచున్నది. చక్షురాదిజ్ఞానే
ద్వియములు, కరచరణాదికర్తృద్వియము లద్ధానికి జ్ఞానక్రియ
యందు సహాయభూతము లగుచున్నవి. మనోబుద్ధులురెండును
జడములగుటచే నాత్మప్రకాశము వానికి క్రియాచరణసామర్థ్య
మును గలుగజేయుచున్నది. ఇట్లు బుద్ధి విషయములను తెలిసి
కొనుచున్నది. అసగా జ్ఞానకర్త యగుచున్నది. ఇంద్రియములు
సాధనములు అసగా కరణములగుచున్నవి. విషయములు
తెలిసికొనబడుచున్నవి అసగా జ్ఞానక్రియకు కర్మలగుచున్నవి.
తెలిసికొనుట యచునది జ్ఞానక్రియయగుచున్నది. జ్ఞానకర్త
యగుబుద్ధికి యీసామర్థ్యము నాత్మప్రకాశ మొసంగుచున్నది.
విషయములున్నచో బుద్ధి వానిని తెలిసికొనును. లేనిచో నూర
కుండును. సూర్యకాంతిచే ప్రకాశింపబడుదర్పణమున కెదురుగ
వస్తువున్నయెడల నద్దానినది ప్రతిబింబించును. లేనిచో సూర్య
కాంతిచే ప్రకాశించుచుమాత్రముండును. దర్పణములేకున్నను
సూర్యకాంతి ప్రకాశించుచుండును. ఆత్మప్రకాశము సూర్య
కాంతివంటిది. ఈతీరున ఘటపటాదిసామాన్యవిషయజ్ఞానము
కర్తృక్రియాకరణము లనువిభిన్నభాగములుగలదై పరాధీనమగు
చున్నది. ఆత్మప్రకాశము వీనికంటె భిన్నమయినపుడే బుద్ధికి
విషయగ్రహణసామర్థ్యము నొసంగగలదు. అపుడే దానికి
జ్ఞానకర్తృత్వము కలుగును. విద్యుచ్ఛక్తిచోఽతములయి వివిధ

యంత్రములు వ్యాపారవంతములగుచున్నవి. అది యంత్రములకంటె భిన్నము. దానిశక్తిచే యంత్రములు ఛేదనాదిక్రియలను జేయుచున్నవి. కాని ఛేదనాదిక్రియల నాచరించుచున్న యంత్రములకును, వాని కాశక్తిని కల్పించుచున్న విద్యుచ్ఛక్తికి నభేదమును కల్పించి విద్యుచ్ఛక్తియే ఛేదనాదిక్రియలను జేయుచున్నట్లు చెప్పకొనుచున్నాము. అదేతరున ఆత్మప్రకాశితమగుబుద్ధియొక్క కర్తృత్వము నాత్మయం దవివేకముచే నారోపించి యాత్మయే జ్ఞానకర్తయగుచున్నదని పొరబడుచున్నాము. నిజముగానది జ్ఞానకర్తగాదు. ఘటాదివిషయజ్ఞానముకంటె భిన్నమయి సర్వవిషయజ్ఞానప్రకాశక మగుచున్నది. ఆత్మజ్ఞానముకంటె భిన్నముగాదు. సూర్యకాంతి సూర్యునికంటె భిన్నముగాదు. జ్ఞాన మాత్మయొక్క నిత్యస్వరూపమగుట నది కారణాంతరమును గోరదు. అదియే కాలాకాళాదిసర్వకారణము, అత్యంతము సూక్ష్మము. కనుక దానికి అవిచ్ఛేదము, సూక్ష్మము, దూరము, భూతము, వర్తమానము, భవిష్యత్తు నగు మఱియొక ఎస్తువేదియు లేదు. కనుక బ్రహ్మము సర్వజ్ఞము. “బ్రహ్మము పాణిపాదములు లేనిది. కాని త్వరగా నడిచి పోవును. విషయములను గ్రహించును. నేత్రములులేవు; చూచుచున్నది. శ్రోత్రములులేవు; వినుచున్నది. అది సర్వమును తెలిసికొనుచున్నది. దానిని తెలిసికొనువాడెవ్వడును లేడు. అతడే మహంతము, అగ్ర్యము నగుపురుషుడని బ్రహ్మ

విదులు చెప్పుచున్నారని శ్వేతాశ్వతరశ్రుతి⁽¹⁾ తెలియజేయుచున్నది. “విజ్ఞానమునకెపుడును విపరిలోపము లేదు. అది వినాశరహితము. దానికంటె ద్వితీయమగునది లేదు”ని బృహదారణ్యకశ్రుతి⁽²⁾ చెప్పుచున్నది. విజ్ఞానస్వరూపముకంటె భిన్నముకాకుండుటచేతను, కారణాదినిమిత్తము లేకుండుట చేతను బ్రహ్మము నిత్యమగుచున్నది. అందువలన సర్వవస్తుజ్ఞానకారణము ఆత్మస్వరూపమగు జ్ఞానము ‘జ్ఞ’ యనుధాత్వర్థము గానేరదు. అది క్రియారూపము గానేరదు. అందువలన నది జ్ఞానకర్తగానేరదు. బుద్ధిధర్మవిశేషబోధకమగుజ్ఞానశబ్దముచేత నది సూచింపబడుచున్నది. కాని యాశబ్దము సాక్షాద్రూపమును చెప్పలేదు. దానియందు శబ్దముచే తెలియజేయబడు జాతిగుణాదిధర్మములు లేవు.

కేవలజ్ఞానాత్మకమగునాత్మజ్ఞానము జ్ఞానకర్త కానేరదు. అదేవిధముగ, సత్యశబ్దముగూడ బ్రహ్మలక్షకమగుచున్నది. కాని తద్వాచకముగాదు. బ్రహ్మసత్యమనగా నిర్వికారమనుటచే బ్రహ్మోతరమగు జగత్తంతయు వికారస్వరూపమని తెలియుచున్నది. జగత్తు కార్యము. కార్యమంతయు అనిత్యము. కారణములేని కార్యముండనేరదు. కనుక జగత్సా-

(1) అపాణిపాదో జవనో గ్రహీతా | పశ్యత్యచక్షుః శ్రుణోత్యకర్ణః | స నేత్తి వేద్యం | న చ తస్యాస్తివేత్తా | తమాహురగ్ర్యం పురుషం మహాప్రేక్షమ్ || (శ్వే 3-18)

(2) న హి విజ్ఞాతుర్విపరిలోపో విద్యతే అవినాశిత్యాన్నతు తద్ద్వితీయమస్తి || (బృ 4-3-30)

ర్యము తనకారణమగుబ్రహ్మమును సూచింపుచున్నది. కాని సత్యశబ్దము సాక్షాత్తుగ బ్రహ్మమును చెప్పలేదు.

బ్రహ్మము సత్యమనుటచే బ్రహ్మేతరమగు జగత్తు వికారస్వరూపము, అస్మత్తము గనుకనది బ్రహ్మము కాదనియు త్రోసిపుచ్చబడుచున్నది. అపుడఖండమగు సత్యాదిశబ్దములు బ్రహ్మ లక్షకములు గాని బ్రహ్మమొకటియే మిగిలియుండును. తద్వాచకములుగావు అయినను నవాస్తవమగుజగత్తుగూడ బ్రహ్మబోధకము కాగలదు. మిథ్యాభూతమగు ప్రతిబింబధర్మముచే సత్యమగుబింబముయొక్క జ్ఞానము కలుగుచున్నది. బ్రహ్మము నిర్ధర్మకము. ధర్మములన్నియు నసత్యములు. సత్యశబ్దబోధితమగుసత్యత్వధర్మముగూడ మిథ్యా మాత్రమగుటచే నాశబ్దముచేతనే వ్యావర్తింపబడుచున్నది. మట్టిసీటియందుపయోగింపబడు చిల్లగింజగంధము నీటియందలి మడ్డినివోగొట్టి తానుస్వయముగా నివర్తించును. ఇట్లు సత్యత్వ మిథ్యాత్వములు రెండునుతొలగినపుడు నిలిచియుండునది నిర్ధర్మకమగుబ్రహ్మమని సూచింపబడుచున్నది. ఈప్రకారము సత్యాదిశబ్దములు స్వార్థములగు నవిక్రియత్వచేతనత్వానంతత్వములను పరిత్యజింపకయే యర్థావత్తిచేతి విరుద్ధధర్మములగు సృత్వచేతనతత్వాపరిచ్ఛిన్నత్వములను నివర్తింపుచు విరుద్ధార్థకముచే కలుగుచున్న యజ్ఞానమును తొలగించుచు సీమార్థమున పరబ్రహ్మమును లక్షించుచున్నది. కాని సాక్షాత్తుగ నద్దానిచెప్పటకు సమర్థములు కావు. బ్రహ్మవిదుడు పరమును బొందునను సూత్రప్రాయమగు బ్రహ్మవల్లిపిండి తార్థమునకు

తరువాత గ్రంథమంతయు సనువ్యాఖ్యానము మాత్రమగుచున్నది.

అ॥ సత్యాదిశబ్దములచే పరోక్షముగా లక్ష్మితమయిన పరబ్రహ్మము సపరోక్షముగ నుపలబ్ధముకాగలస్థలమును తరువాత వాక్యము బోధించుచున్నది.

మా:- యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమకౌ । సోఽశ్నుతే సర్వాకౌ కామాకౌ సహ । బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి॥

టీ:- (1) ఎవ్వడు శ్రేష్ఠమగుహాద్దాకాశమందలి బుద్ధిగుహయందు నిగూఢముగనున్నట్టి పరబ్రహ్మమును తెలిసికొనుచున్నాడో యతడు (2) బ్రహ్మవిత్స్వరూపమున (3) నొక్కమాత్రమగు సమస్తమగుకోర్కెలను పొందగలడు.

తా.వి:- ఈయనువ్యాఖ్యానముయొక్క మూడుభాగములలో మొదటిభాగము 'విత్' అనుపదమునకును రెండవ భాగము 'పరం' అనుపదమునకును, మూడవభాగము 'అహోతి' అనుపదమునకును వ్యాఖ్యానములగుచున్నవి.

జ్ఞానజ్ఞేయజ్ఞాతృపదార్థములన్నియును బుద్ధియందు నిగూఢముగా నుండుటచే నది గుహ యనబడుచున్నది. గుహాశబ్దమునకు సంవరణ మర్థము. భోగాపవర్గములను పురుషార్థము లీబుద్ధియందుండుననిగూడ చెప్పవచ్చును. బుద్ధియందవ్యా

కృతమగుపరమాకాశము నిహితమైయున్నది.

గుహాశబ్దార్థము ఈపరమాకాశ మక్షరమగుబరమాత్మయందు పడుగుపేకవలె నేయబడియున్నది. అవ్యాకృతాకాశమే బుద్ధిగుహయనిచెప్పవచ్చును. ఈయవ్యాకృతాకాశము బహు

సూక్ష్మమై సర్వకారణమగుటచే సమస్తపదార్థములు దానియందు మిమిషియున్నవి. ఇట్టియవ్యాకృతాకాశమునందు బ్రహ్మము నిగూఢముగానున్నాడు. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమున కంగముగా జెప్పబడుటచే హార్దాకాశమే పరమాకాశమని చెప్పబడుచున్నది. ఈహార్దాకాశమునందలి బుద్ధిగుహయందు దత్తములు లభించే బ్రహ్మమపరోక్షముగ దెలియబడును.

బ్రహ్మము సర్వవ్యాపియైనను నద్దానిసాక్షాత్కారమునకు హార్దాకాశము ప్రత్యేకముగ నిర్దేశింపబడుచున్నది. సర్వమాలిన్యవిముక్తమై తడివస్త్రముతో హార్దాకాశము దుడువబడినదర్పణమువలె విశుద్ధము, సాక్షాత్కారస్థానము వికాగ్రము, నివాతగతదీపమువలె సచంచలము నగుబుద్ధిచేతనే సమాధియందు దీపరబ్రహ్మతత్త్వమును తెలిసికొనదగును. మనస్సుచేతనే తెలిసికొనబడవలయునని శ్రుతి(1) చెప్పుచున్నది. హార్దాకాశము బుద్ధిస్థానము. కనుక సత్యజ్ఞానానంతాదిలక్షణములచే సూచింపబడుపదార్థమున నిర్మలమగుచితైకాగ్రముతో సమాధియందు దాపరమార్థతత్త్వమును విచారణముజేసినపుడది బుద్ధియందు భాసించుచున్నదని 'యోవేద నిహితం గుహాయాం' అనువాక్యమున కర్థము. శబ్దప్రసారకయంత్రమునుండి (Broadcasting) వెలువడుచున్న శబ్దజాలము సర్వవ్యాపియైనను, సునిశితము సుసంస్కృతమునగు రేడియోయంత్రమునందు సుగ్రాహ్యమగుచున్నది. 'నేను' యనుశబ్దముచే సర్వలోకప్రతీతినొందినయాత్మ

(1) "మనసైవానుద్రష్టవ్యమ్" (కత 4-11)

హోర్దాకాశమున దెలియబడుచున్నది. కనుక పరబ్రహ్మము హోర్దాకాశమున నాత్మరూపమున దెలిసికొనదగియున్నదని 'యో వేద' యనువాక్యతాత్పర్యము. ఇట్లు సూచింపబడిన బ్రహ్మత్వైక్యము రాబోవువాక్యమున స్పష్టముచేయబడుచున్నది. సాధ్యము, సాధనము, సాధకుడు, జ్ఞేయము, జ్ఞానము, జ్ఞాత మొదలగు భేదముదొలగి తనస్వరూపమే బ్రహ్మమను జ్ఞానము కలిగినవెంటనే భేదబుద్ధి నశించి యపరోక్షసాక్షాత్కారములభించును. అప్పుడు జీవునకు సంసారిత్వజ్ఞానము తొలగును.

అశేష భేదవినిర్మూలమగు బ్రహ్మత్వైక్యజ్ఞానముచే బ్రహ్మమును బుద్ధిగుహయం దపరోక్షముగ దెలిసికొను జ్ఞాని సమస్త మగుకోరికల నొక్కమారుగ ననుభవించును. బ్రహ్మము నపరోక్షముగ దెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మభావమును పొందినవాడగును. అతడు నిరుపాధిపడగుటచే నద్దానిసంబంధమగు సంసారధర్మములుగాని, జనసామాన్యమువలె సుఖసాధనములగు చక్షు గాదీర్చియములయొక్క యపేక్షగాని యతనికిలేదు. అతడానందస్వరూపుడు. బ్రహ్మసప్తము విషయముమీద నాధారపడదు. మన మనుభవించెడి నాయానందములన్నియు విషయాధీనములు పరిచ్ఛిన్నములు నగుచున్నవి. బ్రహ్మసప్తము నిర్విషయము అపరిచ్ఛిన్నము. ఇతరానందములన్నియు బ్రహ్మసంధాంశము లగుచున్నవి. బ్రహ్మవిదుడు బ్రహ్మసంద

స్వరూపుడగుటచే సర్వానందములను తానొక్కమారుగ ననుభవించుచున్నాడని చెప్పబడుచున్నది. అతడాత్మకాముడు గనుక నవాప్తసర్వకాము డగుచున్నాడు. ఇందుచే నతనికి కామములున్నవని తలంపరాదు. సర్వకామములు నశించిన వాడుగాని బ్రహ్మజ్ఞునిగానేరడు.

బ్రహ్మవిడుడు సర్వకామముల నొక్కమారుగననుభవించుట కతడు బ్రహ్మానందస్వరూపుడగుటయే కారణము.

బ్రహ్మజ్ఞుని బ్రహ్మస్వరూపు డగుచున్నాడు. బ్రహ్మవిత్స్వరూపము అనగా నతడు సర్వజ్ఞుడు సర్వగతుడు, బ్రహ్మస్వరూపము నిత్యబ్రహ్మాత్మస్వరూపుడు. అతని యానందస్వరూపము ధర్మానపేక్షితము. చక్షురాదికరణానపేక్షితము. ఇదియే విపశ్చిచ్ఛబ్రహ్మసకర్థము. అందువలననే అస్తర్వప్తిచే బుద్ధిగుహయం దవరోక్షముగ బ్రహ్మమును దెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మస్వరూపుడయి యశేషవాంఛల నొక్కమారుగ ననుభవించునని చెప్పబడినది.

బ్రహ్మము సత్యము సర్వకారణమనియు, జగత్తత్వ తము కార్యరూపమనియును పైన నుదాహరింపబడినది. దీనిని

అసంతతబాధము సిద్ధాంతపటచుట కనంతశబ్దైరవిచారణ మావశ్యకమగుచున్నది. దేశమును బట్టి కాలమునుబట్టి, వస్తువునుబట్టి యనంతత్వము త్రివిధము. ఆకాశ మంతటనుండుటచే నది దేశమునుబట్టి యనంతము. దానివలన నితరప్రపంచమంతయు నుత్పన్నమయినట్లు ముందు జెప్పబడుచున్నది. కాని యది కాలమునుబట్టియు, వస్తువును

బట్టియు ననంతముగాదు; అది కార్యస్వరూపము. సృష్టికిపూర్వమదిలేదు. బ్రహ్మము సృష్టికిపూర్వముండుటచేత నది కాలమునుబట్టి యనంత మగుచున్నది. అదేప్రకారము వస్తువులను బట్టిగూడ నది యనంతమగుచున్నది. వస్తువు లనేకములు. ఒకదానిజ్ఞానము మరియొకదానిజ్ఞానముచే పరిచ్ఛిన్నమగుచున్నది. రెండవవస్తుజ్ఞానముచేత మొదటివస్తువుజ్ఞానము తొలగిపోవుచున్నది. కనుక వస్తుజ్ఞానమున కంతముగలదు. బ్రహ్మము కంటె భిన్నమగుపదార్థము మఱియొకటి లేదు. అందువలన నద్దానికి వస్తుపరిచ్ఛేదములేదు. కాలాకాళాదీతరవస్తువులు సృష్టిలోజేరినవిగుటంజేసి యవి కార్యములు అన్యతములు, అంతవంతములగుచున్నవి. అవి కార్యములగుటంజేసి వానికి కారణమొకటి యుండితీరవలయును. ఆకారణమే బ్రహ్మము. కారణముకంటె కార్యము భిన్నముగాదు. కారణమగునువర్ణము కంటె కార్యములగు నగలు వేరుగావు. నగలను చూచినపుడు బంగారమనుబుద్ధి నశించుటలేదు. అదేప్రకారము జగత్కార్యముచే తత్కారణమగుబ్రహ్మవిషయకమగు బుద్ధి తొలగనేరదు. సత్యవస్తుజ్ఞాన మసత్యవస్తుజ్ఞానముచే పరిచ్ఛిన్నముకానేరదు. ఆభరణజ్ఞానము సువర్ణజ్ఞానమును పరిమితము చేయలేనట్లే కార్యమగునాకాశజ్ఞానము కారణమగు బ్రహ్మజ్ఞానమును పరిచ్ఛిన్నముచేయలేదు. ఇట్లు బ్రహ్మకారణము కార్యములగు దేశకాలవస్తువులచే పరిచ్ఛిన్నముకానేరదు.

అ॥ సత్యజ్ఞానానంతములచే నూచింపబడిన మార్గమున బ్రహ్మము నన్వేషించువానికి హార్దాకాశముననే అపరోక్షముగ

దెలియబడునని చెప్పబడినది. అంతమాత్రముచే నద్దానిని తెలియ శక్యముకాదు. దుర్విజ్ఞేయమగు నీపగబ్రహ్మమును సువిజ్ఞేయముసేయుటకుగాను 'నేను' అనుసర్వనామముచే నాబాలగోపాలము సుప్రసిద్ధముగ దెలియబడుచున్న యాత్మతో నద్దానియనన్యత్వము రాబోవువాక్యముచే బ్రదర్శింపబడుచున్నది.

మూ:- తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మనః ।

టీ:- ఆ, ఈ, ఆత్మశబ్దవాచ్యమగు బ్రహ్మమువలన

తా.వి:- సత్యాదిశబ్దములచే లక్షితము, సూత్రవాక్యోదాహృతమునగు బ్రహ్మమే యిచట 'ఆ' యనుశబ్దముచేత పరామర్శింపబడుచున్నది. 'ఈ' యనుశబ్దముచేత హార్దాకాశమునందు సుప్రసిద్ధమగునాత్మ రొమ్ముమీద చేయివేసి కొనియోయన్నట్లు హస్తవిన్యాసపూర్వకముగ బ్రదర్శింపబడుచున్నది. 'ఆ', 'ఈ' యనునీరెండుశబ్దార్థముల సమన్వయము జేసి యర్థకల్పనము గావించినపు డేవరబ్రహ్మము తదవాప్తిసాధనముగను సత్యజ్ఞానానందాదిలక్షితముగను పరోక్షముగ సూత్రవాక్యాదులచే వివరింపబడినదో, ఆవరబ్రహ్మము, అద్దాని సాక్షాత్కారస్థానముగ బేర్కొనబడినహార్దాకాశమున నేను యనుశబ్దముచే నపరోక్షముగ సర్వలోకవిదితమయిన యాత్మయు నొకటియే యనునర్థము పర్యవసన్నమగుచున్నది.

ఇట్లు జెప్పుటచేత బ్రహ్మము స్వయముగా సుప్రసిద్ధముగాకపోయినను ఆత్మస్వరూపమన సువిదితముగాగలదని తాత్ప

ర్యము. సూత్రవాక్యమునందు పరోక్షముగ నుదాహృత
 మగుబ్రహ్మమే బుద్ధిగుహయందపరోక్ష
 ముగ నాత్మస్వరూపమున సుగ్రాహ్యమగు
 చున్నదని పర్యవసానము తేలుచున్నది.

బ్రహ్మత్వలయన
 స్యత్వము

అ॥ బ్రహ్మము సత్యమనుటచే తదితరమగు జగత్తంతయు
 ససత్యమని ప్రతిపన్నమగుచున్నయర్థము తరువాతవాక్యమున
 వ్యాఖ్యానింపబడుచున్నది.

మా:- ఆకాశః సంభూతః | ఆకాశాద్వాయుః | వాయోరగ్నిః |
 ఆగ్నేరాపః | అద్భ్యుః పృథివీ | పృథివ్యా ఓషధయః | ఓషధీభ్యోఽన్నమ్ |
 అన్నాత్పురుషః |

టీ:- పూర్వవాక్యోదాహృతమగు నాత్మకంటె సత్యము
 గాని బ్రహ్మమునుండి యాకాశముత్పన్నమైనది. ఆకాశము
 నుండి వాయువు, వాయువునుండి అగ్ని, అగ్నినుండి జలము,
 జలమునుండి పృథివి, పృథివినుండి యోషధులు, ఓషధుల
 నుండి యన్నము, అన్నమునుండి పురుషుడును బుట్టినవి.

తా. వి:- సత్యశబ్దముయొక్క విశేషణార్థబలముచే
 బ్రహ్మేతరమంతయు ససత్యమని యింతకుముందుదాహరింప
 బడినది. బ్రహ్మముగానిదంతయు జగత్తగు
 సృష్టివర్ణనము పురుషార్థ సాధకముగాదు
 చున్నది. జగత్తన నాకాశాదిపృథివ్యస్త
 ములగు పంచభూతములు తద్వికారములగు
 నోషధ్యస్త పురుషాదులును. సృష్టిజ్ఞానము పురుషార్థసాధకము
 గాదు. సృష్టియంతయు ససత్యము. బ్రహ్మమొక్కటి మాత్రము
 సత్యమను పరమార్థము నుపదేశించుట కిచట సృష్టివర్ణనము

చేయబడినది. శృత్యైకాభిమతమగు బ్రహ్మముపదేశమును జేయువాక్యమునకును తరువాత వినబడుచున్న సృష్టివాక్యములకు నేకవాక్యతను కల్పించి యర్థసమన్వయము జేయవలయును.

సత్యాదిశబ్దములచే బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపలక్షణముపదేశింపబడినది. సృష్టివర్ణనముచే జగత్కారణమగు బ్రహ్మముయొక్క తటస్థలక్షణము వర్ణింపబడుచున్నది. లక్ష్యమున్నంతకాల మాలక్షణముండకపోయినను సృష్టిబ్రహ్మముయొక్క తటస్థలక్షణము లక్ష్యమును తాత్కాలికముగ నూచించుచున్నది తటస్థలక్షణము. దీనిచే లక్ష్యస్వరూపమునందు భేదము గలుగదుగాని చెప్పదలచిన వస్తుజ్ఞానముమాత్రము గల్గును. కాకివానినదే రామునిగృహమని యుద్దానిని చూపుచున్నాము. రామునిగృహమునకు కాకి తాత్కాలికలక్షణము. కాకి యచటనున్ననులేకున్నను నా గృహస్వరూపమునందు మార్పుగలుగదు. కాని యది తెలిసికొనవలసినగృహముచు తెలుపుచున్నది. జగత్తు సర్వవిదితము. ఇది కార్యాత్మకము. బ్రహ్మము దాని కార్యంతికకారణము. కార్యముఖమున కారణమగుబ్రహ్మ మిచట నూపదేశింపబడుచున్నది. సృష్టివర్ణనమున కిదియేప్రయోజనము. బ్రహ్మము జగత్కారణమెట్లుగుచున్నదో యారవ యనువాకమున వివరింపబడినది.

సృష్టినిగూర్చి యనేకవాదములు గలవు. వివిధపథార్థములయొక్క ప్రథమావస్థయగు పరమాణువుల యన్వేషణ సంయోగముచే సృష్టి యారంభమగుచున్నదని యారంభ

వాదులగు నైయ్యాయీకులు చెప్పుచున్నారు. ప్రకృతియొక్క పరిణామముచే సృష్టి సంభవించుచున్నదని పరిణామ వాదుల వాదము. వీరు సాంఖ్యులు. బ్రహ్మము విశేషా

వివర్తవాదము కారమును బొందినట్లు భ్రాంతిచే దోచుట సృష్టి యని యద్వైతులవివర్తవాదము.

ఆరంభపరిణామవాదులు బ్రహ్మోత్తరమగు మఱియొక వస్తువొకటి కలదనియు, దానివికారముచే సృష్టిగలుగుచున్నదనియు చెప్పుదురు. వివర్తవాదమునందు బ్రహ్మమద్వయమనియు, మార్పు లేనదనియు, చూపరులదృష్టిభేదముచే నదియే సృష్టియనుపేర వాడబడుననేకరూపముల కన్నట్లుచున్నదనియు జెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మము నిష్క్రియము, నిర్వికారము, రూపాది గుణరహితము. అయినను నది జగత్కారణమని చెప్పబడుచున్నది. పరబ్రహ్మశక్తియగుమాయయొక్క ప్రభావముచే నామరూపాదులు దానియందారోపింపబడుచున్నవి. బ్రహ్మము స్వయముగా మార్పుజెందక వివిధనామరూపముల గాన్పించుటయే సృష్టియనబడుచున్నది. మందాంధకారమున త్రాడు సర్పము మొదలగువిశేషాకారముల భాసించుచున్నది. అట్టి భ్రాంతికాలమునగూడ స్వయముగా త్రాటియం దేమియు మార్పులేదు. చూచువారలదృష్టిభేదముచే నాత్రాడే యొకరికి సర్పముగను, మఱియొకరికిదండముగను, ఇంకొకరికి జలధార గను కన్నట్లుచున్నది. త్రాడునునది యచటలేదేని వివిధమగు నిట్టిభ్రాంతిజ్ఞానము గలుగనేరదు. మందాంధకారముచే గప్పబడిన చూపరులదృష్టిభేదమే ముందులకు కారణము. నిర్వికార

మగు సరబ్రహ్మమే మాయావిమోహితమగు సజ్జానిజసమునకు వికారసహితమగు జగదాకారమున భాసించుచున్నది. తాడు లేనిది సర్వాద్భిభాంతి కలుగనటులనే బ్రహ్మమను నభిప్రాయము లేనిది జగద్భాంతి కలుగనేరదు. అజ్ఞానమే యీ భాంతికి

ఆవరణవిక్షేపములు కారణము. యథార్థమజ్ఞానముచే నావరింప బడినపుడు నిజస్వరూపము గాన్పింపదు.

అప్పుడు బుద్ధి విక్షేపముచుజెంది యున్నవస్తువు నవ్యథా గ్రహించును. ఆవరణముచే యథార్థస్వరూపము కప్పబడును. విక్షేపముచే యథార్థము మఱియొకరూపమున భాసించును. ఆవరణవిక్షేపములు రెండు సజ్జానస్వరూపములే యగుచున్నవి. చీకటిచే కప్పబడినపుడు తాడు త్రాటిరూపమున కనుపడుట లేదు. ఇది యావరణఫలము. విక్షేపముచే నది సర్పముగ భాసించుచున్నది. ఆతీసుననే బ్రహ్మము స్వప్రకాశమయినను సజ్జానముచే నావరింపబడిన మనబుద్ధుల కది నిజస్వరూపమున గోచరముగాకున్నది. విక్షేపముచే బ్రహ్మమునందు జగద్భాంతి గల్గుచున్నది. ఇదియే వివర్తవాదవిశేషము. ఆరంభ పరిణామములకు వస్తువునందు గల్గుచూర్పు కారణము. వివర్తవాదమునకు చూపరులభ్రాంతదృష్టి కారణము. వివర్తవాదముచే బ్రహ్మముయొక్క సత్యత్వనిర్వికారత్వములు సమర్థింపబడుచున్నవి.

సృష్టియనునది సత్యముగాకున్నను కార్యరూపమున ప్రత్యక్షముగ ననుభూతమగుచున్నది. కారణము లేనికార్యము సంభవముగాదు, జగత్కార్యమునకు కారణమేది? అది

బ్రహ్మముకంటె భిన్నమా? అభిన్నమా? భిన్నమయినచో,
 బ్రహ్మేతరమంతయు కార్యస్వరూపమగుటచే నాకారణము
 గూడ కార్యమే యగుచున్నది. కారణ
 బ్రహ్మము జగత్తున కార్యమునకు కారణమేది యను
 కార్యంతికకారణము ప్రశ్న గల్గి యట్ల నవస్థా దోషము
 సంప్రాప్తమగుచు. కనుక జగత్కారణము బ్రహ్మము
 కంటె భిన్నముగానేరదు. ఇచట కారణశబ్దముచే నాత్యంతిక
 మగు మూలకారణము వివక్షితమగుచున్నది. జగత్తునకు
 మూలకారణము బ్రహ్మేతరమగునది మఱియొకటిచిక్కదు.
 బ్రహ్మము నిత్యశుద్ధబుద్ధము క్తస్వభావమగుటవలన నద్వానికి
 సాక్షాత్తుగ జగత్కారణత్వ మాపాదింపవీలులేదు గనుకను,
 అది యొక్కటియే సత్ప్రదార్థమగుటచేతను, జగత్కార్యము
 నకు సహేతుకమగువేటొకకారణము కాన్పించకుండుటచేతను,
 కారణము లేనికార్య మసంభవమగుటచేతను, పరమార్థముచే
 జగత్తునునది పరబ్రహ్మమునందు మాయచే గల్పింపబడి
 యాభాసమాత్రమగుచున్నదని చెప్పవలసివచ్చుచున్నది. నామ
 రూపగుణక్రియాదివిశేషములులేని బ్రహ్మమే జగత్తును విశేష
 స్వరూపమున భాసింపుచున్నది. ప్రకృతి మాయాస్వరూప
 మాత్రమై క్రమముగ నాకాశాదిరూపమున నభివ్యక్తమగు
 చున్నది.

సృష్టిక్రమమున మొదటిది యాకాశము. ఆత్మానన్య
 మగు బ్రహ్మమువలన నిది బుట్టినట్లు మాయాప్రభావముచే
 భాసింపుచున్నది. ప్రతిభృని యాకాశగుణము, ఆకాశము

తరువాత వాయువు అగ్ని జలము, పృథివి యనునవి యొక
దానివలన నొకటి సౌభవించుచున్నవి. అనగా బ్రహ్మమే తత్త
పంచభూతస్పృష్టి ద్యౌతాకారమున వ్యాకృతమగుచున్నదని
యర్థము. మాయచే నాకాశస్వరూపమును
బొందినట్లుగుపడుచున్న బ్రహ్మమునుండి వాయు వుత్పన్నమైనదని
తాత్పర్యము. ఇట్లునే యితరభూతములన్నిటియుత్పత్తియును
తెలియవలెను. శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధ
మనునవి వరుసగా యాకాశాదిపంచభూతములయొక్క స్వీయ
గుణములు. ఈప్రత్యేకగుణములు పంచభూతములయొక్క
ప్రత్యేకప్రత్యేక లక్షణములయి యొకభూతము రెండవభూతము
నుండి వానిచే ప్రత్యేకింపబడుచున్నవి. పూర్వపూర్వభూతము
నుండి యుత్తరోత్తరభూత ముత్పన్నమగుటవలన ప్రతిభూతము
నందును స్వీయగుణముడగా నద్దాని కారణభూతభూతగుణము
గూడ సంక్రమించుచున్నది. వాయువునందు స్వీయగుణమగు
స్పర్శయు, నద్దాని కారణమగువాకాశముయొక్క గుణమగు
శబ్దమును కలిసి రెండుగుణము లేర్పడుచున్నవి. ఇట్లుకాశాది
పంచభూతములు క్రమముగా నొకటి రెండు మూడు నాలు
గైదుగుణములు గలవగుచున్నవి. కారణగుణములు కార్యము
నందు సంక్రమించుట న్యాయమేకదా! అందువలన సర్వకారణ
మగుబ్రహ్మస్వరూపమే జగద్రూపమున నవభాసింపుచున్నది.
కార్యగుణము లెంతమాత్రము కారణమునందు సంక్రమింప
నేరవు. కార్యములగు పంచభూతములయొక్క గుణములు
బ్రహ్మమునందు జేరనేరవు. సినీమాపటమునందలి దోషములు

చిత్రమాతృక (Film) నంటవు. ఇచట భూతపంచకసృష్టిక్రమముదాహరింపబడినది. ఈక్రమమితరయుపనిషత్తులయందు చిచటివలె సమగ్రముగ నుదాహరింపబడలేదు. క్రమవ్యత్యాసముగూడ వినబడుచున్నది. ఛాందోగ్యమునందు తేకోజలాన్నములు వినబడుచున్నవి (౧-౩-౩). ఐతరేయమునందు సత్యలోకములు, కిరణములు, పృథివి, ఆహారస్వస్థానము పురుషార్థలోకములు చెప్పబడుచున్నవి (1-౩). సాధకముగాదు

మండకమునందు (2-1-౩) మఱియొకవిధముగా వినబడుచున్నది.

పురుషార్థసాధకముగానట్టి యనృతరూపమగుసృష్టి వివరించుట శ్రుతితాత్పర్యము గాదు. బ్రహ్మమును బోధించుటమాత్రమే యద్దానియద్దేశ్యము. బ్రహ్మము దుర్విజ్ఞేయము. విదితవస్తుసహాయముచే బోధింపబడినపుడు వస్తువు అవిదితమయినను సువిదితముగాగలదు. సర్వవిదితమగు జగత్తుయొక్క స్వరూపవివరణముచే దుర్విజ్ఞేయమగు బ్రహ్మమిచట బోధింపబడుచున్నది. జగత్తనృతమయినను దాని జ్ఞానముచే సద్వస్తుజ్ఞానము కలుగగలదు. కంటికి కనుపడుచున్న సర్పము నిజముగా సర్పముగాదని తెలిసి త్రోసివేయబడినపుడు సర్పముగాకనుపడినది తాడను మథార్థజ్ఞానము కలుగుచున్నది. సత్యజ్ఞానానంతాదిశబ్దములచే బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపలక్షణము వివరింపబడుచున్నది. మాయాకల్పితమగు జగత్కారణత్వముచే నద్దానితటస్థలక్షణము వర్ణింపబడినది.

ఇంతవరకు పంచభూతముల యసంచీకృతస్థితి యనగా వాని నూక్మ్యావస్థ వివరింపబడినది. సృష్టిప్రక్రియకు పూర్వ

పంచీకరణము మీభూతములు పంచీకృతములుగ జేయబడి

నవి. ప్రతిభూతము ముందు రెండుభాగములుగ విభజింపబడి యందులో నొకభాగము తిరిగినాలుగ న్తర్భాగములుగ విభజింపబడెను. ప్రతిభూతముయొక్క యవిభక్తమగు రెండవభాగముతో నితరములగు నాలుగు భూతములయొక్క ప్రవిభక్తములగు నాలుగ న్తర్భాగము లొక్కొక్కటిచొప్పున సమ్మిశ్రణముచేయగా ప్రతిభూత మద్దానియొక్క స్వీయమగు పెద్దభాగమొకటి భూతేతరములయొక్క ప్రవిభక్తమగు నాలుగు చిన్నభాగములు మొత్తమైదుభాగములుగలదగుచున్నది. ఇట్లు పంచీకృతముకాగా స్థూలమగుపృథివియందు స్వీయమగు పెద్ద భాగమొకటియు, నాకాశాదీతరనాలగుభూతములయొక్క ప్రవిభక్తభాగములు నాలుగును కలిసి పృథివిపంచభాగాత్మకమగుచున్నది. ఇట్లేమిగిలిన నాలుగుస్థూలభూతము లేర్పడుచున్నవి. పంచీకృతమగు పృథివివలన నోషధులు బుట్టుచున్నవి. పంచీకృతమగు పృథివియందే మనము నివసించుచున్నాము. మూలమునందలి మొదటిపృథివి అపంచీకృతము సూక్ష్మము. రెండవపర్యాయము జెప్పబడిన పృథివి పంచీకృతము స్థూలము.

ఇట్లు పంచీకృతమైన పృథ్వినుండి యోషధులును, వీని నుండి యన్నమును పుట్టుచున్నవి. అన్నమునుండి రసలోహిత రేతస్సులనుకార్యములు క్రమముగా గలుగుచున్నవి. రేతస్సు నుండి శిరఃపాణ్యాద్యాకృతిగల పురుషశరీరమృద్భవించుచున్నది. పురుషు డన్నవికారస్వరూపుడు. అతనిశరీరము పంచభూతాత్మకము. సమస్తప్రాణిజాతియు బ్రహ్మవంశములో జేరినను పురు

షుడు ప్రథానుడు గనుక నిచటప్రత్యేకముగ నుదాహరింపబడుచున్నాడు. అతడు కర్మజ్ఞానాధికారి; యుక్తాయుక్తవిచక్షణము నందు సమర్థుడు. పురుషార్థముల సరించు పురుషోత్పత్తి వాడు. అతని యందాత్మ యెక్కుడుస్వచ్ఛముగా బ్రకాశించుచుండును. అతడు జ్ఞానవంతుడు. లోకాలోకముల నెఱుగును. మృత్యువునుండి యమృతత్వమును గోరుచున్నాడు. అతనినే బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రహ్మత్వైక్యమును బొందింప శ్రుతి యనుగ్రహించుచున్నది. అట్టివాని యుత్పత్తి నెఱుంగజేయుటకుగూడ సృష్టివివరణము జేయబడినట్లు తోచుచున్నది.

అ॥ పురుషుడు బ్రహ్మజ్ఞానాధికారియగుటంజేసి యతనికి జ్ఞానోపదేశము జేయుట కావశ్యకమగు భూమిక, తరువాత వాక్యమున నాయ త్తముజేయబడుచున్నది.

మూ:- స వా ఏష పురుషోఽన్నరసమయః । తస్యేదమేవశిరః ।
అయం దక్షిణః పక్షః । అయముత్తరః పక్షః । అయమాత్మా । ఇదం పుచ్ఛం
ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥

టీ:- ఆయన్నరసమువలన బుట్టినట్టియు, జ్ఞానోపదేశమునకై శ్రుత్యనగుహీతుడయినట్టియు సీపురుషు డన్నరసమయము. అతనికిదియే శిరస్సు; ఈకుడిచేయి, దక్షిణపక్షము; ఈయెడమచేయి యుత్తరపక్షము; ఈమధ్యభాగము ఆత్మ; ఈనాభికి దిగువభాగము ప్రతిష్ఠ. ఇందునుగూర్చి దిగువశ్లోకము చెప్పబడుచున్నది.

తా.వి.-బ్రాహ్మములగుశరీరములు ప్రాణములు మనస్సు మొదలగునవి యాత్మయని భావించువారలనేకులు గలరు. బుద్ధి హార్ద్రాకాశమునుజేరుటకు పూర్వము శరీ కోశపంచకమునందాత్మత్వ రము, ప్రాణము, మనస్సు లాత్మయను బుద్ధిని మెలగించుటచే నజ్ఞానకల్పితమగు సపోహ తొలగ బ్రహ్మముపదేశింప వలసియున్నది. శరీరమునకు ప్రాణము బడుచున్నది లాత్మయని భావించుటచే శరీరమునం దాత్మత్వబుద్ధి తొలగుచున్నది. ఈవిధముననే ప్రాణాదులయం దాత్మత్వబుద్ధిని మరలించుప్రకరణమిచట ననుకరింపబడు చున్నది. తల్లి పిల్లవానికి చంద్రునిజూపించుటకుముందు చెట్టు కొమ్మ చివరజూపి, బుద్ధియచటలగ్నమైనతరువాత నచటినుండి నద్దానిమరల్చి కొమ్మపైనున్నచంద్రుని జూపును. శరీర మన్న రసవికారమగురేతస్సుయొక్క పరిణామమగుటచే పురుషుడన్న రసమయుడని వర్ణింపబడినాడు. శరీరమన్న మయమనియు, దీనియందు హృదయాదిసర్వావయవములు వరయందు కత్తివలె నంతర్హితములగుటంజేసి కోశమనియు జెప్పబడుచున్నది. శరీరాద్యనాత్మసస్తువుల యందాత్మత్వబుద్ధిని దొలగించుట కుపాసనము విధింపబడినది. ఉపాసనమున కాలంబన మవశ్యము. అన్నమయకోశము చయనమునం దిష్టకల నమర్చుపక్ష్యా కారము నిచట నాలంబనముగా గ్రహించి దానిపంచావయవములసామ్య మన్నమయకోశమునకు గల్పింప బడినది. పూర్వకాండకుశలులగు వైదికోత్తములకు చయన ప్రకార మత్యంతముపరిచితమగుటచే నది ఇచటగ్రహింపబడినది.

ప్రతిమనుజుడును జ్ఞానమునకు పూర్వము కర్మనాచరింపవలయు నని గూడనిచట ధ్వనివినబడుచున్నది. శిరస్సు దక్షిణోత్తర భుజములు, మధ్యభాగము, పృచ్ఛభాగమును సుప్రసిద్ధములగు పురుషునియొక్క నైదవయవములు. పక్షియొక్క శిరఃపంచా వయవములుగా భావనకొరకు వర్ణింపబడినవి. ఈప్రక్రియయే యితరకోశములగుర్చిగూడ నవలంబింపబడినది. ఇట్లు పంచ కోశములదాటి బుద్ధి హార్దాకాశమునందున్న బ్రహ్మమును జేరుటకు ప్రథమోపాయమగు నన్నమయకోశోపాసనము వివరింపబడినది.

ప్రసమానువాకము సమాప్తము

ద్వితీయానువాకము (పాణమయకోశము)

అ॥ పూర్వానువాకమున నుదాహరింపబడిన యన్నమయకోశమను గూర్చిదిగువశ్లోకము గలదు.

మూ:- అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయస్తే । యాః కాశ్చ పృథివీగం
త్రితాః । అథో అన్నేనైవ జీవన్తి । అథైవదపియన్త్యంతతః । అన్నగం హి
భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్ సర్వావధముచ్యతే । సర్వం నైతేఽన్న
మాపువన్తి । యేన్నం బ్రహ్మోపాసతే । అన్నగం హి భూతానాం
జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్సర్వావధముచ్యతే । అన్నాద్భూతాని జాయన్తే । జాతా
న్యస్తేన వద్దన్తే । అద్యతేఽత్తి చ భూతాని । తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి॥

టీ:- ఏయేస్థానరజంగమాత్మకములగు ప్రజలుగలరో వారందరన్న మువలన బుట్టుచున్నారు. మఱియు నన్నముచేతనే వృద్ధిని బొందుచున్నారు. తరువాత నీయన్నమునందు లయమును బొందుచున్నారు. అన్నము భూతములలో శ్రేష్ఠమైనది. అందువలన నది యందఱకు నౌషధమని చెప్పబడుచున్నది. అన్నమును బ్రహ్మముగా నుపాసించువారు సర్వాన్నములను బొందుచున్నారు. సర్వభూతములలో నన్నము జ్యేష్ఠము గనుక నది సర్వౌషధమని చెప్పబడుచున్నది. అన్నమును బ్రహ్మముగా నుపాసించువారు సమస్తాన్నములను బొందుచున్నారు. అన్నమువలన ప్రాణులు పుట్టుచున్నవి. పుట్టినప్రాణు లన్నము చేత వృద్ధిని జెందుచున్నవి. ప్రాణులచే నది భక్షింపబడుచున్నది; అది ప్రాణులను భక్షింపుచున్నది గనుక నది యన్నమని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లన్నకోశవివరణము సమాప్తము.

తా.వి:- శరీర మన్నవికారమగుటచే నన్నమయకోశమని బిలువబడినట్లు ప్రాణాత్మకమగునది ప్రాణమయకోశమని బిలువబడుచున్నది. మనస్సు చేయుపనిచే మూడువిధములగుచున్నది. మంచిచెడుగులను విచారించునపుడు. మనోమయకోశమనియు, విచారించినదాని పర్యవసానమును నిశ్చయించినపుడు విజ్ఞానమయకోశమనియు, నిశ్చయించినదాని ఫలమగునానందము ననుభవించునపు డానందమయకోశమనియు వ్యవహరింపబడుచున్నది.

బ్రహ్మోపదేశప్రణాళికయందు మున్ముందు తొలగింపదగినవి శరీరమునకు బాహ్యములగుభార్యాపుత్రాదులు, ఫీషు

కష్టములోనున్నపుడు తాను దుఃఖియనియు, వీరు సుఖముగా
 నున్నపుడు తాను సుఖియనియు
 బాహ్యప్రపంచాప
 నయనము భావించుచు ప్రతిమనుజుడును భార్య
 పుత్రతాదులయందు తాదాత్మ్యభావము
 ననుభవించుచున్నాడు. ఇట్టితాదాత్మ్యభావమును నశింపజేయు
 టకై శరీరమే యాత్మయను నుపాసనము విధింపబడినది. ఇందు
 చేత శరీరమునకు బాహ్యమగువానియం దనాత్మత్వబుద్ధి తొలగ
 గలదు. ఇంతమాత్రమే దీనిప్రయోజనము.

పృథివినాశ్రయించియున్న జం గ మా త్మ క ము ల గు
 ప్రాణులు రేతోరూపరసాదిభావమున పరిణమించినయన్నము
 అన్నమయతోఁగో
 పాసనము వలన బుట్టుచున్నారు. పుట్టినప్రాణికోటి
 యన్నముచేత ప్రాణధారణము జేసివృద్ధియగు
 చున్నది. మితిమీరిన యాహారముచే
 జాడ్యము మరణము సంభవించుచున్నవి. ఇది లయమని వర్ణింప
 బడుచున్నవి. వృక్షముయొక్క నూత్నాంశములన్నియు నద్దాని
 కారణమగుబీజమునందే లయమగుచున్నవి. ఈవిధముగ
 నన్నము సమస్తప్రాణుల సృష్టిస్థితిలయకారణమగుటంజేసి
 యన్నము జ్యేష్ఠమగుచున్నది. హితము మితము నగునాహా
 రము సంపూర్ణారోగ్యహేతువగుటచే నది సర్వావధమగు
 చున్నది. ప్రాణసంరక్షణముకొరకు భుజింపబడునది యన్నమన
 బడును. వ్యష్టిస్వరూపులగు ప్రాణులయొక్కయు, సర్వప్రాణి
 సమష్టిస్వరూపుడగువిరాట్పురుషునియొక్కయు శరీరములుగూడ
 నన్నస్వరూపమే యగుచున్నది. అందుచే నీరెంటికి నభేదము

చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లు బ్రహ్మసామ్యముగలయన్నమును బ్రహ్మముగ నుపాసించినవానికి శరీరబాహ్యములగుభార్యాదుల యందాత్మత్వభ్రాంతి తొలగి యన్నమయమగుశరీరమే బ్రహ్మమనుబుద్ధి కుదురును. ఇట్టియన్నోపాసనమునందు బుద్ధి నాకర్షించుటకై దానిజ్యేష్ఠ్యాదిగుణస్తోత్రము ప్రవక్షలాన్న ప్రాప్తిఫలముగా బేర్కొనబడినవి.

అ॥ అన్న మాత్రయనుభావము స్థిరమైనతరువాత సద్దానినుండి బుద్ధిని మరల్చుటకై ప్రాణమయకోశవర్ణనము ప్రవేశపెట్టబడుచున్నది.

మూ:- తస్మాద్వా ఏతస్మాదన్నరసమయాత్ । అన్యోఽస్తర ఆత్మా ప్రాణమయః । తేనైవ పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్యయం పురుషవిధః । తస్య ప్రాణ ఏవ శిరః । వ్యానో దక్షిణః పక్షః । అపాన ఉత్తరః పక్షః । ఆకాశ ఆత్మా పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష క్లోకో భవతి॥

టీ:- ఆత్మగాభావించబడుచు సర్వరాదిస్వభావముచే ననాత్మభూతమగు నన్నరసమయాత్మకంఠే భిన్నమగునది ప్రాణమయకోశము. అది యన్నమయముకంటె నూక్ష్మతరము. అట్టిప్రాణమయునిచే నీయన్నరసమయము పరిపూర్ణమగుచున్నది. ఈప్రాణమయాత్మగూడ పురుషాకారుడే. అన్నమయకోశసరణి ననుసరించి ప్రాణమయుడుగూడ పురుషాకారుడగుచున్నాడు. ప్రాణవాయువు శిరస్సు, వ్యానవాయువు దక్షిణపక్షము; అపానవాయువుత్తరపక్షము; సమానవాయువు మధ్యభాగము; భూమి యవస్థానభూతమగు పుచ్ఛము.

తా. వి:- బ్రహ్మభావనముచే నుపాసించుటకై ప్రాణమయకోశముయొక్క పురుషాకృతిత్వము ప్రదర్శింపబడుచున్నది. ప్రాణమయకోశము శరీరపిండము | ప్రాణమయకోశము కంటె నన్యము సూక్ష్మతరము, అన్నమయకోశమును తనలో నిముడ్చుకొనియున్నది. అది వాయుమయము. దానిచే నన్నమయకోశ మాపాదమస్తకము నిండియున్నది. అన్నమయకోశమున కది యాత్మయగుచున్నది. ప్రాణవాయువులేక నయ్యది నిలువనేరదు. ప్రాణము క్రిమీశక్తికార్యభూతము. ఈప్రాణము ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానములను నయిమరూపముల మారి ప్రాణమయకోశ మగుచున్నది. అన్నమయకోశమునకు ప్రాణమయకోశ మాత్మయను సిరమగుభావనచే నన్నమయకోశమునం దాత్మత్వబుద్ధితొలగును.

మూసలో కఱగిపోసిన లోహమువలె నన్నమయకోశము నాశ్రయించి యాత్మభావముచే వర్తిల్లుచున్న ప్రాణమయకోశముగూడ పురుషాకారమున బ్రదర్శింపబడుచున్నది. శ్వాసరూపమగు ప్రాణవృత్తి ప్రాణమయకోశమునకు శిరస్సు. వ్యానవృత్తి దక్షిణపక్షము; అపానవృత్తియు త్తరపక్షము; శరీరమగ్ధముననున్న సమానవృత్తి యాత్మ; పృథివీదేవత స్థితి హేతువగుటచే పుచ్చమగుచున్నది. పృథివి ప్రతిష్ఠాహేతువు కానిచో నుదానవృత్తిచే సూర్యగమనమో బరువుచే క్రిందపడుటయో సంభవింపును. హృద్దేశమునుండి ముఖనాసికామూలమున

పైకిసంచరించుటచే పాణివృత్తి శిరస్సనియు, నచ్చటనుండి సర్వనాడులయందును ప్రసరించుటచే న్యానవృత్తియనియు, నధఃప్రసారముచే నపానవృత్తి పక్షములనియు, ఉదరమధ్యమున సాభిసమీపమునందుండుటచే సమానమాత్మయనియు, దేహమునందు వ్రాణాదివృత్తులకు ప్రాణికోటికి పృథివివలె నవస్థితిహేతువగుటచే నుదానము పుచ్ఛమనియు కల్పింపబడినది. ఉదానవాయువు శరీరమనుండి యుత్క్రమించునంతవఱకు నచట పాణాదివాయువులుండును. అందుచే నావాయువు ప్రతిష్ఠయనియు వర్ణింపబడినది. ఇట్లు కల్పింపబడిన రూపకముచే ప్రాణమయకోశోపాసనము సుగమమగుచున్నది.

ద్వితీయానువాకము సమాప్తము

తృ తీ యా ను వా క ము
(మనోమయకోశము)

అ॥ పురుషాకారముచే ప్రదర్శించబడిన ప్రాణమయ కోశము యొక్క తైత్తిర్యము దిగువ శ్లోకమున వర్ణింపబడుచున్నది.

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణిన్తి । మనుష్యాః పశవశ్చయే । ప్రాణోహి భూతానామాయః । తస్మాత్స్వర్ణాయపి ముచ్యతే । సర్వమేవ త ఆయుర్యన్తి యే ప్రాణం బ్రహ్మాహుతే । ప్రాణోహి భూతానామాయః । తస్మాత్స్వర్ణాయపి ముచ్యత ఇతి । తస్మైవ ఏవ కార్త ఆత్మా । యః పూర్వస్య॥

టీ:- అగ్నిమున్నగు దేవతలు వాయ్వాత్మకుడును ప్రాణన శక్తియుక్తుడును నగు ప్రాణము ననుసరించి ప్రాణనకర్మ చేయుచున్నారు. ఇంద్రియములన్నియు ముఖ్యప్రాణమువలన చలించుచున్నవి. మనుజులు, పశువులు ప్రాణముననుసరించియే చలించుచున్నారు. ప్రాణము భూతములకాయువు. అందువలన నది యందఱకును జీవనమని చెప్పబడుచున్నది. వెనుక జెప్పబడినయన్నమయాత్మనకు శరీరమునందున్న యీ ప్రాణమే యాత్మ.

తా. వి:- సత్వగుణప్రధానులగు నగ్నింద్రాదిదేవతలు రజోగుణప్రధానులగు మనుజులు, తామసప్రవృత్తములగు గవాశ్వాదిపశువులు స్వస్వదేహవర్తియగు ప్రాణమయకోశము ప్రాణవాయువుయొక్క సంచలనముచేతనే ప్రాణవంతములగుచున్నవి. ఇంద్రియములుగూడ దానివలననే చేష్టావంతములగుచున్నవి. శరీరమునందు ప్రాణవాయువున్నంత జఱకు మాత్రమాయుష్యముండును. అదిలేచిపోయినపుడు మరణము సంప్రాప్తమగును. అందువలన నాత్మభూతమగు శరీరమునం దాత్మభావమును వదలి ప్రాణమే యాత్మయని యుపాసించువారు దీర్ఘాయుష్మంతులై యపమృత్యువునుండి తొలగింపబడుచున్నారు. ప్రాణమయకోశమునం దాత్మత్వబుద్ధి స్థిరమయినపు డన్న మయకోశమునందలి యాత్మత్వబుద్ధి తొలగును. సాధకుని కట్టిప్రాణమయోపాసనమునం దాశకల్పించుటకై ఫలముగూడ నిచటనిరూపింపబడినది.

అ॥ ఇట్లు ప్రాణమయకోశమున లగ్నమైనయాత్మత్వ
బుద్ధిని తదాంతగమగు మనోమయకోశమునకు మరల్చుటకై
ప్రాణమయకోశముయొక్క పురుషవిధత్వమును వర్ణించుట
మూలముగ మనోమయకోశము ప్రవేశపెట్టబడుచున్నది.

మా:- తస్మాద్వా ఏతస్మాత్ ప్రాణమయాత్ త్తేనోఽంతర ఆత్మా
మనోమయః । తేనైష పూర్ణః ।

స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం
పురుషవిధః । తస్య యజురేవశిరః । ఋగక్షిణః పక్షః । సామోత్తరః పక్షః
ఆదేశఆత్మా అధర్వాగ్గిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥

టీ:- అన్నమయకోశమున కాత్మగా ప్రదర్శింపబడినను
నశ్వరమగుటచే నీప్రాణమయకోశము నిజమగునాత్మకాదు.
ప్రాణమయకోశమునకంటె సూక్ష్మతరమగు మనోమయాత్మ
యొక్క పురుషవిధానము చూపబడుచున్నది. ప్రాణమయాత్మ
పురుషాకారము ననుసరించి యీమనోమయుని పురుషవిధాన
మేర్పడుచున్నది. ఆమనోమయాత్మకు యజుస్సుశిరస్సు, ఋక్కు
దక్షిణపక్షము, సామము తరపక్షము; బ్రాహ్మణము ఆత్మ.
అధర్వాగిరసునిచే గనుంగొనబడిన మంత్రబ్రాహ్మణములు
ప్రతిష్ఠాస్థానమగుపుచ్ఛము.

తా.వి:- మనోమయకోశము ప్రాణమయకోశముకంటె
సూక్ష్మతరము. అందుచే ప్రాణమయకోశము మనోమయ
కోశముచే పూర్ణమగుచున్నది. మనోమయ
కోశము ప్రాణమయకోశమున కాత్మయగు
చున్నది. సంకల్పవికల్పాత్మకమగునన్తర
ణము మనస్సు. తన్మయము మనోమయకోశము. సత్త్వరజ

స్తమోగుణాత్మకమగు ప్రకృతియే జగత్కారణము. అన్నమయ
కోశము తమఃప్రధానమగుటచే జాడ్యావిష్టమగుచున్నది.
క్రియాజ్ఞానశక్తు లచటగానరావు. ప్రాణమయకోశము రజో
రూపమగుటచే నది క్రియాప్రధానమగుచున్నది. తమోమిశ్రిత
మగుస్త్వగుణము మనోమయకోశకారణమగుటచే నాకోశము
రాగద్వేషాదులకు స్థానమగుచున్నది. రజోమిశ్రితస్త్వగుణము
విజ్ఞానమయకోశమై యజ్ఞాదిశౌతస్సార్థక్రియలయందు
కృష్ణాదిలాఙ్గిక క్రియలయందును కర్తృత్వము వహించుచున్నది.
శుద్ధస్త్వగుణజన్యమగునానందమయకోశము ప్రియాదిసుఖవిశే
షముల ననుభవించుచున్నది. జ్ఞానశక్తి స్వరూపముచే నొక
టియైనను క్రియాశక్తి, కర్తృత్వశక్తి, భోగశక్తియని త్రివిధ
మగుచున్నది. క్రియాశక్తిజన్యమగుకామసంకల్పాదివృత్తి
సమూహమే మనోమయకోశము.

మనోమయకోశము ప్రాణమయకోశముకంటె సూక్ష్మ
తరమై ప్రాణమయకోశమున సర్వత్రవ్యాపించి దానికి నన్ని
హితమగుచున్నది. మనోమయకోశమునం
మనోమయకోశము దాత్మచైతన్య మభివ్యక్తమగుటవలన నది
సర్వాంతరము సర్వాంతరమై ప్రాణమయకోశమున కాత్మ
యని చెప్పబడుచున్నది. ప్రాణశక్తివలెనే జ్ఞానశక్తిగూడ శరీర
మంతయు వ్యాపించియున్నది. ఇచట మనశ్శబ్దముచేత బాహ్య
మలగు కర్మేంద్రియపంచకము, జ్ఞానేంద్రియపంచకము కలిసిన
దశావయవములుగూడ నవగతమగుచున్నవి. ఇవి మనోమయ

కోశముయొక్క యస్త్రాగములు. ఈయిద్వియములు ప్రాణముకంటె భిన్నములు.

మనోమయకోశమునకు యజుర్వేదము శిరస్సు; ఋగ్ములు దక్షిణపక్షము; సామము త్తరపక్షము. బ్రాహ్మణమాత్య; అధర్వణవేదము ప్రతిష్ఠారూపమగుచున్నది. మనోమయకోశ పురుషవిధత్వము యజుర్వేదమంత్రములు యాగాదులయందధికముగా నుపయోగింపబడును. వానిచే స్వాహాకారపూర్వకముగ హవిస్సు హోమముచేయబడును. అందువలన యజుర్వేదము ప్రధానమై శిరస్సని వర్ణింపబడినది.

యజుస్సనునది యానామముతో వ్యవహరింపబడు శబ్ద విశేషరాశి. ఈశబ్దవిశేషరూపమగుమనోవృత్తివిశేషము యజు యజురాదుల నిత్యత్వము శబ్దముచే నూచింపబడుచున్నది. విశిష్టములగు పదములు వాక్యములు ఉదాత్తాదిస్వరములు, తాల్యాద్యుత్పత్తిస్థానములు, ధ్వనివిశేషములు, అకారాదివర్ణములు, ఉచ్చారణప్రయత్నములచే విశిష్టమగు వాక్యసమూహముచే ననురంజితమై శ్రోత్రపేయమై యీశ్వరజ్ఞానసందృబ్ధమై శ్రోత్రద్వారమున యజుస్సను ప్రత్యేకభావముతో గ్రహింపబడు మనోవృత్తులు యజుస్సరబడుచున్నవి. ఈవిధముననే ఋక్సామయజుగూడ విశిష్టలక్షణములు గ్రహింపనగు. ఇట్లు మంత్రములన్నియు మనోవృత్తిరూపము లగుచున్నవి. మనోవృత్తులన్నియు నాత్మచైతన్యసముపేతములు గనుక యజురాదిశబ్దవాచ్యమగు శబ్దరాశి యాత్మవిజ్ఞానమే యగుచున్నది. అందువలన వేదములకు నిత్య

త్వము సిద్ధించుచున్నది. శాంతికపౌష్టికాది ప్రతిష్ఠలకు కారణ మగుకర్మము ప్రధానమగుటంజేసి యధర్వణవేదము వుచ్చమని ప్రస్తావింపబడినది.

తృతీయానువాకము సమాప్తము

చ తు ర్థా ను వా క ము

(విజ్ఞానమయకోశము)

అ॥ కోశాత్మత్వబుద్ధిని క్రమముగ తొలగించు విద్యా ప్రణాళికయందు మనోమయకోశము మూడవఘట్టము. మనోమయకోశ మాత్మయని యుపాసనముచే ప్రాణమయకోశమునం దాత్మత్వబుద్ధి తొలగుచున్నది. పూర్వానువాకాంతమునం దుదాహరింపబడిన మనోమయమాత్మయని వర్ణించుశ్లోకమును శ్రుతి వివరించుచున్నది.

మూ:- యతో వాచో నివర్తంతే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనందం బ్రాహ్మణో విద్వాత్ । స విభేతి కదాచనేతి ।

తదైవ ఏవ శాచీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య॥

టీ:- ఏ యానందస్వరూపుని బొందలేక వాక్కులు మనస్సుతోగూడ నతనినుండి మరలివచ్చుచున్నవో యట్టి బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపభూతమగు నానందమునుగూర్చి మనోమయకోశోపాసకు డెప్పుడును భయపడఁడు.

పూర్వమగుప్రాణమయాత్మకు దానియందు పుట్టినమనో
మయాత్మ యితడే.

తా. వి:- ఏపరబ్రహ్మమును బొందలేక శబ్దములు,
మనస్సుగూడనివర్తించుచున్నవో యట్టి యానందస్వరూపమగు
పరబ్రహ్మమును మనోమయోపాధివిశిష్టముగ నుపాసించువా
డెపుడును భీతినిజెందడు. నామరూపాత్మకమగువస్తువులను
మనస్సింద్రియసహాయముచే గ్రహింపగలడు. మనోవిష

యములన్నియు శబ్దములచే వర్ణింపబడు
చున్నవి. పరబ్రహ్మము నామరూపరహిత
మగుటంజేసి ఘటపటాదులవలె నద్దాని

మనస్సు తెలిసికొనలేదు. అందువలన దాని వాగాదీన్నియము
లచే వర్ణింపనలవిగాదు. మనోమయకోశము ప్రాణమయ
కోశమునంతటను వ్యాపించుటచే దానికది యాత్మయగుచున్నది.
మనోమయబలముచే ప్రాణమయము క్రియావంతమగు
చున్నది. అందువలన దానికది యాయుస్సగుచుసర్వాయుషమని
చెప్పబడుచున్నది.

అ॥ ఉపాసకుని మనస్సును మనోమయకోశమునుండి
మరల్చి యంతఃప్రవిప్లముజేయుటకై విజ్ఞానమయకోశము
ప్రస్తావింపబడుచున్నది.

మా:- తస్మాద్వా ఏతస్మాత్మనోపయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా
విజ్ఞానమయః । తేనైష పూర్ణః ।

సవా ఏష పురుషవిగ్గ ఏవ । తస్య పురుషవిగ్గతామ్ । అన్వయం
పురుషవిగ్గః । తస్య శ్రద్ధేవ శిరః । ఋతం దక్షిణః పక్షః । సత్యముత్తర
పక్షః । యోగ ఆత్మా । మహా పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥

టీ:- ఆ ప్రాణ మ యు ని కాత్మభూతుడయినమనోమ
యాత్మకంఠే వేఱయినట్టియు, అభ్యంతరుడైనట్టియు మనో
మయునకు ఆత్మభూతుడైనవాడు విజ్ఞానమయుడు. విజ్ఞాన
మయాత్మచేత నీమనోమయాత్మ పూర్ణుడగుచున్నాడు.

విజ్ఞానమయాత్మ పురుషవిధముగలవాడు. మనోమ
యాత్మపురుషవిధత్వము ననుసరించియే విజ్ఞానమయునిపురుష
విధత్వము చెప్పబడుచున్నది. విజ్ఞానమయునకు శ్రద్ధయే
శిరస్సు, ఋతసత్యములు దక్షిణోత్తరపక్షములు. సమాధాన
మాత్మ; మహత్త్వము పుచ్ఛము.

తా. వి:- విజ్ఞానమయకోశము మనోమయకోశము
కంఠే సభ్యంతరము, సూక్ష్మతరమా. మనోమయకోశము
విజ్ఞానమయునిచే పూర్ణమయియున్నది.
విజ్ఞానమయకోశ స్వరూపము మనోబుద్ధ్యహంకారచిత్తములని యన్తఃకర
ణము నాలుగువిధములు. సంశయాత్మక
మగునది మనస్సు. మంచిచెడుగులనది వితర్కించును. నిశ్చ
యాత్మకమగునది బుద్ధి. ఇది మంచి యిదిచెడుగని బుద్ధి నిశ్చ
యించును. అభిమానాత్మకమగునది యహంకారము. చేత
నాత్మకమగునది చిత్తిము. మనస్సుచే మననముజేయు
చున్నాము. బుద్ధిచే దెలిసికొని నిశ్చయించుచున్నాము. అహం
కారముచే సహంకర్తృత్వమును వహించుచున్నాము. చిత్త
ముచే చైతన్యము ననుభవించుచున్నాము. ఈవృత్తిచతుష్ట
యము మనస్సుయొక్క వ్యాపారవిశేషమగుచున్న

సత్త్వగుణకార్యమగు జ్ఞానశక్తియందలి తమోమిశ్రభాగము రాగద్వేషాదిధర్మోపేతమై మనస్సెన్నట్లు రజోమిశ్రభాగము కర్మత్వధర్మోపేతమై విజ్ఞానమగుచున్నది. ఈవిజ్ఞానమే 'నేను' కర్త యను విశిష్టవృత్తిజ్ఞానమును గ్రహించును. విజ్ఞానవికారమే విజ్ఞానమయకోశము.

కర్తవ్యాదులను నిశ్చయించునది విజ్ఞానమయకోశము. యజురాదినిశ్చయజ్ఞానము విజ్ఞానమయుని కుండుటచేతనే, యతనికి కర్మత్వము సిద్ధించుచున్నది. విజ్ఞానమయ నిశ్చయజ్ఞానమున్నపుడే కర్తవ్యములయందు పురుషవిధత్వము శ్రద్ధ గలుగును. కనుకనే శ్రద్ధ విజ్ఞాన మయుని శిరస్సుని వర్ణింపబడినది. యథాశాస్త్రోక్తజ్ఞానము ఋతము. కరచరణాదులచే శాస్త్రోక్తమునాచరించుట సత్యము. ఈరెండును విజ్ఞానమయమగు దక్షిణోత్తరపక్షములు. యోగ మన చిత్తవృత్తిసమాధానము. అదిలేని దేవిషయమును లెస్సగనాచరింపలేము. అందుచే నది యాత్మయని చెప్పబడు చున్నది. సర్వవిజ్ఞానములకు ప్రతిష్ఠాకారణమగు మహత్తత్వము పుచ్చమని పిలువబడుచున్నది.

చతుర్థానువాకము సమాప్తము

పంచమానువాకము

(ఆనందమయకోశము)

అ॥ విజ్ఞానమయబ్రహ్మాపాసనాఫలము దిగువశ్లోకముచే ప్రస్తావించబడుచున్నది.

మూ:- విజ్ఞానం యజ్ఞం తమతే । కర్మాణి తమతేఽపి చ । విజ్ఞానం దేవాసుర్యే । బ్రహ్మ జ్యేష్ఠముపాసతే । విజ్ఞానం బ్రహ్మచేద్యేద । తస్మాచ్ఛేన్న ప్రమాద్యతి । శరీరే షాప్యనో హిత్వా । సర్వానాగ్రమాన్ సమశ్నుత ఇతి । తస్యైవ ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య॥

టీ:- విజ్ఞానము యజ్ఞమును చేయుచున్నది. మఱియు తాకికకర్మల నాచరింపుచున్నది. దేవతలందఱు నన్నిటికంటె పెద్దదియగు విజ్ఞానబ్రహ్మము నుపాసించుచున్నారు. విజ్ఞానమును బ్రహ్మముగా తెలిసికొని యావిజ్ఞానబ్రహ్మమునుండి ప్రమాదముచెందనివాడు శరీరమునందుగలపాపములను వదలి సమస్తకోరికలను పొందుచున్నాడు.

ఇప్పుడు చెప్పబడుచున్న విజ్ఞానమయదే మనోమయశరీరమునందు పుట్టినమనోమయాత్మ యగుచున్నాడు.

తా. వి:- విజ్ఞానవంతుడు శ్రద్ధాపురస్కరముగ యజ్ఞాది వైదికకర్మలను కృష్యాదితాకికకర్మల నాచరించుచున్నాడు.

సమస్తక్రియాజాలము విజ్ఞానపూర్వకమగు విజ్ఞానమయబ్రహ్మ టచే విజ్ఞానమయము మనోమయాత్మగా పాసనము

చెప్పబడుచున్నాడు. విజ్ఞానము సర్వవృత్తులకు కారణమగుటచే సమస్తదేవతలద్దాని బ్రహ్మస్వరూపమున నుపాసించుచున్నారు. వారలందువలన జ్ఞానేశ్వర్యసంపన్నులగు

చున్నారు. అన్నమయాదులాత్మకావు. విజ్ఞానమయుడే బ్రహ్మమని ప్రమాదరహితమగు జ్ఞానముగలిగి విజ్ఞానమయబ్రహ్మోపాసనము జేసినవానికి నేను బ్రాహ్మణుడను, గృహస్థుడను, కర్త నను మొదలగునామరూపాభిమానములు నశించి భావిజన్మరూపమగుదుఃఖమునకు హేతువులగు నమస్తపాపములు తొలగును. బ్రహ్మలోకమున సంకల్పమాత్రముచేతనే సంపాద్యములగు సర్వభోగములమరును. ఆలోకమున బ్రహ్మజ్ఞానోదయము గలిగి ముక్తుడగుచున్నాడు. ఈవిజ్ఞానమయుడు మనోమయుని కాత్మయగుచున్నాడు.

అ॥ విజ్ఞానమయునియందాత్మత్వబుద్ధిని తొలగించుటకై యానందమయుడు ప్రవేశపెట్టబడుచున్నాడు.

మూ:- తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽన్తరస్త్వమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రియమేవ శిరః । మోదో దక్షిణః పక్షః । ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః । ఆనంద ఆత్మా । బ్రహ్మ పుష్పం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥

టీ:- మనోమయాత్మయగు విజ్ఞానమయునికంటె నితరుడు, అంతరుడునగువా డానందమయుడు. ఆనందమయుని చేత నీవిజ్ఞానమయుడు పరిపూర్ణుడైయున్నాడు. ఈయానందమయుడు పురుషవిధముగలవాడు. విజ్ఞానమయునియొక్క పురుషాకారత్వముననుసరించి యానందమయుడు పురుషవిధుడగుచున్నాడు. ఆనందమయునకు ప్రియముశిరస్సు; మోదప్రమోదములు దక్షిణోత్తరపక్షములు. ఆనందమాత్మ; బ్రహ్మము పుష్పము.

తా.వి:- ఆనందమయకోశము విజ్ఞానమయకోశము కంటె నాంతరము నూత్నము నగుచున్నది. వస్తువునాధారము చేసికొనని యానందము నిర్వికారము. ఆనందమయము విజ్ఞానమునకాత్మ అయినను అస్తకరణముయొక్క సత్త్వ ప్రధానమగు వృత్తులచేత ఘటాంతర్గతమగు నాకాశమువలె నియమితమైనపు డది ప్రియమోదాదిరూపములచే వికారము నొందును. ఇట్టిప్రియమోదాదిసమూహమే యానందమయుడని చెప్పబడుచున్నది. ఆనందమయుడు విజ్ఞానమయముకంటె భిన్నుడు. అతనికి కర్తృత్వము లేదు. అతడు భోక్తృస్వరూపుడు. విజ్ఞానమయ మానందమయునిచే నిండి యున్నది. శరీరమునందంతటను ప్రాణమయకోశము వ్యాపించి యున్నది. ప్రాణముతోగూడిన దేహమునందంతటను మనః కార్యభూతమగు చేతనజ్ఞానశక్తి వ్యాపించియున్నది. మనఃప్రాణములతోగూడిన శరీరమునందంతటను విజ్ఞానమయాత్మకమగు కర్తృత్వాభిమాన మావరించియున్నది. విజ్ఞానమనఃప్రాణ విశిష్టమగు నీక శేఖరమునందంతటను హస్తపాదాదులయం దానందాత్మకమగు సుఖవిశేష మనుభవింపబడుచున్నది. ఇట్లన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయవిజ్ఞానానందమయములలో నుత్తరోత్తరకోశము, పూర్వపూర్వకోశము నావరించి శరీరమునందంతటను పూర్ణమైయున్నది. సుఖమువలెనే దుఃఖము గూడ ననుభవింపబడుచున్నది. కాని దుఃఖము మనోమయ ధర్మము. సుఖమానందమయధర్మము.

ఆనందము దుఃఖభావము గాదు. అది భావరూపము. (Positive Existence). వీణానాదమును వినినపుడొక విలక్షణ

మగు నానందానుభవము గల్గుచున్నది. ఆనందము దుఃఖభావమే యానందమునయెడల దుఃఖభావముకాదు. వీణానాదము వినునపుడు పూర్వానుభూత దుఃఖజ్ఞానము స్మృతికిరావలయును. ఘటము లేనిసమయమున గూడ దృష్టపూర్వమగుఘటము స్మరింపబడుచునే యున్నది. సుఖముచనుభవించునపుడు పూర్వానుభూతదుఃఖము జ్ఞాపకమునకువచ్చుటలేదు. నిరతిశయానందము వస్త్రాంతరముచే గలుగదు. లోకికానందము వస్త్రధీనము. వస్తువులేనపుడది యుండదు. అది నిరతిశయానందముకాదు. కాని దానియంశమాత్రమగుచున్నది.

ఇట్టినిరతిశయానందస్వరూపము విచారించనగు. బ్రహ్మభిన్నమగునాత్మ యానందస్వరూపము. ఆత్మ యత్యంతము ప్రేమాస్పదము. ఆత్మార్థము భార్యా పుత్రాదులు ప్రియులగుచున్నారు. ఆత్మ యందలి ప్రేమ యవ్యార్థముగాదు. ఆత్మేతరములయందలి ప్రేమ యాత్మకొరకగును. పసిబిడ్డ యేడ్చుచున్నను కఱకుగడ్డముతో నద్దాని తండ్రి ముద్దాడును. భూమపదార్థమే సుఖమని యుపదేశింపబడినది⁽¹⁾. నిరతిశయమగుపూర్ణత్వమే భూమశబ్దార్థము. అదియే బ్రహ్మశబ్దార్థము గూడనగుచున్నది. ఎచట ద్రవ్య దృశ్యము దర్శనము మొదలగు త్రిపుటిభేదము లేదో

(1) యో వై భూమా తత్సుఖం నాల్పే సుఖమస్తి. (ఛాం 7-2-41)

అదియే భూమము. అట్టి త్రిపుటీవిరహితమగు సద్వైతమే పర
బ్రహ్మము. అది నిర్భయము. ద్వైతమెపుడును భయకారణమే
యగును. నిర్భయమగుటచే నద్వైతము పరమసుఖము.
స్వస్వరూపమే యద్వైతము. తనవలన తనకెన్నడును భయము
గలుగనేరదు. ద్వైతము దుఃఖము ద్వైతభూయిష్టములగు
జాగ్రత్స్వప్నములయందు దుఃఖానుభవము సుష్టుప్తియందలి
కేవలసుఖానుభవము లోకవిదితము.

పుత్రశత్రుత్వాదుపాధినాధారము చేసికొని ప్రవర్తించు
చున్న యానందరూపమగు ప్రియమోదాదిసమూహ మానంద
మయకోశము. అందువలన నానందమయ
ఆనందమయుడు కార్య కోశము నిరుపాధికమగు సాక్షాదానంద
రూపము బ్రహ్మానందము స్వరూపము కానేరదు. ఇచట మయట్
కంటె భిన్నము శబ్దమునకు వికారవర్ధము. ఆనందవికార
మానందమయము. సృష్ట్యనంతర మీయానందమయునియందు
సృష్టికర్త ప్రవేశించినాడని శ్రుతి(1) వినబడుచున్నది. ఆనంద
మయుడే యాత్మయినచో తన్ను తాను ప్రవేశించుట యసంభ
వము. గృహమునకు వెలువలనున్నవాడు గృహమును బ్రవే
శింపగలడుగాని గృహోన్తర్వర్తియగువా డద్దానిప్రవేశింపలేడు.
పరబ్రహ్మము నిర్గుణము బుద్ధికగోచరము. ఆనందమయుడు
వ్రత్యక్షముగ భోక్తృరూపమున ననుభూయమానుడై 'ఇది
బ్రహ్మము కాదు', 'ఇది బ్రహ్మము కాద'ని(2) త్రోసివేయ

(1) ఆనందమయమాత్మానముపసంక్రామతి (తై 2-8)

(2) నేతినేత్యాత్మా (బృ 3-9-26)

బడుచున్నాడు. ప్రత్యక్షముగ గోచరమగుచున్నయానందమయునకు శీరము మొదలగునవయవకల్పనము సాధ్యముగాని యగోచరమగుబ్రహ్మమున కదిసాధ్యముగాదు. బ్రహ్మాపాసనమునకు ప్రతీకగా బోధింపబడుచున్న యానందమయుడు బ్రహ్మోత్తరము గావలయును. ఇంద్రియములకగోచరమగునది ప్రతీకగా నాలంబచార్హముకానేరదు. నిరుపాధికమగు పరబ్రహ్మ మొకటియే సమస్తజగత్తునకు ప్రతిష్ఠాస్థానము కాగలదని పరబ్రహ్మముయొక్క ప్రతిష్ఠానత్వము గూడచెప్పబడినది.

విజ్ఞానమయునియందు లగ్నమైన గూఢత్వబుద్ధిని తొలగించుటకై యుపాయముగ బోధింపబడిన యానందమయుని

ఆనందమయుని బ్రహ్మభావమున నుపాసించుటకై పూర్వము
పురుషవిధత్వము వలెనే యిచటగూడ నతనికి పురుషవిధ
త్వము రూపకముచే వర్ణింపబడుచున్నది.

ఆనందమయుడు పూర్వోదాహృతములగు నన్నమయాదికోశములకంటె నాస్తరతముడు. విద్యాకర్మఫలములగు ప్రియమోదాదు లానందమయశబ్దమునందలి యానందశబ్దముచే నవగతములగుచున్నవి. ప్రియమోదములకు గలయాత్మసన్నికర్షముచే నానందమయ మితరకోశములకంటె నాస్తరతమమగుచున్నది. ఆనందమయునకు ప్రియము శీరస్సు. ఇష్టులగుపుత్రాదుల దర్శనముచే గలుగుసుఖము ప్రియము. ప్రియలాభముచే గలుగుసంతోషము మోదము. లభ్యమయినదాని యనుభవముచే గలుగు ప్రకృష్టమోదము ప్రమోదము. ఆనందమయునకు మోదప్రమోదములు దక్షిణోత్తరపక్షములు,

ఆనందమాత్మ. వివిధసుఖము లుపాధినిమిత్తములగుటచే విభిన్న
 స్వరూపకము లగుచున్నవి. ఆనందము వీనికన్నిటికిని సామాన్య
 రూపము. ప్రియమోదాదుల నదియనుసరించియున్నది. పర
 బ్రహ్మమే నిజమైనయానందము. అది నిరుపాధికము. నిరతి
 శయము. అది సోపాధికమగునపు డాచరింపబడు కర్మలతార
 తమ్యముచేతను, మనుష్యాదిభేదముచేతను ప్రసన్నమగు నస్తః
 కరణమున నదియభివ్యక్తమగును. కర్మఫల మగుస్వర్గాది
 సుఖముగూడ యానందాంశము, కర్మాధీనమగుటచే సనిత్యము
 నగుచున్నది. అస్తఃకరణము తమోవినాశకమగుతపస్సుచేతను,
 జ్ఞానముచేతను, బ్రహ్మచర్యముచేతను, శ్రద్ధచేతను నెంతెంత
 పరకునిర్మలమగుచున్నదో యంతంతవర కది ప్రసన్నమై యచట
 నానందవిశేషము విఫులతరమగును. శ్రోత్రియత్వము, అకా
 మహతత్త్వము నిట్టినిరతిశయసుఖోన్నతికి పరమావధి యగు
 చున్నవి. ఆనందమయుని కాత్మయగునానందము తన్మయ
 కోశముకంటె భిన్నమే యగును. ఈయానందమే పరబ్రహ్మము.
 ఆపరబ్రహ్మమే ప్రకృతవల్లీవిషయమై సన్యాదిశబ్దములచే
 లక్ష్మితమగుచున్నది. అది కోశపంచకేతరము. దానిచేతనే నీ
 కోశపంచక మాత్మవంతమగుచున్నది. దానినుపదేశించుట
 కొఱకే పంచకోశముల నొకదానితరువాతనొకదానిని యబ్ర
 హ్మత్వపదర్శనముచే త్రోసిపుచ్చుటకుపాయముగా నిచట
 కోశోపాసనము బోధింపబడినది. పూర్వపూర్వకోశమున కుత్త
 రోత్తరకోశ మాత్మయని వర్ణించుటలో పూర్వపూర్వకోశము
 లాత్మగావని త్రోసిపుచ్చుటయందే తాత్పర్యముగాని యుత్త

రోత్తరకోశము నిజముగా యాత్మయని యుపదేశించుటయందు తాత్పర్యము గాదు. పరబ్రహ్మ మానందమయు డగుజీవునకు ప్రతిష్ఠాభూతమగు పుచ్చమగుచున్నది. అదియే యవిద్యా కల్పిత మగుసర్వద్వైతభావమునకు నవసానస్థానము.

పంచమానువాకము సమాప్తము

షష్ఠానువాకము

అ॥ బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంతాది లక్షణములచే నూచింపబడినది. దానియొక్క యాత్మానన్యత్వము హోర్దా కాశమునం దద్దానియుపలభ్యమానత్వము ప్రదర్శింపబడినది. పంచకోశములే యాత్మయను నజ్ఞానకల్పితమగు నభినిశేషమును తొలగించునుపాయము విపులీకరింపబడినది. బ్రహ్మమానంద స్వరూపము, సమస్తజగదాధారమనియు వినిపింపబడినది. ఇట్లు సర్వప్రతిష్ఠాభూతము నిరుపాధికమునగుబ్రహ్మజ్ఞానము మననముచే స్థైర్యమొందవలసియున్నది. అందుకొరకు బ్రహ్మసి త్వము మరొకపర్యాయము దిగువశ్లోకమున నిగమనము చేయ బడుచున్నది.

మూ:- అసన్నేవ స భవతి । అసద్బ్రహ్మేతి వేద చేత్ । అస్తి బ్రహ్మేతి చేద్వేద । సంతమేనం తతో విదురితి॥

టీ:- ఎవ్వడైనను బ్రహ్మము లేదని తెలిసికొనినవాడు స్వయముగా లేనివాడేయగుచున్నాడు. బ్రహ్మము గలదని యెవడయినను తెలిసికొనినయెడల నాకారణముచే నతనిని సత్పురుషునిగా దెలిసికొనుచున్నారు.

తా. వి:- బ్రహ్మము లేదనితలంచువాడు స్వయముగ నసత్పురుషుడై పురుషార్థమును గోల్పోవును. అన్నమయాది కోశము లాత్మయనుజ్ఞానము పోయిన బ్రహ్మస్థిత్వమును నమ్మిన దనుకొనినను సామాన్యజనునకు ప్రత్యక్ష వానికి తద్దర్శనమగును ప్రమాణముచే మఱియొక బ్రహ్మమున్న దనుజ్ఞానము గలుగుటలేదు. తానే బ్రహ్మమనుజ్ఞానము కుదు రుటలేదు. కనుక బ్రహ్మము లేదనుచున్నాడు. అట్టివాడుండి నను లేనివాడే యగుచున్నాడు. “బ్రహ్మమనునది యొకటి యున్నది. త్రాటినాధారము జేసికొని సర్వభ్రాంతి కలిగినట్లు బ్రహ్మము నాధారముజేసికొని జగద్భ్రాంతి గల్గుచున్నది; సర్వ ప్రవృత్తికి నదియేకారణము; అది నిర్విశేషము.” ఇట్లు బ్రహ్మ స్వరూపమును తెలిసికొనినవా డాస్వరూపముననున్న సత్పురు షుడని బ్రహ్మవిదులు భావింపుచున్నారు. బ్రహ్మము లేదని భావించువాడు వర్ణాశ్రమాదివ్యవస్థలక్షితమగుసన్మార్గమునకు దూరుడై నాస్తికడగుచున్నాడు. అతడు బ్రహ్మమును పొంద లేడు. అందుచే బ్రహ్మమున్నదనియే తెలిసికొనదగును. అదియే నాత్మోపలబ్ధికి ముఖ్యమగుమార్గము. లేదనుకొను వస్తువుకొరకు ప్రయత్నముచేయము. బ్రహ్మము లేదనుకొనిన వానికి నాధ్యాత్మికచింతన మసంభవము.

అ॥ బ్రహ్మస్థిత్యబోధకమగు శాస్త్రశ్రవణముచే నద్దాని పరోక్షజ్ఞానము గుదురుచున్నది. దాని యపరోక్షజ్ఞానమునకు మనననిధిధ్యాసము లవసరము. శ్రవణముచేసినదానిని శ్రుతి సమ్యతమగు యుక్తిచే విచారిణము సేయుట మనన మనబడును. శ్రవణముచే నాపాదించినజ్ఞానము మననమువలన సర్వసంశయ విరహితమై స్థైర్యమునొందును. ఆత్మదర్శనమునకు శ్రవణము ప్రథమసోపానము. మననము ద్వితీయసోపానము. ఇట్టిమనన ప్రకారము రాబోవుగ్రంథమున వివరింపబడుచున్నది.

మూ:- అథాత్మోఽనుప్రక్షాః । ఉతావిద్వా నముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చన గచ్ఛతీ । ఆహా విద్వా నముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చిత్సమశ్నుతా ఉ ।

టీ:- ఆచార్యోపదిష్టమగు బ్రహ్మముయొక్క పరోక్ష జ్ఞానముననుసరించి దిగువప్రశ్నలు గలుగుచున్నవి.

(1) అవిద్వాంసు డీలోకమునుంచిబోయి యీపరబ్రహ్మమును బొందునా? లేక పొందడా? (2) విద్వాంసుడగువాడు మరణించి యీపరబ్రహ్మమును బొందునా? లేక పొందడా?

తా. వి:- పూర్వపూర్వకోశముయొక్క యనాత్మత్వ బుద్ధిచే నుత్తరోత్తరకోశమున బుద్ధిని ప్రవేశపెట్టి తుదకు శర్వకోశము లాత్మగావని త్రోసిబుచ్చి బుద్ధిని హార్దాకాశమున

నంతరిప్రవిష్టముజేసి బ్రహ్మదర్శనముచేయు నుపాసనాపరమగునుపాయము గడచిన వల్ల పంచకమున విస్తరింపబడినది. ఇట్టి

ఉపాసనముయొక్క వివిధప్రయోజనములు

ముపాసనము పరిపక్వము సంపూర్ణము కాకపూర్వమే మరణించినవానికి చేసినయుపాసనము వ్యర్థముకాదనియు దానివలన

ప్రత్యేక ఫలము గలదనియు చూపుటకు కోశబ్రహ్మోపాసనా ఫలము ప్రత్యేకముగ తెలియజేయబడినది. ఇట్టికోశబ్రహ్మోపాసనము బ్రహ్మదర్శనమునకు సహాయకారియగుచున్నది. సిశ్శేషవిశేషవిరహితమగు పరబ్రహ్మమును హోదాకాశమున గుర్తెరింగినతరువాత దానిస్వరూపము ననవరతము బుద్ధియందు నిలువవలెను. ఇది చిరకాలాభ్యాససాధ్యము. ఇదియే నిది ధ్యాసనమనబడుచున్నది. బ్రహ్మదర్శనమునకు పరంపరాసాధనమగు నిట్టియుపాసనము క్రమముక్తిహేతుమగు నిర్గుణబ్రహ్మోపాసనముకంటె భిన్నము. ఉపాసనాతత్త్వము శిక్షావల్లిచతుర్థానువాకమున విరళింపబడినది. చదువరు లీసందర్భమున నా వివరణమును జ్ఞాపకమునకు తెచ్చుకొనగలరు.

బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశకమగు ప్రథమవల్లీపంచకమును శ్రవణముచేసినతరువాత మననకాలమునందీప్రశ్నలు విచారణీయములగుచున్నవి. (1) బ్రహ్మమనునది క్రవణాసంతరముగలుగు యున్నదా? లేదా? బ్రహ్మమన్నివస్తువులలో సమానమేగనుక (2) బ్రహ్మజ్ఞానములేని వాడా బ్రహ్మమును బొందునా? పొందడా? (3) అతడద్దాని బొందనిచో జ్ఞానిగూడ దానిబొందునా? పొందడా?

అ॥ ఈ మూడు ప్రశ్నలకు ప్రతివచనముసెప్పుటకై యుత్తరగ్రంథము బ్రవర్తించుచున్నది.

మూ:- సోఽకామయత బహుస్యాం ప్రజాయేయేత | స తపోఽతప్యత | స తపస్తప్త్వా | ఇదగ్ం సర్వమస్పృజత | యదిదంకించ | తత్సమైష్వ

తదేవానుప్రావిశత్ | తదనుప్రవిశ్య | సచ్చ త్యచ్ఛాసవత్ | నిరుక్తం చానిరుక్తం చ | నిలయనం చానిలయనం చ | విజ్ఞానం చానిజ్ఞానం చ | సత్యం చాన్యతంచ సత్యమభవత్ | యనిదం కింద | తత్సత్యమిత్యాచక్షతే | తథ ప్యేష శ్లోకోఽభవతి॥

టీ:- నేననేకముగా కావలయును, పుట్టవలయునని యా బ్రహ్మము గోరెను. ఇట్లుగోరి యాబ్రహ్మము తపస్సుజేసెను. తపస్సుజేసి యీకనబడుచున్న సమస్తజగత్తును సృజించెను. ఈకనుబడుచున్న దేదిగలదో దానినంతయు సృష్టించి సృజించి నదాని ననుసరించి తాను దానిని బ్రవేశించెను. సృజింపబడిన ప్రపంచమును బ్రవేశించి మూర్తము, అమూర్తము అయ్యెను. అవియెవ్వనిన, నిరుక్తము, అనిరుక్తము, నిలయనము, అనిలయనము, విజ్ఞానము, అవిజ్ఞానము, సత్యము, అన్యతములు. మూర్తామూర్తాదికమంతయు బ్రహ్మమేయని బ్రహ్మవేత్తలు పలుకుచున్నారు.

తా. వి:- బ్రహ్మస్తిత్వము సిద్ధమైనపుడుమాత్ర మితర ప్రశ్నముల కవకాశముగలదు. ప్రథమానువాకమున జేయ

బడినసృష్టిక్రమవర్ణనముచే నీప్రశ్న బ్రహ్మము జగత్కారణమగు కుత్తరము గొంతవరకీయబడినది. టచే నుండితీరవలయును

బ్రహ్మముసత్యమని యచట జెప్పబడినది. సత్యత్వాస్తిత్వములు రెండును బర్యాయపదములు. సత్యమగువస్తు వవశ్యముండితీరవలయును. బ్రహ్మము ప్రత్యక్షముగా లభ్యమగుటచే నది లేదని చెప్పవీలులేదు. బ్రహ్మమూకాశాదికారణమని 2-1 మంత్రమున జెప్పబడినది. ప్రత్యక్షముగ కనబడుచున్న జగత్కార్యము కారణములేక పుట్ట

నేరదు. కారణము శూన్యమైనచో దానివలననుత్పన్నమగు కార్యముగూడ శూన్యమయి యుపలభ్యముకాకపోవలయును. జగత్తు వ్యవహారమునం దుపలభ్యమగుటచే నద్దానికారణమగు బ్రహ్మమున్నదని చెప్పటన్యాయము. ఇట్లనుటచే జగత్తు సత్యమని భ్రమపడవలదు. విండ్రజాలికవిద్యవలె ప్రత్యక్షముగ నుపలభ్యమానమగువస్తు వసత్యముగావచ్చును. జగత్తసత్యము, మాయాకల్పితము, భ్రమమాత్రమునగుచున్నది. అధిష్ఠానమున్నపుడే భ్రమ కవకాశము గలదు. త్రాడులేని సర్పభ్రాంతి శక్యముగాదు. వ్యవహారమునందు భ్రాంతిగూడ నస్తిత్వ లోపములేదు. కాని యాయ స్తిత్వము పారమార్థికా స్తిత్వము గాదు.

బ్రహ్మ స్తిత్వమను బునాదిమీద నద్వైతసిద్ధాంతసౌధము నిర్మింపబడినది. బునాది సుప్రతిష్ఠితమయినపుడే పయికట్టడము దృఢముగానుండగలదు. అందువలన సర్వ సృష్టి బ్రహ్మమునకు ప్రతిష్ఠాభూతమగు బ్రహ్మ స్తిత్వమింతకు పాపనాశియము పూర్వము కొంతవరకు వివరింపబడినను నిపుడది దృఢముజేయబడుచున్నది. ఘటాదికార్యమునకు మృదాదిద్రవ్యము, కులాలాదినిమిత్తము ననురెండు కారణములు గాన్పించుచున్నవి. జగత్కార్యమునకట్టి కారణద్వయము కాన్పించుటలేదు. బ్రహ్మమను నొక్కకారణముమాత్రము చెప్పబడుచున్నది. కనుక మృత్తువలె బ్రహ్మముగూడ నచేతన మగుచున్నదా యను సందేహము గల్గుచున్నది. సృష్టిజేసెద

నని బ్రహ్మము గోరినట్లు శ్రుతి ♦ జెప్పుచున్నది. కోరిక లచేత నముల కుండనేపు. బ్రహ్మము సర్వజ్ఞము గనుక దానికి కామయితృత్వముండవచ్చును. అస్మదాదులకోరికలు దోష హేతువులయి మనను కామమార్గముల ప్రవర్తింపజేయు చున్నవి. బ్రహ్మము సర్వస్వతంత్రము. కామనానిబద్ధము గాదు. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానాత్మకమగుటచే నద్దానికోర్కులు విశుద్ధములు. బ్రహ్మము వానిచే ప్రవర్తింపబడుటలేదు. పూర్వ కర్మానుసారముగ ప్రాణుల నది ప్రవర్తింపజేయును. బ్రహ్మము కామములనుగూర్చి స్వతంత్రమేగాక వానిని సాధనాపేక్ష లేకయే నెరవేర్చుచున్నది. కామయితృత్వాదిలక్షణములు గలిగి జగత్కారణమగుబ్రహ్మ మీశ్వరుడని బిలువబడు చున్నది. ఈశ్వరుడు మాయాశబ్దితశుద్ధసత్త్వప్రథానుడు, సర్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తియుతుడు. కేవలపరబ్రహ్మము నిర్గుణము.

పరబ్రహ్మము మాయాశక్తిచే నీశ్వరత్వము బొందినట్లగుపడుచు 'నామరూపములచే విస్తారముగ నభివ్యక్తము

కావలయుననిగోరి యట్లభివ్యక్తమగుచున్నది. సృష్టిస్వరూపము ఇట్లు నామరూపములచే నభివ్యక్తియే సృష్టి యని బిలువబడుచున్నది. బ్రహ్మముకంటె వేఱయినది అనాత్మభూతమయినది, సూక్ష్మమయినది, సమీపమయినది, దూరమయినది, దేశ కాలవస్తుపరిచ్ఛిన్నముకానిది, భూతభవిష్యద్వర్తమానాదికాలభేదములేనిది మఱియొకవస్తువు లేదు గనుక స్వీయమగురూపముచు పరిత్యజింపకయే యాత్మ నామ

రూపాత్మకమగు బహుభవనమును పొందుచున్నది. నిరవయవ
 మగుటచే నద్దానికి మఱియొకవిధమున బహుభవనము సంభ
 వముగా నేరదు. నామరూపములన్నియు సర్వావస్థలమందును
 బ్రహ్మముచేతనే యాత్మభూతము లగుచున్నవి. బ్రహ్మము
 మాత్రము నామరూపాత్మకముగాదు. బ్రహ్మము బుద్ధ్యుపాధి
 కమై జ్ఞాతయనియు, బుద్ధివృత్త్యుపాధికమై జ్ఞేయమనియు,
 నామోపాధికమై శబ్దములచే వాచ్యమనియు ననేకప్రకారముల
 వ్యవహరింపబడుచున్నది. బ్రహ్మమే పూర్వస్థితికంటె సధిక
 ముగ నామరూపములచే విస్తరించుటచే నీనామరూపములు
 బ్రహ్మమును వదలియుండలేవు. సముద్రజలము, తరంగములు,
 ఫేసము, బుద్బుదములు మొదలగు వివిధనామరూపములచే
 గన్పట్టుచున్న నవి సముద్రజలముకంటె విభిన్నములుగావు.
 సృష్టికి బూర్వము నామరూపములు లేవు. సృష్టితరువాత నవి
 యభివ్యక్తములు. ఇదియే సృష్టికిపూర్వపరములయందు గల
 భేదము. 'నేనే నామరూపములచే బహుభంగుల విస్తరించెదనని'
 బ్రహ్మము సంకల్పించినందున నామరూపములన్నియు నద్దాని
 స్వరూపములే యగుచున్నవి. బ్రహ్మముకంటె భిన్నమగు మఱి
 యొకవస్తు వేదియు లేదు. బ్రహ్మము నిర
 వయవము గనుక నద్దాని యవయవములు
 జగద్రూపమున పరిణమించినవనిగాని పర
 మాణుసంఘాతముచే జగద్రచన మారంభమయినదనిగాని
 యనవలెదు. కనుక మృత్తికయే ఘటరూపమున భాసించు
 చున్నట్లు బ్రహ్మమే జగదాకారమున భాసింపుచున్నదని స్పష్ట

బ్రహ్మము జగత్తునకు
 భయకారణము

మగుచున్నది. ఇట్లునుటచే మృత్తిక ఘటమున కుపాదాన కారణమయినట్లు బ్రహ్మము జగత్తున కుపాదానకారణ మగుచున్నది. ఉపాదానకారణమనగా ద్రవ్యకారణమని చెప్పవచ్చును. మృత్సునర్ణములు ఘటాభరణముల కుపాదానకారణములగుచున్నది. ఘటమునకు కలలుడను చేతనకారణము గలదు. బ్రహ్మము సృష్టిజేయగోరి ప్రపంచమును సృష్టించెనని శ్రుతిజెప్పటచే బ్రహ్మమే జగత్తునకు కలలునిబోలు నిమిత్తకారణ మగుచున్నది. ఇట్లు ఘటమున కుపాదాననిమిత్తకారణములు భిన్నముగానున్నను జగత్తునకు బ్రహ్మమొక్కటియే యుపాదాననిమిత్తములను సుభయ కారణములగుచున్నది. బ్రహ్మమునాశ్రయించుకొనియున్న మాయాశక్తి జగత్తున కుపాదానకారణము, జ్ఞానాత్మకమునిమిత్తకారణము నగుచున్నది. బ్రహ్మము సర్వజ్ఞము సర్వశక్తిమంతమునగుటచే జగద్రచన యందతనికి సాధనమేమియు లేదనిగూడ దెలియుచున్నది.

సృష్టికాముడగు నీశ్వరుడు తాను దలపెట్టినజగద్రచనా రీతి నాలోచించెను. ఈయాలోచనమే తపస్సని వర్ణింపబడుచున్నది. ఈశ్వరుడు సృష్టివిధానము నాలోచించి ప్రాణిగోటి కర్మానురూపముగ నరామరతిర్యగాదిస్వరూపము నగుజగత్తుసంతను సృష్టించెను. బుద్ధికందరాని విచిత్రరచనా వైభవముచే విరాజిల్లునీప్రపంచము నీశ్వరుడు సృష్టించి దాని యందు తానేప్రవేశించెను. ప్రవేశశబ్దార్థ మిచట విచారింప నగు. సృష్టికర్త యేస్వరూపముతో సృష్టినిజేసెనో యా

- ప్రవేశశబ్దార్థము
1. సృష్టించినవాడు
ప్రవేశించినవాడు
నొక్కడేనా?

రూపముతోనే బ్రవేశించెనా? లేక మరియొకస్వరూపముతో బ్రవేశించెనా? (1) సృష్టిజేసిప్రవేశించెనని శ్రుతిచెప్పటచే ముందుసృష్టించి తరువాతబ్రవేశించెనని యర్థకల్పనము సమంజసమని స్థూలముగదోచుచున్నది. కాని యిదిసరిగాదు. బ్రహ్మమే సృష్టిరూపమున విస్తరించెనని మరియొకశ్రుతి పలుకుచున్నది. బ్రహ్మముకారణము, సృష్టికార్యము. కారణమే కార్యరూపమునొందినది. అందువలన సృష్టియైన పిదప తిరిగిదానియందు ప్రత్యేకప్రవేశము సాధ్యముగాదు. పంచదారచిలుకలయందు కూజాలయందు మాధుర్యము పంచదారతోడనే ప్రవేశించుచున్నది. మృత్యే ఘటరూపమున మారుటచే ఘటోత్పత్తిసమయమునందే మృత్తుగూడ నచటనున్నదిగాని ఘట మేర్పడినతరువాత దానియందది పోవేళించుటలేదు.

(2) ఒకస్వరూపముతోసృష్టించి మఱియొకస్వరూపముతో ప్రవేశించెనని చెప్పవచ్చునా? ఉత్తరదేశమున మృత్తుతో రెండుసమానమగుపెంకులను జేసి యీరెంటినతికించి

2. రూపాంతరముచే ప్రవేశము
ఘటమును తయారుజేయుదురు. మృత్తు ముందు కపాలములయందు ప్రవేశించి తరువాత కపాలరూపమున ఘటమును బ్రవేశించుచున్నది.

అటులనే బ్రహ్మ మీశ్వరరూపమున సృష్టిజేసి జీవరూపమున నద్దానిబ్రవేశించెనని శ్రుతిసమన్వయము జేయవచ్చునా? అట్లు జేయవీలులేదు. బ్రహ్మమద్వయమగుటంజేసి యద్దానికి జీవేశ్వరులను రూపభేదము లేదు. జీవుడు బ్రహ్మ

సన్యము. బ్రహ్మము సర్వవ్యాపియగుటచే నది లేనిప్రదేశము లేదు. తానులేనిచోట తానుప్రవేశింపగలడుగాని యున్నచోట బ్రవేశింపలేదు.

(౩) ప్రవేశించెనని శ్రుతిపలుకుటచే దానిని సార్థకము జేయుటకై బ్రహ్మము సావయవమని యొకవేళ నంగీకరించి ముఖమునందు హస్తము బ్రవేశించినట్లు ౩. బ్రహ్మమునకు ప్రవేశ కార్యము సావయవ త్వంగీకారము నామరూపకార్యములయందు జీవాత్మ రూపమునబ్రవేశించెనని యందుమా? అదియును వీలులేదు. బ్రహ్మముచే వ్యాప్తముగానిప్రదేశము లేదు. పరమాత్మయే జగద్రూపమున మారుటచే నంతటను సతడే వ్యాపించియున్నాడు. కనుక నిదియు యుక్తిసహము గాదు.

(4) కార్యభూతుడైన జీవాత్మ కారణభూతుడైన పరమాత్మను ప్రవేశించెనని తలంచెదమా? ఘటము తిరిగి మృత్తును ప్రవేశించుచున్నదిగదా? ఇదియును సంభవముగాదు. జీవాత్మ పరమాత్మను బ్రవేశించినచో జీవరూపముబోయి పరమాత్మ రూపము వచ్చును. జగత్తును సృష్టించి దానినే ప్రవేశించెనని కార్యమునందలి ప్రవేశము శ్రుతియందు వినబడుచున్నది గాని కారణమునందు ప్రవేశము వినబడుటలేదు. కనుక కారణ ప్రవేశ మసంగతము.

(5) కార్యాంతరమును బ్రవేశించెనని చెప్పుదుమా? జీవాత్మయగుకార్యము నామరూపాత్మకమగుమఱియొక కార్య

మును ప్రవేశించెనని చెప్పవచ్చునుగదా ! ఈయర్థముగూడ పొసగదు. ఒకఘటము మరియొకఘటమును ప్రవేశింపలేదు.

5. కార్యాంతర
ప్రవేశము

జీవాత్మకును నామరూపాత్మకమగుజగత్తునకును భేదమును బోధించుశ్రుతుల కీయర్థ కల్పనము విరుద్ధమగును. మఱియు జీవాత్మయే నామరూపాత్మక మగుజగత్తుగా మారినయెడల మోక్షమే యసంభవమగును. సంసారాత్మకమగుజగద్బంధము వీడిపోవుటయే మోక్షము. అట్టి మోక్షమును గోరువాడాబంధమునే ప్రవేశింపగోరడు. శృంఖలములనుండి తప్పించుకొన గోరుచోరుడు విమోచనమునకు తన్ను బంధించు శృంఖలముల నాశ్రయింపడు.

(6) కారణమగుబ్రహ్మమే శరీరాదులుగను నందు ప్రవేశించు జీవాత్మగను మారెనని యూహింపగలమా? ఈ యర్థము గూడ యనర్థకమగుచున్నది. గృహముననున్నవాని కచట ప్రవేశము శక్యముగాదు. ఆధారమగుశరీర మాధేయ మగుజీవాత్మగా పరిణమించుట యనుభవ సిద్ధము గాదు.

6. కార్యాంతరము
కార్యాంతరమును
ప్రవేశించుట

(7) సూర్యుడు ప్రతిబింబరూపమున జలమునందు ప్రవేశించినట్లు బ్రహ్మము బుద్ధియందుప్రతిఫలించుటయే ప్రవేశమున కర్థమగునా? ఇదియును సరిగాదు. పరిచ్ఛిన్నములగుసూర్యకిరణాదులకు పరిచ్ఛిన్నములగుజలాదులయందు ప్రతిబింబమున

7. ప్రతిబింబరూపమున
ప్రవేశము

కవకాశముగలదు. బ్రహ్మము దేశముచే నవరిచ్చిన్నము అపరిమితము. దానియొక్క ప్రతిబింబమునకు యోగ్యమై దాని కంటె దూరముననున్న వస్తువు మఱియొకటి లేకుండుటంజేసి బ్రహ్మమునకు ప్రతిబింబరూపమున ప్రవేశ మయ్యుక్తము.

ఏవిధముగాను ప్రవేశశ్రుతికర్థసమన్వయము గుఱుదుట లేదు. శ్రుతిమాత్రము జగత్తును సృజించి దానిని ప్రవేశించెనని చెప్పుచున్నది. అతీంద్రియములగు విషయములను దెలిసికొనుటకు శాస్త్రమే ప్రమాణము. అట్టిశ్రుతి యనర్థమని పరిత్యజింపనువీలులేదు. దానికి సరియగునర్థమును గల్పింపవలెను. అది యిప్పుడు వివరింపబడుచున్నది.

బ్రహ్మవేత్త పరమును బొందుచుని బ్రహ్మజ్ఞానఫలవాక్యముపదేశింపబడినది. తరుచాత సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము, బ్రహ్మమని యద్దాని లక్షణము నిరూపింపబడినది. అటుపిమ్మట బుద్ధిగూహ తత్త్వాప్తిసానముగ నుదాహరింపబడినది. పరోక్షముగ దెలియుబడిన బ్రహ్మమున కపరోక్షముగ

ప్రవేశశబ్దము
గాణార్థకము

సనుభూతమగునాత్మతో నైక్యముపపాదింపబడినది. ఈయాత్మయే బ్రహ్మమని* మరియొకస్థలమున జూపబడినది. ఇట్లు బ్రహ్మ

మున కనాత్మత్వము, మరియు నాత్మకబ్రహ్మత్వము నివారింపబడి యుభయుల కనన్యత్వము సిద్ధముచేయబడినది. అట్టి బ్రహ్మవిజ్ఞాన మిచట వివక్షితార్థమగుచున్నది. బ్రహ్మస్వరూపమును తెలుపుటకై యాకాశాద్యన్నమయాంతము సృష్టి

కార్యము ప్రదర్శింపబడినది. అన్నమయాదికోశత్రయము యొక్క యనాత్మత్వప్రదర్శనముచే విజ్ఞానగుహయందు బ్రహ్మము ప్రవేశపెట్టబడినది. ఇచటనే యానందమయాత్మకమగు నానందముయొక్క విశేషస్వరూపముపవాదింపబడినది. అటుపిమ్మట నానందమయచిహ్నముచే దెలిసికొనదగినట్టియు సర్వపుచ్చభూతమైనట్టియు, సర్వవికల్పస్పృహమైనట్టియు, స్వయముగా నిర్వికల్పమైనట్టియు, పరబ్రహ్మమిబుద్ధిగుహయందే పొందతగినదనియు చూపబడినది. ఈవిధముగ పరమాత్మకు బుద్ధిగుహయందు గౌణముగ ప్రవేశము కల్పింపబడినది. పరబ్రహ్మము విశేషవిధురముగ మఱియెచటగూడ నుపలబ్ధముగానేరదు. ఏదోయొకవిశేషముతో సంబంధించినపుడే, యదియుపలబ్ధమగును. విద్యుచ్ఛక్తి గాజుకుప్పెలో తెలియబడుచున్నది. చంద్రసంబంధముగల్గినపుడే రాహూపలబ్ధి కలుగుచున్నది. బుద్ధిగుహసంబంధముచేతనే అపరబ్రహ్మోపలబ్ధి కలుగగలదు. అది దానికత్యంతము సన్నిహితమైన యంతకరణమును బ్రకాశింపజేయుచున్నది. సూర్యకాంతిసంబంధముచేత ఘటాదులు తెలియబడుచున్నవి. ఆత్మోపలబ్ధిహేతువగు నద్దాని గుహానిహితత్వమును బోధించువాక్యమునకు వ్యాఖ్యానరూపముగ నిచట దానినిసృష్టించి దానిలోనే ప్రవేశించెనని వర్ణింపబడినది. ఏది ఆకాశాదికారణమో అదియే పురుషుడంతముగాగలజగత్తును సృష్టించి యందులో ప్రవేశించినదానివలె బుద్ధిగుహయందు ద్రవ్యశ్రోత మంత విజ్ఞాత మొదలగు

విశేషస్వరూపములు గలదానివలె నుపలభ్యమగుచున్నది. ఇదియే ప్రవేశశబ్దార్థము.

భాష్యకారు లిట్లు ప్రవేశశబ్దముచు వ్యాఖ్యానించిరి. మఱియొకవిధముకగూడ నాపదమున కర్థకల్పనము జేయదగినట్లు గాన్పించుచున్నది. రాజసందర్శనమునకు రాజమందిరమువలె నాత్మదర్శనమునకు హార్దాకాశము బేర్కొనబడినది. అన్నమయకోశాది పంచప్రాకారముల దాటినగాని బుద్ధి యాంతరతమమగు హార్దాకాశమును జేరలేదు. బాహ్యములగు కోశము లాత్మయను నపోహము ముందుగా తొలగవలెను. ఇందు కుపాయముగ పూర్వపూర్వకోశమున కుత్తరోత్తరకోశ మాత్మ యను భావనావిధానము శాస్త్రమునం దచుకరింపబడుచున్నది. ఇట్టి భావనచే ప్రత్యగాత్మత్వబుద్ధి క్రమముగా పూర్వపూర్వకోశమును దాటి యుత్తరోత్తరకోశమున ప్రవేశింపుచున్నది. అపుడు పూర్వకోశమాత్మ యనుబుద్ధి తొలగును. ఇట్లు కోశములను పంచప్రాకారములనుదాటి బుద్ధి యాత్మదర్శనార్థము హార్దాకాశమును బ్రవేశించును. పంచకోశముల యందజ్ఞానకల్పితమగు ననాత్మత్వబుద్ధిని నిరసించుక్రమ మొకకోశమును దాటిమఱియొక కోశమును బ్రవేశించుటయని యుత్పేక్షింపబడినది. కామయితృత్వము, పర్యాలోచనత్వము, స్రష్టృత్వము లను మూడు కారణములచేత బ్రహ్మస్థిత్వము సిద్ధమగుచున్నది. కామయితృత్వాదిక్రియలు తత్ఫలమగుసృష్టియు, నిష్క్రియము నిర్వికారము నగు పరమాత్మయందు మాయచేకల్పింపబడినవి,

అజ్ఞానముచేతనే సర్పము రజ్జువునందు ప్రవేశించినట్లు తోచుచున్నది. రజ్జువుకంటె భిన్నముగ సర్పములేదు. నిజముగ ప్రవేశములేదు. అదేప్రకారముగ డ్రేత్రజ్ఞుడగు జీవునకును నీశ్వరునకును సభేదముదెలుపుటకై పరమాత్మ నిజముగా సప్రవిష్టుడైనను ప్రవిష్టుడుగా వర్ణింపబడినాడు.

పరమాత్మ భోక్తయుగు జీవస్వరూపమున దేహమును ప్రవేశించినాడని చెప్పుటమూలకముగ నతనియ స్తిత్వము సాధింపబడినది. భోగ్యమగు ద్రవ్య నామరూపములచే నభివ్యక్త జాతముద్వారాగూఢ నతనియ స్తిత్వమును సాధించుటకై యద్వానిస్సృష్టి వివరింపబడుచున్నది. పరమాత్మ దేహకార్యమును బ్రవేశించి మూర్తామూర్తస్వరూపమును బొందెను. ప్రత్యక్షుగోచరమగు పృథివ్యప్రేక్షోపాయువులు మూర్తద్రవ్యములు. ఇవి యనిత్యములు. వీనినే 'సత్' అనుశబ్దముచే వాడుదురు. పరబ్రహ్మబోధకమగు 'సత్' శబ్దముతో నీశబ్దమును పొరబడగూడదు. పరమాణువులనుంచి యుత్పన్నమగు వస్తువు మూర్తద్రవ్యమని చెప్పవచ్చును. ఆ కాశ మమూర్తము. ఇది 'త్యక్త' అనుశబ్దముచే జెప్పబడుచున్నది. ఇంతియకాదు. ఆపరమాత్మ ప్రవేశానంతరము నిరుక్తము, అనిరుక్తము, నిలయనము, అనిలయనము, విజ్ఞానము, అవిజ్ఞానము, సత్యము, అసృతము సృష్టియందు మరియునింకేమిగలదో యదియంతయు తానే ఆయెరు. సంపూర్ణలక్షణముచే నిర్వచనీయమయినది నిరుక్తము. సామాన్యకారముచేతమాత్రము వర్ణించుటకు

యోగ్యమైనది. అనిరుక్తము, మాధుర్యము, సుగంధము మొదలగునవి అనిరుక్తములు. నిలయనమనగా నాధారము. తద్భిన్నమనిలయనము. పుష్పాదులు నిలయనములు. గంధరసాదులనిలయనములు. విజ్ఞానమనగ చేతనము-గవాశ్వాదులు. తద్భిషరీతము లనగఽవిజ్ఞానములు-కాప్తకుడ్వాదులు. వ్యవహారవిషయము సత్యము. శుక్తిస్థానాదులు. ఇచట నీశబ్దమునకు పారమార్థికసత్యత్వ మర్థముకాదు. తదన్యమస్మృతము-రజతచోరాదులు, సుఖదుఃఖాదులు, మానావమానములు మొదలగు సృష్టియందుగల జగద్విభాగములన్నియు నిచట నవగతములగుచున్నవి. ఈరూపమున పరిదృశ్యమానమగునదంతయు సత్యాదిలక్ష్మితమగు పరబ్రహ్మమే యగును. నామరూపాదివికారములన్నియు బ్రహ్మముకంటె భిన్నములుకాక సర్వము బ్రహ్మస్వరూపమగుటచే బ్రహ్మము సత్యమని బ్రహ్మవిదులు హాకుచున్నారు. ఇదియంతయు ప్రకృతవిషయమగు బ్రహ్మస్థిత్యవ్రక్షకు ప్రతిపచనముగా జెప్పబడినది. పరమాత్మయే స్వసంకల్పాచుసారము సత్తుత్యత్తులక్షణమగు నాకాశాదిజగత్కార్యమను సృజించి దాలో బ్రవేశించి దర్శనశ్రవణమననాదికార్యముల నుపాధివిశేషముచే జేయుచు బ్రహ్మభిన్నమగును. అందువలన నాకాశాదికారణమై హార్దాకాశమునందలి యత్కృష్టాకాశమున నిహితమై యతనిజ్ఞానకాంతిచే ప్రకాశించుచున్న విశేషణములచే బ్రహ్మముపలభ్యమగుచున్నది. ఇట్లు విద్వదనుభవసిద్ధమగుబ్రహ్మము లేదనుట ఆయుక్తము. ఈవల్ల ప్రథమానువాకమున బేర్కొనబడిన

యాకాశాదిపురుషాంతస్సృష్టియంతయు మాయాశబళితము శుద్ధ
సత్త్వప్రధానమునగు నీశ్వరరూపముననున్న పరమాత్మ
యొక్క కామనాఫలమని యిచట వివరింపబడుచున్నది.

షష్ఠానువాకము సమాప్తము

సప్తమానువాకము.

ఆ॥ అద్వైతసిద్ధాంతమున కాధారభూతమగు ముఖ్య
బ్రహ్మముయొక్క యస్తీత్వమును రాబోవుగ్రంథమున విస్తరింప
దలచి పూర్వానువాకాంతమున నుడాహరింపబడినశ్లోకార్థమును
శ్రుతిమాత్రముందుగా వివరింపుచున్నది.

మూ:-అసద్వ్యా ఇదమగ్ర ఆసీత్ | తతో నై సదజాయత | తదాత్మా
నగ్ం స్వయమకురుత | తస్మాత్తత్సృక్పతముచ్యత ఇతి | యద్వై తత్సృక్పతమ్॥

టీ:- నామరూపాత్మకమగు నీప్రపంచము సృష్టికిముందు
వ్యాకృతనామరూపవిశేషములు లేని బ్రహ్మమే అయియుండెను.
దానినండి నామరూపములచే ప్రవిభక్తమగు జగత్తు వ్యక్త
మయ్యెను. బ్రహ్మము నామరూపాత్మకమగు ప్రపంచముగ
తనను తానుగాజేసికొనెను. అందువలన ఆబ్రహ్మమే స్వయం
కర్తృకమని చెప్పబడుచున్నది.

తా. వి:-నామరూపవిశేషములచేత వాగ్బుద్ధిగోచరమగు
నీజగద్ద్రావమున వ్యాకృతముకానపుడు బ్రహ్మమగునద్రావ

మున నుండెను. వ్యాకృతములగు నామరూపములకంటె భిన్నమగునది యసత్తనిచెప్పబడుచున్నది. అద్వితీయమగు బ్రహ్మమే నామరూపములుగ నభివ్యక్తమగుటచే నట్టి యభివ్యక్తికి పూర్వము బ్రహ్మముమాత్రమున్నదని తాత్పర్యము. నామరూపాభివ్యక్తికి పూర్వము నిర్విశేషముగ నుండిన బ్రహ్మమే యసచ్ఛబ్దవాచ్యమగుచున్నది. ఆకాశమున నవ్యాకృతరూపమున నున్న సంగీతనినాదమే రేడియోముఖమున నామరూపములు బ్రహ్మకు స్వయం సభివ్యక్తమగుచున్నది. ఇట్లు చెప్పటచే నసచ్ఛబ్దవాచ్యమునకు శూన్యార్థత్వము నివారించబడుచున్నది. అసచ్ఛబ్దవాచ్యమగునీ బ్రహ్మము విభిన్ననామరూపాత్మకమగు విశేషాకారమున తన్నుదానుజేసికొనెను. ఇచట ఛాందోగ్యము 6-2-1 మంత్రము జూడనగును. తన్నుదానుజేసికొనెననుటచే నిష్క్రియమగుపరబ్రహ్మమునకు కర్తృత్వమాపాదించుట శ్రుతిసమ్మతముగాదు. పుట్టెను, చేసెను మొదలగు బ్రహ్మకు కర్తృత్వము నాపాదించు శబ్దములకు పుట్టినవానివలె, చేసినవానివలె కనుపడుచున్నాడని యాభాసమాత్రార్థమగు గోణార్థమును చెప్పవలెను. అట్లుకానిచో బ్రహ్మము నిష్క్రియమునిష్కలమని చెప్పుశ్రుతులకు విరోధముగల్గును. బ్రహ్మమద్వయము గనుక సృష్టికి తానేకర్తయగుచున్నది. బ్రహ్మము స్వీయమగు స్వరూపముచేతనే సర్వమును కల్పించిన పుణ్యరూపముగనుక నది సుకృతమని చెప్పబడుచున్నది. లోకమునందు స్వర్గాదిఫలసంబంధమునకు కారణమగు బుణ్యముగూడ సుకృతమని సుప్రసిద్ధముగ వాడబడుచున్నది. చేతనమగు

కారణములేక నాసుకృతత్వము సంభవింపదు. ఆకారణమే బ్రహ్మము, అదియే సుకృత మనిప్రసిద్ధిగాంచినది.

ఆ॥ బ్రహ్మస్తిత్వమునకు రసత్వ మొక హేతువుగా వర్ణింపబడుచున్నది.

మా:- రసో ఽస్తి సః । రసగ్ం హ్యేవానం లభ్యోఽస్తి భవతి॥

టీ:- సుకృతమగు నాబ్రహ్మము రసస్వరూపము. ఈ ప్రాణిజాత మారసమునుబొంది యానందముగల దగుచున్నది.

తా. వి:- సుకృతశబ్దవాచ్యమగు బ్రహ్మమే రసస్వరూపము. మధురాదిపదార్థముచేనానందము, దానిచేదృష్టి కలుగుచున్నది. తృప్తి కారణమగు మధురాదిపదార్థము రసమని లోకములో సుప్రసిద్ధము. బ్రహ్మవేత్త లానందాబ్రహ్మము రసమభవముచే కృతకృత్యులగుచున్నారు. అట్టి స్వరూపము యానందమునకు బ్రహ్మమే కారణమగుటచే నది రసమని చెప్పబడుచున్నది. రసనంతములగు వేదాస్తవాద్యములవలన గలిగిన మనోవృత్తి రూపమగు జ్ఞానముచేత నాస్వాదనీయమగుటచే బ్రహ్మమునకు రసత్వసిద్ధి కలుగుచున్నది. ప్రీతిపురస్కరమగు రసగ్రహణమే యాస్వాదనము. జిజ్ఞాసువులు బ్రహ్మమును ప్రీతిపూర్వకముగ దెలిసికొనుచున్నారు. ఆనందము లేనివట్ల ప్రీతికలుగనేరదు. అందువలన రసశబ్దముచే బ్రహ్మముయొక్క యానందరూపత్వము చెప్పబడుచున్నది. తత్త్వవిదుడు రసస్వరూపమగు బ్రహ్మమునుబొంది సుఖముగుచున్నాడు. బ్రహ్మము విద్యత్పరితోష హేతువుగా నానందస్వరూపమగుటచేనాపరమార్థవస్తువున్నట్లంగీకరింపవలెను. శూన్య

మానందహేతునగుట యనుభవసిద్ధముగాదు. బ్రహ్మము లేనిచో నిట్టియానందము కలుగనేరదు. బౌహ్యములగు సాధనము లెవ్వియును లేక ఏషణములుతొలగి నిరీహులగుబ్రహ్మ వేత్త లానందపరవశులగుచున్నారు. వీ రనుభవించు నానంద రసము నిశ్చయముగా బ్రహ్మానందరసమేయగుచున్నది. అందు వలన వీరియానందకారణముగు బ్రహ్మముండియేతీరవలయును.

ఆ॥ బ్రహ్మస్తి త్వమునకు మఱిరెండుకారణము లుదాహరింపబడుచున్నవి.

మూ:- శో హ్యేవాన్యాత్మః ప్రాణాత్ ॥ యదేష ఆకాశ ఆనందో న స్యాత్ । ఏష హ్యేవానందయాతి ।

టీ:- ఈయానందము హృదయాకాశమునందు లేని యెడల ఎన్నడపానచేష్టను చేయును? ఎన్నడు ప్రాణనచేష్టను జేయును? ఈయాత్మయే లోకమును సుఖపెట్టుచున్నది.

తా. వి:- శరీరపిండము జీవించియున్న సమయమున ప్రాణవాయువు వలన యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములను గలిగియున్నది. అదేప్రకార మపానాదీతరవాయువులుగూడ తమ తమధర్మముల నెరవేర్చుచున్నవి. శరీరము బ్రహ్మము ప్రాణ నాది క్రియాహేతువు సం దిక్లు వాయుసంబంధములు నింద్రియ సంబంధములు నగుపనులు పరస్పరసమ్మేళనముచే జరుగుచున్నవి. ఇట్టి యింద్రియవాయుసమ్మేళనము తదన్యమగుచైతన్యము లేనపుడు సాధ్యముకాదు. ప్రాణాది వాయువులు నింద్రియములుగూడ నచేతనములు. స్వయముగా నవి క్రియాక్షమములు గావు. ఈపనులను నిర్వహింపదగినది

బ్రహ్మముదక్క మఱియొకచేతనపదార్థము గానరాదు. పరమాత్మ స్వయముగ ననంగ మయినను విజ్ఞానమయికోశోపాధిచే దానికి ప్రాణనాదిక్రియాకర్తృత్వముతటస్థించుచున్నది. అది సర్వచేష్టాహేతువై యానందహేతుసగుచున్నది. స్రగాది విషయములు లభించినపుడనుభవముచే వానియందలి యిచ్చ తాత్కాలికముగ మరలును. అంతవఱకు వానియందలియిచ్ఛా రూపమగు మనోవృత్తి బహిర్ముఖముగ నుండును. ఇచ్చ నేర వేరినపు డామనోవృత్తి యన్తర్ముఖమై యానందము ననుభవించును. అందుచేతగూడ బ్రహ్మస్థిత్వమంగీకరింపవలసి యున్నది.

అ॥ నిర్విషయానందాత్మకమగు పరబ్రహ్మమభయము సర్వప్రతిష్ఠాభూతమునని చెప్పబడుచున్నది.

మూ:- యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్న దృశ్యేనాత్మ్యేననిరుక్తేనైల యనేభయం ప్రతిష్ఠాం విందతే । అథ సోభయం గతో భవతి । యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్న దు మంతరం కురుతే । అథ తస్య భయం భవతి । తత్త్వేన భయం విదుషోఽనున్వానస్య । తద హ్యేష శ్లోకో భవతి ॥

టీ:- ఈసాధకు డెప్పుడైతే కనబడనట్టియు శరీరరహితుడై నట్టియు వికారరహితుడై నట్టియు నాధారరహితుడై నట్టియు పరమాత్మయందు భయములేనిస్థితినిబొందుచున్నాడో అపుడతడభయముం బొందును. ఎప్పుడయి తే నతడీపరబ్రహ్మమునందు స్వల్పముగానయినను భేదముభావించుచున్నాడో అపుడతనికి భయముగల్గును. బ్రహ్మముతనకంటె భిన్నము గాదని శేలిసికొనలేనివాడు విద్వాంసుడయినను బ్రహ్మమతనికి భయకారణమగును.

తా.వి:- పరబ్రహ్మమునకు వికారాత్మకమగు సూషణము లేదుగనుక చక్షురాదీన్ద్రియముల కగోచరము, అందునలన నదృశ్యము. అనగా ప్రత్యక్షప్రమాణమున కది యుండనిదగు చున్నది. అందుచే నది యనిర్వాచ్యము. దానిని తెలియ జేయుచిహ్నము లేవియులేనందున నది యూహావిషయము గాదు. అనగా ననుమానప్రమాణముచే దానిని దెలిసికొన

లేము. అది సర్వశబ్దాత్మేతమగుటచేననిరుక్తము బ్రహ్మము ప్రహ గనుక ఆగమముల కగమ్యమగుచున్నది. అది కాద్యగోచరము.

యశేషకార్యప్రపంచముకంటె విలక్షణము. సర్వప్రపంచమున కదియేఆధారము. అది సర్వవ్యాపియగుటచే దానికాధారము లేదు.

ఇట్టి పరబ్రహ్మము ద్వైతరహితము. రెండవవాడుండి నచో భయపేతునగును. ద్వైతరహితమగు పరబ్రహ్మముభయకారణమగుచున్నది. ద్వైతభావము పూర్తిగనశించినపు డభయప్రతిష్ఠ కలుగును. బ్రహ్మముకంటె బ్రహ్మమభయపేతువు తానువేరనుభావ మెంత స్వల్పముగానున్నను నదియే భయకారణమగును. బ్రహ్మమునుండి భేదభావమును బొందినవాడు తనకు దానే భయపేతునగుచున్నాడు. బ్రహ్మతో నద్వైతభావమునుబొందినవాడు మఱియొక దానిని చూడలేడు, వినలేడు, తెలిసికొనలేడు. అంతటను భయకారణమున్నను బ్రహ్మవిదులు నిర్భయముగనున్నారు. సర్వభయ సంత్రాణమగుబ్రహ్మమే లేనిచో వీరు నిర్భయులు కానేరరు. వీరు నిర్భయులుగనున్నారుగనుక బ్రహ్మముండితీరవలయును.

సాధకు డాత్మయందెంతమాత్రము భేదబుద్ధిని పొందనంత
 వర కతడభయంగతుడగును. అవిద్యనలన తనకును, ఆత్మకును
 ఎంతమాత్రము భేదభాసము జూపినను, అది భయకారణమే
 యగును. అజ్ఞానికి ఆత్మయే భయహేతు
 బ్రహ్మముయొక్క నగును. ఎనడన్ద్వితీయమగునాత్మతత్త్వమును
 భయకారణము గ్రహింపలేనో యతడు విద్వాంసుడయినను
 నవిద్వాంసుడే యగుచున్నాడు. బ్రహ్మము వేద్యవేత్త
 త్వది త్రిపుటీశూన్యము. అట్టిబ్రహ్మము జ్ఞేయము నేనుజ్ఞాత
 యని భావించువానికి బ్రహ్మమే భయహేతు వగుచున్నది.
 ఎనడు బ్రహ్మమును పరిచ్ఛిన్నభావముతో దెలిసికొనడో
 యతడు బ్రహ్మమును దెలిసికొనినవాడగును. పరిచ్ఛిన్నభావ
 ముతో తెలిసికొన్నవాడదాని దెలిసికొననివాడే యగును.
 నిర్భయమగు బ్రహ్మమే సర్వభయమును నశింపజేయువాడు.
 జగత్తంతయు భయపీడిత మగుచున్నది. కనుక స్వయముగ
 నిర్భయమై జగద్భయకారణమగునది యొకటి యుండవలెను.

సప్తమానువాకము సమాప్తము.

అష్టమానువాకము

అ॥ బ్రహ్మము నీషన్మాత్రమయినను భేదబుద్ధితో
 భావించువానికి బ్రహ్మమే భయకారణమగుచున్నదను విష
 యమునలనగూడ బ్రహ్మస్తిత్వము తెలియజేయుటకు దిగువ
 శ్లోకముదాహరింబడుచున్నది.

మూ:- భీషాస్మాద్వాసః పవతే । భీషోదేతి సూర్యః । భీషాఽస్మా
దగ్ని శ్వేద్యశ్చ । మృత్యుర్భావతి పంచమః ॥

టీ:- పరబ్రహ్మభయముచేతనే వాయువుపీచుచున్నది;
సూర్యుడుదయించుచున్నాడు, అగ్నియును ఇంద్రుడును
స్వస్వవ్యాపారముల బ్రవర్తించుచున్నారు. అయిదవవాడగు
మృత్యువుగూడ నతని భయముచేతనే స్వకార్యమునందు
వ్యాప్తుడగుచున్నాడు.

తా.వి:- పూర్వజన్మమునందు జేసిన యుత్కృష్టమగు
సుకృతమున కనురూపమగుదేవత్వమునొంది మహా వీర్యవం
తులు, స్వతంత్రులు, విక్రమశాలురు
అభేదజ్ఞానములేని సుకృతము నగువాయువు సూర్యుడు, ఇంద్రు
గూడ భయపాటుపడును గ్నులు మృత్యువుమొదలగు దేవతలు
గూడ బ్రహ్మమునుగూర్చి భేదబుద్ధికలిగియుండుటచేతనేరాజు
నకు భృత్యులైనడి బ్రహ్మమునకు వీరునశవర్తులై నియమిత
ములు, శ్రీమానహములు నగుస్వస్వకృత్యములననవహితచిత్తు
లయి నిర్వహించుచున్నారు. అందువలనగూడ బ్రహ్మాస్తి
త్వము సిద్ధించుచున్నది.

అ॥ బ్రహ్మానన్యమగు నిర్విషయానందము యొక్క
స్వరూప విచారణ జేయబడుచున్నది.

మూ:- వైషాఽఽనందస్య మీమాగ్ంసా భవతి । యవాస్యాత్సాధు
యవాఽథ్యాయకః । ఆశిష్టోద్రడిష్టో బలిప్తః । తస్యేయం పృథివీ సర్వా
విత్తస్య పూర్ణా స్యాత్ । స ఏకో మానుష ఆవద్ధః ।

తే యే శతం మానుషా ఆనందాః । స ఏకో మనుష్యగన్ధర్వాణా
మానందః । శ్రోత్రీయస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం మనుష్యగంధర్వాణామానందాః । స ఏకో దేవగంధ
ర్వాణామానందః । శ్రోత్రీయస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం దేవగంధర్వాణామానందాః । స ఏకః పితౄణాం చి
రలోకలోకానా మానందాః । శ్రోత్రీయస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం పితౄణాం చిరలోకలోకానామానందాః । స ఏక
ఆజానజానాందేవానామానందః । శ్రోత్రీయస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతమాజానజానాం దేవానా మానందాః । స ఏకః కర్మ
దేవానాందేవానామానందః । యే కర్మణా దేవా నిపియంతి । శ్రోత్రీయస్య
చాకామహతస్య ॥

తే యే శతం కర్మదేవానాం దేవానామానందాః । స ఏకో దేవానా
మానందః । శ్రోత్రీయస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం దేవానామానందాః । స ఏక ఇంద్రస్యానందః । శ్రోత్రీ
యస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతమింద్రస్యానందాః । స ఏకో బృహస్పతేరానందః । శ్రోత్రీ
యస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం బృహస్పతేరానందాః । స ఏకః ప్రజాపతేరానందః ।
శ్రోత్రీయస్య చాకామహతస్య ।

తే యే శతం ప్రజాపతేరానందాః । స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనందః ।
శ్రోత్రీయస్య చాకామహతస్య ।

టీ:- బ్రహ్మస్వరూపమగు నానందముయొక్క విచారణ
మిపుడు చేయబడుచున్నది. యువకుడు, సాధువు, వేదాధ్య
యనపరుడు, భోగవంతుడు, దృఢతమశరీరి, బలవత్తముడు
నగువాని కీపృథివియంతయు దృష్టాదృష్టమగు నుపభోగ సాధ
నముచేత బూర్ణమై వశమైనపుడు గలుగు నానందము
మానుషానందమనబడుచున్నది. మనుష్యసంబంధములగు
నానందములు నూరుకలసి మనుష్యగంధర్వానంద మగును.

మనుష్యగంధర్వుల నూరానందములు కలిసి దేవగంధర్వానందమగును. ఈయానంద మకామహతుడగు శ్రోత్రియునకే గలుగును. దేవగంధర్వులయొక్క నూరానందములు కలిసి పితృదేవతల యానందమగును. అదియు సకామహతుడగుశ్రోత్రియునియానందము. నూరుపితృతానందములు కలిసి యాజానజలగుదేవతలయొక్క యానందమగును. అదియు సకామహతుడగు శ్రోత్రియునియానందము. ఆజానజదేవతల నూరానందములు కలిసి కర్మాచరణముచే దేవత్వమునుబొందు కర్మదేవతలయొక్క యానందమగును. అది అకామహతుడగు శ్రోత్రియుని యానందము. నూరుకర్మదేవానందములు కలిసి దేవతలయొక్క యానందమగును. అది అకామహతశ్రోత్రియానందము. నూరుదేవతానందములు గలిసిన నింద్రానందమగును. అది అకామహతశ్రోత్రియానందము. ఇంద్రానందములు నూరుగలిసినచో బృహస్పతి యానందమగును. అది అకామహతశ్రోత్రియానందము. నూరుబృహస్పతి యానందములు గలిసిన ప్రజాపతి యానందమగును. అదియు అకామహతశ్రోత్రియానందము. నూరుప్రజాపతి యానందములు గలిసినచో హిరణ్యగర్భానందమగును. అదియు సకామహతశ్రోత్రియానందమగును.

తా. వి:- ప్రకృతమగు బ్రహ్మానందము స్రగ్గాదివిషయములు, వానిననుభవించు ననుభవిత ఈరెంటికిని గలసంబంధమువలన గలుగుతొకకానందమువలె గృత్రిమమా? లేక స్వభావసిద్ధమా? ఇదియే యిచట విచారణావిషయము. విషయానందములన్నియు బ్రహ్మానందముయొక్క యంశమాత్రములు.

తాకికానందము విషయేంద్రియసంయోగము నపేక్షించును. విషయము లనేకములు ననవస్థితములు అనందమీమాంస గనుక తజ్జన్యమగునానందముగూడ ననవస్థితమగుటయేగాక అవిద్యాకల్పితముగూడ నగుచున్నది. బ్రహ్మనందము నిర్విషయము, విషయసుఖేచ్ఛావిదూరము. విషయసుఖేచ్ఛనుండి విద్యాసాధనముచే నెంతెంతవరకు బుద్ధిమరలునో బ్రహ్మనంద మంతంతనన్ని హితమగుచుండును. విషయసుఖేచ్ఛావిదూరతయొక్క తారతమ్యమునుబట్టి తాకికానందతారతమ్య మేర్పడుచున్నది. అవి
తాకికానందము ద్వానిమి త్త మగువిషయసుఖేచ్ఛ సంపూర్ణ
బ్రహ్మనందద్వారము ముగా విద్యచే నశించినపుడు నిస్సాధనము,
నిర్విషయమునగు బ్రహ్మనందము సగసిద్ధమగుచున్నది. ఈవిధముగ తాకికానందము బ్రహ్మనందప్రాప్తికి ద్వారభూతమగుచున్నది. అందువలననే బ్రహ్మనందప్రకరణమున తాకికానందముయొక్క వివిధకక్ష్యలు ప్రస్తావించబడుచున్నవి.

విద్యయొక్క ప్రాబల్యచారబల్యములచే గల్పింపబడిన విషయానందముయొక్క వివిధకక్ష్యలలో మొదటిది మానుషానందము. యువకుడు సాధుస్వభావుడు, వేదాధ్యయనసంపన్నుడు, భోగాసక్తుడు, క్రిప్రకార్యానునర్తి, మానసికకాయకబలోపేతుడు, సమస్తభోగ్యజాతనమృద్ధమైన పృథివి నేకచ్ఛతాధిపత్యమున బట్టాభిషిక్తుడును నగుచక్రీనర్తియొక్క
బ్రహ్మనందము యానందము. (1) మానుషానందము.
సర్వానందానీతము భోక్తృభోగ్యసమృద్ధమగు మానుషా

నందము, సర్వానందములలో కనిష్టము. ఈ యానందము దుస్సాధము. కర్మవిద్యావిశేషముచే నీజన్మమునందే గంధర్వత్వము నొందువారనుభవించు (2) మనుష్యగంధర్వానందము మానుషానందముకంటె నూచుమడుగులధికము. ఈప్రకారముగానే గంధర్వయోనియందు జన్మించిన (3) దేవగంధర్వులయానందము (4) చిరకాలస్థాయియగుపితృలోకానందము (5) స్మార్తకర్మవిశేషాచరణముచే లభ్యమగు దేవలోకానందము (6) సోమాదిక్రత్వాచరణలభ్యమగు కర్మదేవానందము (7) సోమాదులయందు హవిర్భాస్కలగుదేవతల యానందము (8) దేవప్రభునగు నిద్రుని యానందము (9) దేవేంద్రున కాచూర్యుడగుబృహస్పతియొక్క యానందము (10) సమష్టిశరీరుడగు విరాట్పురుషుని యానందము (11) ప్రథమశరీరియగు హిరణ్యగర్భుని యానందము-ఇట్లు వివిధానందశ్రేణిలో పూర్వపూర్వానందముకంటె నుత్తరోత్తరానందము నూరుమడుగు లధికమగుచున్నది.

మొదటిరెండుతప్ప మిగిలినయానందములకన్నిటికిని శ్రోత్రియత్వముఋజుమార్గవర్తిత్వము అకామహతత్వము లనివార్యములుగ నుండవలసిన యోగ్యతలు. శ్రోత్రియత్వాదులు మూడును బ్రహ్మాండమున మానుషానందము నభిలషించువాడు కనివార్యములు మనుష్యవిషయభోగకామనచే బీడితుడగుచున్నాడు. అవిద్యావినాశముచే నిట్టి భోగకామననశింపవలెను. అది నశించినకొలది తదనుభూపముగ బూర్వపూర్వానందముకంటె శతగుణాధికమగు నుత్తరోత్తరానందము లభించును. అకామహతత్వము సమగ్రమయినపుడు కేవల బ్రహ్మ

నందానుభవము ప్రాప్తమగును. బ్రహ్మసంప్రదానము మనస్సునకును వాక్కునకును నందదు. ఇతరానందములన్నియు గంభీరమగు బ్రహ్మసంప్రదానముద్రముయొక్క బిందువులతో దుల్యమలని బోధించుట కిచట నితరానందములు నర్జించబడినవి. సముద్ర జలబిందువులు ప్రవిభక్తములయినపుడు ప్రత్యేకముగా గనుపడినను నవి సముద్రజలాంశములయి దానితో నైకమును బొంది స్వస్వరూపనాశనమును బొందుచున్నవి. బ్రహ్మతరానందము లన్నియు గర్మసాధ్యములు. కర్మాచరణముచే దత్తదుచితములగు జన్మములబొంది యాయానందముల ననుభవించిన ననుభవింపనచ్చును. ఈయానందము లొకదాని కంటె నొకటి గొప్పవి. కాని అనిత్యములు. శ్రోత్రియత్వము, ఋజుమార్గవర్తిత్వము, అశేషావిద్యావినాశఫలమగు నకామహతత్వమను నీమూడులక్షణములచే నొప్పారు మహాభాగ్యశాలి యీ జన్మమునందే నిర్విశేషమగు బ్రహ్మసంప్రదానమునైకమై స్వస్వరూపోపలబ్ధి నవరోక్షముగ గాంచును. అపుడానందము, దాని ననుభవించునదియను భేదము తొలగును. బ్రహ్మమునుగూర్చి నీషణాత్రిముగానైనను భేదభావము నొందు మందబుద్ధి జీవానన్యబ్రహ్మసంప్రదానాద్వందనమునకు నోచుకొననేరదు. మనస్సు శ్రోత్రియత్వాకామహతత్వాదుల సతతాభ్యాసపాటనముచే విషయానందేచ్ఛనుండి క్రమముగా మరలి నిర్విషయానందోన్ముఖము కాగలదు.

అ॥ నిరుపాధికమగు షరబ్రహ్మ ముపాధినశమయినంత మాత్రముచేత భేదమునొందదని చూపబడుచున్నది.

మూః. స యశ్చాయం పురుషే । యశ్చాసావాచిత్యే । స ఏకః ॥

టీ:- పురుషునియం దానందస్వరూపముగ నేవరబ్రహ్మ మున్నదో అదియు సూర్యమండలమునందున్న పరబ్రహ్మము నొక్కడేయగుచున్నాడు.

తా. వి:- స్వరూపసమర్పణపరములగు సత్యాదిశబ్దము లచే బ్రహ్మము పరోక్షముగ నుపలక్షితముచేయబడినది. అట్టి పరబ్రహ్మమున కాకాశాదిపురుషాంతము సృష్టికర్తృత్వము, సృష్టమగుజగత్తునందు ప్రవేశము నాపాదించి హార్దాకాశమున నపరోక్షోపలబ్ధియుపదేశింపబడినది. శ్రోత్రి వివిధోపాధివిష్టమగు యత్యాకామహతత్వములు తదుపలబ్ధిసాధ బ్రహ్మసంకైకము నములుగ బ్రవర్తించబడినవి. బుద్ధిగుహోపా ధివిశిష్టమగు పరబ్రహ్మమే సూర్యబింబమునగూడ బ్రకాశించు చున్నది. పరబ్రహ్మ మద్వితీయమును, సర్వవ్యాపియునై యున్నది. అయినప్పటికి నుపాధివిశేషముచే విభిన్నముగ గాన్పించుచున్నది. ఆకాశ మొక్కటియయ్యును ఘటశరా వాద్యపాధిభేదముచేత విభిన్నముగా గాన్పించుచుండును. విభి న్నరూపములగు ఘటశరావాద్యపాధులు దొలగినపుడు తద్గత మగునాకాశము మహాకాశముతో నైకమగును. అదేవిధమున హార్దాకాశమున నపరోక్షముగనున్న బ్రహ్మసందమును, ఆది త్యమండలమున పరోక్షముగ ననుభూతమగు బ్రహ్మ తేజస్సు సీరెండు నొకటియే యగుచున్నవి. హార్దాకాశమును సూచించు 'ఈ' యనుపదముచేత ప్రత్యక్షములగు నాధ్యాత్మికాధిభౌతి కోపాధులన్నియు జెప్పబడుచున్నవి. ఆదిత్యమండలబోధకమగు

‘ఆ’ యను పదముచేత సజాతీయములగు సమస్త దేవతోపాధులవగతములగుచున్నవి. పైవాక్యముచే నాధ్యాత్మికాధిభౌతికోపాధిగతముగు బ్రహ్మానందమును, అధిదైవికోపాధిగతముగు బ్రహ్మానందముంగూడ నొకటియే యని పర్యవసన్నమగుచున్నది. ఉపాధి వినాశమగుచుండగా ఘటాశరావాదుల యందలి మహాకాశమునలెనే, ఈబ్రహ్మానందము స్యానాధిక భేదములు వీక్షిపోయి నిరతిశయానందరసఘనస్వరూపమున భానముకాగలదు. వివిధోపాధిగతముగు పరబ్రహ్మమునకభిధానమగు భూమశబ్దముచే బోధితమగుచున్న మహత్త్వముగూడ ద్యోతితమగుచున్నది. బ్రహ్మము నిర్గుణము ఇంద్రియాగోచరము. కాని యదియే నామరూపాత్మకము లగుసూర్య చంద్రాది వివిధోపాధులయందు సగుణముగ సభివ్యక్తమగుచున్నది. సీటియావిరి యదృశ్యము. అదియే మంచుగడ్డగను జలముగను దృశ్యమగుచున్నది. వీనియందున్న జలతత్త్వ మొకటియే. భగవద్గీతయందలి ఏకాదశాధ్యాయమునందు విరాట్స్వరూపవర్ణనముచే నీయర్థమే స్ఫుటముచేయబడుచున్నది. చైతన్యము మహత్త్వము సభివ్యక్తమగుచున్నచోట్ల నెల్ల నాపరమార్థము కాన్పించుచున్నదని బోధించుట కచట సుప్రసిద్ధములగు సనేకోదాహరణములు బేర్కొనబడినవి. ఇట్టి యానందరసఘనభానమునకు ఘటాశరావాదులనువలెనే వివిధోపాధులను గ్రీమముగ దొలగించుకొనుట యసంసరము. ఇది శ్రోత్రియత్వము, అకామమహతత్త్వముగలిగి ఋజుమార్గముల బ్రవర్తించువానికి సాధ్యము. సర్వకామవినాశముచే

జీవునకుజీవత్వము దొలగును. అందులకై పంచకోశములయందు దాత్మత్వభావము నశించు ప్రకాశిక తొలున్నట్లు వివరింపబడినది. ఇట్లు మానుషానందాతిశయానందము నిరతిశయానందబ్రహ్మానందమునకు ద్వారమని వర్ణింపబడినది. సమస్తప్రపంచమిట్టియానందమునందే ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. కామయితృత్వము స్రవ్యత్వము, ప్రవేశనము, సత్త్వజాదిభవనము మొదలగుకార్యములచేతను, ఆనందరసలాభము, ప్రాణనము, అభయప్రతిష్ఠానము, అభయదర్శనము లనువివిధోపపత్తులచేతను బ్రహ్మాస్తిత్వము సిద్ధముచేయబడినది. ఇట్లు వస్తానువాకమునందుదాహరింపబడిన మూడుప్రశ్నలలో మొదటిప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పబడినది.

అ॥ ఇట్టి యద్వితీయబ్రహ్మవాప్తిఫలముదాహరింపబడుచున్నది.

మూ:- స య ఏకంవిత్ । అస్మాట్లోకాత్ ప్రేత్య । ఏతమన్నమయమాత్మానముపసంక్రామతి । ఏతం ప్రాణమయమాత్మానముపసంక్రామతి । ఏతం చువోమయమాత్మానముపసంక్రామతి । ఏతం విజ్ఞానమయమాత్మానముపసంక్రామతి । ఏతేహచంద్రమయమాత్మానముపసంక్రామతి । తదప్యేమ శ్లోకో భవతి ॥

టీ:- ఎవ్వడీవిధముగా దెలిసికొనుచున్నాడో యతడీ లోకయినుండి మఱి క్రిమముగా నీయన్నమయుడగునాత్మను బొందుచున్నాడు; ఈప్రాణమయాత్మను బొందుచున్నాడు; ఈమనోమయాత్మను బొందుచున్నాడు; ఈవిజ్ఞానమయాత్మను బొందుచున్నాడు; తుద కీయానందమయాత్మను గూడపొందుచున్నాడు.

తా. వి:- మిగిలిన ప్రశ్నద్వయమునకు బ్రత్యుత్తరము చెప్పవలసియున్నది. వానిలో విద్వాంసుడు పరబ్రహ్మమును బొందునాలేదా యనుప్రశ్నకు సమాధానము ముందు చెప్పబడుచున్నది. ఉత్తరాపకర్షణలు లేనట్టియు, సద్వైతము, సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము సగుబ్రహ్మము తానేయని యెవడు దెలిసికొనునో అతడు జ్ఞానదార్థ్యముచేత సర్వకర్మ ఫలేచ్చ తొలగినవాడయి దృష్టాదృష్టవిషయసంకుల మగునీ జగత్తునందును, స్థూలాదిశరీరత్రయమునందును నభిమానము వదలినవాడై అన్నమయాదిపంచకోశములను గ్రహముగా నొకదానితరువాత నొకదానియందు బ్రవేశించి తుట్టుతుడకు అదృశ్యము, అనాత్మ్యము అనిరుక్తము, అనిలయనము, అభయము, ప్రతిష్ఠారూపము సగుబ్రహ్మమును బొందును. ఇట్లు బ్రహ్మమును దెలిసికొనిన విద్వాంసు డద్వాని బొందునని చెప్పటచేత నవిద్వాంసుడు దానిని బొందలేడనిగూడ సిద్ధమగుచున్నది. తనకును బ్రహ్మమునకు ననన్యత్వమును గ్రహించిన విద్వాంసు డభయమగు ప్రతిష్ఠను బొందుననియు నుభయులకు నీషణ్మాత్రమయినను భేదము కన్పించునజ్ఞానికి బ్రహ్మమే భయహేతువగుననియు చెప్పటచేతగూడ నీప్రశ్నద్వయమునకు సమాధానము వచ్చుచున్నది.

ఇచట రెండువిషయములు విచారించనగు. పైన తెలిపిన విధముగ బ్రహ్మమును దెలిసికొని కోశ సంక్రమణశబ్దార్థము పంచకమును సంక్రమించినవాడెవడు ?

అతడు పరమాత్మకం టెనన్యమా? అనన్యమా? అన్యానన్యమా? సంక్రమణ మేవిధమున సంభవించుచున్నది? సంక్రమణకర్త బ్రహ్మాతరుడయినచో బహుశ్రుతివిరుద్ధమగును. 'తాను వేరు, బ్రహ్మము వేరని తెలిసికొనినవాడు నిజముగా నిజమును దెలిసికొననివాడే యగును'¹ 'బ్రహ్మమొకటియే రెండవదిలేనిది'² 'అబ్రహ్మమే నీవు అయితేవి'³ అను మొదలగు బ్రహ్మనన్యత్వమును బోధించు శ్రుతివాక్యములకు విరోధముగలుగును. ఇద్దరు నొకరనుటగూడ నసంభవము. 'అనందమయాత్మేను దాను బ్రవేశించుచున్నాడు'⁴ మఱియొకశ్రుతి చెప్పుచున్నది. అనందమయుడగుజీవుడును బ్రహ్మము నొకటియేయనియెడల తన్నుదాను బ్రవేశించుట యసంభవము. పరబ్రహ్మమునకు జీవుని సంసారమైనను సంభవింపవలెను. అట్లుకానిచో జీవుని కంటె నాపరమార్థము వేరుగాదుగనుక పరమార్థము లేకనే పోవలెను. ఇట్లుభయపక్షములుగూడ దోషగ్రస్తములగుచున్నవి. భిన్నము అభిన్నము ననుమూడవపక్షముగూడ నసంగతము. అతీంద్రియమగు నీసమన్య తర్కవిషయముగానేరదు. శాస్త్రమొక్కటియే శరణ్యము. శాస్త్రైకసమధిగమ్యమగు నద్వైతసిద్ధాంతమున నీపశ్చిమునకు దాపులేదు. జీవబ్రహ్మముల కనన్యత్వము నంగీకరించినపుడే యీప్రశ్నమునకు సదుత్తరము దొఱకును. యుక్తిప్రధానములగు ద్వైతవాదములు శ్రుతిసమ్మతముగానట్టి ప్రతిభచే సమర్థితములగుటంజేసి యవి

1. అన్యోసావన్యోహమస్మీతి న సవేద (బృ 1.4.10) 2. ఏకమేవాద్వితీయమ్ (ఛాం 6.2.1) 3. తత్త్వమసి (ఛాం 6.8.5) 4. అనందమయ మాత్మానమపసంక్రమతి (తై 8)

వివిధములగుచున్నవి. వానిలో నెద్దాని స్వీకరింపనలెనో నిర్ణయించలేక ముముక్షువు సస్పృహజేందుచున్నాడు. అద్వైత సిద్ధాంతమున నిట్టివివిధవాదముల కవకాశములేదు. కనుక నది యవశ్యమంగీకార్యమగుచున్నది. అద్వైతము సహజసిద్ధము. ద్వైతములన్నియు నూనుషశేముషీకల్పితములు. ఇదియే అద్వైతసిద్ధాంతప్రాశస్త్యము.

సంక్రమణకర్త పరబ్రహ్మమే యగుచున్నది. జీవ బ్రహ్మములిద్దరికి నన్యత్వముగాని, యన్యత్వానన్యత్వముగాని చెప్పనీలులేదు. వీరలయనన్యత్వమే శ్రుతిశాస్త్ర సంగ్రహణకర్త ర్యము. కనుకనే బ్రహ్మవేత్త పరమును బొందునని మున్ముందుగా శ్రుతిబోధించినది. ఏనస్తునయినను విద్యమానస్థితియందుగాని, నాశావస్థయందుగాని తనకంటెభిన్నమగు మఱియొకనస్తువుతో నైక్యమునుజేడనేరదు. ఘటముండగాగాని, నాశనమయినతరువాతగాని పటము కానేరదు. జీవబ్రహ్మముల యైక్య మనన్యముగాని యభిన్నముగాదు. విభిన్నములగు రెండుపదార్థము లొకానొకపుడు ధర్మసామ్యముచే నభిన్నములుగావచ్చును. అంతమాత్రముచే నవియనన్యములుగావు. రెండిట్లుఖండములు ధర్మసామ్యముచే నభిన్నములయినను అనన్యములుగావు. హరిశ్చంద్ర వేషధారియగు గోపాలుడు నిజమగుగోపాలునికంటె నన్యుడుగాడుగదా. జీవబ్రహ్మములు నిజముగా ననన్యములయినచో, వీరియైక్యజ్ఞానము కలుగకపూర్వముగూడ నీయైక్యము సిద్ధమై యున్నది, వీరియైక్యజ్ఞానము పోల్చబడిన తరువాత వీరిద్దరైక్య

మును బొందుచున్నారనుటగూడ సరికాదని తర్కించుట సమంజసముగాదు. నిజముగా జ్ఞానోదయమునకు బూర్వము గూడ జీవుడు బ్రహ్మనస్యమే. కాని విపులనదీజలముల దాటినపదిమందిని లెక్కింపబూని తన్ను మఱచిశోకించు పది యజవానినలె నవిద్యావృత్తుడగు జీవుడు దానేబ్రహ్మమని గ్రహింపలేకున్నాడు. అనాత్మభూతములగు భార్యాపుత్రాదులు అన్నమయాదిపంచకోశము లాత్మయను నజ్ఞానకల్పితమగు భ్రమను దొలగించుటకై యివియన్నియు నాత్మలుగానని త్రోసిపుచ్చి యభయమును ప్రతిస్థాప్తానముచగు బ్రహ్మగాత్మను బుద్ధిగుహయం దపరోక్షముగ డెలిసికొనుటకు దగిన జ్ఞానోపదేశమును మనకు శుక్తిమాత్ర యనుగ్రహించినది. విద్యచే నవిద్య నశించును. అవిద్యావినాశమునకు విద్యతప్ప మరెయొకప్రతీకారము కాన్పించదు. నేను బ్రహ్మమునుకానను నజ్ఞానము నశించినవెంటనే జీవబ్రహ్మనస్యత్వజ్ఞానము స్వయముగా గల్గును. ఆవరణముదొలగిన యుత్తరక్షణమే దీప దర్శనమగుచున్నది. అపుడు దీపమును జూచుటకు నేత్రము మాత్రమనశ్యమగును. మఱియొకసాధన మవసరములేదు. బ్రహ్మమును డెలిసికొనుట కజ్ఞాననాశనమొక్కటియే యవశ్యము. సాధనాంతర మక్కరలేదు. నిజస్వరూపము నావరించిన వేషము దొలగినవెంటనే గోపాలుడు స్వీయకారమున గనుపడుచున్నాడు. సాక్షాత్కారమున కాటంకము గలుగజేయుచున్నయజ్ఞానమును బారద్రోలు నుపాయముచేతనుమాత్రమే బ్రహ్మజ్ఞానమిచట బోధింపబడుచున్నది. కర్మ స్వయముగా

గాని జ్ఞానసముచ్చితమయినపుడుగాని స్వతస్సిద్ధము నిత్యము నగుబ్రహ్మమును దెలిసికొనుటకు సాధనముగాదని యిగతకు బూర్వము వివరింపబడినది. జగత్తును సృష్టిగచి దానిలోదాను బ్రవేశించెనని శ్రుతిబలుకుచున్నది. కనుక సృష్టిజేసినవానికిని నద్దానిబ్రవేశించినవానికి నై క్యము సిద్ధమగుచున్నది.

జీవబ్రహ్మైక్యము సంగీకరించినపుడే బ్రహ్మమునం దభయమగు బ్రతిష్ఠాత్వము సిద్ధించును. తనకగటె మఱియొకడు లేడనుసీరజ్ఞానము గుదిరినపు డభయము జీవబ్రహ్మైక్యమునందు గలుగును. రోగనివీడితము కానికంటికి మాత్రమే అభయప్రశ్నిత ద్వితీయచంద్రుడు కనుపడనపుడు సిద్ధించును. మాత్రనే చంద్రుడొకడే యని చెప్ప

గలము. ద్వైతము సత్యమయినచో సుషుప్తి సమాధులయందది తెలియబడనలెను. కాని యట్లగుపడుటలేదు. ద్వైతము జాగ్రత్ స్వప్నములయం దనుభూయమానమగుచున్నగతమాత్రము చేత నది సత్యమని చెప్పవీలులేదు. జాగరితమునగుదు వస్తువులను బ్రత్యక్షముగ ననుభవించుచున్నాము. స్వప్నమునం దవి ప్రత్యక్షముగ లేకున్నను వానియనుభవము గల్గుచున్నది. ఈ సమయములయందు పంచకోశాదు లాత్మ యను భ్రాంతి జ్ఞానముగలదు. సుషుప్తియం దీ భ్రాంతి కనకాశములేదు. భ్రాంతికారణమగుద్వైతము సుషుప్తియందు భాసించుటలేదు. సంపూర్ణమగు సుఖముమాత్ర మక్కాలమున భాసించుచున్నది. 'నాకేమియు దెలియదు. సుఖముగా నిద్రించితి'నని నిద్రలేచి నిద్రాసుఖమును స్మరించుచున్నాము. సుషుప్తి సమాజము, నిర్విశేషము, నిర్వికారము నగుస్థితి. వికారకారణమగు

ద్వైత మక్కాలమున ననుభూతము గాకుండుటయే యందుకు కారణము.

జీవునికంటె నీశ్వరుడు వేరు, జగత్తు వేరని తలంచువానికి భయనివృత్తి కలుగ నేరదు. పరబ్రహ్మముకంటె భిన్నముగ ఈశ్వరుడుగాన భయ నతడెప్పుడు నుండవలసిచచ్చును. యథార్థముగనున్నవస్తు వెన్నడును నాశనమును జెంద నేరదు. అన్యతమగునస్తు వెన్నడు నుత్పన్నముకానేరదు. కుండేటికి కొమ్మెంతప్రియత్నించినను పుట్టదు. ఈశ్వరుడనువాడన్యకుండినచో నభయస్థితి యసంభవము. ఈశ్వరుడు స్వయముగా భయకారణుడుగాడు; జీవులధర్మాధర్మానురూపముగ నతడు ఫలము నిచ్చుటచే ధర్మాధర్మములు భయకారణములగుచున్నవి; విద్వాంసులకు ధర్మాధర్మాచరణము లేదుగనుక నీశ్వరుడు భయకారణుడుగా డనువాదము సయ్యక్తి కముగాదు. ఇట్లువాదము సేయువారు ధర్మాధర్మములుగూడ పరమార్థ సత్యములని యంగీకరించుచున్నారు. ఈశ్వరునకు, నతనికిని సహాయభూతములగు ధర్మాధర్మములకునుగూడ వీరి మతము నందు నాశనము లేదుగనుక నభయప్రతిష్ఠ యచంభవగుచున్నది. జీవబ్రహ్మాలకనన్యత్వపక్షమున జీవుడులేడు; జీవుడు లేకుండుటచే నవిద్యాకల్పితమగు సంసారము లేదు; సంసారము లేకుండుటచే ధర్మాధర్మములు లేవు. అప్పుడు భయనివృత్తి కలిగి యభయప్రాప్తి కలుగుచున్నది. అజ్ఞానమువలననున్నట్లు గాన్పించు సంసారమున కునికిలేములు సెప్పశక్యము గాదు.

జబ్బుకంటివాని కగపడు రెండవచంద్రునియునికిలేములు
 రెండునులేవు. సంసారమవిద్యాకార్యము. విద్యచే నవిద్య నశిం
 చును. దానితోపాటు సంసారము ధర్మాధర్మములుగూడ
 నశించును. సంసారము నశించినవెంటనే జ్ఞాని బ్రహ్మమునం
 దభయమగు బ్రతిష్ఠను జెందును. బ్రహ్మము దెలియనంతనజకు
 సర్వత్రభయహేతువు, దానిని దెలిసికొనినపు డభయము
 గలుగుచున్నది.

భయహేతునగు నవిద్యయు, తన్ని వారకమగువిద్యయు
 నాత్మధర్మములన పీలులేదు. అవిరెండు సంతతికరణధర్మములని
 ప్రత్యక్షముగ దెలియుచున్నది. నేను
 విద్యావిద్యల స్తతికరణ
 ధర్మముల మూఁగుడను, నాకు విజ్ఞానోదయముగాలే
 దని యజ్ఞులు సెప్పగా వినుచున్నాము.
 శిష్యుడు గురువునలన జ్ఞానమును గ్రహించి యితరుల కుపదే
 శించుచున్నాడు. గ్రహించినదాని నవధారణము సేయు
 చున్నాడు. కనుక విద్యావిద్యలురెండు సంతతికరణధర్మము
 లగుచున్నవి. అంతతికరణము నామరూపాత్మకమగుటచే విద్యా
 విద్యలురెండును నామరూపములకు సంబంధించినవే యగు
 చున్నవి కాని యాత్మధర్మములు గానేరవు.

జీవుడేబ్రహ్మమగుటచేతను, బ్రహ్మము సంసారముచే నసం
 స్పృష్టమగుటవలనను జీవునకు స్వయముగా సంసారిత్వములేదు.
 కనుక సంసారనాశనముచే నతనికి బ్రయోజ
 నములేదు. శృంగిలబద్ధుడగువానికి బంధ
 విమోచనముగాని, తదితరునకు కాదను

వాదముగూడ సహేతుకముగాదు. నేను సుఖముగానున్నాను. నేను శ్యామవర్ణము గలవాడను-మొదలగు శారీరకమానసిక ధర్మములు జాగ్రత్తస్వప్నములయందు నందర మనుభవించుచున్నాము. సుషుప్తియందు నాకేమియు దెలియలేదను సర్వవిషయాజ్ఞానము సుప్రసిద్ధము. అజ్ఞానదశయందు కర్తృత్వాది విశిష్టమగు సంసారము సంప్రాప్తమగుచున్నది. సంసార హేతునగు నీయజ్ఞానము నొలగుటకై జ్ఞానమనశ్యము. జ్ఞానముచే నాత్మయందు దారోపితమగు కర్తృత్వాదిసర్వధర్మము లతని నుండి తొలగుచున్నవి. ఇట్టిజ్ఞానోపదేశముకొఱకే మోక్ష శాస్త్రము బ్రవర్తించుచున్నది.

జీవు డానందమయాత్మకమగు నాత్మను సంక్రమించుచున్నా డని చెప్పబడుచున్నది. జీవబ్రహ్మముల కభేదపక్షములొసంక్రమణము సాధ్యముగాదు. తనలోదాను సంక్రమణశబ్దము బ్రవేశింపలేడు. కనుక నభేదవాదము యుక్తిసహము గాదని కొందఱు సెప్పవట్టి యాక్షేపణము నిలువనేరదు. ప్రకరణసందర్భమునుబట్టి సంక్రమణ శబ్దమున కర్థకల్పనము జేయవలెను. సంక్రమణశబ్దమిచట ప్రవేశమనుముఖ్యార్థమును బోధింపదు. ఆ శబ్దమునకిచట విజ్ఞానమని యర్థముజెప్పవలయును. శ్రుతిబోధితమగు సంక్రమణప్రసాళికయందున్న మయాదిపంచకోశములయందునుగ్రమముగా సంక్రమణశబ్దము బ్రయోగింపబడినది. ప్రప్రథమమున జీవుడు భార్యాపుత్రాదిరూపమగు బాహ్యప్రపంచమును నదలియన్నమయకోశమునందు సంక్రమించినట్లు అనగా బ్రవేశించి

నట్లు వినిబడుచున్నది. ఇచట సంక్రమణశబ్దము నకు బ్రవేశ తాత్పర్యముగ ముఖ్యార్థము సాధ్యముగాదు. వెలుపలినుండి యింటిలోనికివలె భార్యాపుత్రాదులను నదలి యన్నమయకోశ మును బ్రవేశించుట లోకములో గానరాదు. భార్యాపుత్రాదులయగు దాత్మభావమును బారద్రోలి యన్నమయకోశ మాత్మయని భావించుటయే ఆవాక్యమునకు సమంజసమగు నర్థము. బుద్ధి నొకదానినుండి మరల్చి మరియొకదానియందు బ్రవేశ పెట్టుటయే సంక్రమణము. పంచకోశములే యాత్మ యనుతాదాత్మ్యాభిమానమును నినర్తింపజేయుటయేప్రయో జనముగా గలవ్యాపారము సంక్రమణమని చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మకారమును బొందినయస్తోకరణవృత్తియే జ్ఞానశబ్దార్థము. తాదాత్మ్యాభిమాననివృత్తి జ్ఞానవిషయము. తాదృశాభిమానకారణమగునజ్ఞానమును బారద్రోలుటయే నివృత్తి. అనాత్మభూత మగునన్నమయాద్యానందమయాస్తము గల కోశపంచకమునం దాత్మత్వభ్రాన్తిని గ్రహముగవిడనాడి బుద్ధి గుహయందు స్వయంప్రకాశమగు నాపరమాత్మ ననుసంధానముచేసికొనగల వివేకజ్ఞాన మిచట సంక్రమణశబ్దముచే గౌణముగ విసక్ష్మితమగుచున్నది. ఆ శబ్దమవిద్యావిభ్రమనాశనము నందుపచరించుచున్నది. అట్లుగానిచో సర్వగతమగునాత్మకు సంక్రమణము మరియొకవిధముగ సమకూరనేరదు. అతడు బ్రవేశింపగల మరియొకనస్తు వేదియు లేదు. తనలోదాను బ్రవేశించుట యసంభవము. సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము అనుశబ్దములచేత సూచింపబడిన పరమాత్మయొక్క ప్రతిపత్తికొఱకు

బహుభవనము, జగత్సర్వనము, తత్త్వవేశనము, రసలాభము, అభయత్వము, సంక్రమణము మొదలగు వ్యవహారములు దాని యందు గల్పింపబడినవి. పరమార్థమగుటచే దానియందు దైట్టి వికల్పము సంభవము గాదు. జ్ఞానియగువా డిట్టినిర్వికల్పకమగు పరమాత్మయందు పై చెప్పినరీతి నుపసంక్రమించి దేనివలనను భయముజెందక సభయమగుబ్రతిష్ఠను బొందుచున్నాడు. ఇదియే ఆనందవల్లికంతకును దాత్పర్యభూతమగు సర్గము.

ఆప్తమానువాకము సమాప్తము

న న మా ను వా క ము

అ॥ పూర్వానువాకమున పంచకోశాతీతమని నిర్దిష్టమయిన బ్రహ్మానందము మనోవాగగోచరమని నవమానువాకమున జూపబడుచున్నది.

మూ:- యతో వాచో నివర్తనే । అపాప్య మనసా సహ॥

టీ:- సర్వకారణము నిర్వికల్పము నగునానందస్వరూపమును బొందలేక నద్దానినుండి శబ్దములన్నియు మనస్సుతో గూడ మఱలుచున్నవి.

తా. వి:- ఆనందవల్లి యంతకును సారభూతము ఆనందాత్మకము నగు బ్రహ్మము వికల్పరహితము నిష్క్రియము: అద్వితీయము నగుటంజేసి వాగ్బుద్ధులకది యతీతమగుచున్నది.

పంపాత్మ మనో
వాగగోచరుడు

బ్రహ్మము బుద్ధియందు బ్రతిఫలించి చిదాభాసు
డనునామముతో సర్వవ్యవహారములను నిర్వ
హించుచున్నది. దర్పణమునందలిప్రతిబింబము
చేత నే మనముఖమును మనము చూచుకొనియులంక రించుకొను
చున్నాము. మనముఖమును మనము సాక్షాత్తుగజూడలేము.
చిదాభాసునిచే నవభాసిత మగున స్తకరణము జ్ఞానేంద్రియముల
ద్వారా తత్తద్విషయసంయోగమును బొంది తత్తద్విషయా
కారమును బొందుచున్నది. అ స్తకరణముయొక్క వివిధవిష
యాకారములు బుద్ధివృత్తులనిబిలువబడుచున్నవి. బుద్ధిజడము
గనుక బుద్ధివృత్తులుగూడజడములే. కాని యవిచిదాభాసునిచే
నవభాసితములైనపుడు విషయజ్ఞానము గలుగుచున్నది. జ్ఞానే
ంద్రియవిషయము లగుశబ్దస్పర్శరూపరసగంధాదు లన్నియు
చిదాభాసవిషయములు. ప్రమేయములన్నియు ప్రమాణయెదు
ట నుండుటంజేసి 'ఇదం' అనగా "ఈ" యనుశబ్దముచే జూపబడు
చున్నవి. ప్రమేయములను దెలిసికొనుప్రమాణయే
జ్ఞానోత్పత్తి చిదాభాసుడు. అతడు విజ్ఞానమయస్వరూపుడు.
సాధనములు ప్రమేయములను దెలిసికొనుటకు ప్రమాణము
మనస్సుజ్ఞానేంద్రియములు సాధనములగుచున్నవి. ఈసాధన
ములు ప్రత్యక్షములు. జ్ఞానసాధనములగుటచే నవిప్రమాణము
లనబడుచున్నవి. ప్రమాణశబ్దమునకు జ్ఞానసాధనమని యర్థము.
ఈజ్ఞానము యదార్థజ్ఞానముగానిచో భ్రమయనబడును.
త్రాడును త్రాడుగ దెలిసికొనుట ప్రమయగును. దానినిసర్ప
ముగ దెలిసికొనుట భ్రమయనబడును. ప్రమభ్రమలురెండును

జ్ఞానస్వరూపములే గాని యొకటి యథార్థజ్ఞానము. రెండవది అయథార్థజ్ఞానము. ఇట్లు ప్రమాతృప్రమాణప్రమేయజాత మంతయు చిదాభాసునిచే నవభాసితమగు నత్తక్షరణవృత్తి భేదమై యొకదానితో నొకటి కలియకుండ విడివిడిగానుండును. వేద్యములగుశబ్దస్వరూపములు బుద్ధిచేత దెలిసికొనబడినపు డాజ్ఞానము నితరులకు దెలియజేయుటకు శబ్దజాల ముపకరించు చున్నది. ఘటమును చక్షుస్సుచే మరస్సు చూచినపుడు ఘట జ్ఞానముగలుగుచున్నది. అప్పుడు ఘటమర్థముగాగల ఘటశబ్ద ముచే నాజ్ఞాన మితరులకు సంక్రమింపజేయుచున్నాము. ఈవిధ ముగ తాకికవ్యవహారమంతయు చిదాభాసప్రసాదము చేతనే సాగుచున్నది. బుద్ధిప్రసరించుచోట్ల నెల్ల జ్ఞేయవిషయ మున కవకాశము గలదు, జ్ఞేయవిషయమున్నయెల్లపట్ల శబ్ద ప్రవృత్తికవకాశము గలదు. బుద్ధిప్రసరించినపుడు వస్తు జ్ఞాన ముండదు. వస్తుజ్ఞానము లేనపుడు శబ్దము ప్రవర్తింపదు. సర్వ జ్ఞేయ ప్రకాశకుడగుచిదాభాసుని కీశక్తిసాక్షిగానున్న యాత్మ ప్రకాశముచే గలుగుచున్నది. ఆత్మనిష్క్రియుడు, సర్వవ్యవహారమునకు సాక్షిమాత్రుడు. వ్యవహారమునం దతనికెంతమాత్రము ప్రసక్తిలేదు. అతనికాంతిప్రసారముచే మంచిచెడుగు న్యవహారములన్నియుజరుగుచున్నవి. సూర్యకాంతి ఆత్మవేదలకు యున్నపుడే సర్వవ్యవహారము సాధ్యమగును. అట్టి సాక్షిమాత్రుడు వ్యవహారమునందు సూర్యకాంతి కేమాత్రముప్రసక్తిలేదు. ఇద్దరు వ్యక్తులు వ్యవహారమును సాగించునపు డేమటనున్నమఱియొక డద్దానియందు స్వయమసంబద్ధుడయి చూచుచుండును. ఇదియే సాక్షిశబ్దముసకర్థము. తనను బ్రకా

శింపజేయునాత్మచైతన్యమును చిదాభాసును బ్రకాశింపజేయలేడు. ప్రతిబింబము తనబింబమును బ్రకాశింపజేయలేదు. చిదాభాసుడే యాత్మచైతన్యమును బ్రకాశింపజేయలేనపుడు చిదాభాసునిచే ననభాసితములగుబుద్ధివృత్తులు గాని తదభివ్యంజకములగుశబ్దములుగాని యాత్మచైతన్యమును బ్రకాశింపజేయలేనని వేరుగ జెప్పనక్కరలేదు. పరమాత్మ నామరూపాది రహితము, అదృశ్యము, అనిర్వాచ్యము, అనిలయము, నిష్క్రియము, నిష్కలము. బుద్ధిచే గ్రహింపదగు లక్షణము లేవియు నద్దానియందు లేకుండుటచే నది బుద్ధికప్రాప్యమగుచున్నది. బుద్ధికప్రాప్యమగుటచే శబ్దమునకవాచ్యమగుచున్నది. పరబ్రహ్మము లింగరహితమగుటచే బరిణామస్వభావము లగుబుద్ధివృత్తులకు విషయముగాదని తెలుపుటకు పైవాక్యమున మనః శబ్దముపయోగింపబడినది. వేదాంతవాక్యములయొక్క యఖండార్థమే పరబ్రహ్మముగాని యది వానిప్రతిపదార్థసమన్వయముచే బోధింపబడుటలేదనిచెప్పటకు వాచి అని ప్రయోగింపబడినది. పరబ్రహ్మము కంటిచేతగాని వాక్కుచేతగాని యితరేంద్రియములచేతగాని లభ్యముగాదని మఱియొకశ్రుతి* వినబడుచున్నది.

పరబ్రహ్మము శబ్దముల కతీతమగుటచే శబ్దప్రమాణము వలన దానిని దెలిసికొనలేము. అంతమాత్రముచే బ్రహ్మజ్ఞానమునుగూర్చి శబ్దములు నిరర్థకములని తలంపవీలులేదు. పరమాత్మ నపి సాక్షాత్తుగ దెలియజేయలేవుగాని తద్విషయక

శబ్దముల యఖండార్థము
బ్రహ్మము

* న చక్షుషా గృహ్యతే నాపి వాచా (ముండు 3.1.7)

మగు నజ్ఞానమును బోగొట్టుచున్నది. అజ్ఞానముచే నేవేవి బ్రహ్మమని మనము భావించుచున్నామో యవియున్నియు బ్రహ్మముకానేరనని శబ్దాత్మకమగు వేదాంతశాస్త్రము త్రోసి పుచ్చుచున్నది. ఇట్లు శాస్త్రసహాయముచే బ్రహ్మముగాని దానినంతయు ద్రోసిపుచ్చగా మిగిలియున్నది బ్రహ్మమని తెలియును. శబ్దముచే నజ్ఞాననాశము, తద్వారా బ్రహ్మజ్ఞానము కలుగుచున్నది. ఆనరణము దొలగినవెంటనే దీపకాంతి కనబడుచున్నది. ఇదియే శబ్దమాహాత్మ్యము. నిద్రించుచున్న మనుష్యుని “గోపాల! నిద్రలేము” అని కేకవేయగా నతడు నిద్రలేచుచున్నాడు. నిద్రాసమయమున బ్రయోగింపబడిన శబ్దములకును వానియర్థములకును గలసంబంధములను నిద్రించుచున్న గోపాలుడు గ్రహింపలేడు. అయినను శబ్దములచే నతని నిద్ర నశించుచున్నది. అదేవిధముగా శబ్దముచే బ్రహ్మవిషయకాజ్ఞానము నశించును. అజ్ఞానమునశించినవెంటనే ‘నేను బ్రహ్మము’ ననుజ్ఞానము స్వయముగా భాసించును. ‘నీవు బ్రహ్మమయియున్నావ’*ను వాక్యమునందలిపదములకు బ్రత్యేక ప్రత్యేకముగ నర్థమున్నను వానియొక్క పరస్పరార్థసంబంధముతో నననరములేకయే వాక్యముయొక్క యఖండార్థసంగ్రహణముచే బరబ్రహ్మమునందు బుద్ధిగ్నమగును. శబ్దమే ముందుగ బ్రహ్మవిషయకాజ్ఞానమును బోగొట్టి తరువాత ‘నేను బ్రహ్మము’ నను జ్ఞానము నఖండార్థముగ గలుగజేయుచున్నది. ఈజ్ఞానముగూడ నజ్ఞానముతో బాటు నశింపగా కేవల

స్వయంప్రకాశస్వరూపము నిత్యశుద్ధబుద్ధము క్తిస్వభావమునగు
పరమాత్మమాత్రము మిగులుచున్నది. చిల్లగింజ తాను
నశి. పజేయు జలమాలిన్యముతో బాటు

బ్రహ్మము వి
విషయము గాదు

తానుగూడ సరించును. పరమాత్మ సిద్ధ
పదార్థమగుటచే క్రిహాసాధ్యముగాదు. కనుక

నది విధికి విషయము గాదు. 'సంధ్యానందసము జేయుము-యజ్ఞ
మునుజేయుము' అనుమొదలగుస్థలములయందునలె కర్తవ్య
మును విధించు నాజ్ఞారూపకములగు క్రియల కచట బ్రసక్తి
లేదు. 'ఆత్మసాక్షాత్కారముచేసికొనదగినది'*యను ప్రయో
గమునందు వినబడుచున్న 'చేసికొనదగినది' యనుక్రియ
నియోగపరము గాదు. విధిబోధకక్రియలన్నియు నియతిముగ
కర్మాచరణపరములు. కర్మాచరణఫలము కార్యరూపమగుట
చేత నినిత్యము దానిచే సత్యమగుమోక్షము సిద్ధిపనేరదు.
ఆత్మజ్ఞానమును విధించుక్రియలన్నియు సన్యహతిమున బ్రవ
ర్తించు సహజమగు మానుషప్రవృత్తి నట్టిమార్గమునుంచి మర
లించి మూర్ఖత్వన్ముఖములుగ జేయుటకుమాత్ర ముపకరించును.

ఋజుమార్గనర్తయు, సర్వైషణానివిర్బుక్తుడు సగు
ళోత్రియునియొక్క యాత్మభూతము సర్విషయము, స్వభావ
సిద్ధము, సత్యము, రసఘనము నగు నా
బ్రహ్మజ్ఞానమునకును బ్రహ్మనందనమును యథోక్తమార్గమున
సాక్షాత్కారముజేసికొనిన బ్రహ్మవిదుడు
బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు. ద్వైత మతని

* ఆత్మానా ఆకర్షిష్టస్యః (బృ 4)

భానమునకు దూరమును కనుకనతనికి భయకారణములేదు. బ్రహ్మజ్ఞానమునకును బ్రహ్మానందమునకు నెంతమాత్రము వ్యవధి లేదు. అజ్ఞానము నశించి జ్ఞానము కుదిరినకొలది యానందావాప్తి యెక్కువగనమకూడదు. ఆకలిగొన్నవాని కన్నము తిరిగినకొలది ఆకలి తీరి తృప్తిగలుగుచుండును. మనోమయకోశోపాధికమగు బ్రహ్మము నుపాసించుటచే నీజన్మమునగాని జన్మాంతరమునగాని భయములేదని మనోమయప్రకరణమున జెప్పబడినది. ఆమంత్రముచేతనే అద్వితీయబ్రహ్మానందము నొందినవానికి భయకారణములేదని యాప్రకరణమున బేర్కొనబడినది. .

అ|| బ్రహ్మజ్ఞానకి వేదచోదితమగు విధినిపేథమార్గము నతిక్రమించుటవలన నెంతమాత్రము భయముకలుగదని చెప్పబడుచున్నది.

మాః.. ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ | విభేతి కుతశ్చనేతి | ఏతగ్ం హ వాప స రపతి | కిమహగ్ం సాధు నాకరవమ్ | కిమహం పాపమకరవ మితి | స య ఏవం విద్వానేతే ఆత్మానగ్ం స్పృణోతే | ఉభే హ్యేవైవ ఏతే ఆత్మానగ్ం స్పృణోతే | య ఏవం వేద | ఇత్యుపనిషత్ ||

టీ:- మనోవాగతీతమగు బ్రహ్మముయొక్క యానందమును దెలిసికొనినవాడు దేనివలనను భయమునొందడు. అవసానసమయమున ‘నేను పుణ్యకర్మల నేల జేయకపోతిని? సాపకర్మము నేలజేసితిని?’ అను మొదలగు చింత బ్రహ్మవిదుని తపింపజేయలేదు. ఎన్నడీవిధముగా దెలిసికొనునో అతడాత్మను బలపఱచుకొనుచున్నాడు. ఎన్న డీవిధముగా దెలిసికొను

చున్నాడో అతడు పుణ్యపాపముల రెంటిని అత్కనుగూర్చి బలపఱచుచున్నాడు.

తా. వి:- విధినిపేగములు ధర్మాధర్మములు పుణ్య పాపములు మొదలగునవి ప్రసృతిమార్గప్రవిష్టుడై సవానిని గూర్చి నిర్దేశింపబడినవిగాని యవి నివృత్తిమార్గమున నుత్తీర్ణుడయిన బ్రహ్మజ్ఞానివిషయములు గావు. బ్రహ్మజ్ఞానికి తద్విషయమగు చింతమరణకాలమునగాని యంతకుపూర్వముగాని యెంతమాత్రముండనేరదు. అట్టివిచారముచే నశుడెంతమాత్రమై బ్రహ్మజ్ఞానికి సాధ్యత్రము నుద్వేగము నొందడు. అవిద్వాంసునికి సాధ్యమగుచున్నది మాత్రమది సంతాపహేతునగును. ఈసంతాపము లేదు

పము కర్మాచరణమునకు సహజము, అహంకారత్వాభిమానవిముత్తము నగుచున్నది. విద్వాంసుడు సాధ్యసాధుకర్మహేతునగు నవిద్యను అహంకారమునుగూడ జ్ఞానాన్నియందాహుతిజేయుటచే కర్మలతనికి ఆచరణీయములుగావు. “నేనుబ్రహ్మము” నను దృఢజ్ఞానమతనికి వుష్టినిగలుగజేయును. ఆత్మస్వయముగాబలిష్ఠమైనను నవిద్యాక్రాంతమగుటచే నిగుఱుగప్పిన నిష్పవలె బలహీనమయినటుల గాన్పించును. జ్ఞానముచే నజ్ఞానపరాగము వినష్టమగుచుండగా నాత్మసహజరూపమున బ్రకాశించును. బ్రహ్మజ్ఞానికి సర్వము బ్రహ్మమే గనుక శుభాశుభములుగూడ నతనికి బ్రహ్మసన్యములే యగుచున్నవి. ఆత్మభావమున భావింపబడు పుణ్యపాపములు నిర్విర్యములయి జ్ఞానికి సంతాపహేతువులుగాని జన్మాంతరకారణములు గాని గానేరవు.

ఇట్లుధికారిసాధనపురస్కరముగ బ్రహ్మమే నిశ్చేయగు
మని ప్రప్రథమమున యాశలూర నుపదేశింపబడినది. అట్టి
సింహావలోకితము బ్రహ్మముయొక్క యుపలబ్ధిస్థానము, బ్రహ్మ
త్మానన్యత్వము, అనాత్మభూతమగుకోశపంచ
కమునుండి యాత్మనువివేకించుమార్గము ప్రదర్శింపబడినది.
తరువాత వివిధోపపత్తిప్రదర్శనముచే బ్రహ్మస్తిత్వము సిద్ధము
చేయబడినది. సర్వానందములకంటె బ్రహ్మానంద ముత్కృష్ట
తమమని వర్ణింపబడినది. అట్టిబ్రహ్మ మభయము సర్వప్రతి
ష్ఠానమనియు నిరూపింపబడినది. బ్రహ్మానందము నొందినవానికి
పుణ్యపాపనిమిత్తమగుసంతాపహేతువు లేమింజేసి జన్మాంతరము
లేకుండుటచే నిశ్చేయసాత్మకమగుమోక్షావాప్తి సంసిద్ధమని
మొదట నుపదేశింపబడినబ్రహ్మజ్ఞానఫలము, నిగమనము చేయ
బడినది. ఈవిధముగ బ్రహ్మజ్ఞానము సర్వసంసారోచ్ఛేదన
సాధనమయి బ్రహ్మవాప్తికి హేతువగుటచే దానికిని దానినుపదే
శించుగ్రంథమునకును గూడనుపనిషచ్ఛబ్దమన్వర్థమగుచున్నది.

నవమానువాకము సమాప్తము

బ్రహ్మోపదేశాల్లి సంపూర్ణము

శ్రీగురుభ్యోనమః

భృగువల్లి

అ॥ శ్రవణమనననిదిధ్యాసనము లనుమూడు నాత్మసాక్షాత్తా
 రోపాయములుగ నుపదేశింపబడినవి.* వీనిలో మొదటిదియగు
 శ్రవణము వేదములయందు సంపూర్ణవిశ్వాసముగలిగి గురు
 సన్నిధియందు జేయదగినది. అందువలన
 పల్లీద్వయముయొక్క-
 యేకవాక్యత॥ బ్రహ్మముయొక్క-పరోక్షజ్ఞాన మబ్బును.
 గురుసన్నిధిని శ్రవణముజేసిన వేదాంతవా
 క్యార్థమును శ్రుతిమతత రానుసారముగ చింతనముసేయుట
 మననమగును. దీనిచే సందేహములు వీడిపోయి దృఢజ్ఞానము
 గుదురును. మననమవశ్యకర్తవ్యము. అదియొకవిధమగుతపస్సు.
 బ్రహ్మవల్లియందు బ్రహ్మవిద్యావిచారము సమగ్రముగ శ్రుత
 ముచేయబడినది. తదనంతరము జేయవలసిన మననాత్మకమగు
 తపస్సు భృగువల్లియందుపదేశింపబడుచున్నది. మననఫలము
 నిదిధ్యాసనాసౌప్తవము. మననముచే నిశ్చితమయిన నిర్గుణ
 బ్రహ్మాత్వస్వరూపమును మనమునందునిలిపి బ్రహ్మసన్యమగు
 స్వస్వరూపమున ననవరతము భావించుటయే నిదిధ్యాసనము.
 బ్రహ్మవిద్యయే బ్రహ్మభృగుపల్లీద్వయమునందు వివరింపబడినది.
 ఉపదేశాత్మకము బ్రహ్మవల్లి. అనుభవాత్మకము భృగువల్లి.
 పల్లీద్వయమున కీవిధమున నేకవాక్యతగల్గుచున్నది. విషయ
 గ్రహణసౌలభ్యముకొర కీమననప్రకార మొకయాభ్యాస
 కారూపమున ప్రవేశపెట్టబడుచున్నది.

* ఆత్మావాచలేద్రవ్యవ్యుత్పత్తివ్యోమస్తవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః (బృ 4-5-6)

ప్రథమానువాకము.

మూ:- భృగుర్వై వారుణీః | వరుణం పితర ముపససార | అధీహి
భగవో బ్రహ్మేతి | తస్మా ఏతత్ప్రవృత్తివాచ | అన్నం ప్రాణం చక్షుః శ్రోత్రం
మనో వాచమితి | తగ్ం హో వాచ | యతో వా ఇహూని భూతాని జాయంతే |
యేన జాతాని జీవంతి | యత్ప్రియత్యభిసంవిశంతి | తస్విజిజ్ఞాసస్య | తద్వ
ప్రేతి | స తపోఽతప్యత | స తపస్తప్తా ||

టీ:- వరుణపుత్రుడగు భృగువనువాడు “ఓహూజ్యుడవగు
‘తండ్రీ! నాకు బ్రహ్మమునుపదేశింపుడు” అని తండ్రిని సమీపించి
ప్రార్థించెను. అప్పుడు ‘అన్నము ప్రాణము చక్షుయు శ్రోత్రము
మనస్సు వాక్కు’ అని వరుణుడు పుత్రునికిపదేశించెను.
మఱియు దేనివలన నీభూతము లుత్పన్నములగుచున్నవో, ఉత్ప
న్నములయినభూతములు దేనిచేత జీవించుచున్నవో, ప్రళయము
నందవి దేనిని బొందుచున్నవో అది బ్రహ్మమని తెలిసికొనుమని
యతడు తెలియజెప్పెను. ఈరెండువాక్యములు తండ్రీవలన విని
భృగువు తపమునాచరించెను. తపస్సుజేసి—

అ॥ భృగువు తపస్సుచే మొదటగ్రహించినది యేమన?

ద్వితీయానువాకము.

మూ:- అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ | అన్నాధ్యేవ ఖల్విహూని
భూతానిజాయంతే | అన్నేన జాతాని జీవంతి | అన్నం ప్రయత్యభిసంవిశంతి |
తద్విజ్ఞాయ | పునరేవ వరుణం పితరముపససార | అధీహి భగవోబ్రహ్మేతి |
తగ్ం హోవాచ | తపసా బ్రహ్మవిజిజ్ఞాసస్య | తపో బ్రహ్మేతి | స తపోఽతప్యత |
స తపస్తప్తా ||

టీ:- అన్నమే బ్రహ్మమని యతడు తెలిసికొనెను. ఏలనన, ఈభూతము లన్నమునల్లనే బుట్టుచున్నవి; పుట్టిన భూతములన్నముచేతనే జీవించుచున్నవి; లయకాలమున నవి యన్నమున బ్రవేశించుచున్నవి. ఇట్లు తెలిసికొని భృగువు నుజ్జల తండ్రి దగ్గరకు వెళ్లి తండ్రి బ్రహ్మమును పదేశించుటని గోరెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము, తపస్సే బ్రహ్మమని తండ్రి కుమారునకు తెలియచెప్పెను. ఆతడు తిరిగి తపస్సు జేసి

అ॥ రెండవతూరి గ్రహించినది యేమన!

తృ తీ యా ను వా క ము

మూ:- ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ప్రాణాధ్యైవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । ప్రాణేన జాతాని జీవంతి । ప్రాణం ప్రయవ్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ పునరేవ వరుణం పితరముపససార అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్యా ।

టీ:- ప్రాణము బ్రహ్మమని యతడు తెలిసికొనెను. ఏలనన ప్రాణమునుండియే ఈభూతము లుత్పన్నములగుచున్నవి. ఉత్పన్నములయినవి ప్రాణముచేత జీవించుచున్నవి; ప్రాణమునందు లయమగుచున్నవి. ఇట్లు తెలిసికొని తిరిగి తండ్రి దగ్గరకుచని తనకు బ్రహ్మమును పదేశించుటని యతడు గోరెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము. తపస్సే బ్రహ్మమని వరుణుడు కుమారునికి తిరిగి దెలియజెప్పెను. భృగువు తిరిగి తపస్సుజేసి

అ॥ మూడవపర్యాయము తెలిసికొనబడిన విషయమేమన !

చ తు ర్థా ను వా క ము

మూ:- మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । మనసోహ్యేవ ఖర్విమాని భూతాని జాయంతే । మనసా జాతాని జీవంతి । మనః ప్రయత్యభిసంవిశ స్తీతి తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అఙ్గిహి భగవో బ్రహ్మేతి తగ్ం హోవాచ తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్యై॥

టీ:- మనస్సు బ్రహ్మమని తెలిసికొనెను. ఏలనన, మనస్సులననే భూతములుత్పన్నములగుచున్నవి. ఉత్పన్నము లయినవి మనస్సుచేత జీవించుచున్నవి; మనస్సునందు లయ మగుచున్నవి. ఇట్లు తెలిసికొని, తనకు బ్రహ్మముపదేశింపుడని తిరిగి తాడ్రిదగ్గఱకు బోయెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును దెలిసికొనుము; తపస్సే బ్రహ్మమని వరుణుడు పుత్రునకు దెలియజెప్పెను. అతడు తిరిగితపస్సుజేసి—

అ॥ నాల్గవర్యాయము తెలిసికొన్నవిషయ మేమన !

ప ం చ మా ను వా క ము

మూ:- విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । విజ్ఞానాద్ధ్యేవ ఖర్విమాని భూతాని జాయంతే । విజ్ఞానేన జాతాని జీవంతి । విజ్ఞానం ప్రయత్యభిసం విశ స్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అఙ్గిహి భగవో బ్రహ్మేతి తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్యై॥

టీ:- విజ్ఞానము బ్రహ్మమని తెలిసికొనెను. ఏలనన, విజ్ఞానమువలననే భూతములుత్పన్నములగుచున్నవి. ఉత్పన్నము లయినవి విజ్ఞానముచే జీవించుచున్నవి. విజ్ఞానమునందే లయ

మగుచున్నవి. ఇట్లు తెలిసికొని బ్రహ్మమును తనకుపదేశింపుడని తిరిగితండ్రీకడకు జేరెను. తపస్సుచేతనే బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము. తపస్సే బ్రహ్మమని వరుణుడు తెలియజెప్పెను. భృగువు తిరిగి తపస్సుజేసి—

తా. వి:- వరుణపుత్రుడగుభృగువు వేదాధ్యయనము ననుసూయతముగ బూర్తిజేసి విద్యుక్తమార్గమున తండ్రీదరిజేరి తనకు బ్రహ్మమునుపదేశింపుడని సకౌతుక ముగ బ్రార్థించెను. విద్యలలో నెల్ల నుత్కృష్టతమము, పవిత్రము, పరమరహస్యము నగుబ్రహ్మవిద్యను సంప్రదాయసిద్ధముగ యోగ్యుడగు నాచార్యునివలన తెలిసికొనవలయును. వరుణు డిందుకన్నివిధముల దగినవాడు. బ్రహ్మోపదేశమున కన్నివిధముల దగినపుత్రుడే శిష్యుడుగ నేర్పడినాడను సంతోషముతో వరుణుడు తనపుత్రున కిట్లుపదేశింపదొడంగెను. “అన్నము, ప్రాణము, చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, వాక్కు—” అని. ఇంతటితోనాగక “దేనివలన సీభూతములు పుట్టుచున్నవో, పుట్టినభూతములు దేనిచేత జీవించుచున్నవో, దేనిలో నవి లయమగుచున్నవో అది బ్రహ్మమని తెలిసికొనుమని పలికెను. పితృపాదులు జేసినయుపదేశమునుగూర్చి వరుణుడు విచారింపదొడంగెను. బ్రహ్మమునుపదేశింపుడని పుత్రుని ప్రార్థనకు ప్రతిపచనముగ సాక్షాద్రబ్ధహృస్వరూపమును బోధింపక వరుణుడు మరియొకమార్గమున బోయెను.

ఇట్టివరుణోపదేశతాత్పర్యము విచారించెదముగాక. ఈ యుపదేశము రెండువాక్యములుగ నున్నది. “అన్నము,

ప్రాణము, చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, మనస్సు, వాక్కు” యను నది మొదటివాక్యము. “దేనివలన నీభూతము లుత్పన్నము లగుచున్నవో, పుట్టినవి దేనివలన జీవించుచున్నవో. దేని యందు లయమగుచున్నవో అది బ్రహ్మమని తెలిసికొనుము” అనునది రెండవవాక్యము. మొదటివాక్యమున కర్థమేమి? రెండవవాక్యమున కర్థమేమి? ఈరెంటికిని సంబంధమేమి?

ఇచట సఖిండబ్రహ్మోపలబ్ధియే యుపదేశవిషయము. సత్యజ్ఞానానంతాదిలక్ష్మితమగు పరబ్రహ్మము నిర్దర్శకము, అవాఙ్మూలసంగోచరము. దానిస్వరూపనిరూపణము సాక్షాత్తుగా సాధ్యము కాదు. సర్వులకు తెలిసినమార్గమున నద్దాని నుపదేశింపవలయును. ‘నేను’ అనుశబ్దముచే నుపలక్ష్మితమగు నాత్మరూపమున నది సర్వవిదితము. బ్రహ్మము నా స్వరూపమున దెలిసికొనుమార్గ మిచట యుపదేశింపబడుచున్నది. బుద్ధిగుహయం దీయాత్మను తెలిసికొనుటకుముందు పంచకోశాదులయందలి యజ్ఞానకల్పితమగు నాత్మత్వభ్రాంతి తొలగవలయును. ఈప్రణాళిక బ్రహ్మనల్లయందు వినుపింపబడినది. దానిని మననపూర్వకముగ సనుభవమునకు తెచ్చుకొనవలయును. అచట పూర్విపూర్వకోశము సనాత్మభావముచే దాటి జిజ్ఞాసువుయొక్కబుద్ధి, యాంతము, సూక్ష్మతరము నగు నుత్తరోత్తరకోశమున క్రమముగ ప్రవేశపెట్టబడి తుట్టతుదకు హార్దాకాశమున సభయప్రతిష్ఠాభూతమగుప్రత్యేగాత్మదరికి చేర్చబడినది. అనగా పంచకోశములు హార్దాకాశముననున్న పర

బ్రహ్మజ్ఞానమునకు
కోశపంచకము
ద్వారాభూతము

బ్రహ్మమును జేరుటకు ద్వారములుగా జేయబడినవి. ఈప్రకారముగా శివనే వరుణుడుగూడ నిచట ననుకరించినాడు.

అన్నప్రాణశబ్దములచేత తత్త్వద్వికారభూతములగు నన్న మయప్రాణమయకోశము లవగతమగుచున్నవి. మనశ్శబ్దముచే సంతోషకరణవికారము లగుమనోమయవిజ్ఞానమయాయాంధకోశములు సూచింపబడుచున్నవి. చక్షుశ్రోత్రశబ్దములచేత

ప్రథమ వాక్యార్థము జ్ఞానోపలబ్ధిసాధనభూతము లగుజ్ఞానేంద్రియ పంచకముపలక్షితమగుచున్నది. వాక్చక్షు

ముచే కర్మేంద్రియపంచకము బేర్కొనబడుచున్నది. అన్నప్రాణ మనోమయములు భోగ్యములు. విజ్ఞానమయము భోక్త. ఇంద్రియపంచకద్వయము భోగసాధనములు. ఇట్లన్నాదిశబ్ద మట్కముచే భోగ్యభోక్తభోగసాధనము లుపపత్తితములగు చున్నవి. బ్రహ్మోపలబ్ధి తపస్సుచేతనే సాధ్యము. బాహ్యస్తోత్ర కరణసమాధానమే తపస్సు. జన్మస్థితిలయహేతుత్వము బ్రహ్మ లక్షణమని చెప్పబడినది. ఈబ్రహ్మలక్షణము నన్నమయాయుల యందు సమన్వయముజేయగా నెచట బ్రహ్మజిజ్ఞాసకు తిరిగి ప్రశ్నకలుగకుండునటుల సమాధానము చిక్కునోయచట బ్రహ్మమును దెలిసికొనవలయునని 'తపసా విజిజ్ఞానస్వ' యను వరుణోపదేశతాత్పర్యము. బ్రహ్మము ఘటాదులవలె జ్ఞేయము గాదు. శాస్త్రముగూడ నద్దాని సాక్షాత్తుగ తెలియచెప్పు లేదు. అనాత్మభూతము లగుపంచకోశముల నిరసనముచేతనే నది బ్రహ్మమును బోధింపుచున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానమునకు విజ్ఞేయముగలుగజేయు నన్నమయాదిపంచకోశముల సబ్రహ్మత్వ

రూపమున త్రోసిబుచ్చుటయే భృగువుయొక్క తపఃప్రయోజనము. భృగు వీవిషయమునే మననముచేసెను. ఇదియే యతడు చేసినతపస్సు. పంచకోశముల స్వరూపమును బ్రహ్మనందచల్లియందు వివరింపబడినప్రకారము మననముచేసి బ్రహ్మమును దెలిసికొనుమని బోధించుట కన్నమయాదులను వరుణుడుదాహరించెను.

బ్రహ్మలక్షణము దెలిసినగాని యన్నమయాదుల యాత్మత్వానాత్మత్వముల నిశ్చయించుటకుసాధ్యముగాదు. అందుకొఱకు రెండవవాక్యమున బ్రహ్మలక్షణము నిరూపింపబడినది. ఇచట నిర్వచింపబడిన బ్రహ్మలక్షణము తటస్థలక్షణము. బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంతములచేత ద్వితీయ వాక్యాన్ని బ్రహ్మవల్లియందు నిర్వచింపబడినది. ఇది స్వరూపలక్షణము. ఆరోపిత మగుజగజ్జన్మస్థితిలయ హేతుత్వ రూపతటస్థలక్షణముగూడ బ్రహ్మవల్లియందు నిరూపింపబడినది. స్వరూపలక్షణము విచారచతురేతరమతులకు దుర్విజ్ఞేయము. పంచకోశములాత్మ యనుభ్రాంతమతుల కదిశక్యముగాదు. తటస్థలక్షణము మందమతులకుగూడ సుగమము. పంచకోశములయం దాత్మత్వబుద్ధిని మరల్చుటకు తటస్థలక్షణ ముపాయమగుచున్నది. అందువలన నిచట తటస్థలక్షణము భృగువుయొక్క మననార్థము వరుణునిచే ప్రదర్శింపబడినది. ఇట్టి తటస్థలక్షణము వన్నమయాదులయందు సమన్వయముచేయ వానియం దాలక్షణము సంపూర్ణముగసమన్వయముకానందున నవిబ్రహ్మము

గానేరవని యతడు త్రోసివేయగల్గెను. బుద్ధినిర్మలమయ్యెను. హార్దాకాశమున బ్రహ్మమును భృగువు తెలిసికొనగలిగెను. బ్రహ్మముయొక్క అవిద్యాకల్పిత మగుతటస్థలక్షణము బ్రహ్మోపలబ్ధికి సాధనముమాత్ర మగుచున్నది. ముత్యపుచిప్ప యందజ్ఞానకల్పిత మగురజతభ్రాంతి పోయినపుడు రజతముగా భాసించినది నిజముగాశుక్తియను యథార్థజ్ఞానము గల్గుచున్నది. పరిదృశ్యమానమగు నీజగత్తు సత్యమనునభిమానముచే నభిభూతులగువారు తటస్థలక్షణముచే నదియసత్యమని గ్రహించి యద్దాని త్రోసిపుచ్చగలరు. స్థితికాలమునందు దృష్టము, తత్పూర్వమదృష్టము, తదనంతరము నష్టము నగునీ ప్రపంచ మసత్యము, రజతమువలె భ్రాంతిమాత్రము. జగత్తు త్యక్తభ్రాంతి కధిష్ఠానభూతము, నిత్యము, అద్వితీయము, అసంగము నగుకారణమన్యము గలదని తటస్థలక్షణముచే చూపబడుచున్నది. ఈవిధమున బ్రహ్మోతర మగుజగత్తంతయు ససత్యమనుజ్ఞానము తటస్థలక్షణముచే గలుగుచున్నది. జగత్తు సత్యమని దృఢముగా తెలిసి త్రోసివేయబడినపుడు స్వరూప లక్షణసమన్వయముచే బ్రహ్మమునపరోక్షముగ దెలిసికొనుటకు సాధ్యము. ఇందుకు తగినభూమిక పరుణునియొక్క రెండవ వాక్యముచే నాయత్తముజేయబడుచున్నది. దేనివలన యను పంచమీవిధక్తిచే బ్రహ్మము జగత్తునకుపాదానకారణమని నూచింపబడుచున్నది.

భృగువు వే నాధ్యయ ససంపన్నుడు. కృతకమగుకర్మకాలముచే నకృతకమగు మోక్షము సిద్ధింపజాలవని* దెలిసికొనుట వలన వైరాగ్యముపొందెను. బ్రహ్మమునువ భృగువుయొక్క దేశింపుడని సకాతుకముగ తండ్రిని ప్రార్థించునపరికారము చెను. ఉత్కటమగుబ్రహ్మజిజ్ఞాసాచోదితుడగు నతనికి తండ్రి యుపదేశించిన మార్గము విచారభూమిక అయ్యెను. పితృపాదులు సాక్షాత్తుగ బ్రహ్మముచుచెప్పక పరోక్షముగ నేలనద్దాని నుపదేశించిరని యతడు మననముచేయ దొడంగెను. సాక్షాత్ బ్రహ్మజ్ఞాన ముపదేశ్యవిషయము గాదనియు మనననిదిధ్యాసములచే స్వయముగా నిర్ణేయమనియు తండ్రితాత్పర్యమని దెలిసికొని తండ్రిచెప్పిన తటస్థత్వణము నన్నమయకోశమున సమన్వయముజేయదొడంగెను. అన్నరూప మగురేతన్నుచే జన్మము గలుగుచున్నది. అన్నముచేతనే ప్రాణికోటి జీవధారణము నేయుచున్నది. మితిమీరిన భోజనమువలన మరణము సంప్రాప్తమై యన్న కారణమగు పృథివి యంచు భూతములు లయమగుచున్నవి. ఇట్లు స్థూలదృష్టిచే తండ్రిజ్ఞోధించినబ్రహ్మలక్షణ మన్నమునందు సృష్టిస్థితిలయ సామ్యముచే సమన్వయముచేసి యన్నముబ్రహ్మమని నిశ్చయించెను. కాని యంతటితో నతనికి బ్రహ్మజిజ్ఞాస నివర్తించలేదు. బ్రహ్మము నిర్వికారము నిత్యమని భృగువెఱుంగును. వికారాత్మకము నశ్యమునగు నన్నము సృష్టిస్థితిలయకారణ

* పరీక్ష్య లోకాన్ కర్మచితాన్ బ్రాహ్మణో నిర్వేదమాయాన్నాస్త్యకృతః కృతేన (ముండక 1-2-12)

మైనను బ్రహ్మముగానేరదని నిశ్చయించి పునర్వీచారణకు దొడంగెను. సశ్వరమగునన్నము బ్రహ్మముగానేరదని త్రోసిబుచ్చెను. ఇట్లునే తృప్తిచెప్పిన బ్రహ్మలక్షణ మూపాతముగ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమ గూఢమయములయందు సమన్వయమయినను జడత్వలయత్వక్షణికత్వాదిదోషములచే నవి బ్రహ్మములుగానేరవని నిశ్చయించెను. ఇట్లు క్రమముగా నన్నమయాదిపంచకోశముల నబ్రహ్మత్వముచే త్రోసిబుచ్చెను. తరువాతకానందమునందు బ్రహ్మలక్షణము సంపూర్ణముగ సమన్వయమగుటంజేసి నద్దాని బ్రహ్మముగానిశ్చయించెను. అంతటితో జిజ్ఞాసపూరిగనివర్తించెను. క్రమముగ నన్నమయాదులబ్రహ్మత్వముచే త్రోసివేయబడి వానియందలి బ్రహ్మత్వబుద్ధి నశించెను. బుద్ధియందు విక్షేపరహితము, నిర్మలము నగు బ్రహ్మజ్ఞానభూమిక సిద్ధమయ్యెను. ఇదియంతయు భృగువు యొక్క మననాత్మక మగుతపస్సుయొక్క ఫలము.

గంభీరమగు వరుణోపదేశముయొక్క సమగ్రతాత్పర్యమును గ్రహించుటకు బృహదారణ్యక కేనోపనిషత్తులలోని సజాతీయములగు మరికొన్ని వాక్యముల నీయుపదేశవాక్యములతో సంయోజనముచేసి యన్నిటికి నేకవాక్యతారూప మగుసర్థనిర్ణయము జేయవలయును. అప్పుడే వరుణోపదేశరహస్యము బుద్ధికి సంపూర్ణముగ ద్యోతితమగును. “ప్రాణమునకు ప్రాణము, చక్షుస్సునకు చక్షుస్సు, శ్రోత్రమునకు శ్రోత్రము, అన్నమున కన్నము, మనస్సునకు మనస్సుని బ్రహ్మవిదులు పురాణము నగ్ర్యము నగుబ్రహ్మమును వర్ణించి” యరు సర్థమును బృహ

దారణ్యకశ్రుతి* చెప్పుచున్నది. శ్రోత్రమునకు శ్రోత్రము, మనస్సునకు మనస్సు, వాక్కులకు వాక్కు, ప్రాణమునకు ప్రాణము, చక్షుస్సునకు చక్షుస్సు అని తెలిసికొని శ్రోత్రాదుల యం దాత్మభావమును పరిత్యజించి యపగతసర్వైషణులు ధీమాతులునగునా రమరణధర్మమును పొంది” యనునర్థమును కేనోపనిషత్సూత్రము† బోధించుచున్నది. చక్షురాజ్ఞానే ద్వియపంచకము వాగాదికర్మేద్వియపంచకము ప్రాణపంచకము అంతఃకరణము ఇవియన్నియు నచేతనములు. అయినను నవి జ్ఞానసాధనములై చేతనసాధ్య మగుకర్మకాచరించుచున్నవి. రథా ద్యచేతనము లేదియోయొక చేతనవంతమగు సభిష్ఠాతయొక్క ప్రేరణములేక ప్రవృత్తములగుట యనుభవసిద్ధముగాదు. అటు లనే యీయైది మములుగూడ చేతనవంతమగునేదియోయొక సభిష్ఠాతయొక్క ప్రేరణములేక స్వస్వవ్యాపారక్షమములు గానేరవని యూహింపవలసియున్నది. ఇంద్రియములన్నియు మరియొకచేతన మగువస్తువుచే నధిష్ఠింపబడియున్నవను విషయ మూహచేతనేగాక వివిధశ్రుతిప్రమాణము మహోపదేశముయొక్క సమ్రాజ్యవిచారణ చేతగూడసిద్ధమగుచున్నది. “ఆత్మజ్యోతిస్సు చేతనే మనుజుడున్నాడు”.†† “ఆత్మ

* ప్రాణస్య ప్రాణముత చక్షుషశ్చక్షుయత శ్రోత్రస్య శ్రోత్రమన్న స్యాన్నం మనసో యే మనోవిదుః తే నిచిక్వర్వహ్యపురాణమగ్ర్యమ్॥ బృ 4-4-18

† శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసో మనో, యద్వాచో హ వాచం స ఉ ప్రాణస్య ప్రాణః చక్షుషశ్చక్షురతిముచ్యధీరాః ప్రేత్యాస్మాజ్ఞోకాదమృతా భవంతి (కేన 1-2)

†† ఆత్మనైవాఽయం జ్యోతిషాఽస్తే (బృ 4-3-6)

కాంతిచేతనే ప్రపంచమంతయు ప్రకాశించుచున్నది” *
 ఆత్మకాంతిచేతనే సూర్యుడు తేజోవంతుడై లోకములను
 తపింపజేయుచున్నాడు” † “దేనిచేత ప్రాణము ప్రాణవంతమగు
 చున్నదో అది బ్రహ్మమనిదెలిసికొమ్ము” ‡ అనువర్ణమును
 బోధించు శ్రుతులనేకములు బ్రహ్మధిష్ఠాత్మత్వమును బోధించు
 చున్నవి. చైతన్యజ్యోతిస్సుచేత ప్రకాశింపబడుటచేతనే చక్షుస్సు
 రూపము సభివ్యక్తముచేయగలుగుచున్నది. నిత్యము
 సర్వాస్తరము నగునీయాత్మజ్యోతిస్సుననునది లేనిచో చక్షుస్సున
 కిట్టిసామర్థ్యము గలుగనేరదు. అందువలన నాత్మతేజస్సు
 చక్షుస్సునకు చక్షుస్సుగుచున్నది. ఈవిధముగనే ప్రాణాదులు
 గూడ నీయాత్మజ్యోతిస్సుచే ప్రకాశితములు గానిచో నవి
 స్వస్వవ్యాపారక్షమములు గానేరవు. కనుకనే బ్రహ్మము
 అన్నమునకన్నము, ప్రాణమునకుప్రాణము నగుచున్నది.
 అందువలన చేతనవంతమగు నేకారణముచేత నన్నాదులు
 స్వస్వవ్యాపారనిర్వహణసమర్థము లగుచున్నవో యాకారణము
 బ్రహ్మమనియు, అన్నాదులు బ్రహ్మోపలబ్ధిస్థానములనియు
 పర్యవసన్నమగుచున్నది. అన్నాదిపదార్థములు కొన్నిమాత్ర
 మిచట బ్రహ్మోపలబ్ధిస్థానముగ ప్రస్తావింపబడినవి. యథార్థ
 మారయ, భోగ్యభోక్తృభోగసాధనభూతములగుసర్వభూతములు
 బ్రహ్మోపలబ్ధిస్థానములే యగుచున్నవి. అందువలననే బ్రహ్మో

* తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి (ముం 2-2-10)

† యేన సూర్యస్తపతి తేజసేదః

‡ యేన ప్రాణః ప్రణీయతే తదేవ బ్రహ్మ త్వం విధి (కేన 1-8)

పలద్ధిబోధక మగువరుణునిరెండవవ్యాయకమునందు 'ఈభూతము లన్నియు' నని బుద్ధిగోచరమగు సమస్తవస్తుజాలము సంగ్రహింపబడినది. 'ఈసర్వముబ్రహ్మమే'* యని మరియొకశ్లోత్రి గలదు. భోగ్యభోక్తృభోగసాధనరూప మగుప్రపంచమంతయు బ్రహ్మోపలబ్ధిసాన మగుచున్నదని వరుణోపదేశముయొక్క నిష్పీడితార్థము. రహస్యాతిరహస్య మగునీతత్త్వమును వరుణుడు తనకుమారునకు ప్రథమవాక్యమున నుపదేశించెను. ఇట్టిసంప్రదానార్థమునందు తస్మై (అతనికొఱకు) అని చతుర్థీ విభక్తి ప్రయోగింపబడినది. అది యుపదేశవాక్యము. ద్వితీయవాక్యము సామాన్యమగు లక్షణవాక్యము. అందువలన 'తం' అని ద్వితీయావిభక్తి సామాన్యముగ వాడబడినది.

పంచమానువాకము సమాప్తము

—o—

షష్ఠానువాకము

ఆ॥ తుట్టతుదకు భృగువానందరూప మగుబ్రహ్మము నపరోక్షముగ తెలిసికొనిన విధానము వివరింపబడుచున్నది.

మూ:- ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ఆనందాద్భేద భిల్విమాని భూతాని జాయంతే । ఆనందేన జాతాని జీవంతి । ఆనందం ప్రయంత్యభిసం విశంతీతి । సైషా భార్గవీ వాచణీ విద్యా । పరమే వ్యోమన్ ప్రతిష్ఠితా । య ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నావో భవతి । మహాస్థవతి । ప్రజయా పశుభిర్వృహ్వవర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా॥

* సర్వం భిల్విదం బ్రహ్మ (ఛాం 3-14-1)

టీ:-భృగువానందము బ్రహ్మమని దెలిసికొనెను. ఏలనన ఆనందమువలననే యీభూతములు జన్మించుచున్నవి. జన్మించినభూతము లానందమువలననే జీవించుచున్నవి. ఆనందమునందుతాదాత్మ్యమును బొందుచున్నవి.

ఈసుప్రసిద్ధమయిన విద్య పరుణవిద్యయనియు భార్గవీవిద్యయనియు బిలువబడుచున్నది. అది శ్రేష్ఠమైన హృదయాకాశమునందు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది.

ఎవ్వడీవిధముగ తపముచే బ్రహ్మనందమును తెలిసికొనుచున్నాడో ఆతడు బ్రహ్మనందమునందు సుప్రతిష్ఠుడగుచున్నాడు. అన్నము గలవాడగుచున్నాడు; దీప్తాగ్నిగలవాడగుచున్నాడు; సంతానముచేతను గవాదిపశుగణముచేతను బ్రహ్మతేజస్సుచేతను శ్రేష్ఠుడగుచున్నాడు; కీర్తిచేతను గొప్పవాడగుచున్నాడు.

తా. వి:- కోశనిష్కాసుప్రకరణమగు బ్రహ్మనందవల్ల ద్వితీయాదిపంచమాంతానువాకములయందు కోశపంచకము యొక్క యాపేక్షికసూక్ష్మత్వాత్మత్వములు ప్రదర్శింపబడినవి. ఆనందమయకోశమున కానంద మాత్మయనియు బ్రహ్మము ప్రతిష్ఠాస్థానమనియు బేర్కొనబడినది. ఈవిధముగ కోశపంచకము ననాత్మాభావముచే త్రోసిబుచ్చమార్గము బూర్తిచేయుబడినది. పవనస్తమానువాకములయందు బ్రహ్మసీత్వముఁబాదించబడినది. ఈబ్రహ్మము పరమాకాశమునందు దేలిసికొనఁతగినదని ప్రథమానువాకముననే బోధింపబడినది.

అందువలన పంచకోశములదాటి బుద్ధిని హార్ద్రాకాశమున ప్రవేశ
పెట్టి యచటబ్రహ్మమును దెలిసికొనవలయునను నర్థము
నిష్పన్నమగుచున్నది. ఈవిధానమే భృగువునకు మననప్రకార
మార్గమాయెను. భృగువల్లి యన్నమయాదివిజ్ఞానమయంత
కోశములయందు వరుణునిచే నుపపా
అనందమునందు సంపూర్ణ దింపబడిన బ్రహ్మలక్షణమాపాతముగ
లక్షణసమన్వయము స మ స్వ య ము జే య బ డి న ను
వానిబ్రహ్మత్వ మాపేక్షికమయినందేహమున కాస్పద
మయ్యెను. నశ్వరత్వాది దోషదూషితము లగునీనాలుగుకోశ
ములుబ్రహ్మముగానేరవని నిశ్చయించుకొని భృగువు బుద్ధిని
వానినుంచిమరల్చి యానందమయకోశమునందు బ్రవేశపెట్టి
యాకోశము బ్రహ్మ మగునాయని విచారించెను. సవిషయ
ములు క్షణికములు నగుప్రియమోడాదులద్వాని స్వరూపమగు
టంజేసి యది గూడ నిత్యనిర్విషయానందరూపమగు బ్రహ్మము
గానేరదని దలంచి నద్దానినుండిగూడ బుద్ధిని మరల్చుకొనెను.
ఇట్లు పంచకోశములయందలి నజ్ఞానకల్పితముగు నాత్మభావము
మననముచే బూర్తిగ దొలగెను. బ్రహ్మమాత్మకంటే వేరు
గాదనియు అది బుద్ధిగుహయందు దెలిసికొనదగినదనియు
బ్రహ్మ న స్త వ ల్లి య ం దు ప దే శిం ప బడినది. క ను క
యానందమయమునుంచి మరలిన బుద్ధిని హార్ద్రాకాశమున
ప్రవేశపెట్టి తిరిగి యతడు విచారణచేసెను. పంచకోశనిష్కాస
నముచే నిర్మలమయిన బుద్ధికి యచట యానందము భాసిం
చెను. అట్టి యానందము నిర్విషయానందమగుటంజేసి యచట
వరుణుడు జెప్పిన బ్రహ్మలక్షణము బూర్తిగ సమన్వయమగు

టయేగాక పంచకోశములయందువలె నేమియుశంక కలుగలేదు. అట్టి యానందము సర్వప్రతిష్ఠాస్థానము గావలయునని భృగువు గ్రహించెను. నిర్విషయము సర్వప్రతిష్ఠాస్థానము నగు నానందము బ్రహ్మమని యతడు స్థిరముజేసికొనెను. వరుణుడు పడేశించిన తటస్థలక్షణ మిట్లు బ్రహ్మజ్ఞానమునకు కారణమయ్యెను. తటస్థలక్షణముచే దెలిసికొనినబ్రహ్మమును స్వరూపలక్షణబోధ కములగు సత్యజ్ఞానానంతాదినాక్యముచే దృఢముజేసికొని యపరోక్షముగ నతడు సాక్షాత్కారము నొందెను. ఇచట భృగువుయొక్క బ్రహ్మజ్ఞాన పూర్తిగ నివర్తించి సందేహ విపర్యయనిరస్తమగు బ్రహ్మజ్ఞాన ముపలబ్ధమయ్యెను. వరుణుడు బ్రహ్మప్రాప్తిద్వారమును జూపి మార్గదర్శి మాత్రమయ్యెను. పునఃపునరభ్యస్తమగు మనసరూపతపస్సుచే నపగతచిత్తకల్మషుడయి భృగువు బ్రహ్మమును దర్శింపగల్గెను. బ్రహ్మము మనన నిదిధ్యాసాత్మకమగు తపస్సుచేతనుమాత్రమే సాధకునిచే బొంద తగినదిగాని యన్న పుముద్దవలె నోటిలో బెట్టతగినది గాదని వరుణోపదేశరహస్యము. ఈ యర్థమే యుపనిషచ్ఛబ్దములోని ఉప, ని, యను యుపసర్గలచే బోధింపబడుచున్నది. శాస్త్రము సాధకుని బుద్ధిని బ్రహ్మదరికిమాత్రము జేర్చగలదనియు సాక్షాత్కారము సాధకాయత్తమనియు తాత్పర్యము. బ్రహ్మవల్లి యాదిమానువాకపంచకమును, భృగువల్లియాదిమానువాక షట్కమును జోడించి మనసముజేసినపుడుగాని సంపూర్ణ మగు సర్వసమన్వయము గానేరదు.

౬] ప్రథమమయూఖము - తెత్తిమోపవిషత్తు 139

ఇట్లు తెలిసికొనబడిన బ్రహ్మవిద్య వరుణునిచే నుపదేశింపబడుటచే వాడుణీవిద్యయనియు, భృగువుచే తెలిసికొనబడుటచే భార్గవిద్యయనియు బ్రసిద్ధిగాంచినది. వాడుణీవిద్య అ స్మ త్ప్ర త్య య గో చ ర మగువిషయము యొక్కయు, యుష్మత్ప్రత్యయగోచరమగు విషయము యొక్కయు విభాగ మెచట పూర్తిగా నివర్తించునో యట్టి యద్వైతానందమునం దీబ్రహ్మవిద్య ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. అనగా “నీవు”, “ఇది” యని వ్యవహరింపబడుచు పరిపూర్ణ మానమగు జగత్తంతయు జ్ఞానవిషయము ‘నేను’ యని స్థూలముగ వ్యవహరింపబడు ఆత్మ యీవిషయములను గ్రహించుచు విషయ యనబడుచున్నాడు. ‘నీవు’, ‘నేను’ అనుభేదము సంపూర్ణముగ నశించినస్థాయియం దద్వితీయబ్రహ్మవిద్య ననుకూరునని తాత్పర్యము.

భృగువువలె నితరులుగూడ తపస్సాసనముచే క్రమముగకొ శ పరంపరనుడాటి హోర్దాకాశమున బ్రహ్మోపదమును దెలిసికొని బ్రహ్మనన్యత్వమును బొందగలరు. ఇది బ్రహ్మవిద్య కాత్మంతిక ఫలము. ఇట్టిబ్రహ్మవిద్యావిధానమునం దీ బ్రహ్మవిద్యాఫలము జన్మముననే యుత్తిష్ఠుడు కాజాలనివాడు నిఃస్పృహజెందకుండుటకై సద్యశిఫలముగూడ బేర్కొనబడుచున్నది. అన్నాదుల నిట్లుమననముజేసినవాడు ప్రభూతమగు నన్నసమృద్ధియు, ప్రదీప్తమగు జఠరాగ్నియు, పుత్రపౌత్రగవాశ్వాదిసంపత్తియు, శమదమాదినిమిత్తమగు బ్రహ్మపర్చస్సుచే గల్లు మహత్తును, శుభాచారఖ్యాతియు బొందును. ఆత్మను బొందినబ్రహ్మవిదుడు సర్వకామములను బొందినవాడగుటచే,

నీఫలమతనికి గూడగలిగినను నద్దానివలన నతనికి ప్రయోజనము లేదు. జీవన్ముక్తగుటచే నివియన్నియు నతనికి మిథ్యా మాత్రములగుచున్నవి. బ్రహ్మజ్ఞానాభ్యాసమున కీవాక్యములు ప్రరోచకములగుచున్నవి.

స. సౌనువాకము సమాప్తము

స ప్త మా ను వా క ము

అ॥ బ్రహ్మవాప్తికి ద్వారభూతముగ వారుణీవిద్యముందు వర్ణింపబడిన యున్నముఖమున బ్రహ్మము నుపాసించుప్రకారము సప్తమాప్తపరమానువాకములయందు వినరింపబడుచున్నది.

మూ:- అన్నం న నింద్యాత్ తద్వతమ్ । ప్రాణో వా అన్నమ్ । । శరీరమన్నాదమ్ । ప్రాణే శరీరం ప్రతిష్ఠితమ్ । శరీరే ప్రాణః ప్రతిష్ఠితః । తదేతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతిష్ఠితమ్ । అన్నవాసన్నాదో భవతి । మహాస్థవతి ప్రజయా పశుభిర్మహావర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా॥

టీ:- అన్నమును నిందింపగూడదు. అది బ్రహ్మవిదునకు వ్రతము. ప్రాణమే అన్నము. శరీరమన్నాదము. ప్రాణమునందు శరీరము ప్రతిష్ఠితమయి యున్నది. అందువలన ఈయన్నము ప్రాణమనెడి యుభయవిధమగు నన్నము అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. ఎవ్వడీశరీరము ప్రాణమనెడి యుభయవిధ

మగు నన్నము అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమయినదని యుపాసించుచున్నాడో యతడు ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు. అన్నవంతుడు, అన్నము భుజింపువాడు నగుచున్నాడు. ఆతడు సంతానము చేతను, పశువులచేతను బ్రహ్మవర్చస్సుచేతను, కీర్తిచేతను, గొప్పవాడగును.

సప్తమానువాకము సమాప్తము

—o—

అష్టమానువాకము

మా:- అన్నం న పంచక్షీత । తద్వృతమ్ । ఆపో వాఅన్నమ్ । జ్యోతిరన్నాదమ్ । అపు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితమ్ । జ్యోతిష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః । తదేతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ స య ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వేదప్రతిష్ఠతి । అన్నవాసన్నావో భవతి । మహాస్థవతి ప్రజయా పశుభిర్భుక్త్యా వర్చసేన । మహాన్ కీర్త్యా॥

టీ:- అన్నమును పరిహరింపగూడదు. ఆది వ్రతము ఉదకములు జాతరాగ్నిచే జీర్ణములయి యన్నమగుచున్నది. వర్షోదకములయందు విద్యుదగ్ని ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. జ్యోతిస్సుసందుదకములు ప్రతిష్ఠితములు. అందువలన ఈయుభయము నగు నన్న మన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది. ఎవ్వడి ఆపో జ్యోతిరూప మగునన్నము అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమయినదానినిగా యుపాసించుచున్నాడో వాడు ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు. అన్నవంతుడు అన్నాదుడు సంతానముచేతను, పశువులచేతను, బ్రహ్మవర్చస్సుచేతను గొప్పవాడునగును. కీర్తిచేతను గొప్పవాడగును.

స వ మా ను వా క ము

మూ:- అన్నం బహు కుర్వేత | తద్వ్రతమ్ | పృథివీ వా అన్నమ్ | ఆకాశోఽన్నదః | పృథివ్యామాకాశః ప్రతిష్ఠితః | ఆకాశే పృథివీ ప్రతిష్ఠితా | తదేతదన్నమన్నై ప్రతిష్ఠితమ్ | స య ఏతదన్నమన్నై ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతిష్ఠితమ్ | అన్నవానన్నాదో భవతి | మహాన్ భవతి ప్రజయా పశు భిర్బ్రహ్మవర్చసేన | మహాన్ కీర్త్యై॥

టీ:- అతిథుల కిచ్చుటకుగానన్నమును విస్తారముగ సమ కూర్పవలెను. అదివ్రతము. భూమి, అన్నము, ఆకాశమన్నాదము. పృథివియం దాకాశము ప్రతిష్ఠితము. ఆకాశమునందు పృథివి ప్రతిష్ఠితము. ఈయుభయవిధ మగునన్నము అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమయినదని యెవ్వడీయుభయవిధమగు నన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమయినదని యుపాసించునో వాడు ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు. అన్నవంతుడు అన్నాడు డగుచున్నాడు. ప్రజాపశుబ్రహ్మవర్చస్సులచేతను కీర్తిచేతను గొప్పవాడగుచున్నాడు.

తా. వి:-బ్రహ్మవిజ్ఞానమున కన్నము ద్వారమగుటచే నది గురుతుల్యము. దానిని నిందింపరాదు. ఉపాసకునికిది యొకవ్రతము. ఏది దేనియందు ప్రవేశించునో దానికది యన్నమగును. దేనియందది ప్రతిష్ఠితమో అన్నోపాసనావృతము. యదియన్నాదము. ఈవ్యవస్థననుసరించి శరీరమధ్యమున నుండుటచే ప్రాణమన్నము; ప్రాణమన్నముచే ధరింపబడుచున్నది గనుక శరీరమన్నాదము. అటువలెనే ప్రాణముచే శరీరము ధరింపబడుచున్నది. అందువలన శరీరమన్నము

ప్రాణమన్నాదము. ఇట్లన్ని ప్రాణముల కన్యోన్యమన్నాన్నాదత్వ సంబంధము గలదు. ఈ ప్రకారమే జలము అన్నము, జ్యోతి స్సన్నాదము, పృథివి అన్నము; ఆకాశమన్నాదము. పర్యాయ ముచే జ్యోతిస్సన్నము, జలమన్నాదము; ఆకాశమన్నము, పృథివిమన్నాదము నగుచున్నవి. ఆజ్ఞ్యోతిపృథివ్యాకాశము లన్యోన్యము సితిహేతువులగుటంజేసి యీవిధముగ నన్నా న్నాదత్వసంబంధము జెప్పబడుచున్నది. ఇట్లుపాసించినవాని కన్న బాహుల్యము మొదలగుఫలము చెప్పబడినది.

సవమానువాకము సమాప్తము

ద శ మా ను వా క ము

అ॥ అన్నోపాసనాంగ మగునన్న దానము యొక్క-
మహాత్మ్యము వర్ణింపబడుచున్నది.

మూ:- స కంచన వసతో ప్రత్యాచక్షిత । తద్రవతమ్ । తస్మాద్యయా
కయా చ విభయా బహ్వున్నం ప్రాప్నుయాత్ । ఆరాధ్యస్మా అన్నమిత్యా
క్షతే । ఏతద్వై ముఖతోఽన్నగ్ం రాధ్యమ్ । ముఖతోఽస్మా అన్నగ్ం
రాధ్యతే । ఏతద్వై ముఖ్యతోఽన్నగ్ం రాధ్యమ్ । ముఖ్యతోఽస్మా అన్నగ్ం
రాధ్యతే । ఏతద్వా అస్తతోఽన్నగ్ం రాధ్యమ్ । ఆస్తతోఽస్మా అన్నగ్ం
రాధ్యతే॥

టీ:- గృహమునకు వచ్చిననెవ్వరిని నిషేధింపగూడదు.
అది వ్రతము. శాస్త్రీయమగు నేదోవిధానమున అన్నమును
మిక్కుటముగా సంపాదింపవలయును. గృహగతు డగునతిథి

కొఱ కన్నముసిద్ధముగానున్నదని పలుకుచున్నారు. అన్నము సిద్ధముగానున్నదని యుత్తమోపచారములతో నడిగినవెంటనే యన్నమునిచ్చువాడు ప్రథమవయస్సున యిచ్చినయెడల ప్రథమవయస్సునందే యన్నము పొందును. మధ్యమవయస్సునందు మధ్యమోపచారములతో నిచ్చినయెడల మధ్యమవయస్సునందన్నమునుబొందును. తక్కువ ఉపచారములతో వార్ధక్యమునందిచ్చినయెడల వార్ధక్యమున హీనోపచారముతో నన్నమును పొందును.

తా. వి:- గృహమునకు వచ్చినయతిథిని నివాసము, అన్నమునిచ్చి యాదరింపవలెను. తరుణ, ప్రౌఢ, వృద్ధాది భేదమును బట్టియు, యాదరముయొక్క సతి
 అన్నదాన మాహాత్మ్యము శయోదాసీనజఘన్యత్వాదిభేదమును బట్టియు సత్కారము పడ్డిధమగుచున్నది. తీర్థక్షేత్రాదివిశేషము సంక్రాంత్యాదికాలవిశేషము వేదశాస్త్రాధ్యయనానుష్ఠానపరత్వాది పాత్రాధికారవిశేషము శ్రద్ధాప్రణిపాతాది సత్కారవృత్తిభేదవిశేషము చాత్యప్రతిగృహీతలయొక్క ముఖ్యమధ్యమాధికారభేదముచేతనురూపముగ నన్నదానము ఫలమునిచ్చును.

ఆ॥ వేదాంతశాస్త్రమునందు శాఖాచంద్రన్యామున బ్రహ్మ మధ్యారోపము, అపవాద మనురెండుమార్గములచే బోధింపబడుచున్నది. అద్వితీయ మగుపరబ్రహ్మము దుర్విజ్ఞేయము. అది స్వయముగా నిర్గుణము, నిర్వికల్పము, నిరుపాధికము, అవాఙ్మనోగోచరము. బుద్ధికిగోచరమగు మరియొక

ద్వారముననే దానిని బోధించుమార్గమువలంబింపవలెను. ఇదియే యుపాసనాతత్త్వము. శాస్త్రసమ్మత మగునేదియో యొకయాలంబనమునందు బ్రహ్మభావముచే అధ్యారోపాప వాదములు బుద్ధిచి న్నిలిపియుపాసించుట సధ్యారోపమార్గ ములలో నొకటి. సంసారమంతయు నవిద్యా కల్పితము. జీవులకు జీవత్వ ముపాధివిశేషమువలన సంభవించు టచే నాయుపాధి తొలగినపుడు జీవుని జీవత్వమందొలగి స్వతః సిద్ధ మగుబ్రహ్మత్వము భాసించును. ఇట్టి బోధ యపవాద మార్గములలో జేరినది. తేనిలక్షణము నారోపించుట అధ్యారోపము. ఆరోపితలక్షణమును తొలగించుట యపవాదము. అన్నబ్రహ్మోపాసన మధ్యారోపములలో జేరును.

అ. మరొకొన్ని యధ్యారోపమార్గములిచట నుదాహరింపబడుచున్నవి.

మూ:- య ఏవం వేద । క్షేమ ఇతి వాచి । యోగక్షేమ ఇతి ప్రాణా పానాయాః । కర్మేతి హస్తయోః । గతిరితి పాదయోః । విముక్తిరితి పాయా ఇతి మానుషీః సమాఖ్యాః । అభి దైవీః । తృప్తిరితి వృష్టే । బలమితి విద్యుతి ।

యశ ఇతి పశుషు । జ్యోతిరితి నక్షత్రేషు । ప్రజాపతిరమృతమానంద ఇత్యుపశే । సన్మయోక్తాశే । తత్త్వతిష్ఠేత్యుపాసేత । ప్రతిష్ఠావాకౌభవతి । తన్మహాఇత్యుపాసేత । మహాస్థవతి । తన్మనఃఇత్యుపాసేత । మానవాస్థవతి ।

తన్నమ ఇత్యుపాసేత । నమ్యస్తేఽన్యైః కామాః । తద్బ్రహ్మేత్యుపాసేత । బ్రహ్మవాస్థవతి । తద్బ్రహ్మణః పరిమర ఇత్యుపాసేత । పర్యేణం మ్రుణునై ద్విమక్తః సపత్నాః । పరయేఽప్రియా బ్రాతృవ్యాః ।

టీ:- బ్రహ్మము వాక్కునందు జ్ఞేమరూపమునను, ప్రాణాపానములయందు యోగజ్ఞేమరూపమునను, హస్తములయందు కర్మరూపముగను, పాదములయందు గతిరూపముగను, పాయువునందు విసర్జనరూపముగను యున్నటుల నుపాసింపవలయును. ఇవి యధ్యాత్మికములగు నుపాసనలు. ఇక ఆధిదైవికోపాసనలు చెప్పబడుచున్నవి. బ్రహ్మము వృష్టియందు తృప్తిరూపమునను, విద్యుత్తునందు బలరూపముగను, షశువులయందు కీర్తిరూపముగను, నక్షత్రములయందు జ్యోతిరూపముగను, జననేన్ద్రియమునందు సంతానముచే. పితృణ విమోచనరూప మగునానందస్వరూపముతోను, ఆకాశమునందు సర్వస్వరూపముతోను ప్రతిష్ఠితమయిన ఋషాసింహవలయును. బ్రహ్మస్వరూప మగునాకాశము ప్రతిష్ఠారూపమని యుపాసించినచో ప్రతిష్ఠగలవాడగును. మహత్త్వగుణము గలవానిగా నుపాసించిన మననసామర్థ్యము గలవాడగును. నమనగుణముగలదని యుపాసించిన భోగ్యములన్నియు నుపాసకునకు లోబడును. విస్తారరూపమని యుపాసించిన విస్తృతిగలవాడగును; వేదస్వరూపమని యుపాసించిన వేదము స్వాధీనమునందుగలవాడగును.

ఆకాశము బ్రహ్మమునకు పరిమరమని యుపాసించిన నుపాసకుని ద్వేషించుశత్రువులు నశించెదరు. అప్రియులగు శత్రువులు చనిపోవుదురు.

తా. వి:- ఈమార్గములన్నిటిలో నుపాసనాస్థానములు, ఉపాస్యస్వరూపము వివరింపబడినవి. ఆయాస్థానములయం

దాయారూపమున బ్రహ్మమునుపాసింపవలయునని తాత్పర్యము. మానుషశరీరమునందలి యనయవ
 మానుష దైవ యుపాసనలు ముల నాలంబనముగా గ్రహించి యుపాస
 నములన్నియు మానుషోపాసనలనబడుచున్నవి.

అప్రాప్తమగు దానిప్రాప్తి యోగమనియు, ప్రాప్తమైరదాని పరిరక్షణము జేయమనియు చెప్పబడుచున్నది. ఇక దేవతా సమాజాలు వివరింపబడుచున్నవి. ఇచటగూడ బ్రహ్మమే యుపాస్యము. ఉపాసనాస్థానములు తద్రూపములుగూడ నుదాహరింపబడినవి. బ్రహ్మము నేరూపమున నుపాసించెదరో యారూపమును తదుపాసకులు బొందుదురు.

అ॥ మందాధికారి కుపయోగించు సద్భార్యోపాత్మకము లగుబ్రహ్మోపాసనములు ప్రదర్శింపబడినవి. ఇక సపవాద మార్గము వివరింపబడుచున్నది.

మా:- సమశ్చాయం పురుషే యశ్చాసావాదిత్యే । స ఏకః ॥

టీ:- పురుషునియం దేమాత్మగలదో ఆమాత్మయు ఆదిత్యునియం దేమాత్మగలదో ఆమాత్మయు ఈరెండు నొకటియే.

తా.వి:- జలము, ఆకాశము మొదలగువానివలన శరీరముత్పన్నమగుటచే నవిగూడ నాధ్యాత్మికములగుచున్నవి. శరీరప్రాణాదులు ప్రత్యగత్మకుపాధిభూతము లగుటంజేసి వానికన్నాదత్వము భోగ్యభోక్తృత్వము చెప్పబడినది. భోగ్యభోక్తృత్వక మగు నీసంసారము కార్యరూపము గనుకనది యాత్మవిషయము.

గానేరదు. అయినను సవిద్యుచే నది యాత్మవిషయకమని భావింపబడుచున్నది. ద్వైతమంతయు సవిద్యాకల్పితమని శ్రుతి జెప్పుచున్నది. ఆత్మ సంసారిగాడు. అతడు ప్రపంచమును సృజించి యద్దానిని ప్రవేశించెనని శ్రుతి వివరించుచున్నది. క్రమముగా పంచకోశముల ననాత్మభావముచే దాటి బుద్ధిగుహయం దభయప్రతిష్ఠాభూత మగునాత్మను దెలిసికొనుటయే ప్రవేశించుటయని సంక్రమణశబ్దార్థప్రకరణమున నిశ్చయింపబడినది. కనుక సృష్టికర్త భావాంతరముచే ప్రవేశించెనని యుపనిషత్లేదు. “నీవే యాబ్రహ్మమగుచున్నావని” శ్రుతి* బోధించుటచే ప్రవేశానంతర మతనిస్వభావము మారినదనిపిలులేదు. ప్రవేశావస్థయందు సంప్రాప్తమయిన భావావస్థరాసత్త్విని బోగొట్టుకొనుటకై యిట్టియుచ్చైశ్ఠితి వర్ణింపబడలేదు. ఆ ఆత్మ సత్యము. అది నీవే అగుచున్నావు. అని పైశ్రుతి జెప్పుచున్నది. జీవునకు సంసార మనుభవసిద్ధమసిగూడ చెప్పవలెదు. పై శ్రుతులు జీవాత్మల కనన్యత్వమును బోధించుటచే సంసారము ననుభవించువాడును యీవిషయమును గ్రహింపువాడు నొకడే కావలయును. సంసారివిశిష్ట మగునాత్మయే మనకనుభవసిద్ధమగుచున్నాడనుటకుగూడ వలెదు. ఆపక్షమున ననుభవించువాడును, అనుభవింపనివాడు నొకడేగావలయును. ఉష్ణము దహింపబడలేదు. వెలుతురు ప్రకాశింపబడలేదు. ఆత్మకు భయాదులుండుట కనుపడుచున్నందున యతనికి దుఃఖానుభవ మూహింపగలమనుటయు సరికాదు. ఈధర్మములు చూడ

* తత్సత్యం స ఆత్మా తత్త్వమసి (ఛాం. 6-8-8)

బడుచున్నవి. కనుక నవి చూచువానిధర్మములు గానేరవు. ఇందుకు భిన్నముగ బోధించుకపిలకాణాదధర్మములు వేదవిరుద్ధములు, నిరాధారములు. భ్రాంతిగ్రస్తము లగుచున్నవి. ఆత్మ సంసారిగాడని శ్రుతులచేతను, ఉపనిషత్తులచేతనుగూడ సిద్ధమగుచుండగా నతని సంసారిత్వ మపిద్యౌవిలసితమని చెప్పక తప్పదు. ఆత్మ సంసారికాడు. అద్వానికంటె వేరుగాని జీవుడు గూడ నిజముగా సంసారి గానేరడు. జీవాత్మల కనన్యత్వము బహుశ్రుతిప్రసిద్ధము. ఈపురుషోవాధియందు బ్రకాశించుచున్న చైతన్యము, సూర్యబింబమున బ్రకాశించుచున్న చైతన్యము నొకటియే. ఈయర్థమే ప్రైశ్రుతివాక్యమున వివరింపబడుచున్నది.

అ॥ వివిధోపాధివిశిష్ట మగుచైతన్య మా యా యుసాధులు తొలగిపోయినపు డొకటియే యగుచున్నదని తెలిసికొనినవానికి గలుగు ఫలము సదర్శింపబడుచున్నది.

మూ:- స య ఏవంచితః । అస్మాన్లోకాత్ప్రేత్య ఏతమన్నమయమాత్మానముపసంక్రమ్య । ఏతం ప్రాణమయమాత్మానముపసంక్రమ్య । ఏవంచమనోమయమాత్మానముపసంక్రమ్య । ఏవం విజ్ఞానమయమాత్మానముపసంక్రమ్య । ఏతమానందమయమాత్మానముపసంక్రమ్య । ఇమాన్లోకాన్మామాన్నికామరూప్యచుసంచరకః । ఏతత్సామ గాయన్నాస్తేహగివు హగివు । హగివు ।

అహమన్న మహమన్న మహమన్నమ్ । అహమన్నాదోఽహమన్నాదోఽహమన్నాదః । అహగ్ం శ్లోకకృదహగ్ం శ్లోకకృదహగ్ం శ్లోకకృత్ । అహమస్మి ప్రథమశా । ఋతాఽస్య । పూర్వం దేవేభ్యోఽమృతస్య నాభాయ । యో మాదదాతి స ఇదేవ మాగివాః । అహమన్నమన్నమదస్తమాగిద్ధి । అహం విత్వం భువనమభ్యుభవామి । సువర్ణశ్యాతీః । య ఏవం వేద ఇత్యుపనిషత్ ॥

టీ:- ఎవ్వ డీవిధముగా తెలిసికొనునో వాడీలోకము నుండి దాటిపోయి యాయున్న మయాత్మను, ప్రాణ మయాత్మను, మనోమయాత్మను, విజ్ఞానమయాత్మను, ఆనంద మయాత్మను క్రమముగా బొంది యీ భూరాదిలోకములను సంచరించుచు కామానుసార మగునన్న ముగలవాడై కామ రూపియై చెప్పబోవు సామమును గానము చేయుచుండును.

ఆశ్చర్యము! ఆశ్చర్యము! ఆశ్చర్యము! నేనన్న స్వరూపుడ నగుచున్నాను! నేనన్న స్వరూపుడ నగుచున్నాను! నేనన్న స్వరూపుడ నగుచున్నాను! నేనన్నాదుడ నగుచున్నాను! నేనన్నాదుడ నగుచున్నాను! నేనన్నాదుడ నగుచున్నాను! నేను శ్లోకకృత్తు నగుచున్నాను! నేను శ్లోకకృత్తు నగుచున్నాను! నేను శ్లోకకృత్తు నగుచున్నాను! నేను మూర్తామూర్తభూష మగు జగత్తుకంటెను, దేవతలకంటెను పూర్వము మొట్ట మొదట బుట్టినవాడను! అమృతమునకు నాభిమాత్రుడనగు చున్నాను. ఎవ్వడన్నరూపు డగునన్న న్నాథులకిచ్చునో యతడు నన్నీ విధముగా సంరక్షించును. నేను అన్నమును. అన్నము నితరులకివ్వకుండ తానొక్కడే తినువానిని నేను తినుచున్నాను. నేను సమస్తమయిన భువనమును తిరస్కరించుచున్నాను. నా ప్రకాశ మాదిత్యప్రకాశమువలె స్వయంప్రకాశమయినది. ఎవ్వడీవిధముగ నుపాసించుచున్నాడో వానికి పూర్వోక్త ఫలము కలుగును. తైత్తిరీయోపనిషత్తు సమాప్తము.

తా వి:- ఉపాధివశముచే ననేకముగ భాసించుచున్న మూర్త్యుచైతన్యమంతయు నొకటియే యని తెలిసికొనినవాడు

క్రమముగా ననాత్మభూతములగు నన్నమయాదుల నొకదాని తరువాత నొకదాని నవవాదముచే త్రోసిబుచ్చి స్వస్వరూపావస్థానమును బొందినవాడై తానే భోగ్యభోక్తృస్వరూపుడయి కామరూపమున త్రిభువనమనోహరము సర్వప్రాణిజ్ఞానోపదేశకము నగు గానమును పాడుచు స్వేచ్ఛగా నశేషలోకసంచారమును జేయును. బ్రహ్మము సత్యము జ్ఞానము అనంతమునని బ్రహ్మానందవల్లి యాదిమానువాకమున వివరింపబడినది. జ్ఞానియగు వాడా ప్రకాముడగుటంజేసి సమస్తకోరికల నొక్కమారుగ బ్రహ్మముతోగూడ ననుభవించునని తరువాతనాక్యమున నుదాహరింపబడినను దానిభాషము సమగ్రముగవిస్తరింపబడలేదు. ఇచటనది వివరింపబడుచున్నది. ఆకోరిక లెవ్వి? వానివిషయము లెవ్వి? బ్రహ్మముతోగూడ నెట్లనుభవించును. ఈమున్నగు విషయములను విరళించుటకై ప్రైవకరణమిచట పునరభ్యస్తమగుచున్నది. వరుణభృగ్వఖ్యాంకయికుండు తపస్సు బ్రహ్మవిద్యాసాధనముగ నుపదేశింపబడినది. కార్యబ్రహ్మవిదుని సర్వకామానుభవ వివరణము స్వరూపులగు నాకాశాదిపురుషాంతములగు ప్రాణాదుల కన్యోన్య మన్నాన్నాదత్వ ముదాహరింపబడినది. నియతములగు ననేకసాధనములచే సాధింపతగిన యాకాశాదివివిధకార్యములే విషయములుగాగలిగిన కోరికలుగూడ ప్రదర్శింపబడినవి. ఆత్మయద్వితీయమయినచో, సకలభేదజాత మాత్మభూతమగుచున్నది. అపుడు కామములుండటయు వానినభిలషించువాడు మరియొకడుండటయు సంభవముగాదు. అట్లయినచో బ్రహ్మ

విదుడు సమస్తకామములనొక్కమారుగ బ్రహ్మరూపమున నెల్లుపొందగలడను సందేహము గల్గుచున్నది. ఇందులకు సమాధానము చెప్పవలసియున్నది. బ్రహ్మవేత్త సర్వాత్మభావమును బొందినవాడు. అతడు పురుషోపాధిచే నుపలక్షితమగు సర్వప్రాణికోటియందును, సూర్యోపాధిచే నుపలక్షితమగు సమస్తదేవత్యోపాధియందును భాసించుచున్న యాత్మతేజస్సొకటియే యనుమహదాశయమును సాక్షాత్కరించుచేసికొన్నవాడు. అతడవిద్యాకల్పితము లగునన్నియును దులయనాత్మత్వము నుత్కర్షాపకర్షలచే తలగించుకొని సత్త్వజ్ఞానాసంతలక్షితము అదృశ్యాదిధర్మకము స్వాభావికము, అద్వైతము, ఫలభూతము నగుబ్రహ్మము తానయి, భూమ్యాదిసర్వోపాధిస్వరూపము తానయి భోగ్యభోగమిధ్యాత్వజ్ఞానమువలన వానిచే నసంస్పృష్టుడై నిస్త్రైగుణ్యమార్గమున స్వేచ్ఛగానంచరింపగల దిట్ట. ప్రారబ్ధమగు నతనికరీకోపాధి యింకను జారిపోలేదు. అంతవరకతనిప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము బాహ్యలోకమునను భాసించుచున్నది. అతను స్వేచ్ఛాస్పృత్తి గల కామచారి యగుచున్నాడు. కామముచే నతనికి యన్నముగలుగుచున్నది. కామముచే సర్వరూపములు గలుగుచున్నవి. సర్వాత్మభావమునొంది సమస్తలోకము లనాత్మభావముచే ననుభవింపుచున్నాడు. ఇదియే బ్రహ్మవిదుడు బ్రహ్మతోగూడ ననుభవించు సర్వకామానుభవము.

అతడు లోకకళ్యాణముకొఱ కొకానొకపుడు భూరాది లోకసంచార మొనర్పవచ్చును. అప్పుడు తనయనుభవమును

గానరూపమున లోకమునకు వెల్లడిచేయుచుండును. ఆగాన మెట్టిదనిన, “నే నద్వయుడు. నిరంజను డగునాత్మయే యయి యున్నాను. అన్నము అన్నాదుడనుగూడ నగుచున్నాను.

అన్నాదిభోగ్యజాతమంతయు నామరూపా
 బ్రహ్మవిదుని త్కప్రపంచము మిథ్యాస్వరూపము, తదిధి
 గానస్వరూపము ప్తాన మగుపరమాత్మస్వరూపము నేనేయగు
 చున్నాను. చేతనాత్మక మగున గామరతిర్యగాది భోక్తృజాత
 మంతయు నాస్వరూపమే. కనుక నేనన్నాదుడనుగచున్నాను.
 ద్వివిధముగ విభక్తమగుచున్న అన్నాన్నాదులయొక్క భోగ్య
 భోక్తృత్వసంబంధమును కలుగజేయు చేతనుడను నేనేయగు
 చున్నాను. ఇది యెంతయు నాశ్చర్యము! అన్నాన్నాదరూప
 మగుజగత్తునకుముందు జన్మించినహిరణ్యగర్భుడను నేనే యగు
 చున్నాను. నేనే ప్రాణికోటియొక్క యమృతత్వమున కాధార
 భూతుడను. అన్నాత్మకడ నగున న్నర్థులకిచ్చువారును నన్నట్లు
 చెప్పవారును నన్ను సంరక్షించెదరు. అన్నార్థులయి నకాల
 మునకు వచ్చినవారికి నన్ను ఇవ్వక తామేభుజించువారిని
 నేనే భుజించెదను. బ్రహ్మాదిభూతజాలమున కాశ్రయమగు నీ
 విశ్వమునంతయు పరమేశ్వరస్వరూపమున నేనుపసంహరించు
 చున్నాను. బ్రహ్మభావమునొందిన నాచైతన్యజ్యోతిస్సు
 నూర్యకాన్తివలె నెల్లపుడొకేవిధమున బ్రకాశించుచుండును.”
 ఇట్లు బ్రహ్మజ్ఞాననిరతిశయమగు తనబ్రహ్మనందమును లోకము

నకాతడు వెల్లడిచేయును. ఈ గానమునం ద'ద్వైతసిద్ధాంతపరమార్థ భూతమగునద్వితీయబ్రహ్మతత్వము సృష్టియొక్క-మిథ్యాత్వము. బ్రహ్మముయొక్క సృష్టిస్థితిలయకారణత్వము నిగమనము చేయబడుచున్నది.

ఈ గానము బ్రహ్మానందముయొక్క స్తోత్రమాత్రము. జనసామాన్యమున కర్థమగురీతిని వ్యవహారస్వరూపమున గానముచేయబడినది. అన్నాత్మకుడగు జ్ఞాని ఫలశ్రుతి యన్నరూపమున భక్తింపబడుటకంటె సంసారమే మేలని భయపడనక్కరలేదు. ఇది పరమార్థవిషయముగాదు. బ్రహ్మత్వమును బొందిన విద్వాంసునకు ద్వైతనిమిత్తమగు భయగంధ మెంతమాత్రము లేదు. శాంతుడు, దాంతుడు ఉపరతుడు, సమాహితుడునై శృత్యుపహితమగు తపమొరచి బ్రహ్మము నెఱింగిన వానికి యుత్తరక్షణమున బ్రహ్మభావ లక్షణ మగుమోక్షము కరతలామలకమగును.

దశహనువాకము సమాప్తము

ఉ త్త ర శా న్తి పా థ ము

సహ నా వవతు | సహ నా భువక్తు | సహ వీర్యం కరవావహై |
తేజస్వి నా వధీతమస్తు మా విద్విషావహై.

ఓం శాంతిః | శాంతిః | శాంతిః ||

శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యేత్యాది బిరుదాంచిత
 శ్రీభారతీసంప్రదాయసార్వభౌమ జగద్గురు శ్రీకల్యాణానంద
 భారతీమాన్తాచార్యమహాస్వామిపాదాత్యంతాస్తేవాసియు
 సత్రిగోత్రసముద్భూతుడు సగు లింగసోమయాజిచే
 విరచితమగు నుపనిషచ్చన్దిక ప్రథమమయూఖ
 మగు తైత్తిరీయోపనిషత్తు
 సమాప్తము.

బ్రహ్మర్షణం బ్రహ్మహవిర్బ్రహ్మగ్నో బ్రహ్మణా హుతమ్ ।
 బ్రహ్మైవ తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్మసమాధినా॥